

HFD

ISBN 953-6050-90-0

MILAN NOSIĆ ♦ PREZIMENA ZAPADNE HERCEGOVINE

MILAN NOSIĆ

**PREZIMENA
ZAPADNE
HERCEGOVINE**

Hrvatsko filološko društvo - Rijeka
Književno-jezična knjižnica, 14

Urednik
dr. Milan Nosić

Ocjenitelji
dr. Ante Markotić
dr. Andrija Nikić

Katalogizacija u publikaciji - CIP
Sveučilišna knjižnica Rijeka

UDK 808.62-313:808.62-3

NOSIĆ, Milan

Prezimana zapadne Hercegovine / Milan Nosić. - Rijeka: Hrvatsko
filološko društvo - Rijeka, 1998. - 364 str. ; 24 cm. (Književno-jezična
knjižnica, 14)

Literatura: str. 325. - 353.

Bilješka o piscu.

ISBN 953-6050-90-0

MILAN NOSIĆ

PREZIMENA ZAPADNE HERCEGOVINE

HFD

Rijeka 1998.

*Ovu knjigu posvećujem mojoj majci
i majkama svih mojih predaka,
znanih i neznanih.*

-
1. Milan
 2. Marijān
 3. Júre
 4. Lóvre
 5. Tòma
 6. Lóvre
 7. Józo
 8. Stípe
 9. Àndrija

UVOD

Brojni su se lingvisti (naročito dijalektolozi i onomastičari) znanstveno afirmirali radovima o jeziku rodnoga kraja. Uostalom, u čovjekovoj je naravi da se ponekad vraća kraju iz kojega potječe. Zato je i shvatljivo bavljenje jezičnih stručnjaka rodnim krajem i njegovim jezikom.

Budući da su zapadnohercegovački govori sustavno opisani u radovima naših dijalektologa, odlučio sam se za obradu prezimena zapadne Hercegovine. To je područje jezika ostalo izvan njihovih znanstvenih interesa. Ovo je istraživanje antroponomastičko i usredotočeno je na ovaj kraj koji je napučen uglavnom hrvatskim stanovništvom (70,43 %)

Rijeke Neretva i Neretvica Hercegovinu dijele na zapadnu i istočnu. Iako je to prirodna granica, takvom je možemo smatrati samo uvjetno zato što na objema njenim obalama žive pripadnici istih naroda i govornici istoga jezika. Ona dakle ne razdvaja, nego spaja.

Područje zapadne Hercegovine uglavnom je određeno administrativno (južna, zapadna i sjeverna granica), a samo na istoku geografski. Granica zapadne Hercegovine ide od izvora Neretvice u podnožju planine Bitovnje nizvodno do njena ušća u Neretvu kod Ostrošca, zatim Neretvom nizvodno do Gabele (istočna granica). Tu skreće na sjeverozapad i ide državnom granicom do Zavelima, nedaleko Imotskoga (južna granica). Odatle granica ide na sjeveroistok planinskim visovima: Zavelim (1346), Mošnjača (1190), Oštrac (1299), Sinalj (1481), Mali Vran (2017), Veliki Vran (2074), Oprav (1576), Crni vrh (1547), Ljubuša (1797), Munjevac (1617), Dašnik (1514) i Idovac (1956), odnosno zapadnom granicom općina Posušje, Jablanica i Prozor (zapadna granica). Od vrha Idovca granica skreće na istok i ide planinskim visovima: Mlične glave (1807), Makljen (1123), Crni vrh (1370) i Vitreuša (1911), odnosno sjevernom granicom općina Prozor i Konjic (sjeverna granica).¹

¹ Područje današnje Hercegovine ne podudara se s teritorijem srednjovjekovnoga Huma, zemlje hercega Stjepana. Granice Hercegovine su dakle određene u 15. st. Hercegovcima danas smatraju one koji žive u okviru tih granica iako je Hercegovina administrativno izmijenjena nakon utemeljenja republika i osnivanja kotareva odmah po završetku 2. svjetskoga rata.

Zapadna Hercegovina može se prirodnom granicom podijeliti na gornju (područje općina Prozor, Jablanica i Konjic) i donju (područje općina Čapljina, Ljubuški, Grude, Posušje, Široki Brijeg, Čitluk i Mostar). Geomorfološki se gornja Hercegovina razlikuje od donje. Teritorijalno je podudarna sa slivovima rijeka Rame, Neretvice i Doljanke, desnih pritoka Neretve. Gornja Hercegovina je planinski kraj (planine Čvrsnica, Vran, Ljubuša, Raduša, Divan, Zec, Studena više su od 1000 m), ispresijecan rijekama (Neretva, Volujčica, Rama i Doljanka) uz koje se prostiru obradive površine. U ovom je kraju malo kraških polja (Zlopolje, Dugo polje...) koja zbog oštrem klime i planinskoga okruženja služe samo kao ispaše i sjenokoše. Zbog uskih kotlina u donjem toku rijeka maritimni utjecaj je neznatan u gornjoj Hercegovini. Klima je stoga kontinentalna što daje obilježje i biljnomu pokrivaču.

Donja Hercegovina je teritorijalno podudarna sa slivovima rijeka Drežnice, Jasenice i Trebižata, desnih pritoka Neretve. U ovom su kraju rijetke planine (Čabulja, Rujan, Zavelim, Bila...) koje su više od 1000 m. Malo je i stalnih neprekinutih vodotokova (Drežnica, Trebižat); prevladavaju ponornice (Ugrovača, Ričina, Vrlika...) i presušnice (Lukoč, Draga...). Osim obradivih površina u dolinama rijeka brojna su i kraška polja koja su uglavnom kultivirana. Geomorfološki je donja Hercegovina otvorena dolinom rijeke Neretve mediteranskoj klimi koja determinira izbor poljoprivrednih kultura u ovom kraju.

Hercegovinu s Dalmacijom i Bosnom komunikacijski povezuje dolina rijeke Neretve kojom se odvija željeznički i cestovni promet. Dolina rijeke Rame prometnu je važnost dobila tek poslije 2. svjetskoga rata kad je izgrađena cesta koja povezuje naselja u dolini Vrbasa s naseljima u dolini Neretve. Zapadnim rubom Hercegovine prolazi prometnica koja povezuje jugozapadnu Bosnu s Dalmacijom. Osim navedenih prometnu važnost imaju još tri transverzale koje zapadnu Hercegovinu povezuju s Dalmacijom i istočnom Hercegovinom (Konjic - Prozor - Tomislavgrad, Nevesinje - Mostar - Imotski, Stolac - Ljubuški - Imotski).

U zapadnoj Hercegovini postoje 273 naselja; gradskih je 9, a seoskih 264. Uglavnom su smještene uz važnije prometnice, na rubovima kraških

Na zapadu je Hercegovina pokraćena za područje nekadašnje župe Duvno. Da je u prošlosti duvanjski kraj pripadao Hercegovini, vidi se i po tom što je u 18. st. župa Duvno sezala sve do Neretve (Rakitno i Drežnica). Na istoku je Hercegovina još više okrnjena jer je hercegnovski i nikšićki (onogoški) kraj pripao Crnoj Gori. Sjeveroistočni dio Hercegovine danas pripada Bosni (fočanski kraj) i Crnoj Gori (pljevaljski kraj). Jedino je na sjeverozapadu Hercegovina proširena za područje sliva rijeka Rame i Neretvice. Ovaj je kraj u prošlosti gravitirao jugozapadnoj Bosni što potvrđuju brojne zajedničke karakteristike (šćakavska ikavština, narodna nošnja i običaji, antroponimski sustav...). U srednjem vijeku područje Rame je označavano kao posebna cjelina i uz titule bosanskih vladara.

polja ili na prisojnim stranama brda. Sva su naselja administrativno organizirana u općine pa se u novije vrijeme brže razvijaju ona koja imaju veći privredni značaj. Na području zapadne Hercegovine smješteno je 10 općina (Čapljina, Ljubuški, Grude, Posušje, Široki Brijeg, Čitluk, Mostar, Jablanica, Prozor i Konjic).²

Prema popisu stanovništva iz 1971. godine³ u cijeloj Hercegovini je živjelo 392.499 stanovnika; od toga Hrvata 191.019 (48,67 %), Muslimana 100.837 (25,69 %), Srba 88.364 (22,51 %), a ostalih 12.279 (3,13 %). Zapadna Hercegovina je 1971. godine imala 223.352 stanovnika; od toga Hrvata 157.314 (70,43 %), Muslimana 44.883 (20,09 %), Srba 15.420 (6,85 %), a ostalih 5.335 (2,4 %). Zapadna Hercegovina je napućenija od istočne (56,9 % : 43,1 %). Ovi podaci govore da Hercegovinu, istočnu i zapadnu, nastanjuju tri naroda: Hrvati, Muslimani i Srbi (zajedno 96,87 %), ostali su uglavnom došljaci i ima ih svega 3,13 %. U zapadnoj Hercegovini pripadnika navedenih triju naroda ima 97,37 %, a ostalih samo 2,63 %.

Tabelarni prikaz⁴ stanovnika zapadne Hercegovine (rađen na osnovi podataka iz 1971. god.):

Općina	Ukupno	Hrvati	%	Muslimani	%	Srbi	%	Ostali	%
Čapljina	17.523	7.385	42,14	7.385	42,14	1.459	8,33	1.294	7,39
Čitluk	15.359	15.055	97,99	183	1,19	64	0,50	57	0,42
Grude	19.203	19.111	99,52	-	-	32	0,17	60	0,31
Jablanica	6.565	2.320	35,34	4.070	61,99	175	2,67	-	-
Konjic	5.504	3.001	54,52	2.291	41,62	7	0,13	205	3,73
Ljubuški	28.268	26.198	92,67	1.812	6,41	118	0,42	141	0,50
Mostar	68.799	28.734	41,76	23.096	33,57	13.067	18,99	3.902	5,68
Posušje	16.882	16.778	99,38	15	0,08	58	0,34	31	0,20
Prozor	17.963	11.792	65,65	5.988	33,33	94	0,52	89	0,50
Široki Brijeg	27.285	26.940	98,73	43	0,16	234	0,86	68	0,25
Ukupno	223.352	157.314	70,43	44.883	20,09	15.308	6,85	5847	2,63

² Općine Čapljina, Mostar, Jablanica i Konjic teritorijalno se protežu i u istočnu Hercegovinu.

³ Podaci iz popisa stanovništva u vrijeme skupljanja podataka za ovaj rad nisu još bili statistički uporabljivi. (1981.)

⁴ Ovim su tabelarnim prikazom obuhvaćena sva naselja zapadno od Neretve i Neretvice. Obuhvaćen je i manji dio Mostara koji se nalazi na istočnoj obali Neretve zato što je teško izdvojiti prezimena samo toga dijela grada.

Napučenost zapadne Hercegovine varirala je kroz stoljeća. U 15. st., u vrijeme hercega Stjepana, Hercegovina⁵ je bila na vrhuncu moći što se može zaključiti na osnovi ekonomskih pokazatelja (broj utvrđenih gradova, gradnja puteva, razvoj trgovine s Bosnom i Dubrovnikom...). U drugoj polovici stoljeća, u vrijeme čestih turskih upada, ekonomska moć srednjovjekovnoga Huma naglo je opala. Turci su i u ovom kraju primjenjivali već isprobanu taktiku. Kao i drugdje upadali su s vojskom u neosvojeno područje, rušili i palili stambene, gospodarske i sakralne objekte, otimali stoku i druga materijalna dobra, ubijali ljude ili ih odvodili u ropstvo. Zbog toga je u drugoj polovici 15. st. demografska slika zapadne Hercegovine znatno izmijenjena. Da ne bi pali u sužanjstvo, mnogi su stanovnici pobjegli u zapadnije krajeve koji još nisu bili na dohvat turske ruke. Zbog emigriranja ovaj je kraj opustio tako da su ga Turci lako osvojili.

Oni su se u učvršćivanju svoje vlasti u novoosvojenim krajevima oslanjali na bogatije podanike kojima su potvrdili prava na imanja i dotadašnje feudalne povlastice, ali pod uvjetom prihvaćanja islama.⁶ Bili su to većinom zemljoposjednici i zakupnici rudnika, solana, vinograda..., ubirači poreza, carina, skelarina, mostarina... i razni obrtnici koji su imali sredstva za rad.

Vlasnici posjeda i nosioci feudalnih privilegija uglavnom su ostajali u svojem kraju jer u novom ne bi mogli opstati bez svojih imanja i kmetova. Nasljednici baštine u pravilu su primali islam i tako zadržavali dotadašnja prava svoje obitelji. Takvi su poturčenjaci većinom postajali age, a poneki i begovi.⁷ Oni su bili dužni služiti samo u vrijeme rata i plaćati porez⁸ koji se je određivao prema materijalnomu položaju feudalca.

Drugu skupinu prelaznika na islam činile su tzv. balije.⁹ I u Hercegovini je u vrijeme dolaska Turaka bilo katuna u kojima je živjelo stanovništvo

⁵ Pregled društveno-gospodarskih odnosa, važnih i za razumijevanje hercegovačke antroponimije, valja početi s 15. stoljećem u kojem su potvrđeni prvi sufigirani patronimi u ovom kraju.

⁶ Podrijetlo tih prelaznika na islam najbolje se može vidjeti iz turskih dokumenata za tuzlansku oblast (16. st.). Svi su ti prelaznici imali muslimansko ime koje je najčešće bilo prevedeno slavensko ime (Alija ← Ĺlija, Kūrt ← Vūk, Jūsuf ← Jōsip...). I. Smailović donosi popis posjednika, poduzetnika i obrtnika od kojih je njih 70 % imalo slavensko ime oca, 16 % ih je zanimalo ime oca, prevevši ga imenom Abdūlāh ("sluga, rob Boži"), a uz 14 % imena nije navedeno očevo ime. ([466], 52.)

⁷ Titulu bega dobivali su veleposjednici i oni pojedinci koji su se istakli na bojnom polju.

⁸ Najprivilegiraniji položaj (društveni i gospodarski) imali su vojni i administrativni upravitelji (paše, veziri, sandžakbegovi, beglerbegovi, dizdari, kapetani, kadije...). Većinom su to bili došljaci koji su za svoju službu primali plaću.

⁹ Etimologija riječi baliija je nejasna. Budući da su se baliije uglavnom bavile stočarstvom, moguće je da je navedena riječ romanizam s pejorativnim značenjem (lat. balare "blejati", balatus "blejanje", balantes "ovce") ili pak grecizam (grč. baliós "šaren", Baliós "šarac").

koje se je pak bavilo stočarstvom. Zbog njihova mijenjanja staništa (zimski i ljetni stanovi) i selilačkoga načina života Turci su im u početku svoje vladavine priznavali neka nasljedna prava i njihovu organizaciju života (npr. biranje kneza, dijeljenje pašnjaka, rješavanje seoskih međuljudskih i imovinskih sporova...).

Iako su poislamljeni seljaci vjerom bili izjednačeni s privilegiranim slojem u turskoj državi (posjednici zemlje, obrtnici, vojni i administrativni upravitelji...), ovi drugi im nisu dopuštali stjecanje povlaštenoga položaja, nisu htjeli s njima ulaziti u rodbinske i svojbinske odnose, uvijek su se prema njima odnosili porugljivo...¹⁰ Baliije danas uglavnom žive u planinskim selima.¹¹

Treću, najbrojniju skupinu hercegovačkoga stanovništva činili su kmetovi koji su i u predtursko vrijeme živjeli od svojega rada na zemlji. Budući da su bili bez vlastite zemlje i sredstava za proizvodnju, njihov se položaj ne bi bitnije promijenio ni da su primili islam. Ostali su siromašni i obespravljeni kao i prije; mnogi su pak dovedeni u stanje gole egzistencije. Razna davanja u novcu i proizvodima bila su tolika da je kmetovima malo toga ostajalo za život. Morali su i kulučiti određeni broj dana u godini. Kad u nekom kraju nisu mogli platiti porez, uz pomoć vojske je silom ubiran što je najčešće značilo otimanje stoke i drugih materijalnih vrijednosti. Turci štoviše nisu dopuštali nikakav kulturni razvoj ni društveno-ekonomski napredak kršćanskih podanika.

Kmet je u Hercegovini u tursko vrijeme bio bez osnovnih ljudskih prava. Gospodar ga je mogao raskućiiti ako njim nije bio zadovoljan; dovoljno je bilo da mu skine komaštre iznad ognjišta. Raskućenom kmetu nije preostajalo drugo, nego da u drugom kraju potraži novoga gospodara ili da prebjegne u mletačku Dalmaciju. Kmetovi su plaćali i tzv. glavarinu, porez na muške glave koji su mnogi nastojali izbjeći skrivanjem djeteta ili davanjem istoga imena muškoj djeci.¹² Kmet nije smio niti u socijalnom niti u ekonomskom smislu iskazati kakvu jednakost¹³ s Turčinom. Iako su

¹⁰ U srednjovjekovnoj Srbiji ovakav su odnos imali Srbi prema neslavenskomu življu koje je živjelo u katunima. Isti je porugljiv odnos vidljiv i u narodnoj pjesmi *Hasanaginica* u kojoj beg Pintorović naziva balijom svojega zeta Hasanagu.

¹¹ Hercegovački kršćani (Hrvati i Srbi) i danas gradske muslimane nazivaju turcima (deetnonimizirani leksem), a seoske balijama.

¹² Moj prapradjed Toma, koji je imao brata Tomu, nije bio prijavljen turskim vlastima pa na nj nije ni plaćana glavarina.

¹³ Kmet je mogao imati samo suhozidnu kuću pokrivenu slamom ili kamenim pločama; nije smio imati konja, niti se je smio odijevati kao gospodar (Turci su npr. nosili fesove s resama, a kmetovi samo one bez resa...).

proklamirali vjersku toleranciju, Turci nicu dopuštali vjerske skupove kršćana,¹⁴ uglavnom zbog toga što su ovi priznavali vrhovnu vlast pape u Rimu. Posljedica toga je bila da su i u Hercegovini bili porušeni svi samostani i sve crkve.

Ugnjetenost i obespravljenost, težak i nesiguran život, nepodnošljiva suvremenost i neizvjesna budućnost... glavni su razlozi što se hercegovačko katoličko stanovništvo nije mirilo sa svojim položajem, nego je pojedinačno i masovno, neorganizirano i organizirano bježalo u susjednu mletačku Dalmaciju. U tom su značajnu ulogu imali franjevci koji su organizirali masovne prebjeg. Najviše je podataka o ovakvim migracijama iz 17. st. kad su zapadna Hercegovina (donja) i Rama skoro opustjele.

Turci su kasno shvatili da Mlečani primjenjuju njihovu iskušanu taktiku pustošenja pograničnih krajeva koje namjeravaju osvojiti što su ovi drugi i potvrdili vojnim uspjesima, postignutim u Kandijskom ratu i oslobođanjem dalmatinske Zagore u drugom desetljeću 18. st. Zbog toga su Turci u pograničnim područjima, kakvo je bila i zapadna Hercegovina, davali neke povlastice kmetovima koji su postali pravno, socijalno i materijalno zaštićeni od samovolje i zuluma pojedinih feudalaca. Namjera im je bila da zadrže katoličko stanovništvo i da privuku povratnike iz Dalmacije. U tom su donekle i uspjeli jer je prebjega bivalo sve manje, a povećao se je i broj povratnika.¹⁵

U tursko vrijeme populacija hercegovačkoga stanovništva je bila vrlo promjenljiva. Na to je utjecalo nekoliko faktora: često seobe u zapadnije krajeve, razne epidemije koje su desetkovala stanovništvo, visok postotak smrtnosti djece... Ali zahvaljujući visokomu natalitetu ova je pokrajina uvijek imala biološki produktivnoga i radno sposobnoga stanovništva. Na osnovi ovakve spoznaje stvorena je u zapadnoj Hercegovini izreka da "čili svit našeli, a sēbe nē raseli".

U hercegovačkoj obitelji¹⁶ u prošlim stoljećima rađalo se je više djece nego danas, ali ih je i više umiralo. Na osnovi usporedbe podataka iz 18. st. (Dragičevićev izvještaj iz 1743. i Bogdanovićev iz 1768.) i 20. st. (popis stanovništva iz 1971.) može se zaključiti da je hercegovačka obitelj u 18. st. imala u prosjeku sedmero djece, a u 20. st. samo petero.

¹⁴ Ovo najbolje ilustrira podatak da su biskupi Drăgicević i Bogdanović, u vrijeme vizitacije bosansko-hercegovačkih katolika, morali noću putovati, a danju u tajnosti obavljati vjerske poslove.

¹⁵ Moj je predak Andrija Nosić došao s obitelji iz Lovreća kod Imotskoga u Prolog kod Ljubuškoga gdje je dobio zemlju s koje prve tri godine nije agi davao ljetine, niti je plaćao kakva poreza.

¹⁶ Porodicu sačinjavaju roditelji i djeca, a obitelj svi koji zajedno žive (obitavaju).

U vrijeme nastanka prezimena hercegovačke su porodice bile organizirane u zadruge. Na čelu je bio rodočelnik, vitalan i iskusen član (*pater familias*) koji je bio organizator i koordinator svih aktivnosti u zadrugi. On je presuđivao u sporovima unutar zadruge i predstavljao ju pred turskim vlastima. Odnosi su unutar zadruge bili patrijarhalni. Zadruga organizacija života bila je prijeko potrebna u tim teškim vremenima.

Zadruge su se u prošlim stoljećima rijetko dijelile jer turski feudalci nisu odobravali dijeljenje na istom posjedu. Jedino su dopuštali pojedinačnim porodicama da se izdvoje iz zadruge i organiziraju život na nekom drugom zemljištu koje je trebalo iskrčiti. Takvima su u početku davali izvjesne povlastice.

Ovakav je prikaz geomorfoloških, društveno-ekonomskih, demografskih i drugih pokazatelja bio potreban za razumijevanje zapadnohercegovačke antroponimije.

Antroponimija srednjovjekovnoga Huma nije se bitnije razlikovala od antroponimije drugih dinarskih krajeva. Prevladavala su u antroponimskom sustavu slavenska osobna imena i adaptirana imena grčkoga i romanskoga podrijetla. Imenska formula je bila jednočlana (osoba je identificirana ili imenom ili nadimkom) ili dvočlana (uz ime ili nadimak dodavan je posvojni pridjev, izveden od imena ili nadimka oca, rijetko majke). Posvojnim pridjevom, ranije i genitivnim oblikom imena, mogao se je identificirati samo izravni potomak. U imenskoj formuli posvojni pridjevi funkcioniraju kao patronimi.

U 15. st. u Humu su potvrđeni prvi patronimi, tvoreni dodavanjem sufikasa -ić, -ović i -ević na osnovu osobnoga imena ili nadimka (Komlinović, Kopčić, Miloradović, Petrović, Pribinović, Rakojević, Rupčić, Vojnić...). Budući da u periodu od dva i pol stoljeća nema nikakvih podataka o njima, ne može se zasigurno tvrditi da su prezimena Miloradović, Petrović, Rupčić... (zapisana 1743.) u svezi s navedenim patronimima iz 15. st. Oskudni podaci nam ne daju pravo zaključiti kako su hercegovačka prezimena nastala u ovom stoljeću, nego samo da je manji dio njih mogao nastati ustaljenjem patronima i to u bogatijih obitelji zbog zadržavanja feudalnih prava i privilegija.

Za antroponimiju kršćanskih naroda, koji su priznavali papu za vrhovnoga vjerskoga poglavara, važna je odluka Tridentskoga koncila (16. st.) da se djeci na krštenju daju svetačka, a ne narodna imena te da se vode matične knjige. Ta je odluka bila štetna za hrvatsku antroponimiju jer su nestala narodna imena iz uporabe. Presahnuće bogatoga fonda narodnih imena nadomješteno je čestim pokratama i sufiksacijom biblijskih i svetačkih imena.

Navedene odluke Tridentskoga koncila nisu mogle biti realizirane u franjevačkoj provinciji Bosni (*Bosna Argentina*) kojoj je pripadalo i područje zapadne Hercegovine. Razloga tomu je više. U 15. i 16. st. Turci su porušili mnoge crkve i samostane,¹⁷ pobili i rastjerali mnoge franjevence tako da se bogoslužje nije imalo gdje vršiti niti ga je imao tko vršiti. Bilo je krajeva u koje svećenikova noga nije kročila i po dvadesetak godina.¹⁸ Budući da je jedino katoličko stanovništvo u Bosni i Hercegovini priznavalo vjerskoga poglavara koji je stolovao u drugoj zemlji i stajao iza brojnih vojnih pohoda na Turke, oni su zbog toga svim raspoloživim sredstvima onemogućavali malobrojnu skupinu bosanskih franjevaca u vršenju sakralnih dužnosti. Dovoljno je bilo da uhvate poštu, upućenu tajnim kanalima u Rim, pa da primijene represalije protiv franjevaca koje su smatrali krivima zato što je u nekim krajevima bilo malo prelaznika na islam, zato što je narod bježao u druge zemlje, zato što su se pojedinci bunili i odmetali u hajduke.... Ovo su bili samo glavniji razlozi što djeci na krštenju nisu davana svetačka imena jer ih nitko nije ni krstio. Ni matične knjige nisu u ovom kraju vođene prije konca 18. stoljeća.¹⁹

Budući da odluka Tridentskoga koncila, da se djeci na krštenju daju svetačka imena, nije mogla biti u potpunosti raalizirana na području zapadne Hercegovine, djeca su i dalje dobivala tradicionalna imena što se može zaključiti na osnovi visokoga postotka prezimena motiviranih narodnim imenima.

O zapadnohercegovačkoj antroponimiji 16. i 17. st. nema nikakvih podataka u pisanim izvorima pa se ne može stoga utvrditi je li u ovom razdoblju koji patronim postao prezime.

Može se pretpostaviti da je u zapadnoj Hercegovini od 15. do 17. st. već bio razvijen patronimski sustav. U njem su prevladavale dvije imenske formule: ime + patronim i nadimak + patronim. U ovom kraju navedene su imenske formule i danas česte u uporabi pa se ljude identificira češće patronimom nego prezimenom.²⁰

Patronimima se identificiraju izravni potomci pa su oni stoga mogli postati prezimena pod uvjetom da budu stalni i nasljedni te da obuhvate sve članove zadruge. Obično je svaka generacija imala svoje patronime koji su se generacijski smjenjivali. Stari patronimi su uglavnom nestajali iz

¹⁷ Ostala su samo tri samostana - Fojnica, Kreševo, Sutiska.

¹⁸ Mnogi su i odrasli nekršteni, brakovi su sklapani bez prisustva svećenika, zaboravljena su vjerska načela... što je i dovelo do olakoga prelaska na islam.

¹⁹ U muslimanskim naseljima matične su knjige vođene tek od konca prošloga stoljeća.

²⁰ Moga su djeda Júru identificirali imenom Jūka, a njegove potomke patronimom Jūkić. Taj je patronim već prenesen i na drugu i treću generaciju potomaka.

uporabe, ali se jedan dio hercegovačkih obitelji i dalje njima identificirao. Takvim su antroponimima identificirane zadruge i obitelji (koje su bile u rodu²¹), a ne pojedinci. Takve antroponime ne možemo smatrati prezimenima, nego imenima zadruge, obitelji.

Dragocjene podatke o zapadnohercegovačkoj antroponimiji u 18. st. sadrže Dragičevićev i Bogdanovićev popis katolika.²² To su ujedno prvi potpuni popisi prezimena hercegovačkih katolika.²³ Usporedbom ovih dvaju popisa može se uočiti manji postotak prezimena koja se javljaju u neizmijenjenu obliku i veći postotak prezimena koja se javljaju u izmijenjenu obliku. Za ustaljene forme antroponima može se tvrditi da su već prezimena, a za neustaljene da su na putu da to postanu. Zapadnohercegovačka su prezimena uglavnom nastala u 18. st.

Važna godina za zapadnohercegovačku hrvatsku antroponimiju je 1797. Od tada su vođene matične knjige pa prezimena tada zapisana nisu više mijenjana, osim rijetkih iznimaka. Za izučavanje srpske antroponimije važne su matične knjige u žitomisljkom manastiru.²⁴ Za hrvatsku i srpsku antroponimiju u zapadnoj Hercegovini postoje povijesni izvori i podaci iz 18. st., a za muslimansku tek od konca 19. st. zbog obvezne primjene jozefinskoga patenta; od 1878. u Bosni i Hercegovini je uspostavljena austro-ugarska uprava.

Ovakav povijesni okvir, s važnijim događajima od 15. do 18. st., bio je potreban radi potpunijega razumijevanja suvremene zapadnohercegovačke antroponimije, naročito sustava prezimena.

U ovom će radu biti obrađena prezimena zapadne Hercegovine, a ostali antroponimski znakovi u onolikoj mjeri koliko to bude potrebno da se opiše sustav prezimena. Osobna imena, osobni nadimci i obiteljski nadimci nisu dakle predmet ovoga rada ne zato što bi bili manje zanimljivi, nego zato što jedan istraživač fizički nije u mogućnosti da sva imena i nadimke popiše, a kamoli obradi (zapadna Hercegovina je 1991. imala blizu 250.000 stanovnika).

Predmet ovoga rada bit će suvremena prezimena, nositelji kojih i danas žive u zapadnohercegovačkim naseljima, selima i gradovima. Ovdje

²¹ Identifikacija je vršena množinskim oblikom. Takvi su onimi postajali i patronimski ekonimi.

²² Biskup Pavao Dragičević boravio je 1743. god. u zapadnoj Hercegovini, a biskup Marijan Bogdanović 1768.

²³ Ovim popisom nisu obuhvaćeni istočnohercegovački katolici koji su pripadali nekadašnjoj trebinjskoj, kasnije mrkanjskoj biskupiji.

²⁴ U 18. i 19. st. bilo je pravoslavnoga stanovništva samo u Mostaru i u dvama selima (Bačevići i Bogodol) u njegovoj blizini.

neće biti govora o nestalim i izumrlim prezimenima jer to nije značajno za sustav suvremenih antroponimskih znakova.

Još na početku je postavljen zadatak da se obrade prezimena cijele regije. Obrada će pak pokazati, više ili manje uspješno, kako je regionalna antroponimija usustavljena, kako funkcioniraju antroponimi (ovdje prezimena) u antroponimskom sustavu koji je sastavni dio dijalekatskoga sustava. Regionalna antroponimija je omeđena regijom, a ne nacionalno, konfesionalno, dijalektalno... Regionalna antroponomastika se dakle bavi svim onomastičkim elementima antroponimskoga sustava određene regije (ovdje zapadne Hercegovine).

Unutar navedene regije i njene antroponimije određene se zakonitosti promatraju arealno; npr. prostiranje kakva antroponimskoga znaka, određene vrste antroponima, prozodijskoga tipa, određene zakonitosti dijalektalno obilježene i dr. Unutar regije može biti više areala; oni mogu povezivati i druge regije (npr. zadržavanje naglaska osnovne riječi, visok postotak neizvedenih prezimena, visok postotak nadimackih prezimena, prevlast sufiksa -ić nad sufiksima -ović i -ević u tvorbi izvedenih prezimena...).

Budući da su antroponimi nastali u okviru određenoga dijalekta²⁵ (oni su dio sustava dijalekta i imaju prepoznatljive njegove zakonitosti), ovo je istraživanje zapadnohercegovačkih prezimena imalo i dijalektalno razmatranje. U našim dijalektološkim radovima nedovoljno je pozornosti posvećeno istraživanju onimâ pa malo koji dijalektolog, opisujući dijalekt, opisuje i onimijski korpus kao sastavni dio toga sustava. Razlog tomu je prije svega u nedostatku stručnjaka koji bi to mogli obaviti. Puno je njiva, a malo djelatnika pa nam tako ostaju neopisani mnogi mjesni govori²⁶, a imena i nadimci nestaju zajedno s njihovim nositeljima.

U zapadnoj Hercegovini žive pripadnici triju naroda (Hrvati, Muslimani i Srbi) pa se njihovi antroponimski sustavi,²⁷ više ili manje, razlikuju (npr. u nekim morfonološkim zakonitostima, u motivaciji, u izboru osobnoga imena...). Najveće su razlike između hrvatskoga i muslimanskoga antroponimskoga sustava, te srpskoga i muslimanskoga. Različitosti su rezultat činjenice što su antroponimi nastajali u okviru određene narodne zajednice

²⁵ Ovdje se ima u vidu dijalektološka klasifikacija: govor pojedinca → mjesni govor (skup govora pojedinaca) → poddijalekt (skup mjesnih govora) → dijalekt → narječje.

²⁶ Zapadnohercegovački govori neće biti opisani u posebnu poglavlju, jer to nije predmet ovoga rada, nego će se pri svakom opisu voditi računa o jezičnim zakonitostima, karakterističnima za ove govore i to zato što je antroponimski sustav zapravo podsustav dijalekta.

²⁷ Antroponim je antroponomastički znak (osobno ime, nadimak, prezime), antroponimija je skup antroponima, a antroponimski sustav svi antroponimi i odnosi među njima.

pa imaju stoga nacionalni karakter. U opisu antroponimskoga sustava mora se dakle uvažiti i nacionalni kriterij, tj. da su antroponimi nacionalno obilježeni, osim rijetkih iznimaka. Razlika ipak nema toliko da bi potrlje zajedničke karakteristike antroponimije regionalno omeđene.

U uskoj vezi s ovim jest i konfesionalna pripadnost onih koji su stvarali antroponime i onih koji su njima identificirani. U antroponimskom sustavu jedne konfesionalne zajednice prevladavaju jedni antroponimi, a druge zajednice drugi. Na području zapadne Hercegovine konfesionalnost je usko povezana s nacionalnošću pa se može govoriti o hrvatskoj (katoličkoj), muslimanskoj (islamskoj) i spskoj (pravoslavnoj) antroponimiji, odnosno antroponimskom sustavu. Naravno, uvijek treba imati na umu da postoje različitosti (obilježja koja ih čine različitima), ali i istosti i sličnosti (obilježja koja ih čine istima ili sličnima).

Jezik stvaraju ljudi i njim se služe, oni ga mijenjaju i obogaćuju. Osobna imena stvaraju ljudi, nadijevaju ih svojoj djeci i njima ih identificiraju; prezimena se nasljeđuju i njima se identificiraju pripadnici neke porodice, obitelji ili zadruge; nadimcima se također identificiraju, ali i kvalificiraju osobe. Nastanak i oblik imena, nadimka i prezimena može puno reći i o onom tko ga je stvorio (npr. pomodna i profilaktička imena, hipokoristici i pejorativi, podrugljivi nadimci...). U antroponimiji su prepoznatljivi i tragovi patrijarhalnoga načina življenja, običaja i zanimanja. Društveni su uvjeti dakle važni za nastanak antroponima, njegovu funkciju i stalnost pa će zato ovaj rad imati i sociološki karakter.

Onoliko koliko bude potrebno operirat će se i statističkim pokazateljima zato što pomažu potpunijemu sagledavanju antroponimskoga sustava.

Antroponimski znakovi (i drugi onimi) nose dragocjene podatke o starijim jezičnim slojevima, o zakonitostima koje više nisu aktualne, a na osnovi kojih se može, više ili manje uspješno, objasniti neka suvremena forma antroponima. Zbog uzmicanja dijalekata pred standardnim jezikom primarni je zadatak dijalektologije da popiše sve jedinice govora (i opiše sve govore), a u okviru njih i sve onime. Budući da se prezimena u svakodnevnoj komunikaciji javljaju kao sastavni dio jezičnoga sustava (dijalekta), bit će ovdje promatrana pozorno, bez obzira na to što nemaju značenja, nego služe samo za identifikaciju osoba. Ovdje će težište biti na sinkronijskom opisu²⁸ jezičnih zakonitosti, vidljivih u zapadnohercegovačkoj antroponimiji. Pod sinkronijom se ovdje podrazumijeva istodobnost, a ne

²⁸ Za izučavanje motivacijskih odnosa u zapadnohercegovačkih prezimena važna su dva popisa katolika (1743. i 1768.) na osnovi kojih je bilo moguće sačiniti dva sinkronijska presjeka (opisa). Za izučavanje pak morfonoloških zakonitosti važni su suvremeni ostvaraji prezimena (grafijski i fonijski, morfološke kategorije...)

suvremenost. Kad za neko starije razdoblje ima dovoljno jezičnih podataka na osnovi kojih se može utvrditi istodobnost jezičnih odnosa, onda je takav opis sinkronijski. "Međusobni odnosi različitih sinkronija daju dijakronijski aspekt" ([24], 14.)²⁹ pa se pod dijakronijskim opisom podrazumijeva kontinuitet jezičnih odnosa.³⁰

Ovaj je rad zamišljen i kao morfonološki opis suvremenih zapadnohercegovačkih prezimena³¹ pa će stoga podjednaka pozornost biti posvećena svim aspektima antroponimskoga znaka (fonološki, morfološki, tvorbeni...) Oni će pak biti proučavani odvojeno (da bi se ustanovile njihove jezične karakteristike) i povezano (da bi se sagledao cjelovit antroponimski sustav).

²⁹ Brojke među zagradama upućuju na citat ili komentar preuzet iz nekoga djela; prva brojka je redni broj bibliografske jedinice, druga brojka označava stranicu, a treća eventualno tom ili svezak.

³⁰ Sinkronijski i dijakronijski opis u načelu se ne miješa. Kad se radi o kontinuitetu neke jezične zakonitosti, onda se može pribjeći dijakronijskomu opisu, ali to odstupanje mora biti navedeno i obrazloženo.

³¹ Osnovni izvori podataka bili su popisi birača, knjige rođenih, vjenčanih i umrlih u matičnim i župnim uredima, podaci iz literature (Dragičevićev i Bogdanovićev popis imena i prezimena cijele zapadne Hercegovine, te Dedijerov i Filipovićev popis prezimena jednoga dijela zapadne Hercegovine) i podaci dobiveni od informanata na terenu. Ovi su posljednji podaci bili dragocjeni jer se je na osnovi njih mogla odrediti prozodemska struktura i fonijski ostvaraj prezimenâ, zatim morfološke kategorije i motivacija.

Iako je uobičajeno da se u radu navedu svi informanti, ovdje to nije učinjeno zato što ih je puno i zato što njihov doprinos nije podjednak, jedni su dali malo podataka, a drugi pak mnogo.

FONOLOŠKE ZNAČAJKE PREZIMENA

Prezimana su nastala u dijalektalnoj sredini pa zato, razumljivo, imaju fonološka obilježja govora određene sredine.

Gotovo svi zapadnohercegovački govori ulaze danas u sustav zapadnoštokavskoga ikavskoga dijalekta³² kojemu je od nekoliko dijalektalnih odrednica na prvom mjestu ikavski ostvaraj jata (ě). U zapadnoj Hercegovini ima i nekoliko ijekavskih oaza³³ (Baćevići, Bogodol, Gradska, Jasenica...) Zbog dugotrajne konfesionalne i nacionalne zatvorenosti³⁴ tih stanovnika njihov ijekavski govor nije utjecao na okolno ikavsko stanovništvo. U naseljima na istočnoj obali Neretve (srednji i donji tok) uglavnom živi starosjedilačko ikavsko stanovništvo (hrvatsko i muslimansko) pa granica između ikavskoga i ijekavskoga dijalekta štokavskoga narječja ne ide rijekom Neretvom,³⁵ nego brdskim masivima koji prema istoku zatvaraju tu dolinu. Ta granica nije oštra zato što u dolini Neretve ima u manjem broju ijekavskih govornika koji su se doselili iz središnjih krajeva istočne Hercegovine; to je seosko muslimansko (balije) i srpsko (vlaško) stanovništvo. Ni u dolini Neretvice granica nije oštra jer tu zapravo postoji "prelazni pojas između ikavskih šćakavskih i ijekavskih štokavskih govora" ([334], 30.); brojnije hrvatsko stanovništvo govori ikavski, a muslimansko ijekavski.

³² S obzirom na područje srednjovjekovnoga Huma Brozovićeve rekonstrukcija predmigracijskoga dijalekatskoga stanja pokazala je razmještaj dijalekata sličan današnjemu. Istočnohumski (štakavski, ijekavski) dijalekt Brozović dijeli na zapadni, jugoistočni i sjeveroistočni poddijalekt. Zapadnohumski (štakavski, ikavski) dijalekt dijeli na južni i sjeverni poddijalekt. Između ovih dvaju smješta poneretvanski dijalekt za koji nije siguran je li ijekavki ili ijekavsko-ikavski. Sjeverozapadni govori Huma ulazili su u sustav livanjsko-vrbaskoga dijalekta (šćakavski, ikavski) koje pak dijeli na imotski, duvanjski i ramski poddijalekt. ([73], 385. - 396.)

³³ Oazama ih valja smatrati zato što se nalaze izvan svojega dijalekatskoga areala (štokavski ijekavski dijalekt). Nastale su nakon migracija ijekavskih govornika iz istočne u zapadnu Hercegovinu.

³⁴ Tako npr. u donjoj Hercegovini u Gradskoj i Jasenici živjelo je donedavno muslimansko, a u Bogodolu, Baćevićima, Raštanima... srpsko stanovništvo.

³⁵ U dijalektološkoj literaturi navedena je granica proizvoljno određena pa tako u jednoga autora stoji da "dalje teče uglavnom Neretvom do njenog ušća". ([334], 31.)

Budući da je šćakavska granica bila istočnije (iza Konjica), valja pretpostaviti da je u ovom kraju muslimansko stanovništvo došlo. ³⁶

S obzirom na oblik zamjenice što zapadnohercegovački govori ulaze u dva prostrana areala: šćakavski i šćakavski. ³⁷ Šćakavski areal obuhvaća južni i središnji dio zapadne Hercegovine (općine Čapljina, Čitluk, Ljubuški, Mostar, Široki Brijeg, te istočni dio općina Grude i Posušje), a šćakavski gornju Hercegovinu (općine Prozor, Jablanica i sjeverozapadni dio općine Konjic) i najzapadniji dio zapadne Hercegovine (zapadni i središnji dio općina Grude i Posušje). ³⁸ Na jugoistočnom rubu ramske šćakavštine nalazi se šćakavski areal na području kojega se umjesto skupine /šč/ ostvaruje /s/ (npr. ogníše, gòdiše, šeta...). M. Okuka navodi da je šćakavizam gotovo dosljedan u dijelu srednje Rame i u jugoistočnom dijelu donje Rame. ³⁹ ([334], 65.)

S obzirom na broj fonoloških jedinica i neka ograničenja u distribuciji fonema zapadnohercegovačko govorno područje nije jedinstveno. U fonemskom sustavu hrvatskih mjesnih govora ima 29 fonoloških jedinica; fonemi /h/ i /f/ uglavnom elidiraju ili se supstituiraju. ⁴⁰ U muslimanskim mjesnim govorima ova se dva fonema ostvaruju ondje gdje im je po distribuciji mjesto. Fonemski sustav muslimanskih govora siromašniji je po broju jedinica od fonemskoga sustava hrvatskih govora. U prvom nedostaju fonemi /č/, /ž/, /l'/ i /ń/, a u drugom /h/ i /f/. Na osnovi ovoga može se zaključiti da se u prostranom arealu nalazi nekoliko oaza u kojima živi gradsko muslimansko stanovništvo koje se govorno razlikuje od ostaloga.

VOKALIZAM PREZIMENA

Samoglasnički fonološki sustav zapadnohercegovačkih govora sastoji se od pet jedinica (/i/, /e/, /a/, /o/, /u/) koje su po svojim inherentnim

³⁶ To se može vidjeti na osnovi šćakavskih oblika dvaju ekonima, zabilježenih 1741. u konjičkom kraju (Orlische i Pokoische - danas Orlište i Pòkojište).

³⁷ Zapadnohercegovačka šćakavština i šćakavština ulaze u sastav prostranijih areala: prva se naslanja na istočnohercegovački šćakavski areal, a druga na dalmatinsko-bosanski šćakavski areal. Granica između šćakavskoga i šćakavskoga areala prolazi područjem zapadne Hercegovine.

³⁸ Ni u dolini Neretvice nije oštra granica između šćakavštine i šćakavštine. ([334], 30.)

³⁹ Bilo bi potrebno ovu pojavu sustavno izučiti, popisati sve riječi koje imaju skupinu /šč/, njenu distribuciju i frekvenciju.

⁴⁰ U novije vrijeme, pod utjecajem znanja standardnoga jezika, mladi naraštaji, i kad se služe dijalektom, ponekad ostvaruju foneme /č/, /ž/, /l'/ i /ń/ (Muslimani) i foneme /h/ i /f/ (Hrvati i Srbi).

distinktivnim obilježjima potpuno jednake istim jedinicama u standardnom hrvatskom jeziku. Fonijski ostvaraj navedenih samoglasnika ne postaje otvoreniji ni zatvoreniji pod utjecajem susjednih fonema ili pak prozodema pa na osnovi te zakonitosti ovi govori ulaze u sustav prostranoga šćakavskoga areala. U riječima stranoga podrijetla distribuiraju se samoglasnici iste kvalitete kao i u riječima slavenskoga podrijetla što govori o njihovoj potpunoj adaptaciji.

Navedene fonološke jedinice imaju i slogotvornu funkciju jer same ili zajedno s drugima čine slog. Njima se pridružuje i slogotvorni fonem /r/ koji ima ograničenu distribuciju i frekvenciju; javlja se u inicijalnom položaju ispred suglasnikâ, u medijalnom između suglasnikâ i u finalnom iza suglasnikâ. ⁴¹ Ostali sonanti nemaju slogotvornu funkciju u zapadnohercegovačkim govorima.

Supstitucija vokalskih fonema

U zapadnohercegovačkim govorima postoje brojne potvrde za supstituciju vokalskih fonema, pretežno zbog asimilacijskih i disimilacijskih razloga. Ova zakonitost uglavnom djeluje na riječi stranoga podrijetla koje su u procesu importacije izgubile motivaciju svojega nastanka jer su primljene bez motivacijskoga i semantičkoga konteksta, s minimumom redundantnih elemenata. Strani leksemi su primani u različito vrijeme, s različitim intenzitetom pa su stoga više ili manje prilagođeni. Danas riječi stranoga podrijetla ulaze u dijalekte većinom preko standardnoga jezika, a prije su u standardni jezik ulazile iz narodnih govora što je naročito uočljivo u broju turcizama. Unosa stranih leksema uvijek je bilo u jeziku, ali je ipak najintenzivniji bio u vrijeme pojave većega broja predmeta materijalne kulture ili u vrijeme promjene društvenih i gospodarskih odnosa. Što je pak importacija nekoga leksema starija, to je njegova adaptacija potpunija.

/ě/ → /i/, /je/, /ije/, /e/

Stari fonem /ě/ ⁴² u zapadnohercegovačkim govorima supstituiran je fonemom /i/ još koncem 14. st. ⁴³ Na osnovi fonijskoga i grafijskoga

⁴¹ Da nije elizije fonema /h/, ne bi bilo potvrda za finalnu poziciju slogotvornoga /r/ (npr. [vřh] → [vř]).

⁴² Supstituent se može odrediti prema starijemu izvorniku, prema stranomu izvorniku, prema izvorniku u susjednom dijalektu i prema izvorniku u standardnom jeziku.

⁴³ Potvrde za to su u pisanim izvorima iz 14. i 15. st. Tako se npr. u nekom od njih na osnovi pisanja imena hercega Stjepana može odrediti je li nastalo na području zapadne ili istočne Hercegovine (u zapadnoj Stipan6, a u istočnoj Stěpan6).

ostvaraja jata može se dosta pouzdano odrediti kraj u kojem je nastalo neko prezime s tim fonološkim obilježjem. U zapadnohercegovačkoj antroponimiji prevladavaju prezimena s ikavskim ostvarajem jata nad onima koja imaju neki drugi supstituent (23 : 6). Za ova druga može se uglavnom dokazati istočnohercegovačko (ijekavsko) podrijetlo ([97], 38. - 96.) U većine prezimena supstituent jata nalazi se u korijenskom dijelu (Bilan, Bilić, Bilinovac, Biloš, Biokšić, Bristina, Cvitanović, Cvitanušić, Cvitković, Divić, Divković, Drinovac, Kündid,⁴⁴ Livája, Mlikota, Nèvistić, Nižić,⁴⁵ Pívac, Sírko, Stjepanović, Stipić, Vištica, Zdilār; Bijedić, Đevènica, Sjèkirica, Stjepanović), a samo u dvaju prezimena u sufiksalmom dijelu (Grùbješić, Korjènić).

Iako je u prezimena Kòsir jasna motivacija, ne može se zasigurno tvrditi da je u fonemskom odsječku /ir/ fonem /i/ ishod supstitucije jata.⁴⁶

U zapadnohercegovačkim ikavskim govorima prezime Bijedić⁴⁷ ne ostvaruje se sa supstituentom skupinom /ije/⁴⁸ ([bijèdić]), nego početni fonem otpada što iziskuje i istodobnu promjenu naglaska ([bjèdić]).

Za istočnohercegovački ijekavski areal karakteristično je da se jotacija dentala /d/ i /t/ vrši i onda kad je /j/ početni segment dvofonemskoga ostvaraja jata tako da /dj/ → /ǰ/, a /tj/ → /č/ (npr. đèvòjka, čèrati...). U antroponimiji je ovo dosljedno ostvareno samo u prezimena Đevènica. S obzirom na različit ostvaraj jata hrvatska prezimena Stjepanović i Stjepanović fonološki su varijantna i zato različita. Ovo drugo je posljedica prilagođavanja prvoga standardnomu jeziku,⁴⁹ ali bez promjene prozodemske strukture (Stjepanović, a ne Stjepánović).

⁴⁴ Ako je prezime Kündid fonološki u svezi s romanskim imenom Candidus, onda u njega nema ikavskoga ostvaraja jata.

⁴⁵ Ako je prezime Nižić motivirano hipokoristikom Niže, izvedenim od imena Nikola, onda u njega nema ikavskoga ostvaraja jata.

⁴⁶ P. Skok ([462], II., 162.) za tvorbu naziva oruđa navodi tri praslavenska sufiksa: -yr, -ēr i -or (imaju potvrde u naših riječi kòsir, kòsijer i kòsor). U zapadnohercegovačkim govorima danas se rabe samo leksemi kòsor i kòsir (dem. kòširić, a ne kòšòrić). Budući da je u ovim govorima /y/ → /i/, a /ē/ → /i/, u apelativa kòsir i antroponima Kòsir ne može se odrediti podrijetlo fonema /i/ u fonemskom odsječku /ir/.

⁴⁷ Ovo je prezime u Hercegovini poznato zato što ga je imao Džemal Bijedić, jedan od istaknutijih političara bivše Jugoslavije.

⁴⁸ Supstituent je pojedinačni fonem, a supstituentna skupina (točnije skupina supstituenata) sastoji se najmanje od dvaju fonema i odnosi se samo na ijekavske ostvaraje jata.

⁴⁹ U zapadnoj Hercegovini, na ikavskom području, postoje i dvije potvrde ijekaviziranoga oblika toponima: Bili brìg → Bijeli brijeg (u Mostaru) i Široki brìg → Široki Brijeg, ali samo u službenoj uporabi.

Prezimena Grùbešić, Grùbišić i Grùbješić nisu varijantna s obzirom na ostvaraj jata; u prvoga je /e/ početni segment tvorbenoga nastavka -eša (Grub-eša), u drugoga /i/ je početni segment nastavka -iša (Grub-iša), a jedino je u trećega /je/ jekavski ostvaraj jata (Grub-ješa). Iako se na granici tvorbenih osnova i nastavka jotira bilabijal /b/ (npr. gràblje, grèblje, grùblji...), u prezimena Grùbješić nema jotacije zato što fonem /j/ potječe od jata.

/i/ → /e/

Ova je supstitucija asimilacijske naravi. Zbog fonetskih razloga /i/ se zamjenjuje fonemom /e/ ako se u prethodnom ili sljedećem slogu uglavnom nalazi slogotvorni fonem /a/ (npr. bàjer ← bàjir, čèteri ← četiri, lemuzína ← limuzína, medecína ← medicína, mèzet ← mèzit, muslèman ← muslimàn...). Naime, pri fonijskomu ostvaraju fonema /i/ prolaz zračnoj struji u usnoj šupljini najzatvoreniji je, a pri ostvaraju fonema /a/ najotvoreniji zbog čega se prvi fonem zamjenjuje otvorenijim fonemom /e/. Supstitucija se vrši u slogu koji je uglavnom nenaglašen. Za navedenu supstituciju u zapadnohercegovačkoj antroponimiji postoji samo jedna potvrda. Prezimena Mèzit i Mèzet fonološki su varijantna; u prvoga nije, a u drugoga jest realizirana supstitucija. Prezime Mèzit djelomično je adaptirano (← Mèzid), a prezime Mèzet je pak potpuno adaptirano jezičnomu sustavu.

/i/ → /a/

U zapadnohercegovačkim govorima ova je supstitucija disimilacijske naravi (npr. baciklo ← biciklo, izāc ← izići, òbāc ← òbići, sāc ← sići...⁵¹), a samo u prezimena Batacèli asimilacijske. Najzatvoreniji vokal zamjenjuje se najotvorenijim. U gornjoj Hercegovini postoje varijantna prezimena Baticèli i Batacèli. Kad su ova dva prezimena službeno registrirana, zadržana je talijanska grafija (/ce/ → [čel]), a samo u jednoga i slijed fonema (Baticèli).⁵² U prezimena Batacèli u drugom je slogu supstituiran slogotvorni fonem.

/e/ → /a/

Navedena je supstitucija vokalskih fonema asimilacijske (npr. ditalina ← dítelina, mlācanica ← mlāčenica, salāmet ← selāmet, sardžāda ←

⁵⁰ Suvremeni dijalektalni oblik leksema izvodi se iz starijega koji nije uvijek potvrđen, nego i pretpostavljen u skladu s morfonološkim zakonitostima.

⁵¹ Nakon supstitucije otpao je finalni vokal u ovakvih glagola (npr. òbići → òbāci → òbāč...).

⁵² Sumještani ovo prezime izgovaraju [baticèli], a oni koji za to ne znaju izgovaraju ga [baticèli].

serdžada...) i disimilacijske naravi (npr. cípale ← cipele, jačërma ← jèčërma, rašèto ← rešèto, zéjtan ← zéjten, žètalica ← žètelica...). Uvijek se zamjenjuje fonem koji nije u naglašenom slogu. Ova je supstitucija frekventna ne samo u općem nego i u antroponimskom leksiku (Düspera → Düspara, Elèrić → Alèrić, Elpéza → Alpéza, Mùruvet → Mùrvat, Vugdèlić → Vugdàlić). Neka od navedenih prezimena čine fonološke parove jer su potvrđena i u jednom i u drugom obliku (Elèrić : Alèrić, Elpéza : Alpéza).⁵³

Iako je prezime Rešetār prilagođeno standardnomu jeziku, petežno se u zapadnohercegovačkim govorima ostvaruje sa supstituiranim fonemom u inicijalnom slogu ([rašètār]).

/e/ → /o/

Ova je supstitucija ograničena na paradigmatiski oblik I jd. imenica muškoga roda kojima oblična osnova završava palatalom (npr. mišon ← mišem, nóžon ← nóžem...). Umjesto očekivanoga palatalnoga samoglasnika u poziciji iza palatalnoga suglasnika i u antroponimskom leksiku se ostvaruje nepalatalni samoglasnik (npr. I jd. Kikāšon ← Kikāšem, Pètrovičon ← Pètrovičem...) što je posljedica svođenja dvaju varijantnih padežnih nastavaka na jedan.

/a/ → /e/

Supstitucija /a/ → /e/ je disimilacijske (npr. barjèktār ← barjåktār, serånsek ← sarånsek, vrébac ← vråbac, žèndār ← žåndār...) i asimilacijske naravi (npr. mesliđen ← mesliðan, résten ← rásten...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima nekoliko potvrda za navedenu supstituciju (Bajrektáreviç ← Bajraktáreviç, Bèhrem ← Bèhram, Hebíboviç ← Habíboviç; Vrèbac ← Vrábac⁵⁴...). Među ovima tri su para fonološki varijantnih prezimena (Bajrektáreviç : Bajraktáreviç, Bèhrem : Bèhram, Hebíboviç : Habíboviç) u kojih je supstitucija izvršena u nenaglašenom slogu.

/o/ → /a/

Ova je supstitucija asimilacijske naravi jer se stražnjojezični samoglasnik /o/ zamjenjuje srednjojezičnim /a/ kad je u susjednom slogu prednjojezični

⁵³ Nositelji varijantnoga prezimena uglavnom čuvaju "izvorniji" oblik u kraju u kojem je ono nastalo, a djelomično izmijenjen oblik u kraju u kojem su njihovi preci imali status došljaka.

⁵⁴ O supstituentu /e/ iza /r/ dosta je rečeno u literaturi pa ovdje taj problem neće biti razmatran.

/i/ ili /e/ (npr. aperácija ← operácija, Ìmacki ← Ìmocki, šàravit ← šàrovit...). U zapadnohercegovačkim govorima rabi se samo leksem čòrap u kojega u odnosu na izvornik (← tur. çorap) nema supstitucije vokalskoga fonema u inicijalnom slogu. Za prezime Čàrapina može se ustvrditi da je prilagođeno standardnomu jeziku; ono je 1743. potvrđeno u veljačkoj župi u obliku Corapina, a u susjednoj drinovačkoj župi potvrđeno je i prezime Corapovich. Iako nema povijesnih podataka, za prezime Šàràvanja također se može pretpostaviti supstitucija vokala u medijalnom slogu (* ← šàròvanja) jer je realizirana i u srodne riječi (šàravit).⁵⁵

/o/ → /e/

I ova je supstitucija asimilacijske naravi jer se pod utjecajem susjednoga slogotvornoga fonema zamjenjuje fonem /o/ (npr. grèb ← gròb, grèblje ← gròblje, nè mere ← nè more, pètero ← pètoro, šèstero ← šèstoro...). Prezimena Bèćiroviç, Jàšaroviç i Serdàroviç imaju u zapadnohercegovačkoj antroponimiji i varijantne oblike sa supstituentom /e/ (Bèćireviç, Jàšareviç, Serdàreviç). Budući da u navedenih varijantnih prezimena fonem /e/ dolazi i umjesto /o/ iza nepalatalnoga /r/, može se zaključiti da se i tu radi o supstituciji.

Razlozi varijantnosti prezimena Lûceviç i Lûcoviç mogu biti dvojake naravi: ili se tu radi o supstituciji (Lûcoviç → Lûceviç) ili su pak motivirana različitim oblicima istoga imena (Lûco → Lûcoviç, Lûce → Lûceviç).

/o/ → /u/

Ova supstitucija disimilacijske naravi (npr. lûbanja ← lòbanja, ûndā ← òndā, vågūn ← vågōn...) ima potvrdā i u antroponimiji (npr. Čùmaga ← Čòmaga, Dugàndžić ← Dogàndžić, Karàduz ← Karàdoz...⁵⁶). Prezime Karàduz nema varijantnoga oblika u hercegovačkoj antroponimiji. Prezime Dugàndžić je 1743. u župi Brotnjo zapisano u obliku Dogangich iz čega se vidi da je u suvremenoga oblika antroponima u inicijalnom slogu supstituiran izvorni fonem /o/ (← tur. doganci). Prezime Čòmaga ima u zapadnohercegovačkoj antroponimiji još dva oblika sa supstituentima (Čàmaga, Čùmaga) jer je izvorni fonem /o/ (← tur. çomak).⁵⁷

⁵⁵ Leksemi šàrati, šàravit... rabe se onda kad treba označiti da je nešto šareno, ali s dominantnom crnom bojom.

⁵⁶ Turcizam karàduz je potvrđen s ovim supstituentom samo u prezimena Karàduz.

⁵⁷ Sva tri varijantna oblika nastala su u Jablanici u kojoj danas jedino i žive njihovi nositelji.

/u/ → /o/

Ova supstitucija nije frekventna u zapadnohercegovačkim govorima (npr. domàndžija ← dumèndžija, kokùruz ← kukùruz...), a u antroponimiji ima samo potvrdu u prezimena Domàndžić. U odnosu na izvornik postoje u navedenoga leksema supstituenti i u inicijalnom i u medijalnom slogu (domàndžija, domèndžija, dumàndžija, dumèndžija) pa tako i u prezimena (Domàndžić, Domèndžić, Dumàndžić, Dumèndžić).

Elizija vokalskih fonema

Zbog otpadanja fonema iz inicijalnoga i finalnoga sloga ili ispadanja iz medijalnoga sloga reducira se broj fonoloških jedinica u riječima pa je stoga i njihova distribucija ograničenija. Posljedica elizije nije samo redukcija broja slogova nego često i promjena slogovne granice što ponekad uvjetuje i drukčiju prozodemsku strukturu riječi (npr. Smàjilović → Smājlović, Šàjinović → Šājnović...). Razlozi za redukcijom slogova (posljedica elizije) proizlaze iz težnje govornika za ekonomičnošću iskaza. U riječi, u kojih govornik elidira fonološke jedinice, ostatak skupa fonema mora biti tako organiziran da uspješno prenese obavijest. Prihvaćenost neke elizije u dijalektu znači ustaljenje deformiranoga oblika leksema pa mlađe generacije govornika često i ne znaju kakav je bio neelidirani oblik (npr. ċindija ← iċindija, škija ← eškija, zimica ← ozimica...).

U zapadnohercegovačkim govorima elizija je uobičajena i frekventna jezična zakonitost.

Afereza

Afereza je elizija inicijalnoga samoglasnika. Ona djeluje u onim inicijalnim slogovima koji se sastoje samo od slogotvornoga fonema, bez fonoloških jedinica na periferiji. Podjednako zahvaća riječi slavenskoga i stranoga podrijetla (npr. dvòkāt ← advòkāt, Građènik ← Ograđènik, klàgija ← oklàgija, làstika ← elàstika, lètrika ← elètrika, Mèrika ← Amèrika, nùdā ← onùdā, slobodénje ← oslobodénje, spìrīn ← aspìrīn, Stròžac ← Ostròžac, Talijān ← Italijān, tikéta ← etikéta, vākō ← ovākō, vāndēlje ← evāndēlje...)

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji afereza ima samo dvije potvrde. U osnovne riječi Talijān, koja je motivirala prezime Talijānac, elidiran je početni fonem /i/ (Italijān → Talijān). U prezimena Lèrić otpao je inicijalni samoglasnik /a/ ili /e/ (Alèrić → Lèrić ili Elèrić → Lèrić). Ova su tri prezimena fonološki varijantna (Elèrić : Alèrić : Lèrić); prva dva imaju različite inicijalne foneme, a treće se razlikuje od ovih po odsutstvu jednoga od tih fonema.

Sinkopa

Sinkopa je elizija vokalskoga fonema unutar riječi (npr. gòtvo ← gòtovo, kòlko ← kòliko, matrijāl ← materijāl, orgīnāl ← original...). Budući da ispada slogotvorni fonem iz medijalnoga otvorenoga sloga, koji ima jednu ili više fonoloških jedinica na lijevoj periferiji, slogovna granica se pomiče i uglavnom zatvara prethodni slog kojemu pripada i periferija reduciranoga (npr. o-ri-gi-nal → or-gi-nal, ali ma-te-ri-jal → ma-tri-jal...). Kad nakon elizije sonant zatvori prethodni slog, onda se samoglasnik ispred njega dulji.

Ako ispada slogotvorni fonem iz finalnoga zatvorenoga sloga dvosložne riječi, onda dolazi i do promjene naglaska (npr. šàhin → šàjin → šājn), potvrđene u prezimenâ Šajn i Šajnović. Nema potvrda u fonijskom ostvaraju za eliziju finalnoga samoglasnika u osobnih imena Smàil i Záim ([smàil], [smājil], a ne [smājil]; [záim], [zájim], a ne [zājim]). Međutim, u prezimenâ koja su motivirana ovim imenima može doći do elizije i zatvaranja inicijalnoga sloga (npr. Smàilović → *Smājilović → Smājlović, Záimović → *Zájimović → Zājmović...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji postoje tri para varijantnih prezimena u kojih je varijantnost posljedica elizije slogotvornoga segmenta u medijalnom slogu (Marijānović : Marjānović, Smàilović : Smājlović, Záimović : Zājmović).

Apokopa

Apokopa je elizija posljednjega vokala u finalnom otvorenom slogu (npr. mlādōg ← mlādōga, mlādōn ← mlādōmu, mlādin ← mlādima...). Ako otpada slogotvorni fonem, onda se smanjuje broj slogova (npr. kùd ← kùda, nēk ← nēka, rādnjīcin ← rādnjīcima...). Pri ovakvoj eliziji kratki slogotvorni vokal se dulji (npr. mlādin ← mlādima...). U antroponimiji apokopa ima potvrde samo u paradigmatskim oblicima dativa, lokativa i instrumental množine (npr. Erēšin ← Erēšima, Pètrovīcin ← Pètrovīcima, Šumēljīn ← Šumēljima...).

Hijat

Hijat jesu dva uzastopna samoglasnika između kojih prolazi slogovna granica (npr. Rāos → Ra-os, Smàil → Sma-il...). Zbog artikulacijskih razloga u zapadnohercegovačkim govorima hijat se često otklanja umetanjem intervokalnoga /j/ ako je jedan od članova samoglasničke skupine fonem /i/ ili /e/, odnosno umetanjem intervokalnoga /v/ ako je drugi član skupine

fonem /a/, /o/ ili /u/.⁵⁸ Zijev postoji u hiperkorektnu ostvaraju, u normalno brzu govoru često se otklanja.⁵⁹

/ai/ → /ai/ i /aji/

Samoglasnička skupina /ai/ može biti izvorna (npr. Smàilović, Záimović...), zatim analogna (npr. Boškàilo, Vukàilo... prema Mihàilo) ili je pak nastala kao posljedica elizije fonema /j/ (npr. Ràič, Vúić...) ili fonema /h/ (npr. Spáić, Šàin, Šàinović...).

Hijat skupine /ai/ neutralizira se u fonijskom ostvaraju umetanjem intervokalnoga /j/ u onih prezimena koja su grafijski potvrđena s tom skupinom (npr. Smàilović → [smàilović] i [smàjilović], Záimović → [záimović] i [zájimović], Boškàilo → [boškàilo] i [boškàjilo]...). U govornoj komunikaciji prevladava drugi ostvaraj, a pod utjecajem grafije čuje se ponekad i prvi. U zapadnohercegovačkoj antroponimiji potvrđena su fonološki varijanta prezimena Šàin i Šàjin. U drugoga je otklonjen hijat i u grafijskom ostvaraju. Prezime Šàin fonijski se ostvaruje uglavnom kao i prezime Šàjin (Šàin → [šàin] i [šàjin]). Također su varijantna i prezimena Ràič i Ràjič. Prezime Ràič je ovakav izgled dobilo pod utjecajem latinske grafije (Raic), u sustavu koje nije bilo mjesta za intervokalni fonem /j/. I ovo se prezime uglavnom fonijski ostvaruje s tim fonemom (Ràič → [ràič], češće [ràjīč]) pa se tako izjednačuje sa svojim parnjakom, prezimenom Ràjič ([ràjič]).

/ei/ → /ei/ i /eji/

Skupina /ei/ nalazi se samo u imena Husèin i u prezimena koja su motivirana ovim imenom (npr. Husèinović, Husèinbegović...). Nema potvrda za ovu skupinu koja bi bila posljedica elizije intervokalnoga /j/ ili /h/ (npr. Pléhić i Pléjić, a ne Pléić). Skupina /ei/ uglavnom se ostvaruje s neutraliziranim hijatom (npr. Husèinović → [husèinović] i [husèjinović], Husèinbegović → [husèimbegović] i [husèjimbegović]...).

/io/ → /io/ i /ijo/

Skupina /io/ u antroponimiji je posljedica srastanja dviju riječi u jednu od kojih prva završava na /i/, a druga počinje fonemom /o/ (npr.

⁵⁸ Kad govornici, koji u svojem jeziku nemaju fonema /h/, izgovaraju prezimena s tim fonemom u intervokalnoj poziciji, onda ga redovito supstituiraju fonemom /j/ (npr. Núhić → [nújić], Spáhić → [spájić], Kréhić → [kréjić]...) da bi izbjegli hijat.

⁵⁹ Kad se prezime Bùhovac ostvaruje bez intervokalnoga /h/, ne umeće se fonem /v/ (Bùhovac → [bùhovac], češće [bùovac]).

Hadžiòmerović, Hadžiòsmanović...) ili je pak nastala nakon supstitucije fonema /l/ fonemom /o/ na kraju sloga unutar riječi (npr. Bìokšić...). Kad je naglašen drugi segment samoglasničke skupine /io/, onda se ne otklanja hijat zato što sljedeći slogovi nisu u istoj intonacijskoj ravni (npr. [hažìmerović], [hažìsmanović]...). Navedena se prezimena mogu ostvariti i sa stankom unutar skupine /io/ (npr. [hàži:òmerović], [hàži:òsmanović]) kao da se radi o polusloženici, a ne o izvedenici. Prezime Bìokšić češće se pak ostvaruje s umetnutim intervokalnim /j/, nego bez toga segmenta govornoga niza ([bìokšić], [bìjokšić]).

/ui/ → /ui/ i /uji/

Skupina /ui/ je posljedica elizije intervokalnoga fonema /h/ (npr. Núhić → Núiće...). Ona se, kao i prethodne, može ostvariti na dva načina (Núić → [núić], [nújić]).

/ao/ → /ao/ i /avo/

Skupina /ao/ je posljedica elizije intervokalnoga fonema /h/ (npr. Ràos ← *Ràhos...). Potvrđena je samo u prezimena Ràos koje se ponekad ostvaruje i s intervokalnim /v/ (Ràos → [ràos], [ràvos]).⁶⁰

/au/ → /au/ i /avu/

Skupina /au/ je izvorna jer ne nastaje kao posljedica kakve elizije (npr. Arnàut, Arnàutović, Augustinović, Dàupović, Dàutbegović, Kàurin, Kàurinović, Làuc...). Navedena skupina je monoftonske, a ne diftonske naravi što se vidi po mjestu slogovne granice koja prolazi između segmenata (npr. Dàupović → Da-u-po-vić, a ne Dau-po-vić...). Zijev u skupine /au/ može se otkloniti umetanjem intervokalnoga /v/, ali je takva fonijska realizacija slabo frekventna (npr. Kàurin → [kàurin], [kàvurin]).

/eu/ → /eu/ i /evu/

Skupina /eu/ u zapadnohercegovačkoj antroponimiji nalazi se samo u varijantnih prezimena Bèus i Bèuz u kojih je nastala kao posljedica elizije intervokalnoga fonema /h/ (bèhus → bèus, bèhuz → bèuz). Skupina /eu/ se u navedenih prezimena fonijski ostvaruje i s umetnutim /v/ (npr. Bèuz → [bèuz], [bèvuz]); drugi ostvaraj je manje frekventan od prvoga.

⁶⁰ M. Šimundić ([506], 35.) ovo je prezime zabilježeno sa zanaglasnom dužinom (Ràös).

Asimilacija vokalskih fonema

Asimilacija je artikulacijska prilagodba jednoga od segmenata drugomu u vokalskoj skupini. Kad se prvi prilagođuje drugomu, onda se radi o regresivnoj asimilaciji koja je u zapadnohercegovačkim govorima potvrđena u brojnim skupinama: /ae/ → /e/ (npr. dvánaest → dvánēs, dvánaestero → dvánēstero, dvanaèstina → dvanèstina...), /oa/ → /a/ (põjas → pās, rēzervoar → rēzervār...), /oe/ → /e/ (npr. stōjećak → stēćak...), /uo/ → /o/ (npr. skīnuo → skīnō...), /ii/ → /i/ (npr. Āndrijić → Āndrīć, Īlijić → Īlīć...), /oo/ → /o/ (npr. sōl → sō, vōl → vō...), /uu/ → /u/ (npr. mūhur → mūr...) i dr. Progresivna asimilacija je prilagodba drugoga samoglasničkoga fonema prvomu: /ao/ → /a/ (npr. pōsao → pōsā, rēkao → rēkā, zāova → zāva...) i /oe/ → /o/ (npr. mōjega → mōga, tvōjega → tvōga, svōjega → svōga...)

Asimilacija samoglasnika istih ili različitih inherentnih distinktivnih obilježja uvjet je za njihovu kontrakciju; ona je zapravo sažimanje dvaju kratkih samoglasnika u jedan dugi. Rezultat asimilacije vokala uvijek je kontrahirani vokal.

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji potvrđeni su samo kontrahirani samoglasnici /o/ i /i/⁶¹ koji su ishod sažimanja istih u skupini u kojoj su oba člana iste kvalitete i kvantitete.

/oo/ → /o/

Skupina /oo/ nastaje nakon elizije fonema /h/ u poziciji između dvaju kratkih /o/ (npr. Tòholj → *Toolj → Tòlj).⁶²

/ii/ → /i/

Skupina /ii/ nastaje nakon elizije intervokalnoga fonema /j/ nakon čega dolazi do kontrakcije dvaju kratkih /i/ u jedan dugi. Potvrđâ za ovu kontrakciju ima samo u antroponimskom leksiku. Do nje dolazi uglavnom u tvorbenom procesu kad se na obličnu osnovu imena ili nadimka doda tvorbeni sufiks -ić (npr. Īlija → Īlijić → *Īliiç → Īliç, ali Īlijica → Īlijiciç → *Īliçiç → Īliçiç...).

⁶¹ U zapadnohercegovačkoj ekonomiji samo su tri potvrde za kontrakciju vokala: Bùhovo → *Bùovo → Bôvo, Pràhovo → *Pràovo → Prôvo i Ōrahōvlje → Ōraōvlje → Ōrovlje.

⁶² Prezime Tòholj postoji u istočnoj Hercegovini (općina Ljubinje).

Metafonija

Svojevrsna asimilacija jest i metafonija (prijeglas) kad se pod utjecajem palatalnoga suglasnika supstituira nepalatalni samoglasnik. Metafonija je morfonološke naravi jer se realizira u određenom paradigmatskom obliku, s određenim gramatičkim oznakama morfoloških kategorija, kao u I jd. imenica muškoga roda (npr. grâdom : nôžem...) ili u oblika tzv. duge množine (npr. grâdovi : stričevi...).

U zapadnohercegovačkim govorima metafonija nije više beziznimna jezična zakonitost jer u nekim kategorijama uopće ne djeluje, kao u I jd. imenica muškoga roda (npr. grâdon : nôžon...), a u drugima se i dalje realizira, kao u oblika duge množine (npr. grâdovi : stričevi...). U antroponimiji metafonija uglavnom ne djeluje iza palatalnih suglasnika u I jd. (npr. Mijôčon ← Mijôčem, Pāvlovičon ← Pāvlovičem...).

S obzirom na metafoniju najviše je fonološki kolebljiv fonem /r/. U fonemskom sustavu nema palatalnoga fonema /r'/; on je fonološki izjednačen s nepalatalnim fonemom /r/. Njegovo je nekadašnje mjesto ipak prepoznatljivo u leksičkom dijelu riječi ispred fonemske sekvencije /ev/ (npr. cärevi, Mlīnärević, Volärević...) i na kraju gramatičkoga dijela riječi, u V jd. imenica muškoga roda ispred obličnoga nastavka -u (npr. kōlāru, mlīnāru, pōljāru, vōlāru...). U I jd. iza /r/ je češći nastavak -on (npr. cāron ← cārem, mlīnāron ← mlīnārem...).

Kad se na obličnu osnovu imena ili nadimka, dakle na osnovu koja završava fonemom /r/, doda složeni sufiks za tvorbu prezimena, onda postoje, s obzirom na fonološko podrijetlo toga fonema, ograničenja u distribuciji. Ako osnova završava depalataliziranim /r/, onda se dodaje sufiks -ević (npr. Mlīnärević, Poljärević, Volärević...). Iza nepalatalnoga /r/ dodaje se sufiks -ović (npr. Hájrović, Mītrović, Pètrović, Táhirović...). Fonološka nedosljednost u navedenom pravilu vidljiva je samo u prezimena motiviranih turcizmima pa su neka od njih potvrđena i sa sufiksom -ović i sa sufiksom -ević što ih čini fonološki različitima (Bèćirović : Bèćirević, Hājdarović : Hājharević, Jāšarović : Jāšarević, Serdārević : Serdārević, Tātarović : Tātarević...). Prezime Dizdārević je potvrđeno samo u obliku s preglasenim vokalom iza /r/.

Distribucija nepostojanoga /a/

Veći dio prezimena koja u N jd. završavaju fonemskim slijedom KVK, u kojem je na mjestu V samo fonem /a/, a na mjestu K bilo koji sonant ili konsonant, u kosim padežima, osim G mn., nemaju taj vokalski fonem u toj poziciji. Njegovo je mjesto u N jd. opravdano dijakronijskom

fonološkom zakonitošću vokalizacije poluglasa u tzv. jakom položaju (KəKə⁶³ → KaK). Zbog elizije finalnoga poluglasa bila je neizbježna vokalizacija u prethodnom slogu jer bi se, u protivnom, na kraju riječi našle brojne suglasničke skupine, do tada nepotvrđene u toj poziciji, i pomakla slogovna granica posljednjega sloga prema početku riječi. U mnogih prezimena, npr. u G jd., morfološka osnova završava nepravom suglasničkom skupinom što znači da prvi fonem iz skupine postaje desna periferija prethodnoga sloga, a drugi lijeva sljedećega sloga. Na mjestu slogovne granice nekad je bio poluglas koji je ispao jer se je nalazio u tzv. slabom položaju (KəKa → KKa).⁶⁴

U tradicionalnoj gramatičkoj literaturi ova je pojava poznata kao neprostožano *a*⁶⁵ pa se uvijek govori o njem u N jd., A jd. (ako je jednak N jd.) i G mn. Zapravo, toga fonema i nema u drugim padežima jer se tamo nije ni mogao realizirati. Dovoljno je kao potkrepu navesti bilo koju gramatiku u kojoj se vokalizirani poluglas proglašava nepostojanim zato što se u nekim oblicima javlja, a u drugima ne javlja.⁶⁶

Fonološke su naravi razlozi postojanju tzv. nepostojanoga /a/ na kraju oblične osnove u N jd. i G mn. u općem i antroponimskom leksiku i njegovu nepostojanju u ostalim oblicima. Budući da je (ne)pojavlivanje tzv. nepostojanoga /a/ ispred zadnjega suglasnika uvijek vezano za određeno mjesto u morfološkoj osnovi, za određeni paradigmatički oblik, ovu ćemo zakonitost posmatrati kao morfonološku.⁶⁷ Da bi ovo bilo jasnije, potrebno je staviti u opreku npr. oblik N jd. i oblik G jd. pa će se vidjeti da zbog nepostojanoga /a/ nije slogovna granica na istom mjestu u ostalih jedninskih oblika (Bla-ga-jac : Bla-gaj-ca).

Nepravom suglasničkom skupinom završava oblična osnova u kosim padežima, osim G mn., ako se u N jd. ispred finalnoga suglasnika nalazi nepostojani /a/ u onih prezimena kojima je završna fonemska sekvencija /ac/, /ak/ ili /ar/ (npr. Mītar : Mītra, Práljak : Práljka, Šárac : Šárca...). Ovo pravilo ne vrijedi za svaki kratki fonem /a/ u navedenoj poziciji,

⁶³ ə je zajednički znak za poluglasove ɐ i ɐ̯.

⁶⁴ U novonastaloj suglasničkoj skupini redovito se prilagođava prvi segment drugomu s obzirom na akustična i artikulacijska obilježja tih fonema.

⁶⁵ Na osnovi oblika pridjeva **nepostožano** može se zaključiti da iza njega slijedi riječ slovo (koja je zalihosna jer se ne realizira), a ne fonem, dakle grafijski ostvaraj jedinice sustava, a ne sama fonološka jedinica.

⁶⁶ "Ako osnova završava na suglasničku skupinu, u nom. jedn. se u posljednjem suglasnika umeće kratko a, kako bi se rastavila skupina nezgodna za izgovor. Zato što se to a nalazi samo u nekim oblicima, a u drugima ga nema, zove se nepostožano." ([382], 72.)

⁶⁷ Zbog ekonomičnosti o vokaliziranom /a/ bit će govora samo ovdje, a ne uz razmatranje svakoga padežnoga oblika.

nego samo za onaj koji je nastao vokalizacijom poluglasa. Tako u prezimenâ koja završavaju na /ac/, u svim padežima, osim N jd. i G mn., oblična osnova završava nepravom suglasničkom skupinom (npr. Bīlac-ə : Bīlc-a, Tīnovac-ə : Tīnōvc-a, Zúbac-ə : Zúpc-a...).

Distribucija nepostojanoga /a/ u prezimenâ koja završavaju na /ak/ ograničena je samo na ona koja imaju paroksitoni⁶⁸ dugouzlazni naglasak (npr. Čúćak : Čúćka, Čúljak : Čúljka, Ljéljak : Ljéljka, Opáčak : Opáčka, Pápak : Pápka, Pištélak : Pištélka, Práljak : Práljka, Vidáčak : Vidáčka, Zóvak : Zóvka...). U prezimenâ koja imaju paroksitoni kratkouzlazni naglasak fonem /a/ nije nastao vokalizacijom poluglasa, nego je sastavni dio adaptiranoga turskoga sufiksa (npr. Bādžak : Bādžaka, Bārak : Bāraka, Bātlak : Bātlaka, Čòlak : Čòlaka, Fàlak : Fàlaka, Japàlak : Japàlaka, Jàsak : Jàsaka, Kàltaka : Kàltaka, Kòlak : Kòlaka...). Od prezimenâ koja završavaju na /ar/ samo prezime Mītar ima osnovu koja završava suglasničkom skupinom (Mītar-ə : Mītr-a). U ostalih fonem /a/ u sekvenciji /ar/ nije ishod vokalizacije, nego je supstratskoga podrijetla (npr. Bòbar : Bòbara, Čàvar : Čàvara, Gášpar : Gášpara, Pèhar : Pèhara, Sèsar : Sèsara, Vègar : Vègara...).

KONSONANTIZAM PREZIMENA

Konsonantski sustav zapadnohercegovačkih govora ima 23 fonološke jedinice (hrvatski govori), odnosno 21 (muslimanski govori), koje su pak po svojim obilježjima potpuno jednake istim jedinicama u standardnom hrvatskom jeziku. Iako u ovom sustavu nema 25 fonema (kao u standardnoj novoštokavštini), on ipak ima sva inherentna distinktivna obilježja, relevantna za fonološku vrijednost pojedinoga fonema, za njegovo mjesto u sustavu i odnose s drugim jedinicama. Naime, ni onda kad se neutraliziraju fonološke opreke dvaju parova afrikata, ne nastaju novi fonemi, nego mjesto u sustavu preuzima njegov parnjak (/č/ : /ć/ → /č/, a ne /č̣/; /ž/ : /ẓ̌/ → /ž/, a ne /ẓ̌/). Iako u fonološkom sustavu hrvatskih govora nema fonema /h/ i /f/, oni su latentni jer ih pojedini govornici (naročito mlađi) mogu ostvariti ako im znaju fonološka obilježja i distribuciju (utjecaj standardnoga jezika ili govora koji imaju te foneme). Ovo vrijedi i za muslimanske govore u čijem fonološkom sustavu nema fonema /č/, /ž/, /f/ i /h/.

⁶⁸ Oksitoni slog = ultima, paroksitoni = penultima, proparoksitoni = antepenultima.

Ovdje pak neće biti opisani svi suglasnički fonemi, nego samo oni koji zbog nekih ograničenja u distribuciji daju pečat zapadnohercegovačkim govorima, a potvrđeni su i u antroponimiji.

Supstitucija konsonantskih fonema

U suglasničkom sustavu zapadnohercegovačkih govora, i u općem i u antroponimskom leksiku, brojne su potvrde supstitucije fonema. Razlozi zamjenama fonoloških jedinica jesu uglavnom adaptacijske, asimilacijske i disimilacijske naravi.

U procesu importacije strani se leksemi adaptiraju fonološkomu sustavu i to tako da se fonološke jedinice, kojih nema u sustavu jezika primaoca, supstituiraju najrodnijima s obzirom na akustična, artikulacijska i distinktivna obilježja. Adaptiraju se i oni fonemi koji naizgled imaju ekvivalente u jeziku primaocu i to s obzirom na broj inherentnih obilježja i njihovu distinktivnu ulogu. Import stranih riječi može obogatiti fonološki sustav, najčešće u distribuciji i frekvenciji pojedinih jedinica (mjesto javljanja i broj javljanja). Ako u jeziku primaocu postoje latentni fonemi (= alofoni), jasne akustične i artikulacijske fizionomije, onda oni mogu omogućiti ulaz i onih fonema kojih nema u jeziku primaocu.⁶⁹ Oni se pak od alofona razlikuju po distinkciji, distribuciji i frekvenciji.

Neke jezične zakonitosti s vremenom gube aktualnost, posljedica čega je sve veći broj primjera koji odstupaju od određenoga gramatičkoga pravila pa se na osnovi njih formiraju nova pravila. Razlozi toj pojavi uglavnom su akustično-artikulacijske naravi. Zbog njih se fonološke jedinice zamjenjuju, premeću, ispadaju, sažimaju... Prema starijem obliku (izvorniku) može se odrediti mlađi, u kojega je npr. vidljiv ishod supstitucije (/m/ → /n/, /l/ → /o/...).

Svojevrsnom supstitucijom smatraju se zamjene fonoloških jedinica u slijedu fonema pod utjecajem prethodnoga segmenta (progresivna promjena) ili sljedećega (regresivna promjena). U skupini fonema postoje ograničenja u distribuciji s obzirom na različita ili ista akustična i artikulacijska svojstva. Takve su supstitucije u lingvističkoj literaturi poznatije pod imenom asimilacije, disimilacije, palatalizacije... pa će zbog toga biti razmatrane u posebnim poglavljima.

⁶⁹ Pojavu npr. fonema /ʒ/ omogućio je alofon [ʒ] pa su tako iz turskoga jezika ušle brojne riječi s tim fonemom u svim pozicijama.

/f/ → /p/ i /v/

Budući da u fonološkom sustavu zapadnohercegovačkih hrvatskih govora nema fonema /f/, on se u procesu adaptacije stranih leksema supstituira srodnim fonemima /p/ i /v/. Supstitucija neslavenskoga fonema /f/ vrlo je stara. Posredstvom kršćanstva brojni su vjerski termini ušli iz grčkoga i latinskoga jezika. Na osnovi importiranih grecizama i latinizama može se zaključiti da je vrlo rano labiodental /f/ supstituiran bilabijalom /p/. Potvrde za to su ne samo apelativi nego i antroponimi. Ova se supstitucija najbolje može potvrditi brojnim primjerima iz srednjovjekovnih izvora (hrisovulje, defteri...) u kojima su npr. imena Stephanos, Filippos, Franciscus, Josephus... uglavnom zapisana sa supstituentom /p/.⁷⁰ Rezultati te supstitucije vidljivi su u zapadnohercegovačkoj antroponimiji u brojnim imena (npr. Stipān, Stipe, Stipeč, Stipica, Stipko, Stipura... ← Stephanus; Pilāš, Pile, Pilip, Pilko... ← Philippus; Prānje, Prānjko... ← Franciscus; Jòsip... ← Josephus i dr.) i u prezimena koja su njima motivirana (npr. Stipānović, Stjepānović, Stipić, Pilipović, Piljić, Prānjić, Jòsipović...). Latinska imena Stephanus, Philippus i Josephus u ovoj se antroponimiji danas rabe sa supstituentom /p/ (npr. Stipān, Stipe, Stipica, Stipko... Pilip, Pilko... Jòsip...), a imena Franciscus i Philomena samo sa supstituentom /v/ (npr. Vráne, Vránko, Vránje, Vránješ, Vránjko... Vilka...).

Teško je utvrditi kad je supstitucija /f/ → /v/ prevladala u sustavu zapadnohercegovačkih govora. Na osnovi zapisanih prezimena u Dragičeviću i Bogdanoviću izvještaju (1743. i 1768.) može se ustvrditi da je u 18. st. bila sustavna, s malo odstupanja.

Ako je u to vrijeme svaki /f/ u antroponimiji bio supstituiran fonemom /v/, onda je tako moralo biti i u općem leksiku. I u današnjim hrvatskim govorima /f/ se uglavnom supstituira fonemom /v/⁷¹ (npr. āsvālt ← āsfālt, ěvta ← hēfta, jěvtin ← jěftin, jůvka ← jůfka, káva ← kāfa, vābrika ← fābrika, vālak ← fālak, vāmilija ← fāmilija, vildžān ← fildžān, vīnanac ← finanac, Vràncūz ← Fràncūz, tāvra ← tāfra...). Međutim, u muslimanskim govorima fonem /f/ se redovito ostvaruje neizmijenjen (npr. jůfka, tūfek, tufēgdžija; Fahrudin, Fāruk, Fāziliya, Fējzo, Fikret, Hāfiz...). Jedino se ispred dentala /t/ izgovara oštrije, s produženom stridentnošću ([334], 56.) (npr. hēfta, iftār, mūftija tēfter...) pa se takav ostvaraj, uvjetovan položajem, naziva alofonskim.⁷²

⁷⁰ Antroponomastikoni pisani latinskom grafijom nisu od koristi za praćenje ove supstitucije.

⁷¹ Fonemi /f/ i /v/ jesu labiodentali po mjestu izgovora.

⁷² Po načinu izgovora /f/ je tjesnačni, a /t/ praskavi; po mjestu izgovora su bliskiji: /f/ je labiodental, a /t/ dental.

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji postoje prezimena sa supstituentom /p/, sa supstituentom /v/ i ona u kojih /f/ nije supstituiran. Distribuciju ovih fonema potrebno je i posebno razmotriti.

Od 66 prezimena koja bi u svojoj postavi mogla imati supstytutent /p/, samo ga njih 13 ima (Hùsrep, Jòsipović, Jùsupović, Mùtapić, Mùtāp, Mutāpčija, Pilatić, Pilipović, Pílić, Pránjić, Sòpta, Stipānović, Stípić, Stjèpānović i Trípić). U hrvatskoga prezimena Sòpta realiziran je supstytutent /p/, ali je ono 1743. zapisano sa supstituentom /v/⁷³ pa bi, s obzirom na različite supstytutente fonema /f/, prezimena Sòvta i Sòpta bila fonološki varijantna. Nasuprot njima, postoji muslimansko prezime Sòftić u kojega nema supstytucije fonema /f/. Fonološki su varijantna i prezimena Mùstafić (muslimansko) i Mùtapić (hrvatsko) zbog toga što se razlikuju samo po (ne)supstituiranom fonemu /f/. Iako vrijedi načelno pravilo da se u muslimanskim prezimena ne supstituiraju fonem /f/, u onih koja su nastala u seoskim sredinama, daleko od gradskih središta, ipak se taj fonem zamjenjuje fonemom /p/⁷⁴ (npr. Hùsrep, Jùsupović, Mùtāp, Mutāpčija...). Tako je npr. u Mostaru nastalo prezime Jùsufović, a u okolici Jablanice prezime Jùsupović.

Hercegovačko prezime Hùsrep potvrđuje činjenicu da je u muslimanskim seoskim sredinama bilo u uporabi osobno ime Hùsrep, kojega u tom obliku nema ni u jednom našem rječniku antroponima. Fonem /p/ u prezimena Hùsrep može biti naš supstytutent, ali je vjerojatnije da je supstytucija izvršena još u turskom jeziku u kojem je perzijski fonem /v/ supstituiran fonemima /p/ i /f/. Naime, perzijsko ime Husrew ušlo je u muslimansku antroponimiju preko turskoga književnoga jezika (Husrev) ili preko turskoga narodnoga jezika (Husref, Husrep).⁷⁵ U hercegovačkoj antroponimiji potvrđena su i prezimena Mùtāp, Mutāpčija, Mutāpčić, u postavi kojih je redovit supstytutent /p/.⁷⁶ I u ovih je prezimena teško utvrditi je li supstytutent /p/ nastao u našem ili u turskom jeziku (hrv. mùtāp, tur. muytap).

U okviru hrvatske antroponimije fonološki su varijantna prezimena Filipović i Pilipović; grafijski se razlikuju po (ne)supstituiranom fonemu

⁷³ Ovo je prezime 1743. zapisano sa supstituentom /v/ (Sovta), a 1768. sa supstituentom /p/ (Sopta). Prvi je oblik mlađi, a drugi stariji.

⁷⁴ To je jedan od razloga zbog kojega muslimanski seoski govori čine poseban areal koji ima zajedničke izoglose s hrvatskim govorima.

⁷⁵ Ista se zakonitost može pokazati i na perzijskom leksemu muytāb koji je u turskom dao dva fonološki varijantna leksema (muytap, muytaf), a u našem čak četiri (mùtāb, mùtāp, mùtāf, mùtāv).

⁷⁶ U Bosni su ista prezimena potvrđena i sa supstituentom /v/ (Mùtāv, Mutāvčija, Mutāvčić...). (Izvor je telefonski imenik grada Sarajeva.)

/f/, a fonijski se i prezime Filipović uglavnom ostvaruje sa supstytutentom /p/ (Filipović → [fìlipović] i [pìlipović]).

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima samo sedam prezimena sa supstytutentom /v/ (Tāvra, Vráníć, Vránkić, Vránković, Vrànješ, Vránjić i Vránjković). Navedena prezimena su donjohercegovačka, a u gornjoj Hercegovini postoje i prezimena Fránjić, Fránjkić i Frànjušić u kojih se u grafijskom ostvaraju (službena uporaba) fonem /f/ ne supstituiraju. U fonijskom pak ostvaraju i u Rami (hrvatski govori) ova prezimena imaju supstytutent /v/ kao i ona u donjoj Hercegovini (Fránjić → [vráníć], Fránjkić → [vránkić], Frànjušić → [vrànjušić]), a samo u hiperkorektnu ostvaraju nema supstytucije. S obzirom na ostvaraj fonema /f/ ili njegova supstytutenta /v/ fonološki su varijantna prezimena Fránjić : Vránjić i Fránjkić : Vránjkíć.⁷⁷ U ovih prezimena /f/ je ishod pisarske tradicije (Franich) ili kasnije prilagodbe standardnomu jeziku (Fránjkić, Frànjušić).

Najbrojnija je skupina hercegovačkih prezimena (46) koja u grafijskom ostvaraju imaju fonem /f/. Uglavnom su to muslimanska prezimena, motivirana turcizmima, u postavi kojih je adaptirani turski fonem /f/ (npr. Džáferović, Džáfíć, Fàtić, Fàzlinović, Fèriz, Háfizović, Nèfer, Sèfer, Sèferović, Tùfek, Tufègdžija...). Ovako velik broj prezimena s fonemom /f/ u odnosu na broj onih koji imaju supstytutente /p/ i /v/ u skladu je sa zakonitošću muslimanskih govora koji u svom fonološkom sustavu imaju taj fonem.

Ovoj skupini pripada i šest hrvatskih prezimena s fonemom /f/ u postavi (Fàlak, Fàlètār, Filipović, Fránjić, Fránjkić i Frànjušić) i jedno srpsko (Trífković). U ovih se prezimena fonijski uglavnom ostvaruje supstytutent /v/. Prezime Fàlak je 1743. i zapisano sa supstytutentom /v/ (Valakovich). Kad govornici, koji u fonološkom sustavu svojih govora nemaju fonema /f/, izgovaraju muslimanska prezimena, onda ga uglavnom supstituiraju fonemom /v/ (npr. Fàzlić → [vázlić], Fèjzić → [véjzić], Mùftić → [mùvtić], Tufègdžija → [tuvègdžija]...).

/k/ → /k/ i /ć/

Turski nesliveni fonem /k/ u pravilu se u adaptiranih turcizama ostvaruje u nas kao afrikata /ć/ (npr. ćatip ← kâtib, ćehāja ← kehaya, ćelav ← kelav, Ćemāl ← Kemal, Ćerim ← Kerim, Ćesa ← kese, Ćevāp ← kevab, Ćūp ← kup, Ćūtuk ← kütük...)⁷⁸ U zapadnohercegovačkoj antroponimiji

⁷⁷ Najviše varijantnih oblika ima u onih prezimena koja su motivirana imenom sv. Franje Asiškoga zbog toga što su vjersku službu u ovom kraju stoljećima vršili franjevci (npr. Fráníć : Práníć : Vráníć, Fránković : Pránković : Vránković, Fránjić : Pránjić : Vránjić, Fránjković : Pránjković : Vránjković).

⁷⁸ U turskom grafijskom sustavu fonem /k/ nema posebnoga grafema niti posebnoga nadrednoga ili podrednoga znaka (npr. kup : kundak → [kjup] : [kundak]...) osim ako iza /k/ slijedi /a/ (npr. kâtib → [kjatib]...).

ima 36 prezimena, uglavnom muslimanskih, u kojih se u inicijalnoj poziciji nalazi fonem /č/ koji je pak nastao supstitucijom turskoga fonema /k'/ (npr. Čatić, Čelić, Čemāl, Čerimović, Čiber, Čoja, Čorić, Čorić, Čosić, Čosić, Čurčić, Čurda...). Osim ovih sa supstuentom /č/ postoji i malobrojna skupina imena i prezimena u kojih se na mjestu /č/ nalazi depalatalizirani fonem /k/ (npr. Kázim : Čázim, Kèkez : Čècez, Kèmāl : Čemāl, Kèrim : Čèrim, Kéško : Čéško, Kéškić : Čéškić, Kôrda : Čôrda...). Turcizmi s depalataliziranim /k/ rijetko se rabe, pogotovo apelativi, stariji su od onih sa supstuentom /č/ i nastali su kao ishod fonološke adaptacije neslivenoga fonema /k'/ koji se u početku vjerojatno čuo kao [kj]. Budući da takva skupina nije postojala u jeziku primaocu, problem je riješen tako da je otpao palatalni segment turskoga fonema /k'/.

/b/ → /p/

Turski inicijalni i finalni fonem /b/ u naših se turcizama supstituira fonemom /p/ (npr. čēvāp ← kevab, mūtāp ← muytab, pāzār ← bazar, pēzer ← bezer...). U jednih prezimena fonem /b/ je supstituiran (npr. Mūtāp, Mutāpčija, Mutāpčić, Pēzer, Pézo, Pézić...), a u drugih nije (npr. Bēvāb, Bēzer, Bēzerović, Bézić, Bézo...). Ona prezimena u kojih fonem /b/ nije supstituiran starija su od onih u kojih je supstituiran i uglavnom nisu nastala u istom kraju. U prezimena Ārap i Ārapović fonem /p/ nije naš supstuent,⁷⁹ nego turski. (Ārap ← Arab).

/k/ → /č/

Supstitucija /k/ → /č/ postoji samo u turcizama sa značenjem "bezruk, kljast čovjek". Ona zapravo i nije izvršena u našem, nego u turskom jeziku (tur. kolak → çolak). Turcizmi kòlak i čòlak sinonimni su, nisu u isto vrijeme unešeni u hercegovačke govore pa se na osnovi toga može zaključiti da su i prezimena s odsječkom /kol/ starija od onih s odsječkom /čol/. U zapadnohercegovačkoj antroponimiji postoje prezimena i s jednom i s drugom fonemskom sekvencijom (Kòlak, Kolàković, Kolàkušić, Čòlak, Čòlaković, Čólić i Čòlović). S obzirom na supstituciju fonema /k/ postoje samo dva para fonološki varijantnih prezimena (Kòlak : Čòlak, Kòlaković : Čòlaković).

⁷⁹ Oblik Arap u arapskom jeziku je plural (Arab → Arap), a u našem jeziku je to singularizirani oblik (Arap → Arapi).

/m/ → /n/

Na fonijski ostvaraj fonema /n/ znatno utječe sljedeći segment glasovnoga niza pa je stoga njegova distribucija ograničena. Nazalni fonem /n/ uglavnom se ostvaruje kao dental (npr. Āničić, Kàlkan, Mùjān, Nóvić...), kao kakuminal (npr. Gòrānčić, Āpančār, Rāvānčić...) i kao velar (npr. Ānković, Mārinković, Stānković...). U donjohercegovačkim govorima u finalnoj poziciji fonem /n/ često nazalizira prethodni vokal u normalno brzu govoru (npr. [kòpān] i [kòpā̃], [nòsīn] i [nòsī̃], [pèrēn] i [pèrē̃]...).

Podrijetlo finalnoga fonema /n/ je dvojako: on je ili izvorni dental (npr. drīn, kāmēn, tīn...) ili je nastao supstitucijom bilabijala /m/ u nastavačnom morfemu (npr. kùcōn, òsōn, žēnōn...).

U odnosu na pisane humske izvore (15. st.) može se na osnovi zapisanih prezimena (18. st.) i leksema u suvremenim zapadnohercegovačkim govorima potvrditi supstitucija finalnoga /m/ i to uglavnom u relacijskom morfemu.⁸⁰ Areal nevedene supstitucije ne obuhvaća sve zapadnohercegovačke govore. Ova je zamjena fonema (debilabijalizacija) frekventna i uglavnom beziznimna u mjesnim govorima južno od linije Dinara - Zavelim - Vran - Čvrsnica - Neretva. Donjohercegovački areal nije jedinstven, u njem se nalazi nekoliko oaza mjesnih govora u kojima se ne supstituira finalni fonem /m/.⁸¹

Na supstituciju fonema /m/ u nastavačnom morfemu u dijalektološkoj literaturi različito se gleda; uglavnom se smatra da je ona u naš ishod romanskoga utjecaja i da se u dalmatinsku i zapadnohercegovačku štokavštinu proširila iz čakavskoga narječja.

Za objašnjenje navedenoga problema ovdje je potrebno navesti karakteristične stavove iz literature. I. Popović ovu zakonitost isključivo promatra kao utjecaj romanskih jezika. ([371], 131.) Njegovo mišljenje preuzima M. Šimundić i dopunjuje ga ističući da je ovoj supstituciji pogodovala čakavska akcentuacija. ("Prijelaz m > n na kraju riječi osobina je čakavskog narječja, nastala pod utjecajem romanskih jezika, prvenstveno talijanskoga. Može se dodati da je ovom procesu, pored ostaloga, pogodovala i još pogoduje - čakavska akcentuacija i u vezi s njome fiziološki razlozi." ([506], 66.) I M. Moguš vjerojatnim smatra romanski utjecaj. ("Ako se uzme u obzir područje na kojem se javlja prijelaz -m > -n, a to je čitav naš obalni pojas od slovenske do albanske granice, onda je vrlo vjerojatno da je poticaj spomenutom prijelazu dolazio sa strane. (...) Taj

⁸⁰ U zapadnohercegovačkim govorima ima potvrda i za supstituciju fonema /m/ na kraju leksičkoga morfema (npr. sēdan, ōsan, tōsun...).

⁸¹ Navedene supstitucije nema u muslimanskim govorima, osim govora Muslimana u drežničkom kraju.

je proces zahvatio jamačno i neromanske sustave na našoj obali, prilagođujući se tim sustavima na način što sam ga opisao.” ([303], 81.) Ovakvo mišljenje podupire A. Peco ističući da se navedena supstitucija širila iz dalmatinskih gradova u unutrašnjost, ([361], 128.) ali ne objašnjava odakle je u Posavini.

Za razliku od navedenih stavova M. Hraste je mišljenja da do supstitucije finalnoga /m/ dolazi zbog lakšega izgovora zato što je “mnogo lakše na kraju riječi izgovoriti glas n nego glas m jer za izgovor glasa m potrebno je zatvoriti usne, što je izvjestan napor, a za izgovor glasa n toga napora nema”. ([170], 72.) On ovu supstituciju smatra našom jezičnom zakonitošću i kaže kako “nije moguće zaključiti da je pojava -n < -m romanskog podrijetla u našim primorskim gradovima”. ([170], 75.)

U dijelu sustava hrvatskoga jezika (čakavština i dio štokavštine) supstituiran je finalni fonem /m/. Ta je izvorna pojava, regionalno omeđena, mogla biti potpomognuta romanskim utjecajem.⁸² Da se radi o potpunom romanskom utjecaju, onda bi svaki finalni /m/ bio supstituiran. Supstitucije nema u onih riječi u kojih je /m/ završni segment leksičkoga morfema (npr. dīm, dōm, kŭm, pītom sām, srām...).⁸³ Ovo vrijedi i za frekventnije posudnice (npr. Ādam, bājam, lāgum...), ali ne i za malo frekventne turcizme koji su potvrđeni s finalnim /m/, ali i sa supstuentom /n/ (npr. bēncŭm i bēncŭn, tēmīm i tēmīn, tōsum i tōsun, vēm i vērēn, zēm i zērēn...).

Hrastino mišljenje da do supstitucije finalnoga /m/ u nastavačnom morfemu dolazi zbog lakšega izgovora u novije je vrijeme pobijeno. Tako npr. M. Maguš smatra, oslanjajući se na mišljenje B. Miletića, da su /b/ i /p/ teži za izgovor od /m/ pa bi se stoga “morali mijenjati najprije ‘najteži’ konsonanti, a onda ostali.” ([303], 80.)⁸⁴ Za razmatranje ovoga problema nije bitno što su /b/ i /p/⁸⁵ teži za izgovor od /m/,⁸⁶ nego to što je /m/ po izgovoru teži od /n/,⁸⁷ uostalom /m/ → /n/.

⁸² Radikalne jezične mijene ne dolaze sa strane, nego se događaju unutar sustava, ali ipak mogu biti potpomognute vanjskim utjecajem (npr. usustavljenje fonema /ž/, suglasničke skupine na kraju riječi...).

⁸³ U ovakvih riječi nema zamjene fonema /m/ zbog toga što je on bitan za značenjsko razlikovanje dvaju skupova (npr. kŭm : kŭn, srām : srān, dōm : dōn, sām : sān (← sahan), dīm : dīn...). Ovdje nisu relevantni razlozi ekonomičnosti, nego semantičnosti.

⁸⁴ Fonem /b/ u finalnoj poziciji ne supstituira se u riječi slavenskoga podrijetla, kojih je inače vrlo malo (npr. bōb, rōb, kōb, svrāb...), ali obvezno, i to zbog lakšega izgovora, u riječi stranoga podrijetla (npr. kebab → čēvāp, muytab → mūtāp; bazar → pāzār, bezer → pēzer...).

⁸⁵ Fonem /b/ je zvučni, a /p/ bezvučni (mogu se zamjenjivati).

⁸⁶ Fonem /m/ je dvousnjeni, a /n/ prednjojezični (mogu se zamjenjivati).

⁸⁷ Fonemi /m/ i /n/ izgovorno se ostvaruju tako da zračna struja probije prepreku koju u glasa [m] čine usne, a u glasa [n] vrh jezika i alveole. Kad se izgovara /m/, onda se

Supstitucija finalnoga /m/ u nastavačnom morfemu izvršena je zbog fonetskih razloga koji su omogućili nazalizaciju prethodnoga vokala što je dobro uočio M. Šimundić. (“Čakavsko završno -n ili -n < -m nisu čisti, već sa samoglasnikom ispred sebe tvore jednu nazalnu cjelinu. Isto je i ovdje, samo što ide to do potpune nazalnosti u određenim prilikama.” ([506], 66.)

Supstitucija finalnoga /m/ u nastavačnom morfemu morfonološke je naravi jer djeluje samo u određenim paradigmatskim oblicima. Za funkcioniranje morfološkoga sustava svejedno je hoće li u I jd. biti oblični nastavak -om, -on ili -o (npr. grādom : grādon : grādō...), zatim u D, L i I mn. nastavak -ima, -im, -in ili -i (npr. grādivima : grādivim : grādivin : grādivī...), te u 1. licu jd. prezenta nastavak -em, -en ili -e (npr. bērem : bēren : bērē...) jer je svaki od njih fonološki i semantički distinktivan u odnosu na bilo koji drugi nastavak određene paradigme.

U donjohercegovačkoj hrvatskoj antroponimiji dosljedno je realizirana supstitucija finalnoga /m/ u nastavačnom morfemu i to u obliku I jd., te D, L i I mn. (npr. I jd. Kōzinōn, Pētrovičōn, Šumēljōn... I mn. Kōzinān, Pētrovičīn, Šumēljīn...).

U hercegovačkoj antroponimiji ima devet prezimena kojima leksički dio završava fonemom /m/. U donjohercegovačkim hrvatskim govorima taj se u fonijskom ostvaraju redovito zamjenjuje fonemom /n/ (npr. Būdim → [būdīn], Kārđum → [kārđun]...).

Prezimana Vēm, Tēmīm i Šitum potvrđena su ovdje i u obliku sa supstuentom /n/ pa su zato fonološki varijantna, dakle različita (Šitum : Šitun, Tēmīm : Tēmīn, Vēm : Vērēn); fonijski se uglavnom izjednačavaju (npr. Vēm → [vērēn] i Vērēn → [vērēn]...). Prezime Bēncŭn potvrđeno je i u obliku s izvornim fonemom /m/ što se može zaključiti na osnovi grafije oblika Benzum iz Dragičevićeva izvještaja 1743. god. Hercegovačko prezime Tōsun potvrđeno je i s fonemom /m/ u rijetkoga muslimanskoga osobnoga imena Tōsum. [466], 511.)

Supstitucija finalnoga /m/ na kraju morfološke osnove u prezimenâ je fonetske naravi jer se vrši zbog lakšega izgovora koji ne dovodi u pitanje uporabu ovih antroponima u procesu identifikacije i komunikacije. Na osnovi nekih od njih može se približno odrediti vrijeme kad je supstitucija

moraju razdvojiti jako sljubljene usne i odvojiti donju čeljust od gornje. Kad se pak izgovara /n/, onda je dovoljno pomaknuti vrh jezika (najpokretljiviji govorni organ), a donja čeljust ne mijenja položaj. A. Peco, nasuprot, smatra da je /n/ teži za izgovor od /m/. ([361], 127.)

finalnoga /m/ postala aktualna u donjohercegovačkim govorima. Potvrde za ovo su turcizmi koji su bili preuzeti s finalnim /m/ (npr. bènċūm, kàrdum, tèmīm, tòsum, vèrem, zèrem...). Neki su od njih motivirali prezimena, a potvrđeni su i sa supstituentom /n/ (npr. Bènċūn : Bènċūm, Tèmīm : Tèmīn...).

/l/ → /a/ i /o/

U zapadnohercegovačkim govorima na kraju sloga fonem /l/ ima ograničenu distribuciju; uglavnom se supstituira fonemom /a/ (npr. dèbeja, dòveja, gnjija, nòsija, pòsā, rēkā, stējana,⁸⁸ ūmrā, zāva...), rjeđe fonema /o/ (npr. dóca, sàdioca, vò...) ili se pak ne zamjenjuje (npr. àlkār, bàlkōn, mùrāl, tōpal, tōpal...). Ako se ispred supstituenta nalazi vokal iste kvalitete, onda dolazi do kontrakcije (npr. dōl → *doo → dō, rēkal → *rekaa → rēkā...).

Vokalizacija fonema /l/ obvezna je u glagolskoga pridjeva radnoga (m. r., jd.) u kojega prevladava supstituent /a/⁸⁹ u donjohercegovačkim govorima, a supstituent /o/ u gornjohercegovačkim. Donjohercegovački areal se nastavlja na biokovski pa u literaturi postoji mišljenje da se navedena pojava širila iz primorskoga areala.⁹⁰

Vokalizacija finalnoga /l/ nije više beziznimna jezična zakonitost u ovim govorima. U riječi slavenskoga podrijetla malo je potvrda za odstupanje od ovoga pravila. Vokalizacije nema u riječi stranoga podrijetla (npr. kànāl, mùrāl, tōpal...), u osobnih imena (npr. Āntul, Bākul, Bōkul, Jōzul, Hālil, Kēmāl, Mītul...) i u prezimena (Bilāl, Ćemāl, Hābul, Kōzul, Mūrsel, Mázul, Pīntul).

U hercegovačkoj antroponimiji malo je potvrda za vokalizaciju fonema /l/ u medijalnom slogu (npr. Bìokšić, Mìogost...). Iako su u apelativa slavenskoga podrijetla supstituira fonem /l/ u medijalnom položaju (npr. G jd. dóca, kóca, mòlioca, sàdioca...), u prezimena, kojima oblična osnova zavšava skupinom /lc/, nema zamjene navednoga fonema (npr. G jd.

⁸⁸ U pridjeva stējana nakon supstitucije fonema /l/ izvršena je asimilacija (stelna → *stēana → stējana → stējena). U zapadnohercegovačkim govorima prevladava uporaba oblika stējena. A. Peco navodi samo oblik stējana i stavlja ga u opreku s Vukovim pridjevom stēona. ([361], 80.)

⁸⁹ U srednjovjekovnim humskim izvorima postoji samo supstituent /o/ u ovoj poziciji (npr. pismo J. Vojsalića, pisano 12. VIII. 1434. god.). I u djelima L. Šitovića prevladava supstituent /o/.

⁹⁰ "Pošto je ova pojava svojstvena i dalmatinskim govorima Podbiokovlja, mora se njeno izvoriste tražiti u tim govorima, iz kojih se ona širila ka istoku, ali u svom širenju nije prelazila Neretvu, iako je dopirala do njenih obala." ([361], 86.) Ona se isto tako mogla širiti i obrnutim pravcem, iz donje Hercegovine prema Podbiokovlju. Danas se taj areal smanjuje s istoka i sjeveroistoka.

Anadólca, Bılca, Pálca...). Supstitucije nema ni u hipokoristika sa skupinom /lk/ (npr. Bılka, Búlko, Dúlko, Mílko, Sálka, Sálko, Sílko, Zélko...) niti u prezimena koja su njima motivirana (npr. Bılkić, Dúlkić, Mílković, Sálkić, Sálković...) zato što bi ona uglavnom dovela do gubljenja veze između supstituenta /o/ i izvornoga fonema /l/ koji je pak u nekih antroponima tvorbeni segment s hipokorističkim značenjem (npr. Bùdimir → Búle (Bu+l-e) → Búlko...).

/h/ → /v/ i /j/

U zapadnohercegovačkim muslimanskim govorima, osim drežničkoga,⁹¹ fonem /h/ je sastavni element fonološkoga sustava u kojem ima gotovo istu distribuciju kao i u standardnom jeziku.⁹² Stabilnost ovoga fonema u sustavu je sociolingvističke naravi. Do njegove elizije ili supstitucije nije došlo zbog više razloga. U vrijeme intenzivne islamizacije (16. st.) fonem /h/ je još bio u sustavu. Njegovu održanju pomogli su arapski (vjerski tekstovi) i turski jezik (uprava i vojska) u kojima je vrlo frekventan. Nadalje, gradski upravni i vojni sloj (koji je bio privilegiran u turskom društvu) ogradio se je od seoskoga (kmetovi i balije) načinom života, nošnjom... Stoga se je jezik u ovakvim gradskim sredinama ponešto drukčije razvijao od onoga u seoskim.⁹³

U hercegovačkoj muslimanskoj antroponimiji brojna su prezimena u kojih se fonem /h/ nalazi tamo gdje mu je po distribuciji mjesto (npr. Āhmetović, Halílović, Hōdžić, Hubijār, Hùjdur, Húsić, Hùsrep, Mēhmedović, Máhić...).

U zapadnohercegovačkim hrvatskim govorima fonem /h/ nije sastavni element fonološkoga sustava.⁹⁴ On je iz njega nestao i već je početkom 18. st. (Dràgićevićev i Bogdánovićev izvještaj) potvrđeno nekoliko prezimena s elidiranim i supstituiranim fonemom /h/ (npr. Arstich, Arsto, Miagleovich, Nuich, Pinu, Pleo...).

⁹¹ Od drežničkoga hrvatskoga govora drežnički muslimanski se ne razlikuje ni u jednoj fonološkoj jedinici. Razlog tomu je u činjenici što su Muslimani u ovom kraju iz svojega govora izgubili fonem /h/ prije nego što su primili islam. Inače, o njima postoji predaja da su poturi.

⁹² Mala razlika ipak postoji; ovi govori znaju za pojavu sekundarnoga /h/ (npr. hīda, hīvat se, hīzat, hārār, Hārāp...).

⁹³ U tim govorima očuvani su fonemi /h/ i /f/, ali i neutralizirana fonološka opreka između /č/ i /ć/, /ž/ i /ź/, /l/ i /j/ i /l/ i /n/.

⁹⁴ Prilagodba hrvatskih prezimena standardnomu jeziku izvršena je u nekoliko zapadnohercegovačkih općina (Ljubuški, Široki Brijeg, Mostar). Prve prilagodbe su izvršene potkraj prošloga stoljeća i to u župnim uredima.

U literaturi postoje različita mišljenja o razlozima nestanka fonema /h/ iz fonološkoga sustava. Tako npr. M. Okuka ističe da je to "slabo čujan glas" [334], 54.) zato što su svi "naši frikativi stridentni, osim h, koji je blag jer mu zračna struja u tjesnacu zadržava smjer." On je, dakle, blagi stridentni glas koji nastaje klizenjem, a ne vrtloženjem zračne struje u tjesnacu; njegova čujnost ovisi o masi i brzini fonijske struje koja prolazi kroz tjesnac u usnoj šupljini. Nasuprot ovomu, M. Moguš ističe da nisu bitni artikulacijski razlozi, nego to da bezvučni fonem /h/ nema u sustavu svojega zvučnoga parnjaka.⁹⁵ ("Tako se npr. gubitak fonema h u našem suglasničkom inventaru opravdava jedino artikulacijskim razlozima. Istina je da h ima spektar glasa slabog intenziteta, ali tako je i kod f, ž, dž, l, nj, r. Unatoč tome gotovo se jedino kod h isticala slaboća artikulacije kad je trebalo objasniti njegovu redukciju. U korelaciji zvučnih i bezvučnih suglasnika hrvatskoga jezika bezvučno h nije imalo i nema svog zvučnog para. To je pravi razlog zašto se taj suglasnik mogao gubiti. Znamo da se u mnogim narodnim govorima, osobito u štokavštini, fonem h i izgubio, pa je u njima — s obzirom na korelaciju po zvučnosti — suglasnički sustav postao integriraniji." ([303], 80.)⁹⁶

Osim elizije⁹⁷ fonema /h/ u zapadnohercegovačkim hrvatskim govorima djeluje i zakonitost supstitucije. Najčešći su supstituenti⁹⁸ /v/ i /j/ i to u medijalnoj i finalnoj poziciji. Ako se /h/ nalazi uz /u/, onda se supstituira fonemom /v/ (npr. bûva, dûv, dûvân, glûv, krûv, kûvat, mâvuna, mûva, pûvat, sûv, ûvo...), a ako se pak nalazi iza kojega drugoga vokalskoga fonema, onda se zamjenjuje fonemom /j/⁹⁹ (grîj, kijat, mîj, plěj, smîj, sôja...)¹⁰⁰

Jedino su prezimena Pinjuh i Bûhâč potvrđana sa supstituentom /v/ i to samo u fonijskom ostvaraju (Pinjuh → [pîñûv], Bûhâč → [bûvâč]), ali

⁹⁵ Bezvučni fonem /h/ ima u sustavu svojega zvučnoga parnjaka, ali samo u alofonskoj poziciji kad se nađe ispred ispred zvučnoga konsonanta (npr. âhbâb → [aybab], grâh bi → [grâybi]...).

⁹⁶ Zbog navedenoga razloga trebao bi iz sustava ispasti i fonem /c/ koji također nema zvučnog fonemskoga parnjaka.

⁹⁷ U literaturi se umjesto termina elizija (= otpadanje, ispadanje fonološke jedinice) rabi termin redukcija (= smanjenje broja fonoloških jedinica).

⁹⁸ A. Peco upotrebljava termin supstituant ([361], 97.) jer ne vodi računa o tome da se imenice na -ant izvode od latinskih glagola na -are (npr. hospitant ← hospitare...), a one na -ent od glagola na -ere (npr. supstituent ← substituere, komitent ← committere...).

⁹⁹ Zapadnohercegovački ekonomi Vihovići i Tihaljina ostvaruju se fonijski sa supstituentom /j/ ([vijôvići], [tijâl'ina]).

¹⁰⁰ A. Peco ([361], 103.) smatra da su supstituenti /v/ i /j/ u N jd. analoški, nastali prema oblicima kosih padeža (npr. dûv, glûv, grîj, krûv, mîj, plěj, smîj, sûv...).

ne i prezime Bûhovac zato što se u postavi već nalazi jedan fonem /v/ (Bûhovac → [bûovac]). Prezime Pinjuh je 1743. potvrđeno u obliku bez /h/ (Pinu), a 1768. u izvedenom obliku s palatalnim supstituentom /š/ (Pinusich).

Znatno je više potvrda za supstituent /j/ (npr. Pléjić, Spájić...). Budući da nema nikakvih povijesnih podataka o obliku imena rodočelnika prezimena, ne može se sa sigurnošću tvrditi da je svaki /j/ supstituent fonema /h/ (npr. Máhić → Májić ili Májo → Májić, Mihoć → Mijoć ili Mîjo → Mîjoć, Núhić → Nújić ili Nújo → Nújić, Spáhić → Spájić ili spájo → Spájić...). Prezime Pléjić je 1743. potvrđeno u obliku s elidiranim /h/ (Pleo), a 1768. u obliku s grafijski nerealiziranim supstituentom /j/ (Pleich). Prezimena Miháljević i Pèhar, koja su, s obzirom na fonem /h/, prilagođena standardnomu jeziku, izgovorno se ostvaruju sa supstituentom /j/ (Miháljević → [mijál'evič], Pèhar → [pèjar]).

Muslimanska prezimena s intervokalnim /h/ nemuslimansko stanovništvo uglavnom izgovorno ostvaruje sa supstituentom /j/ (npr. Kréhić → [kréjić], Máhić → [májić], Spáhić → [spájić]...).

S obzirom na poziciju /h/ i njegova supstituenta /j/ nekoliko je prezimena fonološki varijantno (npr. Máhić : Májić, Núhić : Nújić, Spáhić : Spájić...).

Elizija konsonantskih fonema

U zapadnohercegovačkim govorima postoje brojne potvrde za eliziju (otpadanje ili ispadanje) suglasničkih fonema. Više je razloga za eliziju i svi su fonetske naravi: elidira fonem /h/ zato što više nema status fonološke jedinice, elidira fonem /j/ kad se nađe između dvaju kratkih /i/, elidiraju okluzivi u suglasničkim skupinama, elidiraju i neke jedinice u procesu adaptacije stranih leksema, itd.

/h/ → ∅

Elizija fonema /h/ frekventna je u inicijalnoj (npr. âjdûk, âjvân, êrceg, îljada, îsa, lâdan, ladôvina, ôdat...), zatim u medijalnoj (npr. graðrica, mânit, mârama, naládit se...), te u finalnoj poziciji (npr. grâ, ôdmâ, sirôma, strâ, vř...)¹⁰¹

U antroponimiji je pak najviše potvrda za eliziju fonema /h/ u inicijalnom položaju (npr. Âjdûk, Alflović, Ândačić, Âralo, Ârambašić, Ârar, Êrceg, Êreš, Êrić, Êrkapić, Ôdâk, Ôdić...) i samo tri u medijalnom (Bêus, Bêuz,

¹⁰¹ Zbog elizije fonema /h/ u imenica grâh i strâh dolazi do duljenja slogotvornoga vokala (grâ ← grâh, strâ ← strâh). Imenicu grâ A. Peco bilježi s kratkosilaznim naglaskom (grâ), a imenicu vř s dugosilaznim (vř) što nije uobičajeno u ovim govorima.

Rãos). Kad ista prezimena imaju nositelji hrvatske i muslimanske narodnosti, onda se ona razlikuju samo po (ne)elidiranom fonemu /h/ i čine fonološki varijantne parove, dakle različita prezimena (npr. Hąjdúk : ąjdúk, Hérić : Érić, Halílović : Alílović, Halèbić : Alèbić...) Ovo pak ne vrijedi i za par Hèrceg : Èrceg u kojega prvi antroponim čuva fonem /h/ samo u grafijskom ostvaraju jer je nastao kao posljedica prilagodbe standardnomu jeziku.¹⁰²

Muslimanska prezimena s fonemom /h/ hercegovačko nemuslimansko stanovništvo uglavnom ostvaruje bez toga fonema (npr. Hąsanović → [ąsanović], Héro → [éro], Hòdžić → [òžić], Húmo → [úmo], Mąhmutagić → [mąmutagić], Mèhmedović → [mèmedović], Šèhović → [šèović]...) što je u skladu s njihovim fonološkim sustavom i brojem jedinica u njem.

/j/ → ø

U inicijalnoj poziciji fonem /j/ elidira samo u riječi stranoga podrijetla i to u procesu adaptacije (npr. tur. yelpaze → jelpéza → elpéza → alpéza).¹⁰³ U zapadnohercegovačkoj antroponimiji samo su prezimena Alpéza i Elpéza potvrda za ovu eliziju.

U medijalnom položaju /j/ ispada samo onda ako se nalazi u fonemskoj postavi između dvaju kratkih vokala /i/. Kad se /j/ nađe između dvaju /i/, onda se on hiperkorektno realizira tako da prolaz fonijskoj struji bude malo uži, nego kad se izgovara /i/ (npr. ąndrijić, Bąlijić, ąlijić...). U normalno brzu ostvaraju u artikulacijskom slijedu preskače se /j/ tako da se prethodni i sljedeći fonem /i/ sažimaju u jedan dugi (npr. ąndrijić → *ąndriić → ąndrić...). Do elizije fonema /j/ ne dolazi u fonemskom odsječku /iji/, ako je /j/ završni segment oblične osnove (npr. D jd. ąliji, ąndriji, ąndèliji, ąliji, Mąriji, Tądiji...).

Do elizije /j/ i sažimanja vokalskih fonema dolazi u tvorbenom procesu kad se na obličnu osnovu osnovne riječi dodaje tvorbeni sufiks -ić (npr. Ilija → ąlij-ić → ąliiće → ąlić...). Najviše potvrda za ovo ima u nadimačkih prezimena koja su nastala sufiksacijom antroponimiziranih leksema sa

¹⁰² U inicijalnom položaju /h/ se grafijski ostvaruje u osam zapadnohercegovačkih ekonima (Hąmzić, Hąrdòmilje, Hąjdòvi, Hére, Hąmàtlje, Hråšljani, Hùdùtskò i Húmac), a u četiriju se ne ostvaruje (Rąsno, Rąstovača, Rąškā Gòra i Rąštani). Budući da se /h/ uglavnom ne ostvaruje u zapadnohercegovačkim govorima, trebalo je stoga isključiti administrativne intervencije u antroponima i ekonima. U tom pogledu postoji šarolikost; u jednim su općinama prilagođeni stadardnomu jeziku, a u drugima nisu. Tako se dogodilo da neki nositelji pišu svoje prezime s fonemom /h/ u postavi, ali ga fonijski ne ostvaruju.

¹⁰³ U standardnom jeziku oblik lepéza je nastao metatezom (elpéza → lepéza).

značenjem kakva zanimanja (npr. arpądžija → Arpądžić, bostąndžija → Bostąndžić, čelèbija → Čelèbić, čorbądžija → Čorbądžić, èurčija → Čurčić, domąndžija → Domąndžić, dugąndžija → Dugąndžić, ekmèčija → Ekmèčić, garązlija → Garązlić, hądžija → Hądžić, kądija → Kądić, kafèdžija → Kafèdžić, kaląjdžija → Kaląjdžić, kapidžija → Kapidžić, kujųndžija → Kujųndžić, kulòglija → Kulòglič, piląvdžija → Piląvdžić, samąrdžija → Samąrdžić, sarąčija → Sarąčić, sarądžija → Sarądžić, sihirlija → Sihirlić, spąhija → Spąhić, suvąrija → Suvąrić, šemšija → Šemšić, tètziya → Tètzić, tòpčija → Tòpčić, validžija → Validžić...). U drugoj su skupini, manje brojnoj, prezimena motivirana imenima kojima oblična osnova završava fonemom /j/ (npr. ąlija → ąlić, ąndrija → ąndrić, ąndèlija → ąndèlić, ąvdija → ąvdić, Bąlija → Bąlić, Fązlija → Fązlić, ąlija → ąlić, Jąhija → Jąhić, Mąrija → Mąrić, Mèmija → Mèmić, Muhibija → Muhibić, Piriya → Pirić Tądija → Tądić...). U nekih se prezimena elizija vrši u leksičkom dijelu osnovne riječi (npr. ąndrijica → *ąndrijić → *ąndriiće → ąndrić, ąlijica → *ąlijić → *ąliiće → ąlić...).

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji s obzirom na (ne)elidirani fonem /j/ fonološki su varijantni parovi prezimena: ąndrijić : ąndrić, Bąlijić : Bąlić, ąlijić : ąlić, Zųrijić : Zųrić). U jednih se prezimena nalazi intervokalni fonem /j/, a u drugih je elidiran. Ona prezimena koja u fonemskoj postavi imaju fonem /j/ uglavnom se u mjesnim govorima ostvaruju izgovorno bez toga fonema jer u istom mjestu postoje i ona s elidiranim /j/ i znanje o zajedničkom rodočelniku (ąndrija → ąndrijić i ąndrić, Bąlija → Bąlijić i Bąlić, ąlija → ąlijić i ąlić, Zųrija → Zųrijić i Zųrić).

/p/ → ø

U zapadnohercegovačkim govorima česte su elizije okluziva iz suglasničkih skupina (npr. čela ← pčela, čer ← kčer, dđ ← gdđ, kđ ← tkđ, mās ← māst, mōs ← mōst, šenica ← pšenica, tica ← ptica...). Fonetske je naravi razlog ovakvom fonijskomu pojednostavnjenju suglasničke skupine.¹⁰⁴

Elizije okluziva nema onda kad bi se moglo otežati prenošenje poruke u procesu komunikacije (npr. Bògdan, dnò, stvòrit, tkāt...). Prezime Tica je jedina potvrda u antroponimiji za eliziju okluziva u inicijalnom položaju.

Palatalizacija i sibilizacija konsonantskih fonema

U zapadnohercegovačkim govorima aktualna je zakonitost palatalizacije i sibilizacije konsonanata pod utjecajem sljedećega fonema u postavi.

¹⁰⁴ Svi se okluzivi tvore tako da zračna st. uja mora probiti zapreku nakon čega se čuje prasak.

U odnosu na standardni jezik, koji je normiran, u ovim je govorima više odstupanja od pravila da se velari supstituiraju palatalima ili sibilantima, a dentalima palatalima.

/k/ → /č/, /g/ → /ž/, /h/ → /š/, /c/ → /ć/ i /z/ → /ž/

Pod palatalizacijom se podrazumijeva supstitucija velara (/k/, /g/, /h/) i dentala (/c/, /z/) palatalima (/č/, /ž/, /š/) ispred samoglasnikâ prednjega niza (/i/, /e/, /a/) u određenim paradigmatskim oblicima na granici oblične osnove i nastavka (npr. pûtnjiče, vráže, duše... pèčen, strížen, pûšen...) i na granici tvorbenne osnove i nastavka (npr. vùčica, krùžić, dùšica... Āničin, Dāničin, Jùričin, Mìličin... očēv, strīčēv, sùčēv, knēžēv... dùšak, grášak, lāžak, prášak... prášina, mīšina, veličina, dužina...). Palatalizacije nema u korijenu mlađih posuđenica (npr. kēstēn, gérma...), zatim u A mn. imenica (npr. jàstuke, ràdnjike, mòtike...), te hipokoristika na granici tvorbenne osnove i nastavka (npr. bàkica, sèkica...). U ovu posljednju skupinu ulaze i deminutivne odmilice (npr. rùkica, nògica, kàšikica, šipkica...) koje su stilski obilježene u odnosu na deminutive sa supstuentom (npr. rùčica, nòžica, kàšičica, šipčica...).

U V jd. prezimena, kojima oblična osnova završava velarom ili sibilantom, rabi se i oblik u kojega se ne realizira palatalizacija i to češće onaj koji je jednak obliku N jd. (npr. Dòdiže : Dòdigu : Dòdig, Kàjtaže : Kàjtazu : Kàjtaz, Knēže : Knēz, Nòvāče : Nòvāku : Nòvāk, Sēlāče : Sēlāku : Sēlāk, Zēče : Zēc...).

U tvorbenom procesu ispred nastavaka -ić i -ak supstituiran je velar /k/ palatalom /č/ (npr. Bòjčić, Lùčić, Vlājčić, Zelèničić; Opáćak, Vidáćak...). U nekoliko prezimena ne može se pouzdano znati je li palatalni fonem na kraju osnove supstuent ili je tu prenesen iz osnovne riječi (npr. Bòjčić ← Bòjka ili Bòjča, Stòjčić ← Stòjko ili Stòjča, Vlājčić ← Vlājko ili Vlājča...).

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji znatno je više prezimena u kojih nema palatalizacije velara u leksičkom dijelu (npr. Baketarić, Bègeta, Bèšker, Čèrkez, Hàketa, Kéčević, Kéhić, Kèkić, Kèlava, Kelècija, Kèskin, Késko, Kéškić, Kèvelj, Kévrić, Kézo, Kèža, Kèžić; Lukènda, Màrgeta, Šegètalo...). Ne palatalizira se ni posljednji segment tvorbenne osnove ispred nastavka -ić (npr. Hùmačkić, Hùsikić, Jérkić, Júkić, Mèšukić, Mújkić, Nákić, Níkić, Plāvūškić, Pòdbòrkić, Sàkić, Sálkić, Žuškić; Ágić, Ālagić, Bágić, Bégić, Drágić, Grgić, Jágić, Ōmeragić, Rèzagić; Glúhić, Kréhić, Máhić, Méhić, Míhić, Núhić...). Razlozi ovolikomu broju (73) nepalatiziranih tvorbenih osnova jesu u činjenici što je većina prezimena motivirana odmilicama pa je očita tendencija prenošenja segmentnoga i suprasegmentnoga dijela osnovne riječi u tvorenicu (npr. Júko → Júkić, Grgo → Grgić, Mého → Méhić...).

Na granici tvorbenne osnove ispred nastavka -ević supstituiraju se dentali palatalima (npr. Īvānčević, Knēžević, Kópčević, Stárčević, Šárčević, Zēčević...) osim u prezimena Lūčević. Također se u dvadesetak prezimena fonem /c/ ispred nastavka -ić supstituira fonemom /č/ (npr. Āničić, Āndričić, Īličić, Jèličić, Jùričić, Pàvičić, Rèpičić; Gòmèrčić, Gòrānčić, Ljùbūnčić...) osim u devet prezimena u kojih bi se palatalizacijom posljednjega segmenta tvorbenne osnove izgubila veza između osnovne riječi i tvorenice (npr. Lūca → Lūcić, Múco → Múcić, Zúco → Zúcić...). Zbog istih razloga ni u dvadesetak prezimena ispred nastavka -ić fonem /z/ se ne supstituira fonemom /ž/ (npr. Fējzo → Fējzić, Józo → Józić, Púzo → Púzić, Rôza → Rôzić...) osim u prezimena Knēžić.

/k/ → /c/, /g/ → /z/ i /h/ → /s/

Pod sibilizacijom se podrazumijeva supstitucija velarâ sibilantima na kraju oblične osnove ispred nastavka koji počinje fonemom /i/. Ova supstitucija u standardnom jeziku nije beziznimna u imenica ženskoga roda. Odstupanja od navedenoga pravila uobičajena su u D i L jd. hipokoristika (npr. báki, séki, zéki, mājki...), u apelativa kojima oblična osnova završava suglasničkom skupinom (npr. mážgi, máčki, vòčki...), u osobnih imena (npr. Lūki, Ānki, Mílki, Zòrki, Jàdrānki...), u pezimena (npr. Léki, Pròtrki, Zàtegi...), u etnika (npr. Bòsānki, Mòstārki, Slāvōnki...), u horonima (Kātāngi, Kostāriki...) i u nekih ekonima (npr. Bāški, Grādiški, Pòžegi...).

Desibilarizacija je u zapadnohercegovačkim govorima zahvatila sve imenice ženskoga roda kojima osnova završava kojim velarom u D i L jd. (slíki, nògi, rùki, zàdrugi, slúgi, vòjski, mòtiki...).

U antroponimiji u prezimenâ na kraju oblične osnove nema supstitucije velarâ u D i L jd. (npr. Čòrlūki, Lāndeki, Lètuki, Omèriki, Pròtrki; Čòmagi, Đòmłagi, Zàtegi; Bèhi...).

Desibilarizacija nije zahvatila imenice muškoga roda kojima osnova završava na velar ni u općem ni u antroponimskom leksiku (npr. N i V mn. Bošnjáci, Čúljci, Drežnjáci, Ercèzi, Kàrabezi, Pinjúsi, Rāmljáci, Sēlāci, Šiljèzi...). Sibiliziraju se velari na kraju oblične osnove i ispred nastavka -in u D, L i I mn. (npr. Bošnjācin, Čúljcin, Drežnjācin, Ercèzin, Kàrabezin, Pinjúsīn, Rāmljācin, Sēlācin, Šiljèzin...).

Desibilarizacija u zapadnohercegovačkim govorima nije pod utjecajem standardnoga jezika, ni pod utjecajem čakavskoga narječja,¹⁰⁵ niti pak pod

¹⁰⁵ A. Peco smatra da se desibilarizacija nije širila iz čakavštine. ("Mada je ova pojava obična u čakavskim govorima, njeno porijeklo se ovdje ne mora dovoditi u vezu sa čakavskim utjecajem." ([361], 143.)

utjecajem dalmatinskih štokavkih govora,¹⁰⁶ nego je nastala iz potrebe usustavljanja paradigmatških oblika e-vrste u kojoj su sibilizirane osnove bile varijantne u odnosu na nesibilarizirane. Ova zakonitost, kao što se vidi, nije se još proširila i na imenice muškoga i srednjega roda.

Asimilacija konsonantskih fonema

Kad se u suglasničkim skupinama nađu suglasnici različiti po akustičkim ili artikulacijskim obilježjima, onda se jedan od njih supstituira. Većinom se prvi prilagođuje drugomu i zamjenjuje (regresivna asimilacija), a ponekad i drugi prvomu (progresivna asimilacija). Od ove zakonitosti nema odstupanja u fonijskom ostvaraju jer su posrijedi fonetski razlozi, akustički ili artikulacijski.

Akustička asimilacija

S obzirom na inherentno distinktivno obilježje zvučnost/bezvučnost u dvadesetak hercegovačkih prezimena izvršena je u konsonantskim skupinama akustička asimilacija u grafijskom i fonijskom ostvaraju (npr. Blāškić, Bōkšić, Drāškić, Rūpčić, Tufēgdžija, Vūgdalić...). U prezimenâ Bēktāš i Baktāšević skupina /kt/ je već asimilirana u perzijskom jeziku, a u varijantnoga prezimena Begtāšević ista je izmijenjena, ali samo u grafijskom ostvaraju, vjerojatno zbog krive spoznaje pisara da se u osnovi nalazi leksem bēg. Prezimena Bektāšević i Begtāšević imaju identičan fonijski ostvaraj. U prezimenâ Mutābdžija i Mutāpčija u suglasničkim skupinama /bž/ i /pč/ fonemi su akustički izjednačeni. Sufiski -džija i -čija značenjski su sinonimni; prvi se dodaje na osnove koje završavaju zvučnim konsonantom, a drugi na one koje završavaju bezvučnim. U prezimena Mūradbegović ne može se pouzdano znati je li osnovna riječ stariji oblik imena Mūrad ili mlađi Mūrat. Ako je ovo drugo ime motiviralo prezime, onda je u skupini /tb/ izvršena supstitucija prvoga segmenta. U prezimenâ Dāutbegović, Māhmūtbegović, Dērvīšbegović i Jūsufbegović neasimilirane skupine /tb/, /šb/ i /fb/ postoje samo u grafijskom, ali ne i u fonijskom ostvaraju (npr. Dāutbegović → [dāudbegović], Dērvīšbegić → [dērvīšbegović]...).

U govoru hercegovačkih Muslimana apelativ kàva ima dva oblika: mlađi kàfa i stariji kàhva. U apelativa kàhva i antpronomina Káhvo ne radi se o umetanju sekundarnoga /h/, nego samo o adaptaciji turskoga leksema

¹⁰⁶ Isti autor nešto niže tvrdi da utjecaj dalmatinskih govora nije beznačajan na zapadnohercegovačke govore. ("Činjenica je da zapadnohercegovačka štakavština nudi znatno više potvrda za odstupanje od standarda nego što je to slučaj sa ostalim govorima Hercegovine. Svakako, uticaj dalmatinskih govora nije ovdje beznačajan." ([361], 143.)

kahve. Fonemska skupina /hv/ u prezimena Káhvo nije izmijenjena pa ga zbog toga treba smatrati vrlo starim. U Mostaru je osim prezimena Káhvo nastalo i prezime Kafēdžija u kojega je /f/ nastao akustičkom prilagodbom fonema /v/ fonemu /h/ tako da je /v/ supstituiran fonemom /f/ ispred kojega je /h/ ispao (/hv/ → */hf/ → /f/ → /v/) (npr. hvála → fála → vála, kàhva → kàfa → kàva, kahvēdžija → kafēdžija → kavēdžija, hvāljen → fāljen → vāljen...). Skupina /hv/ nije uobičajena u zapadnohercegovačkim govorima; ona se uglavnom svodi na fonem /f/ u muslimanskim ili na fonem /v/ u hrvatskim govorima.

Prezimena koja imaju inicijalnu fonemsku sekvenciju /hr/ fonijski se ostvaruju u hrvatskim govorima bez početnoga fonema na čijem se mjestu realizira guturalni zvučni glas (npr. Hrkāc → [ṛkāc], Hrsto → [ṛsto], Hrstić → [ṛstić]...) koji je, s obzirom na svoju poziciju i artikulaciju, alofonske naravi.¹⁰⁷ Alofon [ṛ]¹⁰⁸ artikulacijski se razlikuje od alofona [ɣ]¹⁰⁹ (npr. [ṛkāc] : [grāybi]...).¹¹⁰ Prvi se ostvaruje samo ispred /r/ u suglasničkoj skupini, a drugi ispred zvučnih suglasnika (npr. āhbāb → [āyḃāb], grāh bi → [grāybi]...). U hercegovačkim muslimanskim govorima umjesto [ṛ] ostvaruje se [ɣ] (npr. hrđa → [ɣṛḃa], hr̥t → [ɣṛt], hr̥zat → [ɣṛzat]). Ovaj drugi se u literaturi ([334], 52. i [361], 96.) naziva sekundarnim /h/ i pojavljuje se ne samo ispred /r/ nego i ispred inicijalnoga vokala.¹¹¹ Bezvučni fonem /h/ realizira se u prezimena Hrkāc, Hrnjak, Hrnjica, Hrnjičević Hrstić, Hrsto i Hrvic kao [ṛ] u hrvatskim govorima, a kao [ɣ] u muslimanskim. Dakle, ne radi se ovdje o elidiranom /h/ u hrvatskim govorima ili o bezvučnom /h/ u muslimanskim govorima, nego o realizaciji zvučnih alofona zbog akustičkih razloga. U 18. st. neka su od navedenih prezimena zapisana s fonemom /a/ ispred ispred /r/ (npr. Arsto, Ārstich...).

¹⁰⁷ Alofon [ṛ] se ostvaruje kao guturalni zvučni glas samo ispred /r/ kojemu se akustički prilagođuje.

¹⁰⁸ Znak za glas [ṛ] uzet je iz arapskoga u kojem je čest u inicijalnoj poziciji.

¹⁰⁹ Znak za glas [ɣ] uzet je iz grčkoga grafijskoga sustava.

¹¹⁰ Taj se gutural tvori tako da se resica podigne zajedno s nekim nepcem, jezik je žljebast s blagim ispupčenjem u srednjem dijelu, a vrh jezika je oprt o donje zube.

¹¹¹ "Pojava sekundarnog h obično se dovodi u vezu sa oslabljenim jezičkim osjećanjem i najčešće se ta pojava sreće u krajevima gdje proces gubljenja ovoga zadnjonepčanog konstriktiva nije bio dosljedan - bilo da je u pitanju nacionalno mješovita sredina, bilo da su u pitanju neki drugi odnosi koji su bili značajni za ovaj fonetski proces." ([361], 96.)

Artikulacijska asimilacija

Distribucija bilabijala /m/ u zapadnohercegovačkim govorima ponešto se razlikuje od distribucije istoga u standardnoj novoštokavštini. Njegova je realizacija tipična ispred vokala, između vokala i iza vokala (npr. mătēr, amānet, grôm...). U suglasničkim skupinama /m/ se fonijski ostvaruje kao [m] ispred bilabijala (npr. [ãmbār], [kùmpîr], [lùmbrēla]...), kao [n] ispred dentala (npr. [pântit], [sânsan], [õsan:dánã]...) i kao [ŋ] ispred velara (npr. [nàrãŋka], [slãŋka], [srãŋgaje]...). Ova su ograničenja u distribuciji fonema /m/ u suglasničkim skupinama uvjetovana artikulacijskim razlozima¹¹² jer se labijalni fonem /m/ supstituira nelabijalnim /n/ kad se nađe u skupini ispred nelabijalnoga konsonanta (pravilo: m + S (bilabijal + nelabijal) → n + S (nelabijal + nelabijal)).¹¹³ U antroponimiji je navedena supstitucija potvrđena u grafijskom i fonijskom ostvaraju prezimena Alëndār (← tur. alemdar), a u hercegovačkoga patronimskoga ekonima Hâmzići samo u fonijskom (Hâmzići → [ãnzici]).

U suglasničkoj skupini /nb/ dental /n/ se supstituira bilabijalom /m/ ispred bilabijala /b/ (pravilo: n + S (nebilabijal + bilabijal) → m + S (bilabijal + bilabijal)). Ova se asimilacija ostvaruje na granici srasličkih osnova (npr. Ćejvanbegović → [ćejvambegović], Hâsanbegović → [hâsambegović], Rîzvanbegović → [rîzvambegović]...) ili unutar riječi (npr. Bãnbîr → [bãmbîr]...). U svih je, kao što se vidi, asimilacija izvršena samo u fonijskom ostvaraju.

U suglasničkim skupinama u kojima je prvi segment bilo koji konsonant osim labijala, a drugi dental /n/, ovaj se posljednji supstituira palatalom /ɲ/ ako se cijela skupina nalazi unutar riječi, a ispred vokala prednjega, niza (npr. gnjízdo, snjîg, snjît, pûtnjik, pûtnjica, rãdnjik, rãdnjica, rûčnjik; stñnjina, tñnjina; crñjac, strãnjac; kûčnji, mrãčnji, rãdnji, rûčnji, vòčnji...). Na osnovi navedenih primjera može se zaključiti da do zamjene nepalatalnoga /n/ palatalnim /ɲ/ uglavnom dolazi u derivacijskom morfemu (npr. rãdnjik,

¹¹² Kad se labijalni fonem /m/ nađe ispred nekoga nelabijalnoga konsonantskoga fonema, obvezno mu se artikulacijski prilagođuje. Kad su npr. ostvaruje /m/ ispred /d/, onda se u slijedu tvore dva glasa tako da se najprije objema usnama učini zapreka fonijskoj struji, zatim nakon praska čini se nova zapreka vrhom jezika na gornjim zubima. Budući da su zapreke na različitim mjestima i uz sudjelovanje različitih organa, u normalno brzu govoru izostaje sudjelovanje usana i tvore se zapreke vrhom jezika na gornjim i donjim zubima (npr. vîdim da → [vîdinda]...).

¹¹³ M. Moguš smatra da je supstitucija finalnoga /m/ u nastavačnom morfemu analogno mogla biti proširena i na ovakve pozicije toga fonema. ("Kao svaka druga tendencija, mogla je i ova razviti kasnije neke posebnosti, kao npr. promjenu središnjega -m- u -n- ispred konsonanta." ([303], 82.)

rãdnjica...¹¹⁴) ili ispred njega (npr. strãnjac, tñnjina...) i ispred /i/ koje potječe od jata (npr. gnjízdo, snjîg...)¹¹⁵ Ova supstitucija nije beziznimna,¹¹⁶ ali je u zapadnohercegovačkim govorima uočljiva tendencija njenoga širenja (npr. drinjina, rãdnji, vãgnji...).¹¹⁷ Prezime Knezòvić ostvaruje se grafijski s neizmijenjenom skupinom /kn/, a fonijski ga i njegovi nositelji i sumješteni češće ostvaruju sa supstuentom (Knezòvić → [kríezòvić]). Isto vrijedi i za prezime Uložnik. Prezimena Crñac i Crñjac fonološki su varijantna. Godine 1743. oba su zapisana latinskom grafijom kao Zarnaz pa se na osnovi toga može zaključiti da tada supstitucija fonema /n/ fonemom /ɲ/ još nije bila aktualna.

U zapadnohercegovačkim govorima supstituira se fonem /s/ fonemom /š/ kad se nalazi ispred vokala /u/ iza kojega slijedi palatal /š/ (/suš/ → /šuš/) (npr. šúša ← súša, šúšit ← súšit, šúšan̄j ← súšan̄j, šúšalõvka ← súšalõvka, šúšn̄jār ← súšn̄jār; Borãšuša ← Borãsuša, Nõšuša ← Nõsuša...). Ovakva se supstitucija naziva artikulacijska asimilacija na daljinu jer fonem koji uzrokuje zamjenu nije susjedni. Ova je zakonitost potvrđena i u hercegovačkoj antroponimiji (npr. Šúša, Šúšac, Šúšak, Šúšn̄jār, Šúšic...). Neka su od ovih prezimena fonološki varijantna jer se u istom kraju javljaju i u obliku s nesupstituiranim fonemom /s/ (npr. Šúša : Súša, Šúšac : Sùšac, Šúšak : Súšak, Šúšic : Sùšic...). Ova druga su prilagođena standardnomu jeziku i nisu starija od onih koja imaju u fonemskoj postavi supstuent /š/. I jedna i druga fonijski se uglavnom ostvaruju sa supstituiranim fonemom (npr. Sùšac → [sùšac] i [šùšac], Šúšac → [šùšac]...).

Disimilacija konsonantskih fonema

Pod disimilacijom se podrazumijeva razjednačenje fonema u suglasničkoj skupini, odnosno supstitucija jednoga od njih s obzirom na to da imaju slična artikulacijska obilježja (mjesto izgovora i način izgovora). Disimilacija je najčešće u nazalnim skupinama gdje se uzastopna nazalnost otklanja tako da se jedan od segmenata skupine supstituira nenazalnim fonemom.

¹¹⁴ U zapadnohercegovačkim govorima nema tvorbenih sufikasa -nik i -nica, nego samo njihove varijante -njik i -njica (npr. rãdnik → rãdnjik, rãdnica → rãdnjica...).

¹¹⁵ U češkom jeziku ovakva je supstitucija sustavna i beziznimna (npr. hnízdo, snîh, dëlník.) jer svaki /n/ ispred /i/ biva supstituiran palatalom /ɲ/, ali samo u fonijskom ostvaraju.

¹¹⁶ Ne ostvaruje se uglavnom u obliku imperativa (npr. pòbigni, pòbignimo, pòbignite...).

¹¹⁷ O ovom problemu pisao je A. Peco ([361], 67.) koji nije posve siguran radi li se o asimilacijskom procesu ili o utjecaju jekavskih govora. Skloniji je prihvatiti ovo drugo. Budući da se ova supstitucija ostvaruje samo u ikavskim govorima, a ima i vrlo prostran areal (Dalmacija, Hercegovina, Bosna), treba svakako isključiti utjecaj jekavskih govora.

/mn/ → /ml/ i /vn/, /mr̩/ → /ml̩/

Fonemska skupina /mn/ se disimilira s obzirom na uzastopnu nazalnost tako da se drugi član supstituira fonemom /l/ (npr. mnōgo → mlōgo, mnōžit → mlōžit...) ili da se zamijeni prvi član fonemom /v/ (npr. *Dūmno → Dūvno, gūmno → gūvno...). I skupina /mr̩/ se disimilira s obzirom na uzastopnu nazalnost tako da se drugi segment u skupini supstituira fonemom /l̩/ (npr. dīm̩njāk → dīml̩jāk, sūm̩nja → sūml̩ja, sūm̩njat → sūml̩jat...). Ista je zamjena i u tročlane suglasničke skupine /mr̩r̩/ (npr. M̩r̩njanovac → M̩r̩ljanovac,¹¹⁸ M̩r̩njāvčević → M̩r̩ljāvčević...). Na osnovi navedenih primjera može se zaključiti da je disimilacija i progresivna (npr. mnōgo → mlōgo...) i regresivna supstitucija (npr. gūmno → gūvno...). O prethodnom ili sljedećem vokalskom fonemu ovisi koji će se supstituent ostvariti: ispred /o/ se javlja /l/ (npr. mnōgo → mlōgo...), iza /u/ se javlja /v/ (npr. gūmno → gūvno...) i ispred /a/ se javlja /l̩/ npr. sūm̩nja → sūml̩ja...). Navedene su disimilacijske promjene ostavile traga i u antroponimiji i to u prezimena motiviranih imenom Kōmn̩en (← grč. Komnenos). Skupina /mn/ je davno disimilirana u /ml/ što se vidi i u humskoga patronima Komlinović⁶, potvrđenoga 1434. god. U suvremenoj hercegovačkoj antroponimiji postoji prezime Kōml̩jenović u kojega je nakon disimilacije skupine /mn/ izvršena jotacija (Kōmn̩en → Kōml̩en → *Kōml̩ēn¹¹⁹ → Kōml̩jen).

Disimilaciji je prethodila jotacija u leksema Dāml̩jan i tām̩ljan (Dām̩jan → Dām̩njan → Dāml̩jan, tām̩jan → tām̩njan → tām̩ljan). Oblici Dām̩jan i tām̩jan jesu standardnojezični. Prezimena Dām̩janović i Dām̩njanović potječu od istoga rodočelnika; potvrđena su prvi put u ovom kraju 1743. god. u obliku Damgnanovich. Prilagodba standardnomu jeziku starijega prezimena Dām̩njanović izvršena je sredinom prošloga stoljeća.

Jotacija konsonantskih fonema

Pod jotacijom se podrazumijeva palatalizacija nepalatalnoga fonema pod utjecajem sonanta /j/, dakle supstitucija nepalatala palatalom nakon elizije poluglasa (/dj/ → /ǰ/, /tj/ → /č/, /nj/ → /ń/, /lj/ → /ľ/, /cj/ → /č/, /zj/ → /ž/, /sj/ → /š/, /gj/ → /ǵ/, /kj/ → /č/ i /hj/ → /š/).

U našoj antroponimiji potvrđeni su imenski oblici Kēzo, Kēzūn, Kēzota,

¹¹⁸ M̩r̩ljanovac je mikrotoponim u Rādišićima kod Ljubuškoga

¹¹⁹ Sufiks -ēn je dodavan na hipokorističke osnove. Čest je bio u srednjovjekovnoj antroponimiji (npr. Bratēn, Dobrēn, Godēn, Gradēn, Milēn, Mladēn, Ozrēn, Pribēn, Radēn... ([153], 85.)

Kēzelj... pa se može zato pretpostaviti da je u zapadnohercegovačkih prezimena Kēža i Kēžić fonem /ž/ nastao jotacijom (*Kēzōja → *Kēzja → Kēža). U istočnohercegovačkim govorima jotiraju se dentali /d/ i /t/ i ispred /j/ koji potječe od jata (npr. đēd, ćērat...) što je pak vidljivo i u prezimena Đevēnica.

Posebnu skupinu čine labijali koji se jotiraju tako da se ispred /j/ umetne tzv. epentetski /l/ pa se zapravo on jotira, a ne labijal (/bj/ → /bl̩/, /pj/ → /pl̩/, /mj/ → /ml̩/, /vj/ → /vl̩/ i /fj/ → /fl̩/). Fonem /j/ koji potječe od jata ne jotira prethodi labijal pa se tako prezimena Grūbješa i Grūbješić ostvaruju s nejotiranom skupinom /bj/. U skupinu /mj/ može se, osim epentetskoga /l/ (npr. g̩ml̩je, zēml̩ja...), umetnuti i epentetski /n/¹²⁰ i to samo u riječi stranoga podrijetla da bi se izvršila jotacija nefrekventne skupine (npr. tām̩jan → tām̩njan, Dām̩jan → Dām̩njan...). Potvrda za ovo su hercegovačka prezimena Dām̩janović (s nejotiranom skupinom /mj/) i Dām̩njanović (s jotiranom skupinom /mr̩/).

Metateza konsonantskih fonema

Skupina /jr/ na granici dvaju morfema ostaje neizmijenjena u muslimanskim govorima (npr. bāj̩rak, Bāj̩ram, b̩jrum...), a u hercegovačkim hrvatskim govorima elementi te skupine se premeću (npr. bār̩jak, Bār̩jam,¹²¹ b̩r̩jum...). Prezimena Bāj̩ramović i Bajraktārević nastala su u muslimanskim sredinama pa zato nema metateze unutar skupine /jr/.

U turcizma arp̩džik premetnut je fonem /p/ pa je tako nastao izmijenjeni apelativ par̩džik koji je motivirao prezime Par̩džik. U muslimanskoga prezimena Arp̩džić nema navedene metateteze konsonanata.

Desonorizacija finalnih konsonantskih fonema

U finalnoj poziciji zvučni suglasnici se rijetko obezvučuju¹²² (npr. k̩urus ← k̩uruz, òbras → òbraz, od̩vut → od̩vud...). Desonorizacija konsonanata nije u zapadnohercegovačkim govorima sustavna, nego sporadična pojava; ona je posljedica komotnijega govora pojedinca. Zbog olabavljenja glasnica fonem s obilježjem zvučnosti supstituira se svojim bezvučnim parnjakom.

¹²⁰ Epentetski /n/ je npr. sustavan u češkom jeziku i to samo u fonijskom ostvaraju (mēsto, kromč, Mělník...).

¹²¹ U Lipnu kod Ljubuškoga postoji mikrotoponim Bār̩jamovina (šuma) u kojega su elementi skupine /jr/ premetnuti u /rj/.

¹²² A. Peco iznosi podatak da je u istočnohercegovačkim govorima obezvučjenje češće nego u zapadnim. ([361], 148.)

U našem jeziku postoje brojni turcizmi u obliku sa zvučnim i bezzvučnim suglasnikom na kraju riječi (npr. *bèhuz* : *bèhus*, *čèvāb* : *čèvāp*, *inād* : *ināt*, *kōmād* : *kōmāt*, *mèzid* : *mèzit*, *mūtāb* : *mūtāp*, *šimid* : *šimit*; *Àbaz* : *Àbas*, *Àhmed* : *Ahmet*, *Māhmud* : *Māhmut*, *Mèhmed* : *Mèhmet*...). U zapadnohercegovačkim govorima, osim leksema *kōmād*, ostali se isključivo rabe s desonoriziranim konsonantom. Oblici sa zvučnim konsonantom stariji su od onih s bezzvučnim.

Prezimeni *Bèuz* i *Bèus* fonološki su varijantni s obzirom na (ne)obezvučeni finalni fonem. Prezimeni *Kōmād*, *Komādina*, *Mèhmedagić*, *Mèhmedović*... u svojoj fonološkoj postavi imaju neobezvučeni fonem, a prezimeni *Mèzit*, *Mèzet*, *Mūtāp*, *Šimit*, *Àhmetović*, *Māhmutović*, *Māhmutagić*... imaju pak obezvučeni.

Fonološka neutralizacija parova konsonantskih fonema

Ako se ima u vidu činjenica da fonemski sustav muslimanskih govora nema palatala /č/, /ž/, /l'/ i /r/, onda se može ustvrditi da je siromašniji po broju jedinica od onoga koji imaju susjedni nemuslimanski govori. Dakle, u zapadnohercegovačkim muslimanskim gradskim govorima neutralizira se fonološka opreka između afrikata /č/ : /ć/ i /ž/ : /ž'/, odnosno između sonanata /l'/ : /l/ i /r/ : /n/ i to tako da mjesto iščezle jedinice preuzima ona koja je s njom bila u opreci. Posljedica te neutralizacije jest svođenje binarnoga fonološkoga para na jednu jedinicu koja je uvijek jedna od onih u paru, a ne nova jedinica (/č/ : /ć/ → /ć/, /ž/ : /ž'/ → /ž'/, /l'/ : /l/ → /l/, /r/ : /n/ → /n/).

Ova jezična zakonitost potječe iz 18. st. U djelima L. Šitovića (17. st.) nema potvrda za gubljenje navedenih afrikata i sonanata. Najstarije su potvrde u antroponimiji 18. st. kada su i nastajala hercegovačka prezimena.

U literaturi se različito gleda na problem neutralizacije konsonantskih fonema u binarnim fonološkim parovima. P. Ivić smatra da se tu radi o stranom utjecaju što je pak teško prihvatiti jer su u turskom jeziku npr. afrikate frekventne u svim pozicijama. Kad su Mlečani početkom 18. st. osvojili cijelu Škutoriju (kraj od Vrgorca do Imotskoga i dalje prema Sinju), onda je tamošnje muslimansko stanovništvo prebjeglo u Hercegovinu (Vitina, Ljubuški, Čapljina, Mostar...). A. Peco smatra da su ti došljaci donijeli neke jezične osobitosti i proširili ih i na govor starosjedilaca. ([361], 113. - 121.) Na osnovi ovoga se može postaviti zašto nisu prenijeli i supstituciju /m/ → /n/. Ili, ako cijela Škutorija nije poznavala depalatalizaciju fonema /l'/ i /r/, kako su je onda mogli prenijeti iz Podbiokovlja gdje je registrirana samo u nekoliko sela (od Graca do Makarske).

Utjecaji su u jeziku mogući, ali i to da se određena jezična zakonitost potvrdi u različitim krajevima istoga jezičnoga sustava. Ovdje treba imati na umu činjenicu da se govori gradskih Muslimana podosta razlikuju od govora ostaloga hercegovačkoga stanovništva. Razlozi tomu mogu biti i sociolingvističke naravi. U gradovima je i prije turskih osvajanja živjelo imućnije stanovništvo (plemići, posjednici, poduzetnici, zakupnici, obrtnici, trgovci...) koji su islam primili samo zato da bi sačuvali imetak i privilegije. U selima su pak u to vrijeme živjeli ratari (kmetovi) i stočari (balije). U gradovima se u tursko vrijeme formirao sloj bogate feudalne aristokracije (begovi, age, kadije, dizdari...), zapravo zatvoreno društvo unutar kojega su postojale i posebne norme ponašanja. Ta je zatvorenost mogla donekle utjecati i na ponešto drukčiji razvoj jezičnih zakonitosti gradskih Muslimana.

/č/ : /ć/ → /ć/ i /ž/ : /ž'/ → /ž'/

Posljedica fonološke neutralizacije parova afrikata jest iščeznuće iz sustava zvučno-bezzvučnoga para /ž/ : /č/, dakle smanjenje broja praskavo-tjesnačnih glasova. Ova je pojava sustavna u gradskim muslimanskim govorima (npr. *čāša*, *čēsma*, *čòvik*, *čūdo*, *draća*, *večēras*... *đāmija*, *đēp*, *fildān*, *hōđa*, *patliđan*, *pēnder*...).

Potvrda za ovo nema u hercegovačkoj ekonimiji, nego samo u antroponimiji (npr. *Čavar* : *Čavar*, *Čilić* : *Čilić*, *Čubela* : *Čubela*...). Prezimeni *Čoja* i *Čoja* varijantni su s obzirom na afrikate ako je oblik *Čoja* nastao u seoskoj, a *Čoja* u gradskoj sredini. Ako su pak navedena prezimena motivirana različitim turcizmima, što je također moguće, onda se ne radi o neutralizaciji fonološke opreke, nego o različitim fonemima, preuzetima iz turskoga jezika (*čoja* ← *çohe*, *čoja* ← *koye*). Brojna hercegovačka prezimena imaju fonem /č/ koji gradski Muslimani dosljedno supstituiraju fonemom /ć/ (npr. *Kōvāč* → [kōvāć], *Čerkez* → [čèrkez], *Čúvalo* → [ćúvalo]...).

Prezimeni su nastajali i u seoskim i u gradskim sredinama pa zato danas i supostoje oblici s fonemom /ž/ i fonemom /ž'/ što ih čini fonološki varijantnima (npr. *Džalto* : *Đalto*, *Džapo* : *Đapo*, *Dželilović* : *Đelilović*, *Džopa* : *Đopa*, *Hōndžo* : *Hōndo*...). Prezimeni kasno poislamljenih nositelja sumještani su u gradskim sredinama adaptirali svojem jezičnomu sustavu zamijenivši fonem /ž/ fonemom /ž'/ (npr. *Džalto* → *Đalto*, *Džapo* → *Đapo*, *Džopa* → *Đopa*...). I danas se u tim govorima u fonijskom ostvaraju svaki fonem /ž/ supstituira fonemom /ž'/ (npr. *Džēvlān* → [žēvlān], *Džōlān* → [žōlān], *Džāferović* → [žāferović], *Māđžar* → [māžžar]...).

/l'/ : /j/ → /j/ i /n'/ : /n/ → /n/

U muslimanskim gradskim govorima fonološki sustav je siromašniji i po broju sonanata jer su iz njega iščezli palatali /l'/ i /n'/ (npr. júbav, Jùbuški, jùdi, hìjada, nèdija, dunáluk, nìhov, gónat...). U skladu s tom zakonitošću gradski Muslimani prezimena s palatalnim fonemima /l'/ i /n'/ fonijski ostvaruju s odgovarajućim supstituentom (npr. Hùseljić → [hùsejić], Hrnjićević → [hrníćević], Šúnjić → [šúnić]...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji jedino prezime Hrinić ima i grafijski i fonijski ostvaraj sa supstituentom /n/ (*Hrínjić → Hrinić).

Distribucija fonemskih skupina /št/ i /šč/

S obzirom na zamjenu što zapadnohercegovački govori mogu se podijeliti u dva areala: štakavski i šćakavski. Ova su dijalektalna obilježja ostavila traga i u antroponimiji;¹²³ skupina /št/ je donjohercegovačka (npr. Štèta, Vištica...), a skupina /šč/ gornjohercegovačka (npr. Šćùk, Šćùkùlj...).

FONOLOŠKI VARIJANTNA PREZIMENA

Zapadnohercegovačka prezimena uglavnom su nastala u 18. st. Njihova ustaljenost, nepromjenljivost i nasljednost datira od kraja toga stoljeća kada se je počelo s vođenjem matičnih knjiga rođenih, vjenčanih i umrlih (1797.). Sva prezimena nisu nastala u isto vrijeme pa se zbog toga i u zapadnohercegovačkoj antroponimiji mogu uočiti određene zakonitosti, posljedica kojih su fonološki varijantna prezimena. Ako se, dakle, promatraju fonemske postavbe suvremenih hercegovačkih prezimena i usporede s njihovim najstarijim potvrdama, može se uočiti da se jedan dio njih javlja u varijantnim oblicima. Razloga tomu je nekoliko.

Iako prezimena konzerviraju fonemsku postavu i podatke o jezičnim zakonitostima koje se bile aktualne u vrijeme nastanka, ipak su u manjega broja njih mlađi naraštaji ponešto promijenili i prilagodili sustavu svojega jezika (npr. Dogàndžić : Dugàndžić, Elpéza : Alpéza, Mèzit : Mèzet...). Jedan dio prezimena ima varijantne oblike zbog toga što su motivirana posuđenicama koje imaju različite stupnjeve adaptiranosti (npr. Elpéza : Alpéza, Mèzit : Mèzet, Šàhinović : Šàjinović...). Neka su pak prezimena prilagođena

¹²³ Slično je i u zapadnohercegovačkoj ekonimiji (Ráštani, Sèlišće, Vlášćak - Búšćak, Dòbrigošće, Dóšćica, Krùšćica, Tòšćanicaa, Trišćani, Šćipe, Šćit...).

fonemskomu sustavu standardnoga jezika (npr. Cfnac : Cfnjac, Dàmjanović : Dàmjanović, Èrceg : Hèrceg...). Iako je manji broj prezimena koja imaju varijantne oblike, od kojih svaki funkcionira kao stabilna, nepromjenljiva forma, ipak je potrebno taj problem temeljitije sagledati.

S obzirom na fonemsku postavu sva prezimena se mogu podijeliti u dvije skupine. U jednoj su ona koja nisu varijantna jer su zadržala izvorni oblik pa nositelji i sumješteni takva prezimena fonijski i grafijski realiziraju bez i najmanje izmjene u odnosu na postavu izvornoga znaka (segmentna i suprasegmentna razina). U drugoj su skupini varijantna prezimena jer više ili manje odstupaju od postave izvornoga antroponimskoga znaka. Prva forma prezimena može se smatrati primarnom, a sve druge sekundarnim, mlađim, varijantnim formama. U takvih u onomastičkoj komunikaciji varira neki element segmentnoga ili suprasegmentnoga izraza (fonemska postava).

S obzirom na uzroke varijantnosti prezimena se mogu grupirati.

U prvoj su skupini prezimena koja imaju dva ili više varijantnih oblika, nastalih u procesu prilagođavanja supstratnoga fonetizma fonetizmu novoštokavskoga idioma zapadne Hercegovine. Ovdje se misli na ilirski i romanski supstrat. Supstratni leksemi su ulazili iz različitih jezika, u različito vrijeme, u različitim govornim zonama... Tako se je dogodilo da u zapadnohercegovačkoj antroponimiji supostoje varijantna prezimena u kojih valja pretpostaviti supstratno podrijetlo (npr. Hóndo : Hóndo : Hóndžo, Čàvar : Čàvar, Džápo : Đápo, Džálto : Đálto, Lólje : Ljólje...). Svaki se ovaj oblik u onomastičkoj komunikaciji javlja kao samostalan antroponimski znak za identifikaciju pojedinca.

U drugoj su skupini varijantna prezimena koja su nastala u procesu prilagođavanja adstratnoga, aloglatskoga fonetizma fonetizmu zapadnohercegovačkih govora. Brojna su biblijska i svetačka imena iz latinskoga i grčkoga jezika ušla u hercegovački antroponimski sustav posredstvom kršćanstva. Adstratnim treba smatrati i jak utjecaj turskoga, perzijskoga i arapskoga jezika u zapadnohercegovačkoj antroponimiji, izvršen posredstvom islama ili zahvaljujući tomu što je turski jezik u ovim krajevima bio službeni od 15. do 19. stoljeća. Utjecaj latinskoga jezika je jak u antroponimiji Hrvata, grčkoga u antroponimiji Srba, a turskoga u antroponimiji Muslimana. Adstratni leksemi (apelativi i antroponimi) nisu primani u isto vrijeme, od istih konfesionalnih zajednica niti u istim govornim zonama pa je i razumljivo da zbog tih razloga u zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima najviše varijantnih oblika za koje valja pretpostaviti adstratno podrijetlo (npr. Jùsufović : Jùsupović, Kòlak : Čòlak, Mèzit : Mèzet, Mùstafić : Mùstapić, Sòpta : Sòvta : Sòfta...).

U trećoj su skupini prezimena koja imaju varijantne oblike dijalektalno obilježene (npr. Bilić : Bijelić, Kòsīr : Kòsijer, Sikirica : Sjèkirica, Stīpānović : Stjēpānović...). Ako su dijalekti sustavi koji imaju određeni broj zajedničkih obilježja, onda su i navedeni varijantni oblici adstratnoga podrijetla. Naime, u zapadnohercegovačkoj antroponimiji postoji manji broj prezimena nastalih u istočnoj Hercegovini u kojoj se govori ijekavski (npr. Bijedić, Bijelić, Đevènica, Kòsijer, Sjèkirica...)

Jedan dio varijantnih prezimena određen je konfesionalno, odnosno nacionalno, pa se na osnovi fonemske postave može dosta pouzdano odrediti koje je vjere, odnosno narodnosti nositelj antroponimskoga znaka. Pripadnici različitih vjera (katoličke, pravoslavne i islamske), koji su koegzistirali jer su živjeli na istom području, ipak su, zahvaljujući vjeri, imali svoj vlastiti sustav vrijednosti, način života, običaje, pa i imena. I danas katolici (Hrvati), pravoslavci (Srbi) i muslimani (Muslimani) vode računa o tom kakvo će ime dati djetetu, a dat će takvo koje ima konfesionalno, odnosno nacionalno prepoznatljive odrednice. U ovoj su skupini varijantna prezimena koja su uglavnom motivirana osobnim imenima (npr. Đurđević : Đorđević, Ĭlijić : Ālijić, Ĭvanović : Jòvanović, Jākòvljević : Jakupović, Jòsipović : Jùsufović, Stīpānović : Stjēpānović...).

U petoj su skupini varijantna prezimena uvjetovana sociolingvističkim razlozima. Naime, govor gradskih Muslimana u zapadnoj Hercegovini razlikuje se u ponečem od govora ostaloga stanovništva u ovom kraju. Tako gradski Muslimani u svojem fonemskom sustavu imaju foneme /f/ i /h/, a nemaju /ž/ i /č/, te /l'/ i /r'/ što je naravno ostavilo traga i u antroponimiji (npr. Čilić : Čilić, Džalto : Đalto, Džápo : Đápo, Dželić : Đelić, Hājduk : Ājduk, Halèbić : Alèbić, Halilović : Alilović, Hóndo : Hóndžo, Jùsupović : Jùsufović...).

U šestoj su skupini, najbrojnijoj, varijantna prezimena koja nisu nastajala u isto vrijeme pa se u takvih može odrediti primarni i sekundarni oblik, starije i mlađe prezime (npr. Dogàndžić : Dugàndžić, Elpéza : Alpéza, Kòlak : Čolak, Tòsum : Tòsun...). Varijantnost prezimena u ovoj skupini posljedica je promjena fonemske postave, prouzročenih određenim fonološkim zakonitostima (elizija, supstitucija, asimilacija, disimilacija, depalatalizacija, desibilarizacija, debilabijalizacija, desonorizacija, kontrakcija i dr.) Svaka jezična zakonitost ima svoje vrijeme djelovanja u jeziku; one nisu svestremenske i beziznimne, neke su starije, a druge mlađe... U antroponimiji se mogu uočavati određeni slojevi, stariji i mlađi, pa se varijantnost prezimena u ovoj skupini može smatrati superstratnom.¹²⁴

¹²⁴ Supstrat (lat. substratum) je stariji sloj jezika na nekom području, adstrat (lat. adstratum) je sloj susjednoga jezika, superstrat (lat. superstratum) je mlađi sloj jezika.

U sedmoj je skupini varijantnost prezimena uvjetovana prozodijskim, suprasegmentnim elementima. Prezime nastaje u kraju u kojem se svi poznaju i govore istim jezikom pa zato ono ima jednu fonemsku postavu s odgovarajućim prozodijskim obilježjima. Ipak u zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima varijantnih prezimena koja se razlikuju samo po prozodijskim obilježjima. To je zbog migracija unutar regije kada se nositelj antroponimskoga znaka nastanjuje u drugom kraju, govor kojega se u ponečem razlikuje od govora njegova bivšega kraja. U novom kraju došljačko prezime se ponekad drukčije izgovara zato što sumještani ne znaju da to nije pravilan ostvaraj ili zato što ga fonijski prilagođuju svojem prozodijskomu sustavu. Prozodijski su varijantni npr. sljedeći fonijski ostvaraji od kojih je samo onaj prvi uobičajen u zapadnohercegovačkoj antroponimiji (npr. Ārapović : Arápović, Arnàutović : Arnaútović, Āhmetović : Ahmétović, Ārtuković : Artúković, Bèšlić : Běšlić, Dàmjanović : Damjánović, Glàmùzina : Glàmùzina, Gòvòrko : Govórko, Hàdžić : Hădžić, Jòvanović : Jovánović, Mårtinović : Martínović, Mlīnārević : Mlinárević, Šimunović : Šimúnović...).

Prozodijski varijantnima mogu se smatrati i prezimena koja su motivirana leksemima različitih morfoloških kategorija (npr. Čōrić ← čōra, Čōrić čōro...). S obzirom na navedeno obilježje brojna su hercegovačka prezimena varijantna (npr. Šōšić : Šošić, Šārić : Šarić, Šišić : Šišić, Sūšić : Sūšić, Tādić : Tadić, Spāhić : Spahić, Sāvīć : Savić, Pūšić : Pūšić, Lūlić : Lulić...). Ovakvi su antroponimski parovi uglavnom nastajali u istom kraju, a mnogi su od njih motivirani imenom ili nadimkom istoga rodočelnika.¹²⁵ Ovo se pak ne može dokazati za svaki antroponimski par pa je isto tako moguće da se neka od njih samo prozodijski varijantna.

U osmoj su skupini prezimena koja imaju iste prozodeme, ali su varijantna zbog različitih gramatičkih morfema i to samo u N i V jd. (npr. Đóle : Đolo, Púce : Púco, Ráše : Rášo, Šúde : Šúdo, Šúnje : Šúnjo...). Dakle, varijantnima se mogu smatrati i prezimena u kojih u N jd. alteriraju relacijski morfemi /e/ i /o/, samo što ta fonemska varijantnost nije posljedica nikakve supstitucije, nego izbora drugoga nastavka. Gramatički morfemi /e/ i /o/ u N jd. u ovih prezimena imaju isto značenje (muški rod, jednina, nominativ). Ako se promatraju i stariji antroponimski podaci, onda je znatno više takvih varijantnih oblika.

U devetoj su skupini prezimena, varijantnost kojih je posljedica sudjelovanja različitih tvorbenih nastavaka istoga značenja (npr. Āndrijić : Āndrić, Lúcević : Lúcović, Serdárović : Serdárević...) ili je jedan od članova antroponimskoga

¹²⁵ Rodočelnik je osoba čijim je imenom ili nadimkom motivirano prezime.

para motiviran hipokoristikom (npr. Tádić : Tàdić, Spáhić : Spàhić, Márić : Màrić...). U prezimenâ Dràgoja : Dràgoje, Vùkoja : Vùkoje ne radi se o supstituciji u finalnom slogu, nego o tom da su imena, koja su ih motivirala, tvorena varijantnim sufiksima -oja i -oje.

U desetoj su skupini prezimena kojih je varijantnost posljedica prilagodbe fonološkomu sustavu standardnoga jezika. Ovo se najviše odnosi na vraćanje u sustav fonema /h/ pa tako supostoje prezimena bez toga fonema i ona u postavu kojih je /h/ vraćen (npr. Àjdūk : Hàjdūk, Èrceg : Hèrceg...). Nositelji takvih prezimena pišu /h/, ali ga ne izgovaraju. Prezimena bez fonema /h/ nastala su u vrijeme kad toga fonema nije bilo u sustavu pa ga zato ni danas ne treba umetati tamo gdje ga nije bilo. U prezimena, u načelu, treba prilagoditi standardnomu jeziku samo gramatički dio antroponimskoga znaka, ali ne i leksički.

MORFOLOŠKE ZNAČAJKE PREZIMENA

Zapadnohercegovački govori imaju takva morfološka obilježja na osnovi kojih ulaze u prostran zapadnoštokavski ikavski dijalekt koji je u uporabi uglavnom zapadno od Neretve.¹²⁶ Ako se imaju u vidu morfološke vrijednosti zapadnohercegovačkih govora i njihov odnos prema susjednim govorima ili prema hrvatskomu standardnomu jeziku, koji također ima novoštokavsku osnovicu, onda se mogu odrediti glavnije značajke tih govora. Jedne od njih ulaze u uže, a druge u šire areale. Radi razumijevanja morfološkoga sustava, kojega zakonitosti vrijede i za antroponime, potrebno je ovdje navesti glavnija obilježja.

Imenice imaju tri deklinacijske vrste koje se pak određuju prema obličnomu nastavku u G jd. (npr. *čovik-a*, *žen-ē*, *čēr-i*). Za imenice je karakteristična deklinabilnost, osim rijetkih u kojih se padežni odnosi određuju prijedlogom ili vrstom sintaktičke kategorije. Indeklinabilnost je najfrekventnija u ženskih prezimena kojima oblična osnova završava konsonantskim fonemom (npr. N jd. *Màrija Šùmelj*, G jd. *Màrijē Šùmelj*, D jd. *Màriji Šùmelj...*). S obzirom na relacijski morfem V jd. je vrlo raznovrstan padežni oblik jer na istu osnovu mogu doći različiti nastavci što te oblike čini morfološki varijantnima (npr. V jd. *Milošu* : *Miloše*, *Sēmizu* : *Sēmize...*). U I jd. muškoga roda na suglasničke osnove dolazi debilabijalizirani nastavak *-on* i u onih imenica kojima oblična osnova završava palatalom što je posljedica neutralizacije fonološke opreke palatalnost/nepalatalnost, vidljive u izboru obličnoga nastavka *-on* umjesto *-en* (npr. *Erešem* → *Erešon*, *Milòšem* → *Milòšon*, *Pètrovićem* → *Pètrovićon...*). U D, L i I mn. u imenica, pridjeva, zamjenica i brojeva u padežnih nastavaka *-ama* i *-ima* elidira finalni vokal zbog čega se duži prethodni; nakon elizije ostvaruje se supstituent /n/ koji u normalno brzu govoru često nazalizira prethodni vokal (npr. D mn. *Glavášima* → *Glavášim* → *Glavášin* ili *Glavášj...*). Dvosložni hipokoristici s dugouzlaznim naglaskom u ovim govorima pripadaju deklinacijskoj e-vrsti (npr. N jd. *Tólo*, G jd. *Tólē*, D jd. *Tóli...*), a ne a-vrsti, kao u istočnohercegovačkim ijekavskim govorima (npr. N jd. *Tólo*, G jd. *Tóla*, D jd. *Tólu...*).

¹²⁶ Ova granica na istoku je približno određena zbog lakše orijentacije.

Posvojne zamjenice i posvojni pridjevi dekliniraju se kao neodređeni lik pridjeva (npr. N jd. Kàjtazōv, G jd. Kàjtazova, D jd. Kàjtazovu..., a ne G jd. Kàjtazovōg, D jd. Kàjtazovōn...). Infinitiv glagola je redovit bez finalnoga /i/, a u nedovoljno izražajnu govoru i bez /t/ (npr. kòpat, ùčit, pèć, rěć...). Brojni prilozi imaju naveske (npr. dēdēr, dolíkā, goríkā, jērbo, óvdekar, óvdekarce, túde, túte...), a od glagola samo oblik 2. lica jednine imperativa (npr. donèsidēr, rēcīdēr...).

Budući da prezimena pripadaju skupini imenica, u daljnjem dijelu morfološkoga opisa bit će govora samo o onim obilježjima koja imaju potvrde u zapadnohercegovačkoj antroponimiji. Bit će dakle govora o morfološkim kategorijama prezimena, o deklinacijskim vrstama, o frekvenciji određenih morfoloških obilježja, o morfološki varijantnim prezimenima...

MORFOLOŠKE KATEGORIJE PREZIMENA

Određenje gramatičkih oznaka morfoloških kategorija treba u raščlambi pomoći definiranju strukture zapadnohercegovačkih prezimena. Ta se temelji na segmentaciji oblika i identifikaciji dijelova tih oblika (osnove i nastavci).

Kategorija roda

U antroponimiji slavenskih naroda oblik prezimena muškoga nositelja razlikuje se morfološki od oblika prezimena ženske osobe. Ta je različitost postignuta posebnim tvorbenim nastavkom, dodanim na osnovu muškoga prezimena (npr. češ. Jelínek → Jelínková, rus. Ivanov → Ivanovna, srp. Petrović → Petrovička...) ili samo promjenom gramatičke oznake kategorije roda (npr. češ. Poděbradský → Poděbradská, polj. Rybiński → Rybińska, mak. Jovanovski → Jovanovska...). Tvorbeni model Pètrović → Pètrovička, frekventan u srpskoj antroponimiji, nije uobičajen u zapadnohercegovačkoj. U ovoj našoj pokrajini neudate ženske osobe imaju isto prezime kao i muške, a udate se identificiraju patronimom, izvedenim sufiksacijom pokraćene ili nepokraćene osnove djevojačkoga prezimena (npr. Bóto → Bòtuša, Knezòvić → Knezòvuša, Šárac → Šàркуša...). Ovakav se način identifikacije udatih žena ponekad primjenjuje i na neudate, ali je tada takav onomastički sadržaj markiran jer je kontekstualno određen.¹²⁷

¹²⁷ Kad se tako identificira neudata ženska osoba, ima se u vidu želja imenovatelja da se imenovana uda pa će je onda i novi sumještani uglavnom tako i oslovljavati.

Razlikovanje prirodnoga roda u nositelja prezimena (muških i ženskih) vidljivo je i na morfološkom planu. Sva su prezimena muških nositelja deklinabilna, a prezimena ženskih osoba uglavnom su indeklinabilna. Indeklinabilna su samo ona ženska prezimena koja završavaju na suglasnik i na vokale -e i -o (npr. G jd. Màrijē Pètrović, Màrijē Šúdo, Màrijē Tóle...), a deklinabilna samo ona koja završavaju na -a (npr. G jd. Màrijē Kòzinē...). Budući da po ovom posljednjem obilježju sustav nije jedinstven, sve se češće i u zapadnoj Hercegovini rabe prezimena ženskih osoba u indeklinabilnu obliku (npr. G jd. Màrijē Kòzinē, ali Màrijē Kòzina...). Ovo usustavljivanje nije još završeno, ali se već može nazrijeti konačni izgled sustava: prezimena muških nositelja su deklinabilna, a prezimena ženskih teže tomu da sva budu indeklinabilna.

Ako se ima u vidu gramatički rod, onda se može ustvrditi troje: muška prezimena s nastavkom -ø u N jd. dekliniraju se, a ženska ne dekliniraju (npr. G jd. Pètra Pètrovića, ali Màrijē Pètrović...); muška prezimena s nastavkom -e ili -o u N jd. dekliniraju se, a ženska ne dekliniraju zato što u zapadnohercegovačkoj antroponimiji nema ženskih hipokoristika, tvorenih sufiksima -e i -o (npr. G jd. Pètra Tólē, ali Màrijē Tólo...); muška prezimena s nastavkom -a u N jd. dekliniraju se, a ženska (ne)dekliniraju (npr. G jd. Pètra Kòzinē, ali Màrijē Kòzinē ili Màrijē Kòzina...).

Prezimena djece nemaju gramatičku oznaku srednjega roda zato što rođenjem uglavnom nasljeđuju očevo prezime, a u procesu identifikacije važan je oblik osobnoga imena i prirodni rod djeteta.

Kategorija broja

Ne samo u općem nego i u antroponimskom leksiku gramatički morfemi nose podatke o kategoriji broja; gramatičkom oznakom kategorije broja označava se jedan, dva ili više nositelja prezimena. Dok apelativi imaju pretežno oznaku jednine, dvojine i množine, dotle onimi imaju uglavnom oznaku ili jednine ili množine (*singularia tantum* i *pluralia tantum*). Antroponimske vrste (osobna imena, osobni nadimci, obiteljski nadimci i prezimena) imaju puno zajedničkih obilježja, ali i različitih. Ta se različitost vidi u različitoj uporabi antroponimskoga znaka što dovodi do specifičnosti i na morfološkom planu. Osobna imena imaju samo jedninske oblike jer se njima identificira jedna osoba. Osobno ime je neznačenjska etiketa koju osoba dobiva nakon rođenja i nosi je sve do smrti, pa i poslije, pogotovo ako je za života bila znamenita. Kad više osoba ima isto ime, onda ih se u određenoj situaciji identificira množinskim oblicima

njihova imena pa je takva uporaba antroponimskoga znaka uvijek markirana (npr. N mn. Ivane, Màrije, Vēsne... Dàmiri, Mlādeni, Stòjani...).

Osobni nadimak je "osobniji" od osobnoga imena. Njime se identificira osoba s određenim obilježjem (tjelesnim ili netjelesnim) koje pripada samo toj osobi pa zato nadimci imaju samo oblike jednine. Može se dogoditi da više osoba ima isti nadimak (npr. N jd. Bfko, Čóso, Šévo...) pa se onda u određenoj situaciji mogu identificirati množinskim oblicima njihova identičnoga nadimka (npr. N mn. Bfke, Čóse, Šéve...). Takva uporaba množinskih oblika osobnih nadimaka nije frekventna te je stoga i markiranija od uporabe množinskih oblika osobnih imena. Bitna je razlika između jednih i drugih antroponima u tom što osobno ime može dobiti bilo koja osoba istoga roda, jer ono nema nikakvo značenje, a nadimak samo ona koja ima kakvo obilježje koje je pak motiviralo nastanak određenoga nadimka.

Obiteljskim imenom identificira se cijela obitelj, odnosno zadruga. Kad se takvim imenom identificira obitelj, onda se takav antroponim rabi samo u množini (npr. N mn. Márkovići, Pètrovići, Sólde, Tóle, Šárci, Vřcani...).¹²⁸ Nakon dijeljenja zadruga nove su obitelji uglavnom ostale na zadrugnom zemljištu. Tako su u dinarskim krajevima nastali zaseoci sa stanovnicima koje su oni iz drugih zaselaka identificirali njihovim zajedničkim obiteljskim imenom.¹²⁹ Tako su nastali patronimski ekonimi koji uglavnom imaju samo množinske oblike.

Sve članovi obitelji (zadruga) sumještani su identificirali obiteljskim imenom u množini, a svakoga pojedinačnoga člana singulariziranim obiteljskim imenom. Tako su kasnije nastala brojna hercegovačka prezimena. Takva je singularizacija dovela ponekad i do morfološkoga izjednačenja osobnoga imena ili nadimka rodočelnika i singulariziranoga obiteljskoga imena (npr. Radoš (osobno ime) → Radòši (obiteljsko ime) → Radoš (singularizirano prezime)).¹³⁰

U službenoj uporabi prezime je drugi član imenske formule (ime + prezime) i služi za identifikaciju pojedinca. Prezimena se uglavnom rabe

¹²⁸ Takvi su nadimci motivirani imenom ili nadimkom rodočelnika (npr. Čúže, Jùkići, Radòši, Rógići...).

¹²⁹ Patronimski ekonimi, brojni u zapadnoj Hercegovini, motivirani su obiteljskim imenima, a njima se i danas identificiraju osobe istoga prezimena koje žive u određenom zaseoku (npr. Bùnōze, Dugāndžići, Erēši, Primōrci, Skóke, Šárci, Zlōpaše... (navedeni su samo neki iz Rādišića kod Ljubuškoga).

¹³⁰ Singularizacija obiteljskih nadimaka nije izvršena u neslavenskim sredinama što je vidljivo u prezimena slavenskoga podrijetla (npr. alb. Bobovci, Těrnovci, Krasniqi, Maliqi, Muriqi... istrorum. Sāncovti, Radossi...).

u jednini. U određenim situacijama rabe se i množinski oblici i to onda kad se njima identificira više osoba istoga prezimena koje i ne moraju biti u kakvu srodstvu (npr. braća Pètrovići, braće Pètrovićā, braći Pètrovićin...).

Kategorija padeža

Nominativ jednine

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji prevladavaju prezimena koja u N jd. završavaju suglasnikom nad onima koja završavaju samoglasnikom. Zbog visoke frekvencije fonema /ć/ (1377), zatim /n/ (99), /r/ (80), /k/ (78), /c/ (64) itd. u osnovnom padežu prevladava morfološki model koji se sastoji od imenske osnove i nultoga nastavka. Ovamo ide i prezime Baticēli u kojega fonem /i/ pripada osnovi.

Druga skupina je manje brojna: čine je prezimena koja u N jd. imaju fleksem -a, -e i -o.¹³² Najfrekventniji je /a/ (223), manje su frekventni /o/ (169) i /e/ (34).

S obzirom na vrstu fleksema u N jd. sva prezimena pripadaju četirima modelima. Prvi dio modela je oblična (morfološka) osnova, a drugi dio oblični (morfološki) nastavak.

Modeli su sljedeći (osnova + nastavak):

- 1) 0 + -ø (npr. Bòras-ø, Baticēli-ø, Èreš-ø, Pāvlović-ø...),
- 2) 0 + -a (npr. Bùnōz-a, Mišur-a, Mlikot-a, Tāndar-a...),
- 3) 0 + -e (npr. Gāl-e, Góst-e, Pól-e, Ráš-e, Túc-e, Vùkoj-e...),
- 4) 0 + -o (npr. Brájk-o, Dráš-k-o, Pérk-o, Róg-o, Vláh-o...).

Genitiv jednine

U rječnicima su prezimena, kao i apelativi, registrirana u N jd. koji je osnovni padežni oblik na paradigmatškoj osi. Prema obliku N jd. određuju se drugi, u rječniku neevidentirani, padežni oblici. Za određenje paradigme prezimena dovoljno je znati neki morfološki indikator, obilježje pod kojim se podrazumijeva odnos oblika N jd. i nekoga drugoga padežnoga oblika s pripadajućim gramatičkim oznakama morfoloških

¹³¹ U hodonima uz apelativ braća redovito dolazi prezime u G mn. (npr. Ulica braće Dizdāreviće...). U ovakvih hodonimskih sintagmi prezime se ponekad pogrešno javlja u obliku G jd. ili N jd. (npr. Ulica braće Milića ili Ulica braće Milić umjesto Ulica braće Milića).

¹³² Fleksem je promjenljivi dio riječi koji se još naziva i: oblični (morfološki) nastavak, gramatički (relacijski) morfem.

kategorija.¹³³ Može se dakle znati cijela paradigma ako je poznat takav paradigmatski odnos. Najčešće se određuje odnos oblika N jd. i G jd.¹³⁴

S obzirom na fleksem koji se javlja u G jd. prezimena moguće je ustanoviti šest kombinacija indikatora (N jd. : G jd.):

- 1) -ø : -a (npr. Kĩkãš-ø : Kĩkãš-a, Pètrović-ø : Pètrović-a...),
- 2) -a : -ē (npr. Kèlav-a : Kèlav-ē, Pèšörd-a : Pèšörd-ē...),
- 3) -e : -ē (npr. Šúnj-e : Šúnj-ē, Tól-e : Tól-ē, Vúl-e : Vúl-ē...),
- 4) -e : -a (npr. Blàgoj-e : Blàgoj-a, Vùkoj-e : Vùkoj-a...),
- 5) -o : -a (npr. Búbal-o : Búbal-a, Gòvörk-o : Gòvörk-a...),
- 6) -o : -ē (npr. Škégr-o : Škégr-ē, Tól-o : Tól-ē, Skók-o : Skók-ē...).

Genitiv jednine prezimena ima dva modela (osnova + nastavak):

- 1) 0 + -a (npr. Májić-a, Petrílj-a, Tòmas-a, Vřcan-a, Zóvk-a...),
- 2) 0 + -ē (npr. Elpéz-ē, Kòzin-ē, Mlikot-ē, Salavård-ē...).

Prema fleksemu u G jd. sva se prezimena mogu dakle podijeliti u dvije skupine: u jednoj su ona koja u tom padežu imaju oblični nastavak -a, a u drugoj su ona koja imaju nastavak -ē (npr. Pètrović-ø, Pènav-a, Tól-e, Skók-o... Pètrović-a, Pènav-ē, Tól-ē, Skók-ē...). Prema nastavku u G jd. određuje se i vrsta deklinacije pa se mogu zato znati svi fleksemi ako se zna ovaj genitivni što mu daje posebnu važnost u paradigmi. S obzirom na oblične nastavke nema morfološke razlike između apelativa i antroponima (npr. G jd. jèlen-a, Pètrović-a... žèn-ē, Pènav-ē...).

Unutar skupine prezimena kojima je genitivni nastavak -a ima nekoliko morfoloških posebnosti. Temeljno je pravilo da je u G jd. nastavak -a u svih prezimena koja u N jd. imaju nastavak -ø (npr. Knezòvić-ø : Knezòvić-a, Mijatović-ø : Mijatović-a...). Genitivni nastavak -a je i u onih prezimena koja u N jd. imaju nastavak -o. Takvih je dvadesetak i mogu se na osnovi morfonoloških obilježja podijeliti u dvije skupine. U jednoj su ona koja u N jd. imaju više od dvaju slogova i završavaju fonemskom sekvencijom¹³⁵ /alo/ i /ilo/ (npr. Āral-o : Āral-a, Bājal-o : Bājal-a, Přskal-o : Přskal-a; Búbal-o : Búbal-a, Čúval-o : Čúval-a, Mújal-o : Mújal-a, Čābril-o : Čābril-a, Třčal-o : Třčal-a...). U drugoj su skupini ona prezimena koja u N jd. završavaju fonemskom sekvencijom /ko/,¹³⁶ a naglašena su kratkim naglascima (npr. Drāšk-o : Drāšk-a, Vřk-o : Vřk-a, Vřčk-o : Vřčk-a;

¹³³ Gramatičke oznake fleksema čine skup semova koji su uvijek realizirani u relacijskom morfemu (rod, broj, padež).

¹³⁴ U latinskim rječnicima ovo je određenje obvezno (npr. terra, -ae; populus, -i...).

¹³⁵ Pod fonemskom sekvencijom podrazumijeva se slijed fonema koji čini neki skup unutar riječi, prepoznatljiv kao slog, morfem, tvorbeni sufiks...

¹³⁶ To su zapravo tvorbeni nastavci -alo, -ilo i -ko.

Bùzáljk-o : Bùzáljk-a, Gòvörk-o : Gòvörk-a, Īvānk-o : Īvānk-a...). Genitivni nastavak -a je i u dvaju trosloženih prezimena koja u N jd. imaju -e (Blàgoj-e : Blàgoj-a, Vùkoj-e : Vùkoj-a).

Nastavak -ē G jd. imaju sva prezimena koja u N jd. završavaju na -a (224), zatim sva dvosložna na -e (32), a od onih na -o sva dvosložna s dugouzlaznim naglaskom (141) (npr. Čùlin-a : Čùlin-ē, Jùk-a : Jùk-ē, Lètic-a : Lètic-ē, Zlòmužic-a : Zlòmužic-ē... Búl-e : Búl-ē, Čúl-e : Čúl-ē, Góst-e : Góst-ē, Ráš-e : Ráš-ē... Kljáj-o : Kljáj-ē, Rák-o : Rák-ē, Slát-o : Slát-ē, Vég-o : Vég-ē...). U prezimenâ s nominativnim nastavkom -e ne može doći u G jd. fleksem -a jer bi tada granica oblične osnove i nastavka imala aglutinativno obilježje (npr. N jd. Túce-e, G jd. Túce-ē..., a ne N jd. Túce-ø, G jd. Túce-a...).¹³⁷ Prezimenâ s fleksemom -ē u G jd. ima 397 što čini tek petinu od ukupnoga broja. Na oblik antroponimskoga znaka u G jd. u prezimenâ ove skupine ne utječu nikakva ograničenja u raspodjeli fonema na granici osnove i nastavka. S obzirom na genitivni nastavak prezimena Zóvak i Zóvko te Vùkoja i Vùkoje morfološki su varijantna (N jd. Zóvak-ø : Zóvk-o, Vùkoj-a : Vùkoj-e; G jd. Zóvk-a : Zóvk-ē, Vùkoj-ē : Vùkoj-a).

Dativ i lokativ jednine

Padežni nastavci dativa i lokativa jednine imaju isti izraz, ali ne i značenje. Razlikuju se samo po gramatičkoj oznaci kategorije padeža (D ≠ L) što je dovoljno da ih u morfološkom sustavu prepoznamo kao dva različita padežna oblika. Oblici D i L jd. mogu se dakle odrediti prema obliku N jd. (osnovni padež) ili pak prema nekomu drugomu padežnomu obliku i to tako da ih se dovede u morfološku opreku.

Ako se imaju u vidu fleksemi koji se javljaju u D i L jd., može se, kao i za oblik G jd., ustanoviti šest kombinacija morfoloških indikatora (N jd. : D i L jd.):

- 1) -ø : -u (npr. Kĩkãš-ø : Kĩkãš-u, Pètrović-ø : Pètrović-u...),
- 2) -e : -u (npr. Blàgoj-e : Blàgoj-u, Vùkoj-e : Vùkoj-u...),
- 3) -o : -u (npr. Búbal-o : Búbal-u, Gòvörk-o : Gòvörk-u...),
- 4) -a : -i (npr. Kèlav-a : Kèlav-i, Pèšörd-a : Pèšörd-i...),
- 5) -e : -i (npr. Šúnj-e : Šúnj-i, Tól-e : Tól-i, Vúl-e : Vúl-i...),
- 6) -o : -i (npr. Škégr-o : Škégr-i, Tól-o : Tól-i, Skók-o : Skók-i...).

Dativ i lokativ jednine imaju po dva modela (osnova + nastavak):

- 1) 0 + -u (npr. Májić-u, Petrílj-u, Tòmas-u, Vřcan-u...),
- 2) 0 + -i (npr. Elpéz-i, Kòzin-i, Mlikot-i, Salavård-i...).

¹³⁷ Prezime Túce u sportskim glasilima pogrešno je deklinirano i akcentuirano.

Prema fleksemu u D i L jd. sva se prezimena mogu dakle podijeliti u dvije skupine: u jednoj su ona koja u tim paradigmatskim oblicima imaju nastavak -u, a u drugoj su pak ona koja imaju nastavak -i. Ako je u G jd. nastavak -a, onda je u D i L jd. uvijek nastavak -u (npr. Knezović-u, Mijatović-u, Petrović-u; Āral-u, Bājal-u, P̄skal-u; Būbal-u, Čūval-u, Mūjal-u; Čābril-u, Tīčal-u; Vīck-u, Vūčk-u; Būzāljik-u, Gōvōrk-u; Blāgoj-u, Vūkoj-u...). Ako je pak u G jd. nastavak -ē, onda je u D i L jd. redovito nastavak -i (npr. Čūlin-i, Jūk-i, Lētīc-i, Zlōmužic-i; Būl-i, Čūl-i, Góst-i, Ráš-i, Kljáj-i, Rák-i, Slát-i, Vég-i...).

Akuzativ jednine

S obzirom na flekseme u A jd. može se, kao i za G jd., ustanoviti šest kombinacija morfoloških indikatora (N jd. : A jd.):

- 1) -∅ : -a (npr. Kīkāš-∅ : Kīkāš-a, Pētrović-∅ : Pētrović-a...),
- 2) -e : -a (npr. Blāgoj-e : Blāgoj-a, Vūkoj-e : Vūkoj-a...),
- 3) -o : -a (npr. Būbal-o : Būbal-a, Gōvōrk-o : Gōvōrk-a...),
- 4) -a : -u (npr. Kēlav-a : Kēlav-u, Pēšōrd-a : Pēšōrd-u...),
- 5) -e : -u (npr. Tōl-e : Tōl-u, Šúnj-e : Šúnj-u, Vúl-e : Vúl-u...),
- 6) -o : -u (npr. Skók-o : Skók-u, Tōl-o : Tōl-u, Škégr-o : Škégr-u...).

Akuzativ jednine ima dva morfološka modela (osnova + nastavak):

- 1) 0 + -a (npr. Májić-a, Petrīlj-a, Tōmas-a, Vīcan-a...),
- 2) 0 + -u (npr. Elpéz-u, Kōzin-u, Mlikot-u, Salavārd-u...).

Prema fleksemu u A jd. sva se prezimena mogu podijeliti u dvije skupine: u jednoj su ona koja u tom obliku imaju nastavak -a, a u drugoj su pak ona koja imaju nastavak -u. Karakteristika deklinacijske a-vrste jest da G jd. i A jd. imaju isti nastavak ako se imenicom označuje osoba muškoga roda (živo biće). Ako je dakle u G jd. nastavak -a, onda je i u A jd. nastavak -a (npr. Knezović-a, Mijatović-a, Pájić-a, Sábitović-a, Šēhović-a, Tōmić-a; Āral-a, Bājal-a, P̄skal-a; Būbal-a, Čūval-a; Čābril-a, Vīck-a, Vūčk-a; Būzāljik-a, Gōvōrk-a, Blāgoj-a, Vūkoj-a...). Ako je pak u G jd. nastavak -ē, onda je u A jd. uvijek nastavak -u. Karakteristika deklinacijske e-vrste jest da se genitivni i akuzativni fleksem razlikuju i izrazom i značenjem (npr. Čūlin-u, Jūk-u, Lētīc-u, Zlōmužic-u, Būl-u, Čūl-u, Góst-u, Ráš-u, Kljáj-u, Rák-u, Slát-u, Vég-u...).

Vokativ jednine

Oblik V jd. u antroponima je morfološki raznolik. Vokativ se oblikom, a često i naglaskom, razlikuje od ostalih paradigmatskih oblika. On se oblikuje nastavcima (-∅, -e, -a, -o, -u), a prozodemima se u mnogih prezimena diferencira sadržaj dozivanja od sadržaja imenovanja (npr. Bēšker-∅

: Bēšker-e, Mijoč-∅ : Mījoč-u, Rājič-∅ : Rājič-u, Šūmelj-∅ : Šūmelj-u, Tōl-e : Tōl-e...). U jednih se prezimena dozivanje osobe ostvaruje samo različitim segmentnim sredstvima (npr. Kōlār-∅ : Kōlār-u, M̄rvālj-∅ : M̄rvālj-u, Mītar-∅ : Mītr-e...), u drugih samo različitim suprasegmentnim (npr. Skók-o : Skók-o, Tūl-e : Tūl-e, Vúl-e : Vúl-e...), a u trećih različitosti i jednih i drugih (npr. Alēndār-∅ : Ālēndār-e/Ālēndār-u, Rešētār-∅ : Rēšetār-e/Rēšetār-u, Sērdār-∅ : Sērdār-e/Sērdār-u...). U određenim situacijama može se upotrijebiti oblik V jd. koji je jednak obliku N jd. ili pak u epskim pjesmama oblik V jd. u službi N jd. U većine prezimena oblik V jd. ima samo jedan nastavak, ali ih ima i takvih koja mogu imati i po dva. Obilja morfoloških raznolikosti u V jd. iziskuje i detaljnije razmatranje.

S obzirom na flekseme koji se javljaju u oblika V jd. za ovaj se padež može ustvrditi da je morfološki najraznovrsniji jer ima čak osam kombinacija indikatora (N jd. : V jd.):

- 1) -∅ : -u (npr. Kīkāš-∅ : Kīkāš-u, Pētrović-∅ : Pētrović-u...),
- 2) -∅ : -e (npr. B̄rkan-∅ : B̄rkan-e, Sōlin-∅ : Sōlin-e...),
- 3) -∅ : -∅ (npr. Kārabeg-∅ : Kārabeg-∅, Sēlāk-∅ : Sēlāk-∅...),
- 4) -a : -o (npr. Vīl-a : Vīl-o, Vūčin-a : Vūčin-o, Tīc-a : Tīc-o...),
- 5) -a : -e (npr. B̄žic-a : B̄žic-e, Zlōmužic-a : Zlōmužic-e...),
- 6) -a : -a (npr. Būnōz-a : Būnōz-a, Omērik-a : Omērik-a...),
- 7) -e : -e (npr. Šūd-e : Šūd-e, Vūkoj-e : Vūkoj-e, Zán-e : Zán-e...),
- 8) -o : -o (npr. Šūd-o : Šūd-o, Šūtal-o : Šūtal-o, Tōl-o : Tōl-o...).

Vokativ jednine ima pet morfoloških modela (osnova + nastavak):

- 1) 0 + -u (npr. Kīkāš-u, Májić-u, Petrīlj-u, Pētrović-u...),
- 2) 0 + -e (npr. B̄rkan-e, Korōman-e, Mālekīn-e, Vukādin-e...),
- 3) 0 + -o (npr. Būbal-o, Mīljik-o, Ráš-o, Tōl-o, Vūčk-o, Zādr-o...),
- 4) 0 + -a (npr. B̄rkljač-a, Lētuk-a, Mōtik-a, Zelēnik-a...),
- 5) 0 + -∅ (npr. Kīkāš-∅, Májić-∅, Petrīlj-∅, Pētrović-∅...).

U V jd. najfrekventniji je fleksem -u. Imaju ga sva prezimena kojima oblična osnova završava palatalom /č/ npr. (Pētrović-∅ : Pētrović-u, Rógic-∅ : Rógic-u; Bārāc-∅ : Bārāc-u, D̄rmāc-∅ : D̄rmāc-u...), zatim palatalom /č/ (npr. Kōvāč-∅ : Kōvāč-u, Mijoč-∅ : Mījoč-u, Rājič-∅ : Rājič-u...), te palatalom /l/ (npr. Ībrulj-∅ : Ībrulj-u, M̄rvālj-∅ : M̄rvālj-u, Petrīlj-∅ : Petrīlj-u, Šūmelj-∅ : Šūmelj-u, Tōlj-∅ : Tōlj-u...). Nastavak -u imaju i prezimena koja u N jd. završavaju fonemskim sekvencijama /er/, /aš/, /eš/ i /iš/ (npr. Bēšker-∅ : Bēšker-u, Bēzer-∅ : Bēzer-u, Volōder-∅ : Volōder-u, Glāvāš-∅ : Glāvāš-u, Kīkāš-∅ : Kīkāš-u, Vrānješ-∅ : Vrānješ-u, Tūtiš-∅ : Tūtiš-u...). Nastavak -u u ovom padežu ima i prezime Īsāk. Osnovna je karakteristika ove skupine prezimena, koja je vrlo brojna (1174), da se V jd. i

oblikom i nastavkom razlikuje od oblika N jd. Prezimena koja imaju paroksitoni kratkouzlazni naglasak, u V jd. se obvezno ostvaruju s čelnim silaznim naglaskom.

Od prethodnoga manje je frekventan fleksem -e. On uglavnom dolazi na osnove koje završavaju kojim nepalatalnim segmentom. Najčešće su to fonemi /p/, /v/, /m/, /n/, /l/, /t/... (npr. Zàlup-ø : Zàlup-e, Šàgöv-ø : Šàgov-e Ròtim-ø : Ròtim-e, Šitum-ø : Šitum-e, Břkan-ø : Břkan-e, Malèkin-ø : Mälèkīn-e, Vukàdin-ø : Vukàdin-e, Kôžul-ø : Kôžul-e, Pīntul-ø : Pīntul-e, Arnàut-ø : Arnàut-e, Bògut-ø : Bògut-e...). Navedeni nastavak imaju i prezimena s fonemskom sekvencijom /mir/ (npr. Būkmir-ø : Būkmir-e, Vūkmir-ø : Vūkmir-e...). I sva dvosložna prezimena s nastavkom -e i dugouzlaznim naglaskom u N jd. imaju u V jd. oblik s tim fleksemom i čelnim naglaskom. Dakle, nominativni i vokativni oblik podudarni su na segmentnoj, ali ne i na suprasegmentnoj razini (npr. Gádž-e : Gádž-e, Níkš-e : Níkš-e, Pól-e : Pól-e, Tól-e : Tól-e...). Trosložna prezimena Blàgoje i Vūkoje također imaju isti oblik u N jd. i V jd. (npr. Blàgoj-e : Blàgoj-e...). Budući da ova dva prezimena imaju isti fleksem i isti naglasak u N jd. i V jd. morfološko razlikovanje ovih dvaju oblika postiže se kontekstom, govornom situacijom u kojoj i govornik i slušatelj diferenciraju u svojoj svijesti oblik imenovanja od oblika dozivanja.

Sva prezimena kojima osnova završava na /c/, /g/, /k/ i /h/ ne tvore u V jd., u odnosu na N jd., morfološki različit oblik, nego se, kao i u N jd., dodaje fleksem -ø pa takva prezimena imaju zato isti oblik u tim padežima. I u ovih se morfološko razlikovanje postiže kontekstom i govornom situacijom (npr. Mèdugorac-ø : Mèdugorac-ø, Šiljeg-ø : Šiljeg-ø, Bādžak-ø : Bādžak-ø, Pinjuh-ø : Pinjuh-ø...). U prezimenâ ove skupine ipak se u V jd. može na osnovu dodati nastavak -e, ali su takvi oblici malo frekventni (npr. Gřbavac-ø : Gřbavč-e, Kàrabeg-ø : Kàrabež-e, Dūvnjak-ø : Dūvnjāč-e...).

U prezimenâ koja su motivirana osobnim imenima u V jd. se rabe dva oblika od kojih je frekventniji onaj s nultim nastavkom (npr. Mīlīdrāg-ø : Mīlīdrāž-e/Mīlīdrāg-ø, Nōvāk-ø : Nōvāč-e/Nōvāk-ø, Sēlāk-ø : Sēlāč-e/Sēlāk-ø...). Malo je pak prezimena koja u V jd. imaju palataliziranu osnovu (npr. Kàrabeg-ø : Kàrabež-e, Pīvac-ø : Pīvč-e, Vūk-ø : Vūč-e...). Od prezimenâ s fonemskom sekvencijom /ar/ jedino Mītar ima oblik V jd. s nastavkom -e (Mītar-ø : Mītr-e), a prezime Gāšpar ima u tom padežu varijantne oblike (Gāšpar-ø : Gāšpar-e/Gāšpar-ø).

Nastavak -o dolazi u V jd. u onih prezimena koja i u N jd. imaju taj nastavak (npr. Búbal-o : Búbal-o, Mīlk-o : Mīlk-o, Ráš-o : Ráš-o, Vūčk-o : Vūčk-o...). Oblici N jd. i V jd. morfološki se dakle razlikuju suprasegmentalno i kontekstualno. Sva se prezimena s nastavkom -o u V jd. mogu podijeliti u dvije skupine: u jednoj su ona koja u tom

padežnom obliku imaju čelni naglasak kao distinktivno obilježje (npr. Gōvōrk-o : Gōvōrk-o, Skók-o : Skók-o...), a u drugoj ona u kojih se gramatička oznaka dozivanja realizira u određenoj govornoj situaciji, vrijednosti koje su poznate i govorniku i slušatelju (npr. Přskal-o : Přskal-o, Šútal-o : Šútal-o, Vīck-o : Vīck-o...).

Prezimena koja u N jd. završavaju na -a imaju isti nastavak i u V jd. (npr. Břzic-a : Břzic-a, Būnōz-a : Būnōz-a, Vīštic-a : Vīštic-a...). Budući da N jd. i V jd. imaju isti oblik i iste prozodeme, oni se razlikuju samo kontekstualno. Ako se od nekih prezimena iz ove skupine i tvore oblici V jd. nastavkom -o, onda su nefrekventni i zato markirani (npr. Vīl-a : Vīl-o, Vūčin-a : Vūčin-o...).

Sva prezimena koja u N jd. imaju nastavak -ø, mogu isti imati i u V jd. (npr. Kīkāš-ø : Kīkāš-ø, Šūmelj-ø : Šūmelj-ø...). Takva uporaba oblika V jd., koji je jednak obliku N jd., u zapadnohercegovačkoj antroponimiji nije naravno frekventna, markirana je i situacijski determinirana osim u prezimena kojima osnova završava fonemima /c/, /k/, /g/ i /h/. U brojne skupine prezimena kojima morfološka osnova završava navednim fonemima u V jd. ne dolazi oblik s palataliziranom osnovom ispred fleksema -e, koji bi palatalizaciju prouzročio, nego oblik s nastavkom -ø. Zbog toga je izjednačen s oblikom nominativa, ali ne i paradigmatski jer se oblici N jd. i V jd., iako su isti, razlikuju baš po gramatičkim oznakama morfološke kategorije padeža.¹³⁸

Iz razmatranja o V jd. može se uočiti da brojnost oblika ne otežava identifikaciju (oslovljavanje, dozivanje osobe) i ne remeti komunikaciju. Svi su ti oblici potvrđeni u morfološkom sustavu i mogu se podvesti pod određena pravila. Nisu rijetka ni odstupanja od tih pravila koja se pak na osnovi nekih zajedničkih obilježja mogu podvesti pod nova pravila. Najzanimljivija je pojava da neka prezimena (za razliku od apelativa) u V jd. mogu imati i po dva oblika koji se razlikuju samo u izboru fleksema. Ti se varijantni oblici mogu podijeliti u dvije skupine: u jednoj su nefrekventni i markirani (npr. Pětrovič-ø : Pětrovič-u/Pětrovič-ø...), a u drugoj su frekventni i nemarkirani (npr. Kōlār-ø : Kōlār-u/Kōlār-e...).

¹³⁸ U govornoj situaciji (npr. u školi, u vojsci...) uobičajeno je oslovljavanje osobe oblikom s određenim vokativnim nastavkom ili oblikom s nastavkom kakav je u N jd. (npr. Pětroviću, obriši ploču! Pětrović, obriši ploču!). Oba oblika imaju gramatičke oznake: vokativ, jednina, muški rod.

Obruto je u epskim narodnim pjesmama kad se u N jd. rabi oblik s fleksemom -u ili -e, kao što je u V jd. (npr. Knjigu piše Derenčine bane./ Tad govori stari Vujadine... Da se ovdje radi o N jd., vidi se po sintaktičkoj funkciji koju ima riječ s nastavkom -u ili -e (subjekt). U N. jd. se na obličnu osnovu dodaju nastavci -u ili -e da bi se dobio određen broj slogova. Ovakva je uporaba antroponimskoga znaka u epskim pjesama stilski obilježena.

Prezimana koja završavaju fonemskom sekvencijom /ar/ imaju u V jd. varijantne oblike zbog posebne fonološke naravi¹³⁹ fonema /r/ koji se u jednih oblika ponaša kao palatal, a u drugih kao nepalatal što se vidi po izboru fleksema -u ili -e (npr. Rešetār-ø : Rēšetār-u/Rēšetār-e, Sērdār-ø : Sērdār-u/Sērdār-e, Vēgar-ø : Vēgar-u/Vēgar-e...). Frekvencija vokativnih oblika na -e ili -u uglavnom je podjednaka u prezimena koja imaju zanaglasnu dužinu (npr. Dizdār-ø : Dīzdār-e/Dīzdār-u, Sītār-ø : Sītār-e/Sītār-u...) pa je zato svejedno koji će se upotrijebiti za identifikaciju osobe. U prezimenâ koja nemaju zaneglasne dužine češći su u V jd. oblici s nastavkom -e (npr. Čavar-ø : Čavar-e/Čavar-u, Sesar-ø : Sesar-e/Sesar-u...). Varijantne oblike u V jd. imaju dakle antroponimi slavenskoga podrijetla s fonemskom sekvencijom /ar/ (npr. Zdīlār-ø : Zdīlār-e/Zdīlār-u...), antroponimi s fonemskom sekvencijom /dar/ (npr. Bāždār-ø : Bāždār-e/Bāždār-u...),¹⁴⁰ antroponimi s fonemskom sekvencijom /ar/¹⁴¹ (npr. Āčkar-ø : Āčkar-e/Āčkar-u...), te antroponimi sa sekvencijom /ar/ (rom. -arius) (npr. Čavar-ø : Čavar-e/Čavar-u...). U ostalih prezimena na /r/ rabi se u V jd. samo jedan oblik, s fleksemom -u ili -e.

U prezimenâ s fonemskom sekvencijom /oš/ rabe se u V jd. varijantni oblici s fleksemom -e ili češće s fleksemom -u (npr. Miloš-ø : Mīloš-u/Mīloš-e, Rādoš-ø : Rādoš-u/Rādoš-e, Sīvoš-ø : Sīvoš-u/Sīvoš-e...). I prezimana koja završavaju nepalatalima /s/ i /z/ u V jd. imaju varijantne oblike od kojih su frekventniji oni s fleksemom -u (npr. Mīlas-ø : Mīlas-u/Mīlas-e, Īdriz-ø : Īdriz-u/Īdriz-e, Pērviz-ø : Pērviz-u/Pērviz-e...),¹⁴² Prezimana s nultim nastavkom u N jd. imaju u V jd. varijantne oblike od kojih su frekventniji oni s fleksemom -u ili -e (npr. Džēvlān-ø : Džēvlān-e/Džēvlān-ø, Pāvlović-ø : Pāvlović-u/Pāvlović-ø...). U prezimenâ koja završavaju na /k/, /g/, /h/ i /c/ frekventniji je u V jd. oblik s nultim nastavkom zbog izbjegavanja supstitucije fonema na kraju osnove (Dòdig-ø : Dòdiž-e/Dòdig-ø, Lìvnjāk-ø : Lìvnjāč-e/Lìvnjāk-ø, Mèdugorac-ø : Mèdugōrč-e/Mèdugorac-ø...).

Prezimana koja u N jd. završavaju na -a mogu u V jd. imati i oblik na -o (npr. Akmādz-a : Akmādz-a/Akmādz-o, Prūsīn-a : Prūsīn-a/Prūsīn-o, Sarājlij-a : Sarājlij-a/Sarājlij-o, Zlòpaš-a : Zlòpaš-a/Zlòpaš-o...), a ona s fonemskom

¹³⁹ U sustavima nekih slavenskih jezika postoji palatalni fonem /r'/ (npr. češ. ř, polj. rz, slov. rj...). U hrvatskom je jeziku došlo do fonološke neutralizacije između /r/ i /r'/, ali ne potpuno što je vidljivo u supostojanju dubletnih oblika u V jd. i I jd. (npr. V jd. sītār-u: sītār-e... I jd. sītār-em: sītār-om...).

¹⁴⁰ Fonemska sekvencija /dar/ je perzijski složenički dio (npr. alem-dar, bağ-dar, diz-dar...).

¹⁴¹ Fonemska sekvencija /ar/ je turski priljepak.

¹⁴² I. Smailović donosi potvrde za oba oblika V jd. muslimanskih osobnih imena koja završavaju fonemima /s/ i /z/. ([466]), 293.)

sekvencijom /ica/ i oblik s fleksemom -e (npr. Zlòmužic-a : Zlòmužic-a/Zlòmužic-o/Zlòmužic-e...). Ti oblici na -o i -e nisu frekventni, a ponekad su i pejorativno semantizirani jer fonološko ili pak morfološko iskrivljavanje antroponima (odstupanje od uzusa) stvara osjećaj poruge upućene nositelju antroponimskoga znaka.

Dakle u V jd. mogu doći na suglasničke osnove nastavci -u, -e, -o, -a i -ø. Jedni se oblici razlikuju od oblika osnovnoga padeža samo fleksemima, drugi samo prozodemima, treći i jednima i drugima, a ima ih i s varijantnim nastavcima. Obilje fleksema u V jd. posljedica je toga što su prezimana nastala preobrazbom ili sufiksacijom tvorbeno raznovrsnih osnovnih riječi. U tom obilju vidi se određeni morfološki red, određena sustavnost.

Instrumental jednine

U oblika I jd. prepoznatljiva su dva dijalektalna obilježja: debilabijalizacija finalnoga fonema /m/ u nastavačnom morfemu i neutralizacija fonološke opreke u nastavaka -on i -en s obzirom na prethodni (ne)palatalni konsonantski fonem. Na osnovi tih dvaju obilježja može se za oblik I jd. prezimenâ ustavnovati šest kombinacija morfoloških indikatora (N jd. : I jd.):

- 1) -ø : -on/-om (npr. Òbād-ø : Òbād-on, Pètrović-ø : Pètrović-on...),
- 2) -e : -on/-om (npr. Blàgoj-e : Blàgoj-on, Vùkoj-e : Vùkoj-on...),
- 3) -o : -on/-om (npr. Búbāl-o : Búbāl-on, Gòvōrk-o : Gòvōrk-on...),
- 4) -a : -ōn/-ōm (npr. Kèlav-a : Kèlav-ōn, Pèšōrd-a : Pèšōrd-ōn...),
- 5) -e : -ōn/-ōm (npr. Tól-e : Tól-ōn, Šúnj-e : Šúnj-ōn...),
- 6) -o : -ōn/-ōm (npr. Skók-o : Skók-ōn, Škégr-o : Škégr-ōn...),

Instrumental jednine ima dva morfološka modela (osnova + nastavak):

- 1) 0 + -on/-om (npr. Májīc-on, Petrīlj-on, Vīcan-on, Vūk-on...),
- 2) 0 + -ōn/-ōm (npr. Elpéz-ōn, Kōzin-ōn, Mlikot-ōn, Vūks-ōn...).

Nastavci -on/-om i -ōn/-ōm nisu varijantni jer ne supostojе u morfološkom sustavu određenoga mjesnoga govora.¹⁴³ Nastavci s debilabijaliziranim fonemom /n/ imaju prostraniji areal (većina naselja u donjoj Hercegovini) pa su s obzirom na frekvenciju u ovom razmatranju na prvom mjestu. Ono što o njima bude rečeno, vrijedi i za nastavke -om/-ōm koji su uglavnom frekventni u gornjohercegovačkim mjesnim govorima.

¹⁴³ A. Peco za zapadnu Hercegovinu (donju) navodi podosta potvrda s fonemom /m/ na kraju nastavka u I jd. ([361], 69. - 170.) Budući da je u mjesnim govorima, koje je obradio, sustavna debilabijalizacija nastavačnoga fonema /m/, bit će vjerojatno da su informanti, pod utjecajem znanja standardnoga jezika, davali pogrešne podatke.

Fleksem -ōn, odnosno -ōm, imaju u I jd. sva prezimena koja pripadaju paradigmatskoj e-vrsti. To su prezimena kojima je u N jd. padežni nastavak -a (npr. Brāđvic-a : Brāđavic-ōn, Jākiš-a : Jākiš-ōn, Jakōvin-a : Jakōvin-ōn, Zelēnik-a : Zelēnik-ōn...), zatim ona koja završavaju na -e, a dvosložna su i imaju dugouzlazni naglasak (npr. Būl-e : Būl-ōn, Gādž-e : Gādž-ōn, Šōš-e : Šōš-ōn...) i ona koja u tom padežu završavaju na -o, a dvosložna su i imaju dugouzlazni naglasak (npr. Krēš-o : Krēš-ōn, Māsl-o : Māsl-ōn, Slāt-o : Slāt-ōn...).

Fleksem -on, odnosno -om, imaju u I jd. sva prezimena koja u N jd. završavaju na suglasnik. Na osnove koje završavaju nepalatalnim suglasnikom uvijek se u ovom padežu dodaje nastavak -on, odnosno -om (npr. Bōgut-ø : Bōgut-on, Čōlak-ø : Čōlak-on, Kōžul-ø : Kōžul-on...).

Na osnove koje završavaju palatalnim suglasnikom uglavnom se u zapadnohercegovačkim govorima ne dodaje varijantni fleksem -en, odnosno -em, u kojega je prvi segment zapravo supstituent nastao kao ishod preglašavanja vokala stražnjega niza iza palatala u vokal prednjega niza (npr. I jd. grād-om : nōž-em, odnosno grād-on : nōž-en...). U zapadnohercegovačkom općem leksiku potire se ovakvo razlikovanje fleksema s obzirom na suglasnik na kraju osnove (npr. I jd. grād-on : nōž-on, odnosno grād-om : nōž-om...). Ni antroponimski leksik nije izuzet od ove neutralizacije u I jd. (npr. Pètrović-en → Pètrović-on...). Prezimena kojima osnova završava na palatalni suglasnik u I jd. uglavnom imaju nastavak -on, odnosno -om.¹⁴⁴ Dakle u ovom padežu očita je dominacija nepreglašenoga segmenta fonemske postave nastavka iza palatalnoga suglasnika (npr. Lōnčār-ø : Lončār-on, Sābljić-ø : Sābljić-on, Tōlj-ø : Tōlj-on...).

Do istoga je zaključka došao i Ž. Bjelanović u obradi antroponimije Bukovice. "Shvatimo li pojavu posljedicom otvrdnjavanja palatalnih suglasnika, onda usporedba s drugim novoštokavskim govorima posigurno kazuje da je proces depalatalizacije palatala ponajdalje odmakao na jugozapadnom rubu novoštokavske baze." ([52], 192.) Ovakvom se određenju može prigovoriti zato što je navedeni proces uznapredovao isto toliko i u središnjim, hercegovačkim govorima koliko i u perifernim, bukovičkim i što je posrijedi depalatalizacija vokalskoga, a ne konsonantskoga fonema. Ova je zakonitost ustvari usustavljivanje, svodenje dvaju varijantnih nastavaka na jedan i to zajednički svim imenicama muškoga roda a-vrste. Sustav i inače teži jednostavnijim i frekventnijim rješenjima, a odbacuje ili supstituira ono

¹⁴⁴ A. Peco za zapadnu Hercegovinu (donju) donosi potvrde i s nastavkom -em/-en. U mjesnim govorima, koje je obradio, uglavnom se rabi nastavak -on. ([361]), 169. i 170.) M. Šimundić je pak ustvrdio da iza palatala dolazi samo nastavak -on. ([506]), 87. i 99.) Isto je potvrdio i M. Okuka za ramske govore navevši samo primjere s nastavkom -om. ([334], 83.)

što mu počinje smetati, a nije značenjski distinktivno. Dogodilo se je to i s oblikom I jd. imenica muškoga roda kojima osnova završava na palatal. Morfološka vrijednost fleksema -on i -en, odnosno -om i -em je potpuno ista što omogućuje njihovu neutralizaciju.¹⁴⁵ Fleksemi -on i -ōn, odnosno -om i -ōm ne izjednačuju se zato što pripadaju različitim paradigmatskim vrstama, odnosno zato što imaju različite gramatičke oznake roda.

Nominativ i vokativ množine

Prezimenom se identificira pojedinac, član neke obitelji ili zadruge te bi iz ovoga mogao proizići zaključak da prezimena nemaju množinskih oblika. Ona pak imaju množinske oblike, samo što se oni, za razliku od jedninskih, znatno rjeđe rabe. Uporaba množinskih oblika čak nije ni situacijski markirana kad prezime dolazi uz apelativ braća čineći s njim sintagmu u kojoj prvi leksem ima samo jedninske oblike, a drugi samo množinske (npr. braća Pètrovići, brāčē Pètrovičā...). Prvim se leksemom zapravo označava zbir s poznatim brojem članova, a drugim množinu. Množinski oblici prezimena mogu se upotrijebiti i onda kad se njima identificira više nositelja istoga prezimena koji pak ne moraju biti u srodstvu (npr. /Neka dođu svi Pètrovići./, /Svake četvrte godine okupljaju se Jérkovići./, /Radovali su se Čavari i Erēši./ itd.). Množinski oblici rabe se i onda kad treba označiti pripadnost svih članova istoga prezimena (npr. /Popaljane su kuće Pètrovičā./, /Izbio je požar u Pètrovičā./ itd.).

Padežni nastavci nominativa i vokativa množine imaju isti izraz, ali ne i značenje. Razlikuju se samo po gramatičkoj oznaci kategorije padeža (N ≠ V) što je dovoljno da ih prepoznamo kao dva različita oblika. Osim toga vokativnim se oblikom izražava gramatički sadržaj dozivanja.

S obzirom na nastavke koji se javljaju u N i V mn. moguće je ustanoviti četiri kombinacije indikatora (N jd. : N i V mn.):

- 1) -ø : -i (npr. Pètrović-ø : Pètrović-i, Kīkāš-ø : Kīkāš-i...),
 - 2) -e : -e (npr. Blāgoj-e : Blāgoj-e, Tól-e : Tól-e, Vúl-e : Vúl-e...),
 - 3) -a : -e (npr. Kèlav-a : Kèlav-e, Pèšōrd-a : Pèšōrd-e...),
 - 4) -o : -e (npr. Būbal-o : Būbal-e, Skók-o : Skók-e, Tól-o : Tól-e...).
- Nominativ i vokativ množine imaju po dva modela (osnova + nastavak):
- 1) 0 + -i (npr. Mājić-i, Petrīlj-i, Tōmas-i, Vīcan-i, Vúčić-i...),
 - 2) 0 + -e (npr. Blāgoj-e, Kèlav-e, Tól-e, Skók-e, Škēgr-e...).

¹⁴⁵ U standardnom jeziku rijetko dolazi do neutralizacije i to samo u nekih dvosložnih imenica na palatalni suglasnik (npr. I jd. krēčom, kēljom, pádežom, Bēčom...)

Budući da se paradigmatski oblici prezimena oblikuju prema paradigmatskim oblicima apelativnoga leksika, u N mn. će biti stoga samo dva nastavka: -i (npr. Mèzit-ø : Mèzit-i, Šárac-ø : Šárc-i, Sèsar-ø : Sèsar-i, Šòšić-ø : Šòšić-i...) i -e (npr. Vùkoj-a : Vùkoj-e, Mlikot-a : Mlikot-e, Vùl-e : Vùl-e, Skók-o : Skók-e...). Dakle prezimena u N i V mn. imaju točno pretkaziv oblični nastavak ovisno o tom kakav je nastavak u N jd. Ako u tom padežu prezime ima nulti nastavak, onda oblici N i V mn. imaju nastavak -i (npr. Èreš-ø : Èreš-i...). Ako pak prezime u osnovnom padežu ima koji drugi nastavak (-a, -e, -ò), onda oblici N i V mn. imaju nastavak -e (npr. Kòzin-a : Kòzin-e, Gádž-e : Gádž-e, Péc-o : Péc-e...). Za zapadnohercegovačku antroponimiju karakteristično je da dvadesetak prezimena a-vrste ima u N i V mn. nastavak -e (npr. N jd. Búbal-o, G jd. Búbal-a... N mn. Búbal-e, G mn. Búbāl-ā...). To su prezimena koja u N jd. završavaju fonemskom sekvencijom /alo/, /ilo/, /ko/ i /oje/ (Àralo, Bājalo, Brèkalo, Búbalo, Čúvalo, Hākalo, Ménalo, Mújalo, Nógalo, Píštalo, Pṛskalo, Rizikalo, Šegètalo, Šútalo, Tīčalo; Boškàilo, Čàbrilo; Bùzàljko, Gòvòrko, Ìvànko, Vīcko, Vùčko; Blàgoje, Vùkoje).¹⁴⁶

Karakteristika je prezimena, za razliku od apelativa, da u množinskih oblika nemaju osnovu proširenu infiksima /ov/ i /ev/. U N i V mn. sibiliziranu osnovu imaju prezimena koja u N jd. završavaju na /k/, /g/ i /h/ (npr. Bòšnjak-ø : Bòšnjác-i, Šiljeg-ø : Šiljèz-i, Pìnjüh-ø : Pìnjús-i...). U nekoliko su prezimena infiksom /in/ proširene osnove u paradigmatskih oblika jednine što ih čini varijantnima u odnosu na osnove množinskih oblika (npr. Kljúčanin-ø : Kljúčan-i, Kúljanin-ø : Kúljan-i, Spúžanin-ø : Spúžan-i...). Pod ovo pravilo ne može se podvesti prezime Kàurin koje i u osnovâ množinskih oblika zadržava jedninski infks /in/ (Kàurin-ø : Kàurin-i, a ne Kàur-i). U prezimena Àrap infiks /in/ se ne javlja u osnova jedninskih oblika (npr. Àrap-ø : Àrap-i). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji nema prezimenâ koja bi u oblika N i V mn. mogla imati varijantne nastavke (npr. Čúval-e, a ne Čúval-i...).

Genitiv množine

U oblika G mn. dodaje se na osnove prezimena samo nastavak -ā pa se u opreci s oblikom N jd. mogu ustavnovati četiri kombinacije morfoloških indikatora (N jd. : G mn.):

¹⁴⁶ Ovakva su prezimena frekventna u području Dinarida, ali ih urednici Akademijina *Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika* nisu u nj unijeli s odgovarajućim morfološkim obilježjem, nego su im pogrešno odrediti množinski oblik prema a-vrsti (npr. N jd. Búbal-o... N mn. Búbal-i, umjesto Búbāl-ē...).

¹⁴⁷ Njime se dovode u opreku oblici jeednine s oblicima množine.

- 1) -ø : -ā (npr. Pètrović-ø : Pètrović-ā, Kīkāš-ø : Kīkāš-ā...)
- 2) -e : -ā (npr. Blàgoj-e : Blàgoj-ā, Tól-e : Tól-ā, Vùl-e : Vùl-ā...),
- 3) -a : -ā (npr. Kèlav-a : Kèlav-ā, Pèšòrd-a : Pèšòrd-ā...),
- 4) -o : -ā (npr. Búbal-o : Búbāl-ā, Skók-o : Skók-ā, Tól-o : Tól-ā...).

Budući da je jedan nastavak, jedan je i model (osnova + nastavak):

- 1) 0 + -ā (npr. Májíć-ā, Petrílj-ā, Kèlav-ā, Skók-ā, Tól-ā...).

U G mn. javlja se dakle u svih prezimena fleksem -ā, u onih koja u N jd. završavaju samoglasnikom (npr. Bīzic-a : Bīzic-ā, Čúž-e : Čúž-ā, Škrób-o : Škrób-ā...) i u onih koja završavaju suglasnikom (npr. Pāvlović-ø : Pāvlović-ā, Čúljak-ø : Čúljak-ā, Dògan-ø : Dògān-ā...). U G mn. obvezan je i tzv. nepostojani /a/ u prezimena koja u N jd. završavaju fonemskom sekvencijom /ac/ i /ak/ (npr. Blàgajac-ø : Blàgajāc-ā, Gṛbavac-ø : Gṛbavāc-ā, Práljak-ø : Práljak-ā, Šúšak-ø : Šúšāk-ā...). Nepostojani /a/ dolazi i u oblikâ G mn. kojima osnova u ostalim padežima završava suglasničkom skupinom /tk/ ili /kv/ (npr. Bùkv-a : Bùkv-ā, Gùsk-a : Gùsāk-ā, Šètk-a : Šètak-ā...). Sekundarnoga /a/ nema u G mn. u onih prezimena kojima osnova završava suglasničkom skupinom u kojoj je prvi segment koji sonant (npr. Bālt-a : Bālt-ā, Bèvānd-a : Bèvānd-ā, Bòjk-a : Bòjk-ā, Čòrd-a : Čòrd-ā, Čèvr-a : Čèvr-ā, Hāmz-a : Hāmz-ā, Kòrd-a : Kòrd-ā, Lukènd-a : Lukénd-ā, Pāndž-a : Pāndž-ā, Pèrv-a : Pèrv-ā, Tāv-r-a : Tāv-r-ā...) i u onih kojima osnove završavaju skupinama /dr/, /kš/, /pt/ ili /st/ (npr. Kùdr-a : Kùdr-ā, Vùkš-a : Vùkš-ā, Sòpt-a : Sòpt-ā, Lást-a : Lást-ā...).

Dativ, lokativ i instrumental množine

U odnosu na istočnohercegovačke ili pak standardne nastavke -ima i -ama u D, L i I mn. može se za zapadnu Hercegovinu pokazati postojanje varijantnih fleksema u navedenih padeža. Zapadnohercegovačke govore karakterizira vrlo frekventna elizija finalnoga fonema u nastavaka -ima i -ama¹⁴⁸ zbog čega se duži vokal u njima (npr. D, L i I mn. Pètrović-ima → Pètrović-īn, Kòzin-ama → Kòzin-ān...). Ima čak i potvrda za eliziju prvoga segmenta padežnoga nastavka (npr. D, L i I mn. Pètrović-ima → Pètrović-ma...). Ova elizija prvoga nastavačnoga vokala, koja je inače slabo frekventna, češće je u prezimena deklinacijske a-vrste, nego u prezimena e-vrste. Potvrđeni su i oblici navedenih padeža s naveskom -n koji je također slabo frekventan (npr. D, L i I mn. Pètrović-ima → Pètrović-īman/Pètrović-man...). Gornjohercegovački (ramski) areal ima dakle po pet varijantnih nastavaka (-ima, -īm- -īman, -ma, -man; -ama, -ām, -aman, -ma, -man) od kojih su najfrekventniji -īm i -ām.

¹⁴⁸ Elizija je frekventija u starijih, nego u mlađih govornika.

Zbog debilabijalizacije finalnoga /m/ i nazalizacije prethodnoga vokala donjohercegovački areal u D, L i I mn. ima po sedam varijantnih nastavaka (-ima, -im, -in, -ī, -iman, -ma, -man; -ama, -ām, -ān, -ā, -aman, -ma, -man). Najfrekventniji su -in i -ān, a ostali su slabo frekventni (npr. D, L i I mn. Pètrović-ima/Pètrović-im/Pètrović-in/Pètrović-ī/Pètrović-iman/Pètrović-ma/Pètrović-man; Kòzin-ama/ Kòzin-ām/Kòzin-ā/Kòzin-aman/Kòzin-ma/Kòzin-man...).

Iako je u zapadnohercegovačkim govorima evidentan sinkretizam paradigmatskih oblika D, L i I mn., oni se međusobno razlikuju po gramatičkoj oznaci padeža (D ≠ L ≠ I) što je dovoljno da ih u morfološkom sustavu prepoznamo kao različite padežne oblike.

Ako se imaju u vidu nastavci koji se javljaju u oblicima D, L i I mn., može se ustavnovati šest kombinacija morfoloških indikatora (N jd. : D/L/I mn.):

- 1) -∅ : -in/-im/-ima/-ī/-iman/-ma/-man¹⁴⁹ (npr. Kīkāš-∅ : Kīkāš-in, Pètrović-∅ : Pètrović-in, Šumelj-∅ : Šumelj-in...¹⁵⁰),
- 2) -e : -in/-im/-ima/-ī/-iman/-ma/-man (npr. Blàgoj-e : Blàgoj-in, Vùkoj-e : Vùkoj-in...),
- 3) -o : -in/-im/-ima/-ī/-iman/-ma/-man (npr. Boškàil-o : Boškàil-in, Búbàl-o : Búbàl-in, Pškàl-o : Pškàl-in...),
- 4) -a : -ān/-ām/-ama/-ā/-aman/-ma/-man (npr. Kèlav-a : Kèlav-ān, Pèšòrd-a : Pèšòrd-ān, Vīštic-a : Vīštic-ān...),
- 5) -e : -ān/-ām/-ama/-ā/-aman/-ma/-man (npr. Búl-e : Búl-ān, Čúl-e : Čúl-ān, Šúnj-e : Šúnj-ān, Tól-e : Tól-ān...),
- 6) -o : -ān/-ām/-ama/-ā/-aman/-ma/-man (npr. Skók-o : Skók-ān, Škégr-o : Škégr-ān, Škrób-o : Škrób-ān, Zádr-o : Zádr-ān...).

Budući da postoje dvije skupine varijantnih nastavaka u D, L i I mn., oni stoga imaju po dva modela (osnova + nastavak):

- 1) O + -in/-im/-ima/-ī/-iman/-ma/-man (npr. Čúljc-in, Erèš-in, Kàlkan-in, Májic-in, Pètrović-in, Šumelj-in...),
- 2) O + -ān/-ām/-ama/-ā/-aman/-ma/-man (npr. Kèlav-ān, Pèšòrd-ān, Vīštic-ān; Čúž-ān, Gádž-ān; Skók-ān, Zádr-ān...).

U prezimenâ kojima osnova završava velarima /k/, /g/ i /h/ obvezna je sibilizacija tih fonema na kraju osnove ispred nastavaka -in/-im/-ima/-ī/-iman (npr. Čúljak-∅ : Čúljc-in, Erceg-∅ : Ercèz-in, Pinjuh-∅ : Pinjús-in...).

¹⁴⁹ Odmah su na početku najfrekventniji sufixi -in/im i -ān/ām.

¹⁵⁰ Zbog ekonomičnosti navodim samo oblike D, L i I s nastavkom -in, odnosno -ān.

Akuzativ množine

U A mn. dolazi nastavak -e na osnove koje završavaju palatalom (npr. Miloš-∅ : Miloš-e, Pètrilj-∅ : Pètrilj-e, Pètrović-∅ : Pètrović-e...) i nepalatalom (npr. Čúljak-∅ : Čúljc-e, Džèvlān-∅ : Džèvlān-e, Kàjtaz-∅ : Kàjtaz-e...). Nastavak -e imaju prezimena a-vrste (npr. Džòlān-∅ : Džòlān-e, Sùšac-∅ : Sùšc-e, Vúčić-∅ : Vúčić-e...) i prezimena e-vrste (npr. Zàteg-a : Zàteg-e, Šúd-e : Šúd-e, Zádr-o : Zádr-e...).

S obzirom na nastavak mogu se za A mn. ustavnovati četiri kombinacije morfoloških indikatora (N jd. : A mn.):

- 1) -∅ : e (npr. Kīkāš-∅ : Kīkāš-e, Pètrović-∅ : Pètrović-e...),
- 2) -e : -e (npr. Blàgoj-e : Blàgoj-e, Búl-e : Búl-e, Čúl-e : Čúl-e...),
- 3) -a : -e (npr. Kèlav-a : Kèlav-e, Pèšòrd-a : Pèšòrd-e...),
- 4) -o : -e (npr. Búbàl-o : Búbàl-e, Skók-o : Skók-e, Tól-o : Tól-e...).

Budući da je jedan nastavak, jedan je i model (osnova + nastavak):

- 1) O + -e (npr. Pètrović-e, Kīkāš-e, Blàgoj-e, Vúl-e, Pròtrk-e, Búbale, Boškàil-e, Škégr-e, Vranjèš-e, Zádr-e...).

Deklinacijske vrste

Iz prethodnih razmatranja može se steći slika o morfološkim obilježjima zapadnohercegovačkih prezimena. Slika će biti potpunija ako se razmotre i vrste deklinacija. Budući da se sva prezimena dekliniraju kao imenice, jer su i one imenice, njihova paradigma je imenička; ima dvije osnovne sklonidbe - tzv. a-vrstu i e-vrstu. Podjela je izvršena prema fleksemu u G jd. jer u tom paradigmatskom obliku na granici oblične osnove i nastavka ima najmanje ograničenja u raspodjeli fonema. Znanje genitivnoga nastavka dovoljno je za određenje ostalih osim onoga u N jd. Tako npr. nastavak -a u G jd. imaju ne samo ona prezimena kojima je nominativni fleksem -∅ nego i ona koja imaju -o ako su višesložna (npr. Bùžàljc-o : Bùžàljc-a, Čúval-o : Čúval-a...). Ili npr. nastavak -ē u G jd. imaju ne samo prezimena kojima je nominativni nastavak -a nego i ona s fleksemom -e ili -o ako su dvosložna, a imaju dugouzlazni naglasak (npr. Liváj-a : Liváj-ē, Tól-e : Tól-ē, Skók-o : Skok-e...).

Osim ovih dviju deklinacijskih vrsta postoji i treća koja je zapravo podvrsta a-vrste jer se od nje razlikuje samo po fleksemima u N i V mn. (npr. Búbàl-o : Búbàl-a : Búbàl-u..., ali Búbàl-ā, Búbàl-in...).

Budući da se prezimena ženskih nositelja uglavnom ne dekliniraju, postoji i četvrta, indeklinabilna, s nultim nastavkom u svim padežima. U takvoj se padežni odnosi ne izražavaju relacijskim morfemima, nego prijedlozima ili nekom riječju ispred prezimena. Tzv. nulta deklinacija je

uobičajena u prezimena, ali i u ženskih osobnih imena stranoga podrijetla koja u N jd. završavaju na suglasnik (npr. Dénis-ø, Dolóres-ø, Ānes-ø, Āngřid-ø...). Takva imena nisu česta u hercegovačkoj antroponimiji, ali ih ponegdje ipak ima i dobila su ih djeca rođena uglavnom u inozemstvu. Indeklinabilnost antroponima sustav "ne trpi" pa se oni često sufigiraju ili prozodijski variraju (npr. Šumelj → Šumeljūša, Tōmić → Tōmićūša; Ānes → Āneska, Dénis → Dēna, Āngřid → Ingrida, Dolôres → Dolóreska...).

Prezimana koja u N jd. završavaju fonemskom sekvencijom /ov/ (npr. Āimov-ø, Mānov-ø, Šāgov-ø, Vŭkov-ø...) dekliniraju se kao imenice a-vrste, a ne kao posvojni pridjevi što se može zaključiti na osnovi oblika I jd. (npr. Vŭkov-on, a ne Vŭkov-in...)¹⁵¹

U opisu prezimena na morfološkoj razini uočavaju se iste zakonitosti kao i u opisu apelativa i to zato što i jedni i drugi leksemi pripadaju istomu sustavu i što se vladaju po pravilima togā sustava. Iako prezimana idu u poseban leksik, njih govornici svakodnevno rabe i ne primjećuju njihovu posebnost niti joj pripadaju kakav poseban značaj. Morfološka su pravila i u antroponimiji čvrsta pa i onda kad ima pojava koje njima ne mogu biti obuhvaćene. One čine nova pravila.

¹⁵¹ Po pridjevskoj deklinaciji se dekliniraju samo obiteljska imena s fonemskom sekvencijom /ov/, /ev/ i /in/ (npr. Džěvlānōv-ø, Kněžěv-ø, Brkin-ø...).

PROZODIJSKE ZNAČAJKE PREZIMENA

S obzirom na prozodeme¹⁵² i njihovu distribuciju zapadnohercegovački govori ulaze u dva areala.

Prvi areal obuhvaća gotovo sve mjesne govore i proteže se i izvan ove regije. Karakteristična su sljedeća prozodijska obilježja govora koji ulaze u prvi areal: četveroakcenatski sustav ([â], [â], [â], [á]), nepostojanje prednaglasnih dužina, postojanje zanaglasnih dužina koje su jednake zbiru dviju kraćina ([ãã] → [ã]), dosljedno oslabljeno pomicanje tonских silina silaznih naglasaka u prethodni slog i neoslabljeno pomicanje istih u prvi slog,¹⁵³ jednosložne riječi su naglašene samo silaznim naglascima, u inicijalnom slogu mogu biti svi naglasci, u medijalnom samo uzlazni, a u finalnom ni jedan, osim rijetkih iznimaka koje su određene govornom situacijom. Sva ova pravila vrijede podjednako za riječi i naglasne cjeline.¹⁵⁴

Drugi areal je prostorno malen i čine ga zapravo oaze muslimanskih govora u gornjoj Hercegovini, i to na jugoistočnom rubu ramske oblasti (npr. Lizoperci, Slatina, Tošćanica...)¹⁵⁵ Značajke prozodijskoga sustava govora ovoga areala jesu sljedeće: peteroakcenatski sustav ([â], [â], [â], [á], [ã]), postojanje prednaglasnih (npr. drâgê, glâvôm, dãnã...) i zanaglasnih dužina (npr. okupîrã, zavîñê, omêta...), nepomaknute tonske siline (npr. račûn, glâvôm, razgovârâj, izâc...), distribucija prvih četiriju naglasaka gotovo je ista kao i drugim ramskim govorima. Specifičnost ovoga areala je postojanje

¹⁵² Prozodemi su prozodijske jedinice koje se sastoje od dinema, kronema i toenma (silina, trajanje i intonacija).

¹⁵³ Potvrđâ s neprenesenom tonskom silinom ima više u gornjohercegovačkim nego u donjohercegovačkim govorima.

¹⁵⁴ I standardni jezik ima iste karakteristike prozodijskoga sustava.

¹⁵⁵ Akut postoji i u drugim štokavskim govorima (npr. Vijak i Sutinska u gornjoj Bosni, Orašje u Posavini...). Razlika između distribucije akuta u gornjobosanskim i gornjohercegovačkim govorima je u tom što prvi nemaju, a drugi imaju taj naglasak u otvorenoj ultimi te što prvi nemaju, a drugi imaju prednaglasnu dužinu. Razlika između distribucije akuta u gornjohercegovačkim i donjobosanskim jest u tom što je u prvim govorima to jedinica peteroakcenatskoga, a u drugima troakcenatskoga sustava, što se u prvim javlja samo u finalnoj poziciji, a u drugima u svakoj i što ga u prvim nemaju jednosložne riječi, a u drugima imaju. U obama arealima postoje prednaglasne dužine i fonetska fizionomija akuta je ista. ([334], 72. i 73.)

u prozodijskom sustavu akuta koji pak ima ograničenu distribuciju. Akut se javlja u otvorenoj (npr. odvedū, stojī dānā, jūdī...) i u zatvorenoj ultimi (npr. kopāč, račūn, duvāk, glāvōm...). Akut se ne javlja u jednosložnih riječi. U otvorenoj ultimi javlja se u G jd. i G mn. (npr. ženē rukē, dasākā, jūdī...) i rijetko u 3. l. mn. prezenta (npr. odvedū, stojī...). U zatvorenoj ultimi akut se javlja u više kategorija (npr. N jd. račūn, kopāč... I jd. ženōm, glāvōm... inf. nanīć, obāć...) i ima istu poziciju kao i uzlazni naglasci sa zanaglasnim dužinama u drugim hercegovačkim govorima ([aā] : [āā] i [āā] : [āā] - G jd. ženē : ženē i rūkē : rūkē). ([334], 72. i 73.)

Sve zakonitosti prozodije općega leksika vrijede i za antroponimski (imena, nadimci i prezimena) jer je on sastavni dio sustava zapadnohercegovačkih govora.¹⁵⁶

Prozodijski tipovi

Veći ili manji broj prezimena ima zajednička prozodijska obilježja pa se mogu, baš kao i apelativi, svrstati u određene prozodijske tipove koje karakterizira vrsta naglasaka, mjesto naglasaka i zanaglasna dužina, u leksičkom i gramatičkom dijelu riječi.

Imajući u vidu mjesto naglasaka u paradigmatskim oblicima sva se prezimena, a tako i prozodijski tipovi, mogu razvrstati u dvije velike skupine. U jednoj su ona u kojih se u svim oblicima naglasak uvijek nalazi u istom slogu, gledano od početka prema kraju riječi. U drugoj su skupini prezimena koja imaju promjenljivo mjesto naglasaka. Sva se prezimena, nadalje, mogu razdijeliti u dvije skupine ovisno o tom dolazi li do kakve promjene naglasaka u endosilabičnom ili heterosilabičnom položaju (promjena kvantitete ili intonacije ili i jedne i druge).

Prema broju prezimena, koja ulaze u određeni prozodijski tip, svi tipovi nisu podjednako "brojni". Sva se zapadnohercegovačka prezimena mogu razvrstati u 14 prozodijskih tipova.

Prozodijski tip 1 (Rūpčić)

Karakteristika tipa 1 jest da se kratkosilazni naglasak nalazi u svih paradigmatskih oblika uvijek u istom slogu; on je dakle stalan i nepromjenljiv.¹⁵⁷ Ako se ima u vidu kvantiteta zanaglasnih slogova u osnovnom dijelu prezimena, tip 1 se može podijeliti na tri podtipa (A, B, C).

¹⁵⁶ Zbog maloga broja prezimena koja mogu imati akut i ograničenoga prostora njihove uporabe u opisu prozodijskoga sustava bit će navođeni primjeri s prozodemima kakvi su uobičajeni u većine zapadnohercegovačkih govora.

¹⁵⁷ Iako se množinski oblici prezimena rijetko rabe, oni će u ovom poglavlju zbog potpunosti tipa uvijek biti razmatrani i uzimani u obzir.

U podtipa A (npr. Krtić, Rāos, Slišković, Škārīca, Zātega...) nema zanaglasne dužine u osnovnom dijelu. Prema nastavku u G jd. prezimena ovoga podtipa se mogu razdijeliti u dvije skupine: u jednoj su ona deklinacijske a-vrste, a u drugoj pak ona e-vrste. Ovo je razgraničenje potrebno zato što prezimena a-vrste imaju nastavčnu zanaglasnu dužinu samo u oblika G mn., a prezimena e-vrste imaju je u G jd. I jd. i G mn. Prvoj skupini pripadaju 203 prezimena, a drugoj samo njih 40.

U prezimenâ Gašpar, Korkman, Kuzman, Šator, Šukman, Tatar i Tatarević ne ostvaruje se zanaglasna dužina. Prezime Šator ima stalno mjesto naglasaka, a ne promjenljivo kao u Karadžić-Daničićevoj akcentuaciji (npr. Šator, Šatora..., a ne Šator, Šatōra...). U prezimenâ Būkva, Gūska i Šetka zbog umetanja sekundarnoga /a/ u suglasničku skupinu na kraju oblične osnove u G mn. naglasak ostaje nepromijenjen (G mn. Būkavā, Gūsakā, Šetākā).¹⁵⁸

Naglasak se u svih tipova, pa i u ovoga, može promatrati i od kraja riječi prema početku da bi se vidjele određene prozodijske zakonitosti.

Aa) (Ajkić, Āndić, Ānić, Bābić, Bākić, Bāljic, Bāšić, Bēčić, Bēšić, Bīlkić, Blāškić, Bōškić, Būkić, Būkvić, Būrić, Būšić, Cōkić, Čōkić, Čōtić, Čūpić, Čišić, Čōrić, Čōsić, Dēdić, Dīklic, Dīvić, Dlākić, Drāčić, Drāškić, Drōčić, Dūšper, Džidić, Džidžić, Džūkić, Đūkić, Đūlić, Đūlkić, Gašpar, Gōgić, Grāčić, Grānić, Grcić, Grcić, Grgić, Gūskić, Hābul, Hāmzić, Hānić, Hāvić, Hōdžić, Hūskić, Jūkić, Kāndić, Kēkić, Kēžić, Kōhnić, Kōpčić, Kōrkman, Kōstić, Krāsnić, Krāvić, Krēšić, Krñjić, Krtić, Kūkić, Kūdrić, Kūrtić, Kūzman, Kvēsić, Lālić, Lūcić, Lūkić, Lūlić, Ljūbić, Māčkić, Māksić, Mālkić, Māndić, Mēcić, Mēšić, Mītar, Mrcić, Mūjić, Mūlić, Mūsić, Nīkšić, Pāndžić, Pāpić, Pāšić, Pēndić, Pērić, Pīntul, Plēčić, Prāčić, Prūsac, Pūšić, Rāos, Rēdžić, Rīpić, Rūpčić, Rūžić, Sābljić, Sāčić, Sākić, Sārić, Sāvić, Sīlić, Sōftić, Stānić, Stāpić, Stūpić, Sūcić, Sūsić, Šākić, Šārić, Šator, Šišić, Škūtor, Šōljić, Šōšić, Šukman, Šūšić, Šūtić, Tātar, Tikveš, Tōmić, Trtić, Tūčić, Tūlić, Vātrić, Vidić, Vlāšić, Vrcić, Vrljić, Vūkšić, Zēbić, Zēčić, Zēkić, Žārić, Žūškić);

Ab) (Ālagic, Āničić, Āralo, Āvdagic, Bājalo, Bēgović, Bīokšić, Bīšćević, Blāgoje, Bōšković, Brēkalo, Cārević, Cvītković, Čustović, Čēhulić, Čōhković, Dūbljević, Fāzlagic, Hākalo, Hāsagic, Hūseljić, Hūsković, Jūgović, Jūričić, Kādragic, Kāračić, Kōñhodžić, Mātković, Mēštović, Mītrović, Nōvačić, Ōmbašić, Ōstojić, Pētković, Pīšković, Plōčkinjić, Pškalo, Pūharić, Rādmanić, Rātković, Rēpičić, Rēzagic, Rūmbočić, Slišković, Smājlović,

¹⁵⁸ Budući da se u popisu prezimena ne daju podaci o prozodijskom tipu, jer su tamo podaci o mjestu u kojem žive nositelji prezimena, to će iza svakoga tipa biti navedena i prezimena koja mu pripadaju.

Sùbašić, Šehović, Šušković, Tòdorić, Trifković, Vèlagić, Vīcković, Vīdović, Vùjević, Vùjnović, Vùkoje);

Ac) (Būturović, Hākalović, Krājinović, Mārinović, Mārojević, Pādalović, Šimunović, Tātarević);

Ad) (Būkva, Gūska, Šetka);

Ae) (Bākula, Brādvica, Břzica, Còkoja, Čèthoda, Drāgoja, Dūspara, Džākula, Gřlica, Hřnjica, Ībrica, Jūrica, Kārača, Kātica, Klēpica, Krājina, Lētica, Lōboja, Māsleša, Māsnica, Pāponja, Pīplica, Přguda, Pròtrka, Prūsina, Pùtica, Stòlica, Tāslidža, Tēskera, Tīkveša, Trùtina, Vīštica, Vūjica, Vūkoja, Zātega);

Af) (Bījavica).

139 (Aa) + 56 (Ab) + 8 (Ac) + 3 (Ad) + 36 (Ae) + 1 (Af) = 243.

U podtipa B (npr. Gāvran, Gāvranović...) redovita je zanaglasna dužina u svih paradigmatskih oblika. U većine je ona u prvom zanaglasnom slogu (npr. Mlīnār, Mlīnāreviċ...), a samo u njih pet u drugom (npr. Dūgalić, Kòlovrat...). Zanaglasna dužina je izvorna zato što je ima i osnovna riječ (npr. Stīpān → Stīpānoviċ...). Jedino je u prezimenā Bāralić, Cřnalić i Dūgalić zanaglasna dužina nastala kontrakcijom dvaju kratkih vokala nakon ispadanja intervokalnoga /j/ (npr. Dūgalija → Dūgalijiċ → Dūgalīċ...). Prezimena ovoga podtipa pripadaju a-vrsti pa stoga imaju zanaglasnu nastavačnu dužinu samo u G mn. (npr. Gāvranā, Gāvranoviċā...).

Višesložna prezimena, tvorena sufiksima -ović i -eviċ, ponekad se ostvaruju s medijalnim dugouzlaznim naglaskom (npr. Āntūnoviċ : Antūnoviċ, Jākōvljeviċ : Jakōvljeviċ, Mlīnāreviċ : Mlināreviċ...) što nije uobičajeno u zapadnohercegovačkoj antroponimiji u kojoj većina prezimena zadržava naglasak osnovne riječi. Prezime Būdimir ne ostvaruje se u ovoj antroponimiji s medijalnim kratkouzlaznim naglaskom (Budimir).¹⁵⁹ Antroponim Kòlovrat i apelativ kolòvrat nemaju iste naglaske. Dvosložna prezimena ovoga podtipa nemaju u L jd. paroksitoni dugouzlazni naglasak zbog potrebe da se u govornoj komunikaciji razlikuje apelativ od antroponima i prozodijski (npr. L jd. komādu : Kōmādu, sadžāku : Sādžāku...).

Ba) (Bījūk, Bōbār, Brēljāš, Brīzār, Būdim, Būkmīr, Būljān, Čōlāk, Čūčāk, Dōgān, Dūrān, Džēvlān, Džōlān, Fālān, Gāvran, Hřnjāk, Ībrūlj, Īlāk, Jārāk, Kālēb, Kīkāš, Kōlār, Kōmād, Lūlāk, Mādžār, Mēdāk, Mīhālĵ, Mīlās, Mīljāk, Mřvālĵ, Mūjāk, Mūjān, Ōbād, Ōdāk, Pěrvān, Pūcār,

¹⁵⁹ Zapadnohercegovačka osobna imena s drugim složeničkim dijelom -mir nikad se ne ostvaruju s medijalnim kratkouzlaznim naglaskom, a imena sa složeničkim dijelom -slav redovito se pak ostvaruju s tim medijalnim naglaskom (npr. Berislav, Dobroslav, Miròslav, Radòslav, Stanislav, Tomislav...).

Rādālj, Rāmlĵāk, Rēpāk, Ròtim, Sādžāk, Sēlāk, Sītār, Šcūkūlj, Vūkmīr, Zākālān, Zdīlār);

Bb) (Mārinċić, Nēnādiċ, Pōdbōrkiċ);

Bc) (Āntūnoviċ, Gāvranović, Gōlūboviċ, Jākōvljeviċ, Mālānoviċ, Mlīnāreviċ, Mōdrāković, Mūjānoviċ, Stīpānoviċ, Stjēpānoviċ);

Bd) (Bāralić, Būdimir, Cřnalić, Dūgalić, Kòlovrat).

47 (Ba) + 3 (Bb) + 10 (Bc) + 5 (Bd) = 65.

U podtipa C (npr. Bālavac, Gřbavac...) obvezno se dulji samoglasnik ispred suglasničke skupine u kojoj je prvi segment koji sonant. Duljenje se realizira u svih paradigmatskih oblika osim oblika N jd. (i V jd. ako ima nulti nastavak) i oblika G mn. jer u tim padežnim oblicima nema suglasničke skupine na kraju oblične osnove (npr. N jd. Gřbavac, G jd. Gřbāvca...).

Ca) (Bālavac, Gřbavac, Pīperac).

243 (A) + 65 (B) + 3 (C) = 311.

Prozodijski tip 2 (Mārtić)

Prozodijskomu tipu 2 pripadaju prezimena koja imaju stalan dugosilazni naglasak u svih paradigmatskih oblika. On je uvijek u inicijalnom slogu osim prezimenā Bataċēli i Baticēli u kojih je u medijalnom. Mjesto ovoga naglasaka u navedenih dvaju prezimena nije u skladu sa zakonitošću distribucije prozodema u prozodijskom sustavu zapadnohercegovačkih govora. Nositelje tih prezimena sumještani uglavnom identificiraju etnonimskim nadimkom Talĵān. U ovih se prezimena ne vrši pomicanje dijela tonske siline u prethodni slog (npr. Bataċēli, a ne Batāċēli...). Prezimena koja su motivirana dvosložnom odmilicom na -o ili -e ostvaruju se ponekad i s dugouzlaznim naglaskom u istom slogu što ih čini prozodijski varijantnima, zapravo različitima (npr. Břković : Břković, Čātović : Čātović, Džīnoviċ : Džīnoviċ...). U prezimenskom fondu znatno su brojnija prezimena s dugouzlaznim naglaskom od onih s dugosilaznim u ovoj poziciji. Kad se prezimena Ćūk, Vūk i Zēc rabe u množini, onda imaju oblike s neproširenom osnovom, a nikad s proširenom zbog čega ulaze u ovaj tip (npr. N mn. Ćūci, Vūci...). Uporaba ovakvih množinskih oblika rijetka je pa se navedena prezimena u komunikaciji često zamjenjuju obiteljskim nadimkom ili patronimom (imenicom ili posvojnim pridjevom).

Prema deklinacijskoj vrsti, kojom je određeno mjesto nastavačne zanaglasne dužine, prezimena ovoga tipa se mogu podijeliti u dvije skupine.

Aa) (Ćūk, Šcūk, Tōlj, Vūk, Zēc);

Ab) (Âncić, Ânić, Bôjčić, Břbor, Bŭntić, Drŭnčić, Dŭmpor, Đôrdić, Jêlčić, Jêlić, Jŭrčić, Jŭrkić, Kâlfić, Kôrdić, Kôžul, Kûkolj, Lêndrić, Lûčić, Lûkić, Mârtić, Mûsić, Nîžić, Rôžić, Sîvoš, Stôjčić, Sûšić, Šâgolj);

Ac) (Ânković, Bâbović, Bâjgorić, Břković, Čâtović, Dŭvković, Dŭjmović, Džŭnović, Đâković, Đôrdević, Đŭrdević, Gâšljević, Glâvović, Grŭzović, Hŭsović, Îsović, Îvković, Jŭrković, Kârlović, Lûcević, Lûcović, Ljŭbović, Mâlović, Mîlović, Mrâvović, Pâvlović, Rêdžović, Vîdović, Vûković, Zêčević, Zûbović, Zvîrović, Žŭvković);

Ad) (Mâjstorović);

Ba) (Bôjka, Bôndža, Côrda, Kôrda, Lêndra, Mûsa, Šôla);

Bb) (Cêrnica, Gŭzina).

5 (Aa) + 27 (Ab) + 33 (Ac) + 1 (Ad) + 7 (Ba) + 2 (Bb) = 70.

Prozodijski tip 3 (Břkić)

Prozodijskomu tipu 3 pripadaju prezimena koja u svih paradigmatiskih oblika imaju stalan dugouzlazni naglasak u inicijalnom ili medijalnom slogu (npr. Ântić, Mâjić, Šŭtalo, Lŭgonja, Alŭlović, Elpêza...). Većinom su to dvosložna i trosložna prezimena koja uglavnom zadržavaju naglasak osnovne riječi.

S obzirom na (ne)postojanje zanaglasne dužine u leksičkom dijelu ovaj se tip može podijeliti na dva podtipa, a svaki od njih i na dvije skupine ako se imaju u vidu nastavačne zanaglasne dužine.

Podtipu A pripadaju sva prezimena sa stalnim dugouzlaznim naglaskom u inicijalnom i medijalnom slogu, a bez ikakve zaneglasne dužine u obličnoj osnovi, osim naravno oblika G mn. Ovomu podtipu pripada i prezime Bijêdić koje se u zapadnoj Hercegovini izgovara bez prvoga segmenta dvosložnoga ostvaraja jata.

Aa) (Âgić, Âhmić, Ântić, Bâbić, Bâčvan, Bâjić, Bâjrić, Bâlić, Bândić, Bârić, Bâtić, Bêbić, Bêčić, Bêgić, Bêrić, Bêšić, Bîkić, Bîlić, Blêjić, Blêkić, Bôbić, Bôlić, Bônić, Bôžić, Brâčić, Brâdić, Brâtić, Břkić, Bŭdić, Bŭlić, Bŭrić, Cêlić, Cîgić, Čâjić, Čêkić, Čîlić, Čizmić, Čôkić, Čôlić, Čôvić, Čâjić, Čâliš, Čâtić, Čêhić, Čêlić, Čêmić, Čêrić, Čérkić, Čêsić, Čêškić, Čber, Čîkić, Čôrić, Čôsić, Čŭrić, Čŭžić, Dâbić, Dâнкиć, Dêjtić, Dêmić, Dêrić, Dôbrić, Dôlić, Drâgić, Drâžić, Dřljić, Dřpić, Dřŭžić, Dŭlić, Dŭrić, Dŭrmić, Dŭšić, Džâbić, Džâfić, Džâjić, Džâjkić, Džâltur, Džâнкиć, Đêrić, Đîkić, Đîнкиć, Đôgić, Đôнкиć, Đôžlić, Đŭrić, Êmrić, Êrić, Fâjić, Fêjzić, Fôfić, Frânjić, Frânjić, Gâbrić, Gâdžić, Gâkić, Gâlić, Gâšić, Gâzić, Gêlić, Gîgić, Glîbić, Glŭhić, Gôlić, Grâhić, Gřgić, Gřlić, Gřljić, Gŭdić, Gŭgić, Gŭjić, Gŭšić, Gŭšić, Gŭtić, Hâfić, Hâmšić, Hâsić, Hâtić, Hêrić, Hřnić, Hřstić, Hřvić, Hŭnjić, Hŭsić, Îvić, Jâgić, Jâkić, Jânjić, Jârkić, Jêjić, Jêlić, Jêrkić,

Jôvić, Jôzić, Jûkić, Jŭrić, Jûsić, Kâjić, Kâpić, Kârić, Kâtić, Kêhić, Kêšić, Kêškić, Kêvrić, Klârić, Knêžić, Kôjić, Kôljić, Kôrić, Kôsić, Kôzić, Krâljjić, Krâsić, Krêhić, Krêšić, Krêzić, Kŭdić, Kŭkić, Kŭrić, Lâkić, Lâlić, Lâsić, Lêbić, Lêkić, Lêtić, Lîkić, Lôvrić, Lŭlić, Mâbić, Mâcić, Mâhić, Mâjić, Mâlić, Mâmić, Mârić, Mâslić, Mâšić, Mâtić, Mâzul, Mêdić, Mêhić, Mêkić, Mêzić, Mîhić, Mîjić, Mîlić, Mîrić, Mîšić, Mîškić, Môrić, Mřndić, Mřšić, Mŭcić, Mŭjić, Mŭjkić, Mŭšić, Nâkić, Nâsup, Nêzić, Nîkić, Nôsić, Nôvić, Nôžić, Nŭhić, Nŭić, Nŭmić, Nŭrkić, Ôdić, Ôsmić, Pâjić, Pâlić, Pâljan, Pâvić, Pêjić, Pêlić, Pêrić, Pêzić, Přljić, Pínjić, Pîrić, Plêjić, Pôbrić, Pôkvić, Pôlić, Pôpić, Prânjić, Prřjić, Přlić, Prôhić, Přnjić, Pŭdić, Pŭljić, Pŭšić, Pŭzić, Râdić, Râjić, Râkić, Râmić, Râšić, Rêbić, Rêzić, Rîzvić, Rôgić, Rômić, Rôsić, Rŭdeš, Rŭstić, Rŭvić, Sâkić, Sâlić, Sâvić, Sêfić, Sênkić, Sîmić, Slâvić, Smâjić, Smâjkić, Smôlić, Spâhić, Spâjić, Spŭžić, Stîpić, Stôjić, Stôjkić, Sŭlić, Sŭljić, Sŭton, Šâbić, Šâlić, Šântić, Šârić, Šâšić, Šêhić, Šlić, Šîmić, Šîrić, Šîšić, Škôbić, Škôljjić, Šôljjić, Šôšić, Špŭren, Šŭdić, Šŭnjić, Tâdić, Tâlić, Tâmbić, Tânjić, Tâšić, Têšić, Tôkić, Tôlić, Tôpić, Tôrlić, Tôšić, Trîpić, Tŭrić, Tŭrkić, Vêkić, Vêlić, Vlâdić, Vôkić, Vrânić, Vrâнкиć, Vrânjić, Vřcić, Vŭčić, Vŭkić, Vŭlić, Zâdrić, Zêlić, Zlâtić, Zôrić, Zŭcić, Zŭkić, Zŭlić, Zvônić, Ždêrić, Žlić, Žŭnić, Žŭtić; Bulâjić, Haćîmić, Hadžihâjdić, Hasîdić, Karamâtić, Mahmutêhâjić, Maksŭmić, Rahîmić, Selîmić, Skočâjić, Zalîhić);

Ab) (Bênović, Blâžević, Bôljević, Bôrković, Brâjević, Brâjković, Brâković, Brânković, Bŭbalo, Bŭconjić, Bŭljević, Čêpalo, Čôlović, Čŭvalo, Čŭrković, Dřljević, Gřljević, Hâdrović, Hâjrović, Jêrković, Kêčević, Kljŭčanin, Knêžević, Krâljević, Kŭljanin, Kŭrtović, Mârković, Mênalo, Mîrković, Mŭjalo, Mŭštović, Nôgalo, Nŭhović, Nŭrković, Ôrlović, Ôvnović, Pâjević, Pâvković, Pâvlović, Pêrković, Pîštalo, Râjković, Râljević, Râspudić, Sâlković, Sôčević, Spŭžanin, Srêbrović, Stânković, Stôjković, Šârčević, Šâšković, Šŭtalo, Tânović, Tŭrković, Vâjzović, Vêjzović, Vrânković, Vrânjkić, Zâjmović, Žârković; Ajânović, Alŭlović, Antŭčević, Avdićević, Bajraktârević, Bajrektârević, Begtâšević, Bektâšević, Beširović, Čemâlović, Dizdârević, Dragiće, Džêlŭlović, Delŭlović, Halŭlović, Hebřbović, Hrnjŭčević, Idrizović, Imâmović, Islâmović, Ivânčević, Ivanišević, Ivânković, Jurŭčević, Kapetânović, Kardâšević, Kazâzović, Kovâčević, Marijânović, Marjânović, Matijâšević, Mesîhović, Metŭljević, Mihâljević, Milŭčević, Milovânović, Novâković, Pavlićević, Pehlivânović, Petrićević, Poljârević, Serdârević, Serdârović, Šećibović, Šegêtalo, Volârević, Vujčević);

Ac) (Džâferović, Hâfizović, Hâmidović, Mŭminagić, Mŭminović, Râšidović, Sâbitović, Sâdiković, Sâlihagić, Sâlihović, Šâcirović, Šâhinagić, Šâhinović, Tâhirović, Zâhirović, Zâimović; Ibrâhimagić, Ibrâhimović).

Prezimenâ s medijalnim dugouzlaznim naglaskom ima šezdesetak. U većine je taj naglasak proparoksitoni, u manjega broja paroksitoni, a u rijetkih je u četvrtom slogu od kraja. Prezimenâ s fonemskom sekvencijom /ič/ ostvaruju se samo s dugouzlaznim naglaskom u medijalnom slogu, a ne s kretkouzlaznim u inicijalnom (npr. Milíčević, a ne Miličević..., ali Miličević, a ne Milíčević...).

Prezimenâ deklinacijske e-vrste imaju stalni dugouzlazni naglasak u inicijalnom i medijalnom slogu. U jednih je taj naglasak u penultimi, a u drugih u antepenultimi.

Ad) (Alpéza, Bulája, Džemíla, Elpéza, Kurája, Livája, Sičája, Šolája, Verája);

Ae) (Džámonja, Lúgonja, Třbonja; Čumúrija, Habíbija, Kelécija, Šekérija).

332 (Aa) + 109 (Ab) + 18 (Ac) + 9 (Ad) + 7 (Ae) = 475

Podtipu B pripadaju prezimenâ koja imaju inicijalni dugouzlazni naglasak i zagnaglasnu dužinu u svih paradigmatskih oblika kojima osnova završava suglasničkom skupinom u kojoj je prvi segment koji sonant (npr. N jd. Zúrovac, G jd. Zúrôvca...).

Ba) (Békavac, Bílinovac, Tásovac, Zúrovac).

475 (A) + 4 (B) = 479.

Prozodijski tip 4 (Lùburić)

Prozodijskomu tipu 4 pripadaju prezimenâ koja u svih paradigmatskih oblika u inicijalnom ili medijalnom slogu imaju stalan kratkouzlazni naglasak. Brojna je i skupina prezimenâ sa stalnom zagnaglasnom dužinom. U trosložnih prezimenâ ovoga tipa nema u V jd. čelnoga, kratkosilaznoga naglasaka. S obzirom na mjesto naglasaka i zagnaglasnu dužinu prezimenâ ovoga tipa mogu se podijeliti na tri podtipa, a ovi pak na skupine ako se imaju u vidu i nastavne dužine.

Podtipu A pripadaju prezimenâ koja imaju kratkouzlazni naglasak, a nemaju zagnaglasne dužine. Četverosložna i višesložna prezimenâ, tvorena sufiksima -ović i -ević, ostvaruju se ponekad i s medijalnim proparoksitonim dugouzlaznim naglaskom (Artuković : Artúković, Jòzinović : Jozínović, Šálinović : Šalínović, Vùkasović : Vukásović...). Ovaj drugi ostvaraj nije karakterističan za zapadnohercegovačku antroponimiju. Tako ta prezimenâ izgovaraju oni koji ne znaju njihov pravi ostvaraj.¹⁶⁰ Zadržavanje naglasaka osnovne riječi u prezimenâ značajka je štokavskoga areala koji se prostire od Sandžaka, preko Crne Gore, Hercegovine, Dalmacije do Like. U antroponimiji

¹⁶⁰ Tako se npr. prezime Artuković u sredstvima javnoga informiranja uvijek pogrešno izgovara (Artuković, a ne Artúković).

ovoga areala rijetko se dulji vokal u antepenultimi zato da bi se mogao ostvariti dugouzlazni naglasak zbog prozodijskoga usustavljanja i stvaranja dominantnoga tipa s takvim proparoksitonim naglaskom.¹⁶¹

Aa) (Ajànić, Akmàdžić, Andrijànić, Arfàdžan, Arfàđan, Arnàut, Baketàrić, Banòvić, Baràban, Barùnčić, Biseròvid, Boròzan, Butigan, Deprànder, Domàzet, Dragović, Ivàndić, Japàlak, Jaràmaz, Karàduž, Karàman, Knezòvić, Korjènić, Koròman, Kosòvić, Kovàčić, Kulùder, Ležèbur, Memidžan, Muslimić, Naletilić, Nezirić, Paràdžik, Planinić, Prkàčin, Spužèvić, Šimòvić, Topòran, Velèdar, Volàrić, Vukàdin, Žuljèvić);

Ab) (Àleksić, Àndačić, Àndrijić, Bàgarić, Bàletić, Bàlijić, Bànožić, Bànušić, Bàrbarić, Bàrešić, Bàrišić, Bàsarić, Bàtošić, Bèribak, Bilušić, Bòjanić, Bràdarić, Břkljačić, Bùrečić, Cipetić, Čabrilo, Čakarić, Čùturić, Dòlamić, Dròpuljić, Dùranić, Dùšanić, Đumišić, Èrkapić, Frànjušić, Gàlešić, Glàvinić, Glìbušić, Grèbešić, Grìlušić, Grùbešić, Grùbišić, Grùbješić, Gùbeljić, Hìnokić, Hùmačkić, Hùsikić, Iljić, Jèlavić, Jèličić, Jèlinić, Jèrinić, Jòvišić, Jùrišić, Kàlezić, Kàrabeg, Kàrlušić, Kàtarić, Kàtušić, Kàurin, Kònjarić, Kòrdušić, Kòšarić, Kòvačić, Kòzarić, Krèčinić, Làkišić, Lùburić, Ljljanić, Màmuzić, Màndarić, Màndurić, Mårkešić, Mårkotić, Mårusić, Måtešić, Mèšukić, Mihalić, Mikulić, Milavić, Miletić, Milišić, Mišetić, Mřkonjić, Mùstafić, Mùstapić, Nàmetak, Nèvistić, Nikolić, Òrdagić, Pàlinić, Pàvičić, Pèjazić, Pèkušić, Pènavić, Pèrišić, Pètrović, Pètrušić, Pilatić, Pìnjušić, Pòpović, Prèvišić, Ràdišić, Sikimić, Smiljanić, Šàmerić, Třpurić, Tòlušić, Tòljagić, Třčalo, Vùkotić, Vùletić, Zèkotić, Zèkušić, Zlòmislić, Živkušić; Alićušić, Boškàilo, Cvitànušić, Dobròslavić, Kasùmačić, Katùnarić, Kolàkušić, Kolòbarić, Malekìnušić, Manìgodić, Milòšević, Petričušić, Salihàmidžić, Udòvičić, Vidàkušić, Zelèničić);

Ac) (Àganović, Àhmetović, Àlibašić, Àlihodžić, Àlijagić, Àlikalfić, Àrambašić, Àrapović, Àrtuković, Àzinović, Bàjramović, Bàkamović, Bàraković, Bèčirević, Bèčirović, Bèganović, Bèglerović, Bèrberović, Bilušćović, Bòljanović, Bùratović, Cvitanović, Čòlakhodžić, Čòlaković, Čùčuković, Čùlinović, Čèrimagić, Čèrimović, Čùćurović, Dàlipagić, Dàmjanović, Dàmñjanović, Dàupović, Dèmirović, Dìlberović, Dràgićević, Dùraković, Dùranović, Džilitović, Đurasović, Èglenović, Èlezović, Èminagić, Èminović, Fàzlinović, Filipović, Gàfurović, Gàvrilović, Glàvanović, Hàjdarević, Hàlilagić, Hàlilhodžić, Hàsanagić, Hàsandedić, Hàsanić, Hrùstanović, Ivićević, Jàkirović, Jàmaković, Jàranović, Jàšarević, Jàšarović, Jògunović, Jòsipović, Jòvanović, Jòzinović, Jùnuzović, Jùsufović, Jùsupović, Kàjtazović, Kàrahodžić, Kàsapović, Kàsumović, Kàvazović, Kòlaković, Kòmljenović, Križanović, Lùjinović, Màcanović, Màdunović,

¹⁶¹ Ostvarivanje proparoksitonoga dugouzlaznoga naglasaka u višesložnih prezimenâ karakteristično je za prostran areal koji obuhvaća veći dio Srbije, Bosne i Hrvatske (srpska prezimenâ).

Màhmutagić, Mähmutović, Màrtinović, Mèhmedagić, Mèhmedović, Mijatović, Milanović, Milićević, Mùjibašić, Mùjkanović, Mùratović, Mùšanović, Mùšinović, Nèvenović, Obradović, Òmanović, Òmeragić, Òmerbašić, Òmerhodžić, Òmerović, Òručević, Òsmanović, Pàvlinović, Pèranović, Pìlipović, Rizvanović, Rùstempašić, Sàlčinović, Sèferović, Sèlimhodžić, Sèlimović, Sìnanagić, Sìnanović, Skòčibušić, Smàilhodžić, Smàilović, Stòjanović, Sùšilović, Šàbanović, Šàlinović, Šucurović, Tàbaković, Tàmburović, Tèletović, Tòpalović, Tùcaković, Ùzunović, Vlàićević, Vùjinović, Vùkanović, Vùkasović, Zèjnilhodžić, Zùkanović; Arnàutović, Hadžiòmerović, Hadžiòsmanović, Hadžisèlimović, Husèinović, Karamèhmedović, Kostàdinović, Milòradović, Mujèzinović, Mulahàsanović, Musèlimović, Ramàdanović, Tanàsilović);

Ad) (Àlibegović, Dàutbegović, Dèrvišbegović, Fàzlibegović, Hàsānbegović, Jašarbegović, Jùsufbegović, Kàurinović, Mähmutbegović, Mùradbegović, Mùslibegović, Mùstajbegović, Rìzvanbegović; Husèinbegović);

Ae) (Arbùtina, Dèvènica, Glamùzina, Ivànika, Jakòvina, Jarèbica, Jogùnica, Komàdina, Kulùkčija, Lagùmdžija, Lebèdina, Malènica, Manìgoda, Misìrlija, Munìkoza, Mutàbdžija, Mutàpčija, Omèrika, Saràjlja, Serhàtlja, Šaràvanja, Tufègdžija, Tufèkčija, Zelènika);

Af) (Čàrapina, Kòprivica, Kòvčalija, Sjèkirica, Vòljevica, Zlòmužica).
 $41 \text{ (Aa)} + 127 \text{ (Ab)} + 146 \text{ (Ac)} + 14 \text{ (Ad)} + 24 \text{ (Ae)} + 6 \text{ (Af)}$
 $= 358.$

Podtipu B pripadaju prezimena koja imaju stalni inicijalni ili medijalni kratkouzlazni naglasak sa zanaglasnom dužinom. Prema mjestu naglasaka i prema podrijetlu zanaglasne dužine prezimena ovoga podtipa mogu se podijeliti na nekoliko skupina. Ako je zanaglasna dužina nastala sažimanjem, prezimena s tim obilježjem imaju paroksitoni kratkouzlazni naglasak (npr. Àndèlić, Àndrić...), a proparoksitoni samo prezimena Àndričić i Ìličić. U većine prezimena dužina je u prvom zanaglasnom slogu (npr. Làvrić, Samàrdžić, Jùričić, Gòvorko...), a samo u četiriju u drugom (npr. Mìlirdāg, Vùčijāk...). U jednih je ta zanaglasna dužina nastala sažimanjem dvaju kratkih vokala (npr. Čèngić, Tàdić...), u drugih duljenjem vokala ispred suglasničke skupine u kojoj je prvi segment koji sonant (npr. Gòstèvčić, Gòvorko...), a u trećih je prenešena iz osnovne riječi (npr. B̀r̀nàdić, J̀r̀ričić...).

Ba) (Àlić, Àndrić, Àvdić, Bàlić, Bèkrić, Bèšlić, Čèngić, Čišić, Čurčić, Dèlić, Fàtić, Fàzlić, Hàdžić, Hìndić, Ìlić, Jàhić, Kàdić, Kàdrić, Kàzić, Làvrić, Lèrić, Màrić, Mèmić, Mùftić, Mùmdžić, Òglić, Pirić, Ràvlić, Sivrìć, Spàhić, Šàhić, Šemšić, Tàdić, Tèrzić, Tòpčić, Zùhrić, Zùrić; Abùdić, Alèrić, Alikàdić, Àndèlić, Àrpàdžić, Balàlić, Bećirspàhić, Bostàndžić, Budimlić, Busulàdžić, Čelèbić, Čorbàdžić, Čemidžić, Delàlić,

Derviškàdić, Domàndžić, Dugàndžić, Garàzlić, Hadžàlić, Hadžiàbdić, Halèbić, Jeremić, Kafèdžić, Kalàjdžić, Kapidžić, Kazàzić, Krtàlić, Kujundžić, Kulòglić, Mahmutèfendić, Muhibić, Mušelić, Nezèčić, Nuhefendić, Nuspàhić, Pilàvdžić, Piràlić, Polùnić, Ruščuklić, Samàrdžić, Saràčić, Saràjljić, Sihirlić, Suhàrić, Suvàrić, Šukàlić, Turùdić, Validžić);

Bb) (Àndričić, B̀r̀nàdić, B̀z̀zàljko, Čr̀vèenko, D̀m̀màncić, G̀m̀mèrčić, G̀r̀r̀nàncić, Gòstèvčić, Gòvorko, Ìličić, Ìvànčić, Ìvànko, J̀r̀ričić, Lèvèntić, Ljubùnčić, Plàvùškić, Ràvànčić; Mìlirdāg, Òpančar, Ùložnik, Vùčijāk);

Bc) (Ìvànčević, Ìvànković, Mìlinković);

Bd) (Àlajbegović, Čèjvānbegović);

Be) (Bèvānda, B̀ǹoza, Čùbèla, Čòrluka, Čùbèla, Gòluža, Mùjèla, Pèšòrda).

$86 \text{ (Ba)} + 21 \text{ (Bb)} + 3 \text{ (Bc)} + 2 \text{ (Bd)} + 8 \text{ (Be)} = 110.$

Karakteristika podtipa C jest inicijalni i rjeđe medijalni kratkouzlazni naglasak i dužina u zanaglasnom slogu ako oblična osnova završava suglasničkom skupinom u kojoj je prvi segment koji sonant. To su većinom prezimena koja završavaju fonemskom sekvencijom /ac/. Prezimena Kùnovac i Prìmorac ne ostvaruju se s inicijalnim dugouzlaznim naglaskom (Kùnovac, Prìmorac) niti prezimena Blàgajac i Krbavac s medijalnim dugouzlaznim naglaskom (Blagájac, Krbávac). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji prezimena ovoga podtipa ne ostvaruju se nikad s inicijalnim kratkosilaznim naglaskom (npr. Bùkovac, a ne Bùkovac...). U ovoj se antroponimiji prezimena Crnògorac i Mèđugorac ne ostvaruju s medijalnim dugouzlaznim naglaskom (npr. Mèđugorac, a ne Mèđugórac...).¹⁶²

Ca) (Blàgajac, Bòrovac, Bùhovac, Bùkovac, Cèrovac, Drìnovac, Gòtovac, Gràbovac, Jèlovac, Krbavac, Kùnovac, Pòpovac, Prìmorac, Šipovac, T̀r̀novac, Ùgarak; Crnògorac);

Cb) (Hàsānovac, Mèđugorac).

$17 \text{ (Ca)} + 2 \text{ (Cb)} = 19.$

$358 \text{ (A)} + 110 \text{ (B)} + 19 \text{ (C)} = 487.$

Prozodijski tip 5 (Skóko)

Tipu 5 pripadaju prezimena sa stalnim dugouzlaznim naglaskom u svih paradigmatških oblika osim oblika V jd. u kojem je čelni, dugosilazni naglasak (npr. N jd. Bóto, Tóle, Làsta... V jd. Bòto, Tòle, Làsto...). Prevladavaju prezimena na -o nad onima koja imaju oblični nastavak -e u N jd. (164 : 34). Ovomu tipu pripadaju i tri prezimena kojima je nominativni padežni nastavak -a (Gílja, Lásta i V̀l̀a). U njih se rijetko rabi oblik

¹⁶² Etnik Mèđugorac ne ostvaruje se u zapadnoj Hercegovini s medijalnim dugouzlaznim naglaskom (Mèđugorac, a ne Mèđugórac). ([361], 198.)

V jd. s dugosilaznim naglaskom pa bi zbog toga obilježja mogla pripasti tipu 3. U množinskih oblika prezimena Gílja, Lásta i Víla imaju dugouzlazni, a ne dugosilazni naglasak (npr. N jd. Víle, a ne Vile...). Prema vrsti fleksema u N jd. prezimena tipa 5 mogu se razdijeliti u tri skupine: u prvoj su ona koja završavaju na -o, u drugoj na -e, a u trećoj na -a. Sva su prezimena, nadalje, dvosložna i pripadaju deklinacijskoj e-vrsti kojom su određene znanaglasne nastavne dužine.

a) (Bágo, Bájto, Béljo, Béno, Bíško, Bléko, Bóro, Bóto, Brájko, Búljo, Čámo, Čávo, Čékro, Čépo, Čvóro, Čáto, Čávo, Čésko, Číbo, Čúrdo, Dénjo, Dóko, Dřljo, Dúro, Džájo, Džálto, Džámbo, Džápo, Džéko, Džino, Džóklo, Džóno, Đálto, Đápo, Đélmo, Đódo, Đólo, Đónko, Fřko, Gágro, Gélo, Gíljjo, Glíbo, Gólo, Grábo, Gráho, Grébo, Grépo, Héro, Hóndo, Hóndžo, Hóndo, Hřsto, Húmo, Jážo, Káhvo, Késko, Kézo, Klémo, Klépo, Klíco, Kljájjo, Kóso, Kóšpo, Kóštro, Kótlo, Kréso, Kréšo, Krézo, Křísto, Křpo, Kúko, Lébo, Léko, Léndo, Lésko, Léto, Lózo, Ljóljo, Ljúmo, Mánjo, Mándžo, Máslo, Mérdžo, Míljjo, Móro, Nóvo, Núrko, Njávro, Pájjo, Péco, Péjdo, Péjzo, Péko, Pérko, Plósko, Pópo, Próho, Púco, Púpo, Ráko, Rášo, Rénjo, Rézo, Rízvo, Rógo, Róljo, Róso, Sáblijjo, Sírko, Ského, Skéjjo, Skóko, Sláto, Slíško, Sólto, Šáfro, Šáldo, Šégo, Šélo, Šéro, Škámbo, Škégro, Škóljo, Škóro, Škróbo, Šljámbo, Šljívjo, Špágo, Šúdo, Šúko, Šúnjo, Táso, Tíbo, Tólo, Tóro, Túljo, Végo, Vláhjo, Zádto, Zéko, Zéljjo, Zóvko, Žíko);

b) (Búle, Čále, Čúle, Čúže, Dráče, Đóle, Fále, Gádže, Gále, Gíje, Góste, Gřle, Křše, Kútle, Lólje, Ljólje, Níkše, Póle, Přce, Púce, Ráše, Sóče, Svřze, Šánje, Šáše, Šóše, Šúde, Šúnje, Tále, Tóle, Túce, Túle, Vúle, Záne);

c) (Gílja, Lásta, Víla).

$$145 (a) + 34 (b) + 3 (c) = 182.$$

Prozodijski tip 6 (Pèran)

Prozodijskomu tipu 6 pripadaju prezimena koja imaju inicijalni kratkouzlazni naglasak u svih paradigmatskih oblika osim oblika V jd. i G mn. u kojih je kratkosilazni. To su dvosložna prezimena a-vrste i sva trosložna e-vrste. Ako jedna i druga prezimena imaju slog više, onda već pripadaju nekomu drugomu tipu. U V jd. ostvaruje se čelni, kratkosilazni naglasak osim ako taj oblik nije jednak N jd. Uočljiva je tendencija da se sva prezimena ovoga tipa mogu u V jd. ostvariti i bez čelnoga naglasaka. Prema broju slogova i deklinacijskoj vrsti prezimena tipa 6 mogu se razdijeliti u dvije skupine; u jednoj su dvosložna a-vrste, a u drugoj trosložna e-vrste.

a) (Àčkar, Àrap, Bádžak, Bàrak, Bàtlak, Bèbek, Bègluk, Bèhmen, Bèhram, Bèhrem, Bèkan, Bèljan, Bènder, Bèšker, Bèus, Bèuz, Bilan, Bòban, Bògdan, Bògut, Bòkan, Bòras, Břkan, Bùlut, Bùzuk, Čajdin, Čáluk, Čámber, Čèrkez, Čòlak, Čàvar, Čècez, Čùtuk, Dòdig, Dràgan, Džàlup, Džùbur, Đèrek, Đùgum, Đùkan, Đùras, Fàlak, Gàštan, Glàvan, Gvòzden, Hájdar, Hèlbet, Hùjdur, Hùsrep, Jàsak, Kàjan, Kàjtaz, Kàlkan, Kàltak, Kàmber, Kàplan, Kàrdum, Kòlak, Kòrman, Křhan, Kùndid, Làuc, Lèpan, Lòjpur, Ljubas, Mácán, Màkan, Màras, Mèrdžan, Mèter, Mèzet, Mèzit, Mìlas, Mřgan, Mürsel, Mürvat, Mùšan, Nèfer, Òrman, Òroz, Pàvlak, Pèhar, Pèran, Pòzder, Pàrlas, Ràdat, Sàlčin, Sèfer, Sèmiz, Sèsar, Simit, Skènder, Smòljan, Sùšac, Šàin, Šàjin, Šitum, Škòrput, Šùman, Šùšac, Tàbak, Tàmbur, Tòmas, Tòsun, Tùcak, Tùfek, Vègar, Vèrem, Vèren, Vican, Vřcan, Zàlup, Zèrem);

b) (Àzina, Bázina, Bègeta, Bènetta, Bòbeta, Bristina, Břkljača, Břstina, Bùljina, Čomaga, Čùlina, Čumaga, Čùtura, Čùpina, Dàguda, Dèlija, Dònlaga, Èljuga, Gàbela, Gàgula, Glàvina, Glàvota, Gřbeša, Gròznica, Grùbeša, Háketa, Jàkiša, Kàniža, Kàtura, Kàvara, Kèlava, Kòzina, Křndžija, Kùkrika, Kùstura, Kùtleša, Kvàsina, Làndeka, Làžeta, Lètuka, Lògara, Máduna, Màlina, Màrgeta, Màrkota, Màstela, Mišura, Mlikota, Mòstina, Mòtika, Mùjala, Òvčina, Pàcara, Pènavo, Pètrina, Piriya, Pùleta, Pùhača, Rèpeša, Sívonja, Svitlica, Šàkota, Šèkelja, Šùbara, Tànčica, Tàndara, Tìpura, Třogrla, Vùčina, Zlòpaša).

$$113 (a) + 70 (b) = 183.$$

Prozodijski tip 7 (Vùkša)

Prozodijskomu tipu 7 pripadaju prezimena koja imaju kratkosilazni naglasak u svih paradigmatskih oblika osim G mn. u kojem je dugosilazni (N jd. Jùka, Kùdra, Vùko... G mn. Jùkā, Kùdrā, Vùkā...). Najbrojnija su prezimena e-vrste, a od a-vrste ima ih samo pet (35 : 5). U prezimenâ kojima oblična osnova završava suglasničkom skupinom ne umeće se u G mn. sekundarni /a/ pa se zbog toga i ne mijenja naglasak u tom padežu (npr. N jd. Čèvra, Sòpta, Tàvra... G mn. Čèvrā, Sòptā, Tàvrā...).

a) (Jùg, Kùrt);

b) (Dráško, Vùko, Vùčko);

c) (Bènce);

d) (Bàlta, Bèča, Bèha, Bèncu, Čàdra, Čèvra, Čiča, Džèba, Džida, Džòpa, Džùdža, Đòpa, Đùka, Gùta, Hàmza, Hřlja, Jùka, Kèža, Kèdra, Pàla, Pàndža, Pèrva, Přpa, Ròkša, Sòpta, Sòsa, Šèva, Šùta, Tàvra, Tica, Tùka, Vùkša).

$$2 (a) + 3 (b) + 1 (c) + 32 (d) = 38.$$

Prozodijski tip 8 (Bòšnjāk)

Značajka prozodijskoga tipa 8 jest paroksitoni kratkouzlazni naglasak sa zanaglasnom dužinom u N jd. (npr. Kòvāč, Nòvāk, Rešētār, Vrdòljāk...), zatim kratkosilazni naglasak s dužinom u V jd. U dvosložnih prezimena zanaglasna dužina je u prvom (npr. V jd.: Bìlāle, Dūvnjāče, Kòvāču, Nòvāče...), a u trosložnih u drugom zanaglasnom slogu (npr. Ālendāru, Čòhodāru, Kātunāru, Vřdoljāče...), odnosno u predzadnjem slogu i u jednih i u drugih. U ostalih paradigmatskih oblika redovit je parokstitoni dugouzlazni naglasak (npr. G jd. Bìlāla, Duvnjāka, Kovāča, Novāka, Alendāra, Čohodāra, Katunāra, Vrdoljāka...).

a) (Ābāz, Āhmīr, Ājdūk, Ārār, Bānbīr, Bāndūr, Bārāč, Bārbīr, Bāždār, Bēktāš, Bēncūn, Bēvāb, Bìlāc, Bòšnjāk, Būhāč, Ćāpin, Ćēmāl, Ćēsīr, Ćūlav, Dīzdār, Drēžnjāk, Dīmāc, Dūlāc, Dūvnjāk, Džēmāt, Džūmhūr, Fērīz, Gāzilj, Glāvāš, Hājdūk, Hāndžār, Hrkāc, Īdrīz, Īsāk, Jāzvīn, Jēlin, Jūrīč, Jūrilj, Kēsīn, Kmētāš, Kòrāc, Kòsir, Kòvāč, Kūrīlj, Līvnjāk, Lōnčār, Mārkič, Māslāc, Mēdār, Mēdin, Mētlāš, Mihāc, Mīsīr, Mīskīn, Mūtāp, Nòvāk, Pāndūr, Pāžin, Pēhilj, Pērvīz, Pētrīc, Pētrīlj, Pilāv, Pīnjuh, Pòljāk, Pūdār, Rāgūž, Rāič, Rājič, Rāvnjāk, Sēnjāk, Sērdār, Sòldīn, Sòlin, Sūdār, Tēmīm, Tīnjāk, Trāvnjāk, Tūtīš, Vāsīlj, Vòlār; Alādīn, Alēndār, Bahtijār, Bakālār, Čohodār, Čuktērāš, Ćulīmān, Falētār, Garābīn, Hadžomān, Hubijār, Kapūlār, Katunār, Kladušāk, Kopīlāš, Kuprēšāk, Malēkīn, Musūlin, Rešētār, Vrdòljāk).

Tip 8 (a) = 102.

Prozodijski tip 9 (Mijoč)

Prozodijskomu tipu 9 pripadaju dvosložna prezimena s krtkouzlaznim naglaskom u N jd. (npr. Ēreš, Mijoč, Miloš, Šiljeg, Šūmelj...). U V jd. je čelni, kratkosilazni naglasak (npr. Ērešu, Mijoču, Milošu, Šiljegu, Šūmelju...). U oblika G mn. redovit je paroksitoni dugouzlazni naglasak (npr. Erēša, Mijōča, Milōša, Šiljēgā, Šūmēlja...). U ostalih paradigmatskih oblika ostvaruje se kratkouzlazni naglasak, ali ne u istom slogu kao u N jd. (npr. N jd. : G jd.: Ēreš : Erēša, Mijoč : Mijōča, Šūmelj : Šūmēlja, Vranješ : Vranjēša...). Ovomu tipu pripadaju i prezimena Līmōv i Mānōv koja se od ostalih razlikuju samo po tom što u N jd. ispred sonanta /v/ imaju dug samoglasnik. Ovo je jedini prozodijski tip u kojega se ostvaruju tri naglasaka.

a) (Bēzer, Biloš, Ēlez, Ērceg, Ēreš, Gōloš, Grbeš, Grizelj, Gūdelj, Hērceg, Jērkoč, Kāvelj, Kēvelj, Kīndelj, Krželj, Mālkoč, Mēndeš, Mijoč, Mīvelj, Ōreč, Pēzer, Rādoš, Šiljeg, Šūmelj, Tērkeš, Vranješ);

b) (Līmōv, Mānōv).

26 (a) + 2 (b) = 28.

Prozodijski tip 10 (Šārac)

Prozodijskomu tipu 10 pripadaju prezimena s dugouzlaznim naglaskom u inicijalnom slogu u svih paradigmatskih oblika osim V jd. i G mn. u kojih je dugosilazni (npr. N jd. Bīlac, Pālac, Zūbac... V jd. Bīlče, Pālče, Zūpče... G mn. Bīlācā, Pālācā, Zūbācā...). Ovomu tipu pripadaju samo ona prezimena koja u N jd. završavaju fonemskom sekvencijom /ac/ ili /ak/, dakle tzv. nepostojanim /a/ ispred završnoga segmenta oblične osnove.

a) (Bīlac, Cīnac, Cīnjac, Čūljak, Dvīzac, Glūmac, Ljēljak, Pālac, Pāpak, Pātak, Pīvac, Prāljak, Prāsac, Rébac, Stūpac, Sūšak, Šārac, Šūšak, Vrēbac, Zóvak, Zūbac).

Tip 10 (a) = 21.

Prozodijski tip 11 (Križānac)

Prozodijskomu tipu 11 pripadaju prezimena koja, kao i ona u prethodnom, završavaju u N jd. fonemskom sekvencijom /ac/ ili /ak/, a za razliku od njih imaju slog ili dva više (npr. N jd. Anadólac, Katúnac, Manjūšak, Vidāčak...). U svih je paradigmatskih oblika, osim V jd. i G mn., dugouzlazni naglasak u istom slogu. U oblika V jd. ostvaruje se kratkosilazni naglasak sa zanaglasnom dužinom u predzadnjem slogu u onih prezimena koja u tom padežu imaju oblični nastavak -e (npr. N jd. Anadólac, Nevesīnjac... V jd. Ānadōlē, Nēvesīnjče...). Prezimena ovoga tipa uglavnom se u V jd. rabe s nultim nastavkom pa je onda i naglasak isti kao u oblika N jd. U G mn. se ne ostvaruje proparoksitoni dugosilazni naglasak, nego se njegova tonska silina oslabljeno pomiče u prethodni slog (npr. G mn. Anadōlācā → Anādōlācā, Vidāčākā → Vidāčākā...).

a) (Anadólac, Bašīnac, Delīnac, Doljānac, Golēmac, Jagānjac, Katúnac, Križānac, Krvāvac, Manjūšak, Martīnac, Nevesīnjac, Opāčak, Pazārac, Talījanac, Trebīnjac, Vidāčak).

Tip 11 (a) = 17.

Prozodijski tip 12 (Lukēnda)

Prozodijskomu tipu 12 pripadaju prezimena koja imaju medijalni kratkouzlazni naglasak u svih paradigmatskih oblika osim G mn. u kojega je dugouzlazni (npr. N jd. Akmādža, Salāvārda... G mn. Akmādžā, Salāvārdā...). Prezimena Krčēnda i Lukēnda ne ostvaruju se s inicijalnim kratkouzlaznim naglaskom i zanaglasnom dužinom (Krčēnda, Lūkēnda) niti se prezimena Akmādža i Karādža ostvaruju s kratkosilaznim naglaskom (Ākmādža, Kārādža). Također se ni prezimena Čāmpāra i Mandrāpa ne ostvaruju s inicijalnim kratkouzlaznim naglaskom (Čāmpāra, Māndrāpa).

a) (Abāza, Akmādža, Čāmpāra, Karādža, Krčēnda, Lukēnda, Mandrāpa, Salāvārda, Tārāna).

Tip 12 (a) = 9.

Prozodijski tip 13 (Kòndža)

Prozodijskomu tipu 13 pripadaju prezimena koja imaju inicijalni kratkouzlazni naglasak u svih paradigmatskih oblika osim V jd. i G mn. Ako oblik V jd. nije jednak obliku N jd., onda se ostvaruje kratkosilazni naglasak (npr. Čòja : Čòjo, Kòndža : Kòndžo...). U oblika G mn. ostvaruje se dugouzlazni naglasak (npr. N jd. Čòja, Kòndža... G mn. Čója, Kóndža...).

a) (Čòja, Čòja, Kòndža).

Tip 13 (a) = 3.

Prozodijski tip 14 (Žùlj)

Ovomu posljednjemu prozodijskomu tipu pripada samo prezime Žùlj koje ima dugosilazni naglasak u N jd. i V jd. (Žùlj : Žùlju), a u ostalih paradigmatskih oblika dugouzlazni (npr. G jd. Žùlja, N mn. Žùlji...). Ovo se prezime ostvaruje i sa stalnim dugosilaznim naglaskom pa bi na osnovi te značajke pripalo tipu 2. Ovaj prozodijski tip u drugim krajevima ima više potvrda.

a) (Žùlj).

Tip 14 (a) = 1.

Zanaglasne nastavne dužine

Budući da zanaglasne dužine u obličnim nastavcima ulaze u prozodijski tip, potrebno je reći da su one stalne i određene vrstom deklinacije. Tako je u G i I jd. redovita dužina u obličnom nastavku u svih prezimena deklinacijske e-vrste (npr. Kěžē, Kòzinē, Kràjinē... Kěžōn, Kòzinōn, Kràjinōn...). U G mn. posljednji je samoglasnik uvijek dug. Ako su iza naglašenoga sloga dva slogotvorna vokala, oba su duga (npr. Běškērā, Pléjičā, Pětrīnā...), a ako su pak tri, onda su zadnja dva duga (npr. Pāvlovičā, Pětrovičā, Živkovičā...). U prezimena u kojih se pomiče tonska silina dugosilaznoga naglasaka duga su sva tri zadnja vokala (npr. Križānācā → Križānācā...). Zbog elizije finalnoga vokala u oblika D, L i I mn. obvezno su duži prethodni vokal u nastavku (npr. Pětrovičā → Pětrovičin, Salavārdā → Salavārdān...).

Slika prozodijskih tipova zapadnohercegovačkih prezimena bitno se ne razlikuje od slike prozodijskih tipova apelativa. Najviše prezimena pripada tipovima sa stalnim kratkosilaznim (311), dugouzlaznim (479) i kratkouzlaznim naglaskom (487). Većina paradigmatskih oblika prezimena drugih tipova ima stalan naglasak pa je obilježje antroponimije dominacija konstantnoga naglasaka, a to znači isti naglasak u istom slogu. Samo su tri prozodijska tipa osrednje brojna: tip 3 (182), 6 (183) i 8 (102). Većini prozodijskih

tipova pripada manje od 100 prezimena. Najbolje se to vidi iz prikaza brojnosti prozodijskih tipova: 1 (311), 2 (72), 3 (479), 4 (487), 5 (182), 6 (183), 7 (38), 8 (102), 9 (28), 10 (21), 11 (17), 12 (19), 13 (3) i 14 (1). Zapadnohercegovački opći leksik ima nešto više prozodijskih tipova od antroponimskoga leksika. Razlog tomu je što svi apelativi nisu mogli biti antroponimizirani, dakle postati prezimena.

Prozodija padežnih oblika

Ako se usporede prozodemi N jd., osnovnoga padežnoga oblika, s jedninskim i množinskim paradigmatskim oblicima, može se zaključiti da u jednih ostaju neizmijenjeni, a u drugih dolazi do promjene mjesta naglasaka, intonacije ili pak kvantitete.

Genitiv jednine

U većine prozodijskih tipova (svi tipovi osim 8, 9 i 14) nema u leksičkom dijelu nikakve prozodijske razlike između oblika N jd. i oblika G jd., čak ni u jednom prozodemskom detalju. Ako se ima u vidu da većina padežnih oblika (svi osim N jd., V jd. i G mn.) ima iste prozodeme kao i G jd., koji je čak u 11 tipova prozodijski izjednačen s oblikom N jd., onda se može zaključiti da u zapadnohercegovačkoj antroponimiji većina prezimena u većine paradigmatskih oblika ima stalan i neizmijenjen naglasak. Budući da je u oblika G jd., u odnosu na druge, najmanje fonoloških i prozodijskih promjena, najbolje bi bilo s tim oblikom stavljati u opreku druge. Prezimena su u rječnicima, kao i ostali leksemi, navedena u N jd. pa se zbog toga zadržava opreka toga oblika s drugima. Najviše je dakle prezimena koja u G jd. zadržavaju prozodeme N jd. (npr. Bābić : Bābića, Kōlār : Kōlāra, Dūgalić : Dūgalića, Glāvović : Glāvovića, Bābić : Bābića, Dragičević : Dragičevića, Āganović : Āganovića, Mujèzinović : Mujèzinovića, Āndrić : Āndrića, Gágro : Gágrē, Brkan : Brkana, Běca : Běcē, Šārac : Šārca, Krvāvac : Krvāvca, Akmādzā : Akmādzē, Kòndža : Kòndžē...).

U leksičkom dijelu prezimenâ nema promjene prozodema osim ako se vokal nalazi ispred suglasničke skupine u kojoj je prvi segment koji sonant (VSK). U takvoj se poziciji vokal redovito duži u svih oblika N jd. i G mn. u kojih je suglasnička skupina "razbijena" tzv. nepostojanim /a/. Takvih je prezimena vrlo malo i pripadaju tipovima s nepromijenjenim mjestom i vrstom naglasaka (npr. Gřbavac : Gřbāvca, Prīmōrac : Prīmōrca, Zúrovac : Zúrōvca...). U ovakvih prezimena postoji dakle promjena kvantitete vokala u endosilabičnoj poziciji ispred suglasničke skupine.

Od nekoliko mogućih modela promjene prozodemske strukture u endosilabičnoj poziciji malo ih je potvrđeno u zapadnohercegovačkoj antroponimiji. Model prozodemske strukture $\hat{O} : \hat{O}$ ¹⁶³ (Žúl : Žúlja) nije stabilan jer je ovo prezime potvrđeno i sa stalnim dugosilaznim naglaskom (Žúl : Žúlja i Žúl : Žúlja). Model prozodemske strukture $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}$ potvrđen je u osobnoga imena Pāvā (← Paval) i prezimena Pāvlović (Pāvā : Pāvla i Pāvā : Pāvlović). Prozodemski model $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}$ potvrđen je samo u prezimena Pètrović (Pètar : Pètrović), ali ne i u osobnoga imena (Pètar : Pètra, a ne Pètar : Pètra).

Samo 130 prezimena, koja pripadaju trima tipovima, ima promjene vrste i mjesta naglasaka u G jd. Od ovih je najviše dvosložnih i trosložnih prezimena prozodemske strukture $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}\hat{O}$, odnosno $\hat{O}\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}\hat{O}\hat{O}$ (tip Bòšnjāk) u kojih se mijenja naglasak i njegovo mjesto (npr. Dizdār : Dizdāra, Mārkić : Markića; Falètār : Faletāra, Vrdòljāk : Vrdoljāka...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji u prezimena Nòvāk se mijenja, a u prezimena Bògdan ne mijenja vrsta i mjesto naglasaka (Nòvāk : Novāka, Bògdan : Bògdana).¹⁶⁴

Prezimena koja u N jd. imaju prozodemsku strukturu $\hat{O}\hat{O}$ ne mijenjaju u G jd. mjesto i vrstu naglasaka. To se odnosi samo na prezimena koja u drugom slogu navedene strukture imaju vokal /i/ nastao sažimanjem dvaju kratkih (npr. Čèngić : Čèngića, Hādžić : Hādžića, Lāvrić : Lāvrića, Tādić : Tādića...). Njihova prozodemska struktura nije $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}\hat{O}$, nego $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}$ (npr. Lāvrić : Lāvrića, ali Mārkić : Markića...).¹⁶⁵

Prezimena prozodemske strukture $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}\hat{O}$ (tip Mijoč) mijenjaju samo mjesto, a ne i vrstu naglasaka (npr. Èreš : Èreša, Miloš : Milòša, Ràdoš : Radòša...). Osobna imena Miloš i Ràdoš te prezimena Miloš i Ràdoš u zapadnohercegovačkoj antroponimiji nemaju istu prozodemsku strukturu; u osobnih imena je stalno, a u prezimena promjenljivo mjesto naglasaka (npr. Miloš : Miloša, Miloš : Milòša...).¹⁶⁶ U prezimena prozodemske strukture $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}\hat{O}$ mijenja se mjesto naglasaka i krati predsonantna dužina (npr. Limöv : Limöva, Månöv : Manöva...).

¹⁶³ U prozodemskih modela cijeli je slog zbog praktičnosti sveden na simbol \hat{O} (npr. $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}$, $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}$, $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}\hat{O}$...). Prije dvotočja je uvijek oblik N jd., a iza nje neki drugi oblik koji je s njim u prozodijskoj opreci.

¹⁶⁴ Antroponimi Nòvāk i Bògdan u štokavskoj antroponimiji imaju još modela prozodemskih struktura (Nòvāk : Nòvāka; Bògdān : Bogdāna, Bògdān : Bògdāna).

¹⁶⁵ Sufiks -ić u antroponima je različita podrijetla: -ić je imenski (npr. Bòškić, Dràgić, Grìgić, Mārkić...) i prezimenski (npr. Ālić, Hādžić, Kādić, Lāvrić...). U osobnih imena -ić ima hipokorističko značenje, a u prezimena i podatak da osnova osnovne riječi završava fonemom /j/ (npr. Āndrija → *Āndrijić → Āndrić...).

¹⁶⁶ U gnomi /Dvā lòša ùbiše Milòša/ osobno ime Miloš ima promjenljivo mjesto naglasaka.

Ostali paradigmatički oblici, osim V jd. i G mn., imaju iste prozodemske strukture kao i G jd. pa stoga o svakom pojedinačnom neće biti ovdje govora.

Vokativ jednine

U V jd. sedam prozodijskih tipova nema čelnoga naglasaka. Oblici N jd. i V jd. imaju dakle u tih tipova istu prozodemsku strukturu (npr. Bābić : Bābiću, Kòlār : Kòlāru, Dūgalić : Dūgaliću, Glāvović : Glāvoviću, Dragičević : Dragičeviću, Bābić : Bābiću, Āganović : Āganoviću, Mujèzinović : Mujèzinoviću, Āndrić : Āndriću, Akmādža : Akmādžo, Žúl : Žúlju...).

U V jd. ipak ima podosta promjena prozodemske strukture u odnosu na N jd. U sedam prozodijskih tipova postoje promjene u tom padežnom obliku: šest tipova ima endosilabične promjene (mijenja se vrsta, ali ne i mjesto naglasaka), jedan neendosilabičnu promjenu (mijenja se i vrsta i mjesto naglasaka) i jedan u kojega postoji i jedna i druga promjena ovisno o broju slogova.

Prezimena prozodemske strukture $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}\hat{O}$ (tip Bòšnjāk) imaju endosilabičnu promjenu prozodema (npr. Bìlāl : Bìlālu, Dizdār : Dìzdāru, Gāzilj : Gāzilju, Mārkić : Mārkiću...). Također i prezimena prozodemske strukture $\hat{O}\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}\hat{O}\hat{O}$ imaju u V jd. promijenjen naglasak (npr. Čukteràš : Čukteràšu, Falètār : Fāletāru, Malèkin : Mālekine...). I jedna i druga imaju zanaglasnu dužinu u predzadnjem slogu (npr. Pètrilj : Pètrilju, Malèkin : Mālekine...).

Endosilabična promjena naglasaka je i u prezimenâ prozodemske strukture $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}\hat{O}$ (tip Mijoč) u kojih se ostvaruje čelni, kratkosilazni naglasak (npr. Gòloš : Gòlošu, Mèndeš : Mèndešu, Grìzelj : Grìzelju...). Iako pripadaju različitim prozodijskim tipovima, imaju u V jd. isti prozodem ime Miloš (G jd. Miloša...) i prezime Miloš (G jd. Milòša...). Prezimena prozodemske strukture $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}\hat{O}$ imaju također endosilabičnu promjenu naglasaka u V jd. (npr. Lìmöv : Lìmove, Månöv : Mānove...). Nominativna predsonantna dužina u ovih prezimena krati se pa se u V jd. mijenja vrsta naglasaka i kvantiteta zanaglasnoga vokala.

Prezimena prozodemske strukture $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}$ (tip Kòndža) imaju u V jd. kratkosilazni naglasak (npr. Čòja : Čòjo, Kòndža : Kòndžo...).

Prezimena prozodemske strukture $\hat{O}\hat{O} : \hat{O}\hat{O}$ (tipovi Skóko i Šarac) imaju endosilabičnu promjenu, ishod koje je čelni, dugosilazni naglasak (npr. Bóto : Bòto, Šéro : Šéro, Šóše : Šòše, Tóle : Tòle; Cfnac : Cfnče, Dvìzac : Dvìšče...). Na osnovi rečenoga može se zaključiti da u V jd. u sedam prozodijskih tipova postoje promjene vrste naglasaka, mjesta naglasaka i kvantitete zanaglasnoga vokala. Ishod tih promjena jesu čelni naglasci: kratkosilazni (5 x) i dugosilazni (2 x).

Genitiv množine

U odnosu na oblik N jd. u G mn. u pet prozodijskih tipova nema promjene naglasaka (npr. Bābić : Bābićā, Kōlār : Kōlārā, Dūgalić : Dūgalićā, Glāvović : Glāvovićā, Bābić : Bābićā, Dragičević : Dragičevićā, Āganović : Āganovićā, Mujēzinović : Mujēzinovićā, Āndrić : Āndrićā, Skóko : Skókā, Tóle : Tólā...). U jednih prezimena postoji samo promjena kvantitete posljednjega vokala u leksičkom dijelu koji je u N jd. kratak, a u G mn. dug, a u drugih ista promjena, ali u gramatičkom dijelu antroponima (npr. Milićević : Milićevićā, ali Skóko : Skókā...).

U odnosu na oblik N jd. najviše promjena prozodemske strukture ima G mn. Čak se u devet prozodijskih tipova mijenja u tom padežu vrsta naglasaka, mjesto naglasaka i kvantiteta zanaglasnoga vokala (npr. Bēšker : Bēškērā, Šēva : Šēvā, Kōvāč : Kovāča, Gōloš : Golōša, Šārac : Šārācā, Doljānac : Dōljānācā, Akmādža : Akmādžā, Kōndža : Kōndžā, Žūlj : Žūljā...). Za promjene prozodema u G mn. karakteristično je da se one vrše u istom (5 x) ili u različitom slogu (4 x). Najčešće se nekim drugim naglaskom supstituira kratkouzlazni (5 x), zatim dugouzlazni (2 x), te kratkosilazni i dugosilazni (po 1 x). Najčešći je supstituent dugouzlazni naglasak (5 x), zatim dugosilazni (2 x) te kratkosilazni i kratkouzlazni (po 1 x).

Prezimana prozodemske strukture 00 : 000, odnosno 000 : 000 (tip Pēran) imaju u G mn. kratkosilazni naglasak s dvjema zanaglasnim dužinama (npr. Drāgan : Drāgānā, Kāran : Kārānā, Pōzder : Pōzdērā; Bēneta : Bēnētā, Dāguda : Dāgūdā, Kōzina : Kōzinā...). U ovoga tipa endosilabična je promjena naglasaka i zanaglasne dužine (npr. Dōgan : Dōgānā, Čūtura : Čūtūrā...).

Prezimana prozodemske strukture 00 : 00 (tip Vūkša) imaju u G mn. endosilabičnu promjenu naglasaka i kvantitete zanaglasnoga vokala koji pripada gramatičkomu dijelu riječi (npr. Gūta : Gūtā, Hrēlja : Hrēljā, Pēra : Pērvā...).

U prezimenâ prozodemske strukture 00 : 000, odnosno 000 : 0000 (tip Bōšnjāk) ostvaruje se u G mn. paroksitoni dugouzlazni naglasak (npr. Bilāl : Bilālā, Čēsir : Čēsirā, Pētrilj : Petrīljā; Alēndār : Alēndārā, Bakālār : Bakālārā, Hubijār : Hubijārā, Malēkin : Malekīnā...). I prezimana Limōv i Mānōv imaju u G mn. ovakvu prozodemsku strukturu (Limōv : Limōvā, Mānōv : Mānōvā).

U prezimenâ prozodemske strukture 00 : 000 (tip Mijoč) ostvaruje se u G mn. također paroksitoni dugouzlazni naglasak (npr. Miloš : Milōša, Rādoš : Radōša, Vranješ : Vranjēša...).

Prezimana prozodemske strukture 00 : 000 (tip Šārac) imaju u G mn. promjenu naglasaka i kvantitete zanaglasnoga vokala (npr. Cŕnjac : Cŕnjācā, Čūljak : Čūljākā, Pátak : Pātākā, Prāljak : Prāljākā...).

U prezimenâ prozodemske strukture 000 : 0000 (tip Križānac) ostvaruje se u G mn. kratkouzlazni naglasak u četvrtom slogu od kraja (npr. Anadōlac : Anādōlācā, Doljānac : Dōljānācā, Martīnac : Mārtinācā...). U prezimenâ ovoga tipa ne ostvaruje se u zapadnohercegovačkim govorima proparoksitoni dugosilazni naglasak (npr. Anadōlācā, Doljānācā, Mārtinācā...).

Prezimana prozodemskih struktura 000 : 000 (tip Lukēnda), 00 : 00 (tip Kōndža) i 0 : 00 (tip Žūlj), iako pripadaju različitim prozodijskim tipovima, u G mn. imaju paroksitoni dugouzlazni naglasak (npr. Akmādža : Akmādžā, Salavārda : Salavārdā; Čōja : Čōjā, Kōndža : Kōndžā; Žūlj : Žūljā...).

Iz navedenoga se razmatranja može zaključiti da su oblici V jd. i G mn. prozodijski najraznovrsniji i da u odnosu na druge paradigmatske oblike imaju najviše promjena vrste naglasaka, mjesta naglasaka i kvantitete zanaglasnoga vokala. Vokativ jednine je prozodijski osobit padež zbog njegove funkcije dozivanja; zato u nekih tipova jesu čelni naglasci, za stvaraj kojih je potrebna jača fonijska struja i veći utrošak energije. Genitiv množine je padežni oblik prozodijski najsloženije strukture zbog raznovrsnosti endosilabičnih i heterosilabičnih promjena prozodema.

Ako se imaju u vidu sve prozodijske manifestacije u paradigmatskih oblika prezimena, onda se može uočiti, usporedivši taj antroponimski leksik s općim, da se u potpunosti uklapaju u prozodijski sustav zapadnohercegovačkih govora.

Prozodijski varijantna prezimana

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji postoji 37 parova prezimena koja se ne razlikuju na segmentnoj razini, nego samo prozodijski, na suprasegmentnoj. Prozodemi su dakle ti elementi fonemske postave pomoću kojih se jedno prezime razlikuje od drugoga. Prozodijska varijantnost tih prezimena nije posljedica nečijega proizvoljnoga fonijskoga stvaraja, nego je riječ o prezimenima koja su motivirana imenima ili nadimcima, prozodijski i morfološki različitim (Čōra → Čōrić i Čōro → Čōrić, Gŕga → Gŕgić i Gŕgo → Gŕgić, Mūja → Mūjić i Mújo → Mújić, Tādija → Tādić i Tāde → Tādić...). Zbog potpune tvorbene veze između osnovne i motivirane riječi prozodemi su u tvorbenom procesu preneseni neizmijenjeni u motiviranu riječ. Zbog dodavanja tvorbena sufixa -ić na tvorbeni osnovu riječi neutralizirana je morfološka različitost među leksemima koji su motivirali prezimana (npr. Grga i Grgo → Grgić, Brka i Brko → Brkić, Čora i Čoro → Čorić...). Različitost osnovnih riječi može se utvrditi jedino na osnovi prozodemske strukture (npr. Gŕga → Gŕgić, ali Gŕgo → Gŕgić...).

Najviše je varijantnih prezimena prozodemske strukture 00 : 00 (Bābić : Bābić, Bēšić : Bēšić, Bŕkić : Bŕkić, Būrić : Būrić, Čōrić : Čōrić, Čōsić

: Čosić, Grgić : Grgić, Hūsić : Hūsić, Jūkić : Júkić, Krēšić : Krēšić, Lālić : Lālić, Mūjić : Mūjić, Pērić : Pērić, Pūšić : Pūšić, Sāvić : Sāvić, Šarić : Šarić, Šišić : Šišić, Šoljić : Šoljić, Šošić : Šošić), ōo : ōo (Ānić : Ānić, Lūkić : Lūkić, Mūsić : Mūsić, Sūšić : Sūšić), ōo : ōo (Jēlić : Jēlić, Vlādić : Vlādić), ōo : ōo (Bālić : Bālić, Tādić : Tādić), ōo : ōo (Čišić : Čišić) i ōo : ōo (Mīlas : Mīlās). Među trosložnima i četverosložnima samo je pet parova prozodijski varijantnih prezimena: ōoo : ōōō (Jūričić : Jūričić), ōoo : ōoo (Jūrковиć : Jūrковиć, Pāvlović : Pāvlović), ōoo : ōoo (Vīdović : Vīdović) i ōōoo : ōōoo (Īvānčević : Īvānčević, Īvānковиć : Īvānковиć).

Ova su prozodijski varijantna prezimena uglavnom nastala u različitim krajevima i motivirana su imena ili nadimcima različitih rodočelnika. Iako navedeni prezimski parovi imaju iste fonemske postavbe, ne može ih se smatrati istim antroponimskim znacima. Zbog iste fonemske postavbe, a različitih prozodema ne može ih se smatrati ni varijantnima nego različitim. Da bi dva jezična znaka bila različita, dovoljno je da se razlikuju u nekom segmentu koji je distinktivan. U navedenih prezimena postavbe su različite na suprasegmentnoj razini, a i osnovne riječi su različite (oblik, naglasak, značenje).

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima još prezimena koja bi mogla ući u prozodijski varijantne parove (npr. Dōgan : Dōgān, Dūran : Dūrān, Fālan : Fālān, Mūjan : Mūjān, Đūras : Đūrās, Gūtić : Gūtīć, Vūkasović : Vukāsović...), ali ipak nisu razmatrana zato što u ovoj antroponimiji nema potvrda za drugi član para (samo Dōgān, Dūrān, Fālān, Mūjān, Đūras, Gūtīć, Vūkasović...).

U drugoj su skupini prozodijski varijantna prezimena čija je varijantnost posljedica neadaptiranosti nekih istočnohercegovačkih prezimena, uglavnom muslimanskih, sustavu zapadnohercegovačke antroponimije. U istočnohercegovačkoj antroponimiji prevladavaju prezimena tvorena sufiksacijom dvosložnih hipokoristika s dugosilaznim naglaskom (npr. Ādžović, Bābović, Čatović, Džinović, Grizović, Ljubović, Pāvlović, Žarković, Živković...), a u zapadnohercegovačkoj prezimena s dugouzlaznim naglaskom (npr. Bābović, Čolović, Hājrović, Rāljević, Sālkić, Tōlić, Vōkić...). Nositelji i sumještani neka od njih ostvaruju u prozodijski varijantnom obliku (npr. Ādžović : Ādžović, Bābović : Bābović, Břković : Břković, Čatović : Čatović, Džinović : Džinović, Đūrđević : Đūrđević, Jūrковиć : Jūrковиć, Ljubović : Ljubović, Pāvlović : Pāvlović, Rēdžović : Rēdžović, Živković : Živković...).

Supstitucija dugosilaznoga naglasaka dugouzlaznim čini ovakva prezimena prozodijski varijantnima zbog različitih jedinica na suprasegmentnoj razini (npr. Bābović : Bābović...). Budući da su ovakva prezimena motivirana

prozodijski varijantnim hipokoristicima, onda su i ona varijantna (npr. Stānko → Stānковиć i Stānko → Stānковиć, Živko → Živković i Živko → Živković...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji postoje samo tri para prezimena s jednim i drugim naglaskom (Jūrковиć : Jūrковиć, Pāvlović : Pāvlović, Vlādić : Vlādić). Postojanje ostalih parova posljedica je prozodijskoga prilagođavanja prezimena s dugosilaznim naglaskom znatno brojnijoj skupini zapadnohercegovačkih prezimena s inicijalnim dugouzlaznim naglaskom.

U trećoj su skupini prozodijski varijantna prezimena čija je varijantnost posljedica neznanja pravilnoga ostvaraja prezimena i njihova prilagođavanja na suprasegmentnoj razini nekomu nehercegovačkomu prozodijskomu sustavu, uglavnom šumadijsko-vojvođanskomu koji se preko standardnoga jezika i javnih sredstava informiranja nametnuo i drugim krajevima. Tako npr. hercegovačka četverosložna i peterosložna prezimena, tvorena sufiksima -ović i -ević, došljaci ostvaruju s proparoksitonom dugouzlaznim naglaskom umjesto s inicijalnim kratkouzlaznim (npr. Āganović : Āgānović, Ārtuković : Artúković, Bōljanović : Boljānović, Kāsumović : Kasūmović, Mārtinović : Martínović, Mijatović : Mijátović, Pāvlinović : Pavlínović, Pēranović : Peránović, Rīzvanović : Rizvánović, Sēlimović : Selímović...). Ovakva se prezimena u zapadnohercegovačkoj antroponimiji uglavnom i ne ostvaruju varijantno jer i nositelji i sumještani znaju njihov pravilni ostvaraj.

Strana se prezimena grafijski ostvaruju u hrvatskom jeziku onako kako su ih ostvarivali njihovi nositelji. Toga bi se načela, u grafijskom i fonijskom ostvaraju, trebalo pridržavati i onda kad se naša prezimena ostvaruju izvan kraja i dijalekta u kojem su nastala, a u skladu sa zakonitostima standardnoga jezika pa se onda ne bi događalo da izgovaramo npr. prezimena naših književnika onako kako ih oni sami nisu izgovarali (npr. Āndrić → Āndrić, Draženović → Draženović, Pāvlinović → Pavlínović, Sēlimović → Selímović, Šīmunović → Šimúnović...).

TVORBA PREZIMENA

Treba imati u vidu činjenicu da se prezimena više ne tvore jer su već odavno ustaljena i nepromjenljiva. Prezimena su u zapadnoj Hercegovini nastajala u 17. i 18. st. prema određenim tvorbenim uzorcima i na osnovi određenih tvorbenih načina. Suvremena tvorba patronima i popisi hercegovačkih Hrvata (1743. i 1768.) daju dovoljno podataka na osnovi kojih se može dosta uspješno proniknuti u tvorbene zakonitosti prezimena, odrediti tvorbene osnove i nastavke, tvorbene veze, načine, uzorke, tipove...

Tvorbena struktura osnovnih riječi

Imena i nadimci, koji su motivirali prezimena, tvoreni su na nekoliko načina: sufiksacijom, prefiksacijom, prefiksarno-sufiksalmom tvorbom, slaganjem, srastanjem, složeno-sufiksalmom tvorbom i preobrazbom. Budući da su prezimena tovrana sufiksacijom i konverzijom, poznavanje tvorbene i prozodemske strukture¹⁶⁷ osnovnih riječi¹⁶⁸ pomaže boljem razumijevanju njihove tvorbe.

Zastupljenost tvorbenih nastavaka i tvorbenih načina u osnovnih riječi govori i o frekvenciji određenih sufikasa i tvorbenih načina u zapadnohercegovačkoj antroponimiji.

¹⁶⁷ U međusobnoj tvorbenoj vezi nalaze se osnovna riječ i tvorenica. Tvorbena veza je uvijek dvovrsna: izrazna (glasovna podudarnost) i sadržajna (značenjska podudarnost). Budući da suprasegmentna razina zajedno sa segmentnom čini postavu fonema, obvezno se u ovom dijelu rada bilježe prozodemi osnovnih riječi i tvorenica, određuje prozodemska struktura jednih i drugih i prozodijski odnosi među njima.

¹⁶⁸ Pod osnovnom riječju podrazumijeva se motivirajuća riječ, ona koja motivira onu koja nastaje u tvorbenom procesu.

Najviše je osnovnih riječi tvoreno sufiksacijom. Njihovom tvorbenom raščlambom može se odvojiti čak devedesetak sufikasa. Ovoliki broj antroponimskih sufikasa u skladu je s tvorbenom zakonitošću općega leksika u kojem je najviše tvorenicata također tvoreno sufiksacijom. Ostali tvorbeni načini u osnovnih riječi imaju malo potvrda što je dokaz njihove slabe plodnosti u antroponimiji.

Sufiksalna će tvorba biti prikazana prema abecednom poretку sifikasa na osnovi čega se određuje i tvorbeni model¹⁶⁹ kojemu pripadaju osnovne riječi, tvorene prema istomu tvorbenomu uzorku i na isti tvorbeni način.

TO + -a

Sufiksom -a tvorena su uglavnom ženska osobna imena (npr. Īvan → Īvana, Jòsip → Jòsipa...). Ovaj je sufiks plodan i u tvorbi odmilica. Osnovne riječi, u osnovi kojih su odmilice, mogu se podijeliti u dvije skupine: u jednoj su one koje su nastale sufiksacijom pokraćene osnove (npr. Āndēlija → Ānda, Bēcir → Bēca, Behūdin → Bēha, Gīgūr → Gīga, Krēšimīr → Krēša, Pētar → Pēra, Rēdžep → Rēdža, Silvestar → Sila, Tōmas → Tōma; brkat → Břka,¹⁷⁰ čōrav → Čōra, čōsav → Čōsa, šēvast → Šēva...), a u drugoj su one koje su nastale sufiksacijom osnove, ali prethodno proširene derivacijskim morfemom s općim hipokorističkim značenjem (npr. Balīslav → Bālja (Ba+l-j-a), Jūraj → Jūka (Ju+k-a), Muhāmed → Mūja (Mu+j-a) Pētar → Pēša (Pe+š-a)...). U ovoj su skupini hipokorističke i hipokoristički desemantizirane osnovne riječi. One se, nadalje, prema naglasku mogu podijeliti u dvije skupine: u jednoj su one s kratkosilaznim (npr. Bēca, Bēša, Břka, Čōra, Čōsa, Gīga, Īva, Jōza, Māta, Mūja, Pēra, Stāna...), a u drugoj one s dugouzlaznim naglaskom (npr. Ānda, Īva, Jēla, Kāta, Lūca, Mānda, Māra, Mīla, Stāna, Vīda...). Imena i nadimke s kratkosilaznim naglaskom mogu imati i muške i ženske osobe (npr. Ānda, Břka, Čōra, Īva, Jōza, Pēra, Stāna...). Ovakvim imenima i nadimcima u zapadnohercegovačkoj antroponimiji češće se identificiraju muške osobe. Nisu pak uobičajena u muških nositelja imena i nadimci s dugouzlaznim naglaskom (npr. Jōca, Péra, Tōša...¹⁷¹) za razliku od ženskih u kojih su vrlo frekventna (npr. Ānda, Īva, Jēla, Kāta, Lūca, Māra, Mānda, Mīla, Stāna...).

¹⁶⁹ Tvorbeni model se sastoji od tvorbene osnove i tvorbenoga nastavka (npr. TO + -ac, TO + -ica, TO + -oš...).

¹⁷⁰ Apelativ pisan početnim velikim slovom, zapravo je nadimak (npr. břka → Břka, břko → Břko, čōra → Čōra, čōro → Čōro...).

¹⁷¹ Hipokoristička imena i nadimci muških nositelja, tvoreni sufiksom -a, imaju prostran šumadijsko-vojvodanski areal (npr. Bōra, Jōva, Péra, pópa, Tōša...).

U prezimenâ motiviranih navedenim formama zadržana je prozodemska struktura osnovne riječi.

1) Ōō → Ōō (npr. Břka → Břkić, Čōra → Čōrić, Čōsa → Čōsić, Jūka → Jūkić, Mānda → Māndić, Pēra → Pērić, Rēdža → Rēdžić, Sila → Silić, Šōša → Šōšić...),

2) Ōō → Ōō (npr. Jēla → Jélić, Stāna → Stānić...).

TO + -(a)c

Nastavkom -ac tvore se imena (npr. Rūbac, Stānac, Vūjac, Vūcac...), nadimci (npr. Bīlac, Prāsac, Prūsac, Rébac, Sūšac...), horonimski etnici (npr. Anadólac, Křbavac, Prīmorac...), ekonimski etnici (npr. Blāgajac, Doljānac, Drīnovac, Mēdugorac, Trebīnjac...) i dr. Nastavak -ac je u antroponimiji osrednje plodnosti; potvrđen je u zapadnohercegovačkoj u 55 neizvedenih i u 7 izvedenih prezimena (npr. Rébac, Šārac; Gōstēvčić, Gōrānčić...).

Sufiks -ac ima više značenja pa u tvorbenom procesu različito modificira značenje osnovne riječi. U imenâ i nadimaka njegovo je značenje deminutivno-hipokorističko (npr. Stānac, Vūjac, Vūcac; Cřnjac, Pālac, Šārac...). Iz navedenih se primjera vidi da se sufiks -ac dodaje na hipokorističke osnove (npr. Vuj-ac, Vuk-ac, Reb-ac, Šar-ac...). U drugoj su skupini osnovne riječi čija je osnova ekonimska, etnonimska, toponimska ili horonimska. Sufiksom -ac preinačuje se značenje osnove tako da ne znači više stanovnik određenoga mjesta ili kraja nego doseljenik, došljak iz određenoga mjesta ili kraja (npr. Anadólac, Blāgajac, Doljānac, Drīnovac, Grābovac, Křbavac...).

Prezimana motivirana imenima ili nadimcima na -ac imaju iste prozodeme kao i njihove osnovne riječi. Jedino ispred skupine SK u izvedenih prezimena dolazi do duljenja vokala (npr. Gōstevac → Gōstēvčić, Rāvanac → Rāvānčić...).

TO + -ač

Sufiks -ač je slabo plodan u tvorbi imena i nadimaka, ima hipokorističko značenje i dodaje se na pokraćene i nepokraćene osnove (npr. Jūrāč, Mārāč Pāvlač, Pērāč, Pētrāč...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji malo je prezimena u kojih su osnovne riječi tvorene dodavanjem sufiksa -ač na osnovu (npr. Kōvāč, Kōvāčić, Kovāčević...).

Prozodijski odnosi između osnovne riječi i prezimena u ovoj su skupini raznovrsni: naglasak se (ne)mijenja, a zanaglasna dužina (ne)krati (npr. kōvāč → Kōvāč, kōvāč → Kōvāčić, kōvāč → Kovāčić, kōvāč → Kovāčević...). U prezimena Novačić isti je naglasak kao i u imena Nōvāč, koje ga je motiviralo, ali bez zanaglasne dužine (Nōvāč → Nōvāčić).

TO + -ača

Sufiks -ača sudjeluje u tvorbi ženskih pejorativnih imena i njime se identificiraju krupne i nezgrapne osobe (npr. ĩkača, ĩvača, ĩurača, Pěrača...). Prezimana motivirana navedenim formama zadržavaju naglasak osnovne riječi (npr. ĩurača → ĩuračić, Břkljača → Břkljačić...).

TO + -āc

Sufiks -āc se dodaje na jednosložne osnove i ima deminutivno-hipokorističko značenje (npr. Bārāc, Bīlāc, Cūrāc, Dūlāc, Māsālāc...). Ovako tvoreni antroponimi jesu ili imena (npr. Bārāc, Dūlāc, Mihāc...) ili nadimci (npr. Dīmāc, Hřkāc...). Sufiks -āc ima najviše potvrda u južnoštokavskom arealu (Crna Gora, Hercegovina, Dalmacija) i može se čak zamijeniti sufiksom -ić.¹⁷²

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji prezimana i imena, tvorena sufiksom -āc, nemaju isti naglasak. Imena imaju kratkosilazni (npr. Drāgāc, ĩkāc, ĩvāc, Mīlāc, Mřkāc, Pěrāc...), a prezimana kratkouzlazni naglasak (npr. Bārāc, Bīlāc, Dīmāc, Hřkāc...) na osnovi čega se može zaključiti da su antroponimi na -āc prozodijski varijantni (npr. Bīlāc : Bīlāc, Dūlāc : Dūlāc...). Kad se na osnove ovako tvorenih riječi doda sufiks -ević, onda su moguća dva naglasaka: medijalni dugouzlazni (npr. Bīlāc → Bīlācević...) i inicijalni kratkosilazni naglasak (npr. Bīlāc → Bīlācević...).

U literaturi stoji da je sufiks -āc grčkoga podrijetla.¹⁷³ [462], VII., 1.)

TO + -adin

Složeni sufiks -adin ima hipokorističko značenje i dodaje se na jednosložne osnove (npr. Mīlādin, Stojādin, Vujādin, Vukādin...). Sufiks -adin nije više aktivan u tvorbi zapadnohercegovačkih imena. U ovoj je antroponimiji potvrđen u osnovnih riječi Alādin, Kostādin i Vukādin. Prozodemska struktura je neizmijenjena u izvedenih prezimana (npr. Kostādin → Kostādinović...)

TO + -aja

Sufiks -āj je rijedak u antroponimiji, a čest u toponimiji i oronimiji.¹⁷⁴ Varijantni sufiks -āja sudjeluje u tvorbi osobnih imena (npr. Bulāja,

¹⁷² Jednu osobu u Radišićima kod Ljubuškoga sumještani su identificirali trima varijantnim oblicima: Mirkīc, Mřkāc i Mřkas.

¹⁷³ P. Skok ističe da je sufiks -āc nejasna postanja, ali ga ipak dovodi u svezu s grčkim deminutivnim sufiksom -akes. ([462], I., 7.) Varijantni sufiks -akis je čest u grčkim prezimanima (npr. Theodorakis...) P. Skok je utjecaj vidio samo iz adstrata, a ne i iz supstrata. Naime, ne zna se kakav je utjecaj ilirskoga i romanskoga jezika na oblikovanje sufiksa -āc.

¹⁷⁴ Sufiks -aj je frekventan u albanskom jeziku.

Kurāja...) i nadimaka (npr. Livāja, Šolāja...). Prema broju potvrda u antroponimiji može se zaključiti da je sufiks -āja slabo plodan (Bulāja, Kurāja, Livāja, Sičāja, Skočāja, Šolāja, Verāja). On je u zapadnohercegovačkim govorima (opći i antroponimski leksik) danas uglavnom tvorbeno neaktivan jer se njime više ne tvore novi leksemi.¹⁷⁵

Prezimana motivirana imenima i nadimcima, tvorenima sufiksom -āja, zadržavaju naglasak osnovne riječi (npr. Bulāja → Bulājīc, Skočāja → Skočājīc, Verāja → Verājīc...).¹⁷⁶

TO + -(a)k

Sufiks -ak je rijedak u tvorbi antroponima (npr. Vidāčak...), a čest u tvorbi apelativa od kojih su antroponimizacijom nastali brojni nadimci (npr. Čūljak, Ljéljak, Nāmetak, Opāčak, Pāpak, Pātak, Prāljak, Sūšak, Ugarak, Zóvak...).

Ovakvu tvorbenu strukturu nemaju turcizmi u kojih fonemska sekvencija /ak/ i nije tvorbeni nastavak (npr. Bādžak, Bāltak, Bārak, Čòlak, Fàlak, Japàlak, Jāsak, Kāltak, Kòlak, Tābak, Tūcak...). Razlika između prvih i drugih je u (ne)postojanju tzv. nepostojanoga /a/ u paradigmatskim oblicima (npr. G jd. Čūljka, Nāmetka, Opāčka, Vidāčka... Bāraka, Čòlaka, Kāltaka, Tūcaka...). U izvedenih prezimana Bāraković, Čòlaković, Dūraković, Jāmaković, Kòlaković, Tābaković i Tūcaković isti je naglasak kao i u osnovne riječi (npr. Bārak → Bāraković...).

TO + -āk

Sufiks -āk je vrlo plodan u tvorbi odmilica (npr. Jārāk, Mēdāk, Mīljāk, Mūjāk, Nòvāk, Ōdāk, Sēlāk, Vūčijāk...), a manje u tvorbi nadimaka (npr. Čòlāk, Čūčāk, Hřnjāk, Lūlāk, Rēpāk...). U osnovnih riječi Šādžāk i ĩšāk /ak/ nije tvorbeni nastavak. Prezimana Čòlak i Čòlāk prozodijski su varijantna; prvo je nastalo konverzijom antroponimiziranoga turcizma čòlak, a drugo sufiksacijom nadimka (Čòla → Čòlāk) ili promjenom prozodemske strukture (Čòlak → Čòlāk). U imenā i nadimaka sufiks -āk se uglavnom dodaje na jednosložne hipokorističke osnove (npr. Mīlja → Mīljāk, Mūja → Mūjāk...). Većina imena i nadimaka ima kratkosilazni naglasak, a samo Nòvāk i Vūčijāk kratkouzlazni.

¹⁷⁵ U zapadnohercegovačkim govorima još se rabe samo dva leksema: livāja (ljevoruk čovjek) i verāja (dio veriga nad ognjištem).

¹⁷⁶ Prezime Bulājīc, Skočājīc, Verājīc... ostvaruju se fonijski u sredstvima javnoga informiranja s kratkouzlaznim naglaskom u istom slogu (Bulājīc, Skočājīc, Verājīc...)

Sufiks -āk je plodan u tvorbi etnika, od kojih su mnogi preobrazbom postali prezimena, i to na području Hercegovine i Bosne (npr. Bòšnjāk, Drèžnjāk, Dūvnjāk, Kladùšāk, Kuprèšāk, Lìvnjāk, Rāmljāk, Rāvnjāk, Sènjāk, Trāvnjāk, Vrdòljāk...). Iz navedenih se primjera vidi da su frekventne osnovne riječi prozodemske strukture 00 (npr. Bòšnjāk...), a rijetke one koje imaju strukturu 0̄0 (npr. Rāmljāk...). Ako ime ili nadimak ima prozodemsku strukturu 0̄0, onda i prezime ima istu (npr. Mòdrāk → Mòdrāković, Nòvāk → Nòvāković, Sèlāk → Sèlāković...), a ako pak ima strukturu 00, onda se u prezimena ostvaruje medijalni dugouzlazni naglasak (npr. Bòšnjāk → Bošnjāković, Īsāk → Isāković, Nòvāk → Novāković...). Prezimena Nòvāković i Novāković prozodijski su varijantna jer su varijantne i njihove osnovne riječi (Nòvāk → Nòvāković i Nòvāk → Novāković).

TO + -ala

Ova tvorbeni struktura ima samo jednu potvrdu u zapadnohercegovačkoj antroponimiji (Mùjala).

TO + -alo

Sufiks -alo se uglavnom dodaje na jednosložne osnove i ima pejorativno značenje (npr. Āralo, Brèkalo, Búbalo, Čúvalo, Mújalo, Nógalo, Prškalo, Rizikalo, Šúvalo...). Osnovne riječi su većinom nadimci (npr. Čépalo, Hākalo, Pādalo, Píštalo, Prškalo...) jer su osobe identificirane po intenzivnom vršenju neke radnje. Pejorativi navedene tvorbeni strukture rijetki su među imenima (npr. Mújalo, Trípalo...).

Osnovne riječi tvorene sufiksom -alo imaju tri prozodemske strukture.

- 1) 000 (Búbalo, Čépalo, Čúvalo, Ménalo, Mújalo, Nógalo, Píštalo, Šúvalo);
- 2) 0̄00 (Āralo, Bájalo, Brèkalo, Hākalo, Pādalo, Prškalo),
- 3) 0̄00 (Rizikalo, Trčalo).

Osnovna riječ u tvorbenom procesu unosi u izvedeno prezime neizmijenjen naglasak (npr. Hākalo → Hākalović, Pādalo → Pādalović...).

TO + -āl̄j

Ova je tvorbeni struktura potvrđena u četiriju osnovnih riječi u kojih je sufiks -āl̄j dodan na jednosložnu osnovu imena ili nadimka (Mihāl̄j, Mr̄vāl̄j, Rādāl̄j, Škòbāl̄j). Navedene riječi imaju dvije prozodemske strukture.

- 1) 0̄0 (Mr̄vāl̄j, Rādāl̄j, Škòbāl̄j),
- 2) 0̄0 (Mihāl̄j).

Prozodemska struktura 0̄0 osnovne riječi prenosi se neizmijenjeno u izvedeno prezime (npr. Mr̄vāl̄j → Mr̄vāl̄jević...), a struktura 0̄0 izmijenjeno (npr. Mihāl̄j → Mihāl̄jević...).

TO + -an

Brojne su osnovne riječi ove tvorbeni strukture u kojih je na jednosložnu hipokorističku osnovu dodan sufiks -an (npr. Bòban, Br̄kan, Drāgan, Mārkan, Milan, Mr̄gan, Mùjkan, Mùšan, Pèran, Smòljan, Šiman, Vican, Vr̄can...). Taj se sufiks najčešće dodaje na osnove imenâ, rjeđe na osnove nadimaka. U zapadnohercegovačkoj antroponimiji sufiks -an se javlja s hipokorističkim značenjem (npr. Ánte → Antan, Bòško → Bòškan, Drāgo → Drāgan, Jóska → Jòskan, Mārko → Mārkan, Máte → Mātan, Míle → Milan...), ali i desamentiziran i to u službenih imena sa završnom sekvencijom /an/, nadjenutih po rođenju (npr. Drāgan, Milan, Zòran...).

Navedenu tvorbeni strukturu nemaju imena i nadimci turskoga podrijetla, u kojih fonemska sekvencija /an/ i nije sufiks (npr. Ājan, Jāran, Hāsan, Ėsman, Ramādan, Sīnan, Šāban...). Ni u imenâ grčkoga i latinskoga podrijetla sekvencija /an/ nije sufiks (npr. Dāmjan, Dāmnjan...) pa ne pripadaju navedenoj tvorbenoj strukturi, nego samo prozodemskoj. Budući da u zapadnohercegovačkoj antroponimiji nije potvrđen antroponim Gāvran (← Gávro ← Gāvriilo), bit će vjerojatno da je osnovna riječ Gāvran nastala antroponimizacijom apelativa gāvran.

Osnovne riječi ove tvorbeni strukture imaju vrlo frekventnu prozodemsku strukturu 00 (npr. Bègan, Bòljan, Br̄kan, Cvitan, Drāgan, Glāvan, Kr̄žan, Mācan, Milan, Mùjkan, Mùšan, Pèran, Rādan, Vr̄can, Vùkan...).

Kada ime ili nadimak ovakve sturkture motivira prezime, onda se u tvorbenom procesu u nj neizmijenjeno prenosi naglasak (npr. Cvitan → Cvitanović, Glāvan → Glāvanović, Jòvan → Jòvanović, Kr̄žan → Kr̄žanović, Mācan → Mācanović, Milan → Milanović, Mùjkan → Mùjkanović, Pèran → Pèranović, Stòjan → Stòjanović, Vùkan → Vùkanović...). U ovakvih se prezimena u zapadnohercegovačkim govorima ne ostvaruje proparoksitoni dugouzlazni naglasak. Istu prozodemsku strukturu imaju i osnovne riječi u kojih /an/ nije sufiks, pa tako i prezimena njima motivirana (npr. Dāmjan → Dāmjanović, Hāsan → Hāsanović, Jāran → Jāranović, Ėsman → Ėsmanović, Ramādan → Ramādanović, Sīnan → Sīnanović, Šāban → Šābanović...).

TO + -ān

Sufiks -ān uvijek se dodaje na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Bùljān, Dūrān, Mālān, Mīlān, Mùjān, Pèrvān...). Imena navedene tvorbeni strukture u istoj antroponimiji imaju u opreci oblik s kratkouzlaznim naglaskom (npr. Bùljān : Bùljan, Dūrān : Dūran, Mālān : Mālan, Mīlān : Milan, Mùjān : Mùjan, Pèrvān : Pèvan...). Na osnovi ovoga bi se moglo zaključiti da su prvi oblici nastali dodavanjem sufiksa -ān na osnovu (npr. Míle → Mīlān...) ili pak promjenom prozodemske strukture

(npr. Milan → Mīlān...) i to samo nakon desemantizacije prvoga hipokoristika. Nadimci Dōgān, Džēvlān, Džōlān, Fālān, Gāvran... ne pripadaju ovoj tvorbenoj strukturi iako imaju istu prozodemsku. Ovamo ne pripadaju ni imena Stīpān i Stjēpān zato što fonemska sekvencija /an/ nije nastavak (grč. Stephanos).

Prozodemska struktura osnovne riječi prenosi se neizmijenjeno u prezime (npr. Mālān → Mālānović, Mūjān → Mūjānović...).

TO + -anja

Sufiksom -anja tvore se hipokoristici muškoga roda (npr. Īvanja, Mātānja, Milanja...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji sufiks -anja nije više tvorbeno aktivan. Potvrđen je samo u sturkturi prezimena Šarāvanja. Prozodemska struktura navedenih antroponima je 000, dakle proparoksitoni kratkouzlazni naglasak.

TO + -ar

Za sufiks -ar u literaturi stoji da je romanskoga podrijetla ([462], I., 49. - 52.). Potvrđen je u nekoliko neizvedenih prezimena (npr. Čavar, Pèhar, Sèsar, Vègar...). Od nekih su potvrđene i hipokorističke forme (npr. Čavar → Čávo, Vègar → Végo...). Ovu tvorbenu strukturu nemaju imena i nadimci turskoga podrijetla u kojih -ar nije sufiks (npr. Āčkar, Hājdār, Jāšār...). Prozodemska struktura osnovnih riječi prenosi se neizmijenjeno u izvedeno prezime (npr. Čavar → Čavarović...).

TO + -ār

Sufiks -ār imaju osnovne riječi u osnovi kojih je apelativ sa značenjem "vršitelj radnje" (npr. Lōnčār, Ōpančār, Pūcār, Rešetār, Sūdār, Stūpār, Zdīlār...) ili sa značenjem "zanimanje" (npr. Falētār, Kapūlār, Katūnār, Pūdār, Vōlār...). Navedenu tvorbenu strukturu nemaju osnovne riječi u osnovi kojih je apelativ turskoga ili perzijskoga podrijetla. Fonemska sekvencija /ar/ nije nastavak, nego samo dio postave perzijskoga složeničkoga dijela dār (← dāšten) (npr. Alēndār, Bāždār, Bajrāktār, Čohōdār, Dīzdār, Sērdār...) ili turskoga priljepka -jar (npr. Bahtījār, Hubījār...).

Osnovne riječi imaju dvije vrste prozodemskih sturktura.

- 1) 00 (npr. Lōnčār, Mēdār, Pūdār, Rešetār, Sūdār, Vōlār...),
- 2) 00 (npr. Bōbār, Brīzār, Kōlār, Pūcār, Sītār, Zdīlār...).

Jedino osnovna riječ Ōpančār ima proparoksitoni kratkouzlazni naglasak. Ako osnovna riječ ima prozodemsku sturkturu 00, onda u izvedenih prezimena nema promjene prozodijskih jedinica (npr. Mlīnār → Mlīnārević...). Ako pak osnovna riječ ima prozodemsku strukturu 00, onda se u

izvedenih prezimena ostvaruje proparoksitoni dugouzlazni naglasak (npr. Pōljār → Poljārević, Vōlār → Volārević...).

TO + -ara

Sufiksom -ara tvore se ženski pejorativi (npr. Īkara, Īvara, Jōzara, Lūcara, Māndara, Šimara, Vīdara...) i nadimci u osnovi kojih su apelativi (npr. Kāvāra, Lōgara, Pācara, Šūbara...). U suvremenoj zapadnohercegovačkoj antroponimiji sufiks -ara je još aktivan u tvorbi pejorativa.

Osnovna riječ ovako tvorena ima prozodemsku strukturu 000 koja se neizmijenjeno prenosi u prezime (npr. Māndara → Māndarić, Tāndara → Tāndarić...).

TO + -as

Sufiks -as je vrlo aktivan u tvorbi hipokoristika (npr. Āntas, Gīgas, Īkas, Īlkaš, Īvas, Jūras, Lūkas, Ljūbas, Mātas, Milas, Mīrkas, Pēras, Pīlkaš, Tōmas...).¹⁷⁷ U zapadnohercegovačkoj antroponimiji samo je osam osnovnih riječi tvoreno sufiksom -as (Bōras, Đūras, Ljūbas, Māras, Milas, Prālas, Tōmas, Vūkas). Kad hipokoristici navedene tvorbene strukture motiviraju prezimena, onda se neizmijenjeno prenosi naglasak osnovne riječi (npr. Đūras → Đūrasović, Vūkas → Vūkasović...).

TO + -ās

Hipokoristici tvoreni sufiksima -as i -ās varijantni su na suprasegmentnoj razini (npr. Đūras : Đūrās, Milas : Mīlās, Vūkas : Vūkās). Sufiks -as je čest, a sufiks -ās rijedak u zapadnohercegovačkoj antroponimiji. Oni imaju i različite areale prostiranja: -as je donjohercegovački, a -ās gornjohercegovački. Hipokoristici sa sufiksom -as imaju prozodemsku strukturu 00 (npr. Milas...), a oni sa sufiksom -ās strukturu 00 (npr. Mīlās...). Iako nema dokaza, ne može se isključiti mogućnost da su hipokoristici sa sufiksom -ās nastali promjenom prozodemske strukture onih na -as (npr. Đūras → Đūrās, Milas → Mīlās, Vūkas → Vūkās...).

¹⁷⁷ Svi ovi hipokoristici postoje danas u antroponimiji Radišića kod Ljubuškoga. U nekih se -as zamjenjuje sufiksom -ić ili -ać pa bi se na osnovi toga moglo zaključiti da se radi o sufiksu ako ne istoga, a ono barem sličnoga značenja (npr. Gīgas : Gīgić : Gīgāć, Mīrkas : Mirkić : Mīrkāć...). Iako su u zapadnoj Hercegovini uobičajeni hipokoristici tvoreni sufiksom -as, u ovom kraju nije poznata izreka da su svi -asi Vlasi, vjerojatno i zbog toga što je stanovništvo uglavnom slavenskoga podrijetla.

TO + -aš

Sufiksom -aš tvore se hipokoristici (npr. Īkāš, Jūrāš, Lūjāš, Pērāš, Tōmāš...) i nadimci (npr. Glāvāš, Kīkāš, Kmētāš, Kopilāš, Mētlāš...). U imenā prevladava prozodemska struktura ōō, a u nadimaka ōō. U izvedenih prezimena prozodemska struktura osnovne riječi prenosi se neizmijenjeno (npr. Kīkāš → Kīkāšević...), a struktura ōō izmijenjeno (npr. Glāvāš → Glavāšević).

TO + -at

Sufiks -at se dodaje na jednosložne osnove (npr. Būlat, Būrat, Mijat, Pilat, Rādat...). Prozodemska struktura ōō (npr. Mijat...) prenosi se neizmijenjeno u prezimena, tvorena sufiksima -ić i -ović (npr. Būrat → Būratović, Mijat → Mijatović, Pilat → Pilatić, Vūjat → Vūjatović...).

TO + -ava

Sufiks -ava se dodaje samo na jednosložne osnove ženskih hipokoristika (npr. Jēla → Jēlava, Kāta → Kātava, Mīla → Milava, Pēra → Pērava, Šīma → Šīmava...).¹⁷⁸ Sufiks -ava je zapravo nastao od sufiksa -av.¹⁷⁹ Prozodemska struktura osnovnih riječi prenosi se u prezime neizmijenjeno (npr. Jēlava → Jēlavić, Kātava → Kātavić, Milava → Milavić, Pēnava → Pēnavić...).

TO + -čija

Ovakvu tvorbenu strukturu imaju samo turcizmi koji znače vršitelja radnje ili pak zanimanje. Sufiks -čija je morfološki adaptirani turski priljepak -çi koji dolazi samo na osnove turcizama (npr. kùluk → kulùkčija, sàrač → saràčija, tōp → tōpčija, tūfek → tufèkčija...). Malo je prezimena motiviranih nadimcima navedene tvorbene strukture (npr. Kulùkčija, Mutàpčija, Mutàpčić, Saràčić, Tōpčić, Tufèkčija...).

TO + -džija

Sufiks -džija ima isto značenje kao i prethodni -čija (npr. mutàbdžija : mutàpčija...). Sufiks -džija (← tur. -ci) nastao je u procesu morfološke adaptacije indeklinabilnih turcizama. Za razliku od prethodnoga dodaje se i na slavenske osnove (npr. hváldžija, šaljvdžija...). Sufiks -džija je

¹⁷⁸ Sufiks -ava je u zapadnohercegovačkim govorima uobičajen u tvorbi imena krava, kobila, ovaca... (npr. Mācava, Milava, Rūžava, Šārava...).

¹⁷⁹ U humskoj antroponimiji (14. st.) potvrđeno je osobno ime Bogavac koje je motiviralo patronim Bogavčić. U imenā Bogavac, Milavac, Peravac... može se odlučiti složeni sufiks -avac (npr. Bog-avac, Mil-avac, Per-avac...).

i plodniji od sufiksa -čija što je vidljivo ne samo u općem nego i u antroponimskom leksiku. Naime, znatno je više prezimena u osnovi kojih su nadimci sa sufiksom -džija (npr. Lagùmdžija, Samàrdžija, Dugàndžić, Kujùndžić...). U izvedenih prezimena naglasak je jednak naglasku osnovne riječi (npr. kalàjdžija → Kalàjdžić, pilàvdžija → Pilàvdžić, samàrdžija → Samàrdžić...).

TO + -e

Sufiksom -e tvore se u zapadnohercegovačkoj antroponimiji hipokoristici muških osoba (npr. Ante, Júre, Máte, Míle, Stípe, Tóle...), a nikad ženskih (npr. Áne, Káte, Mándé, Máre...). Češće se sufiks -e dodaje na pokraćene osnove (npr. Jūraj → Jūr-e, Stīpān → Stīp-e...), nego na one prethodno proširene derivacijskim morfemom (npr. Radòslav/Ràdomir → Rá+lj-e/Rá+š-e...). Naglasak osnovne riječi zadržavaju sva prezimena koja su motivirana hipokoristicima navedene tvorbene strukture (npr. Ante → Ántić, Júre → Júrić, Máte → Mátīć, Póle → Pólić, Tóle → Tólić, Bólje → Bóljević, Búlje → Búljević, Rálje → Ráljević...).

TO + -eč

Sufiks -eč, koji ima hipokorističko značenje, slabo je plodan u tvorbi imena (npr. Jùreč, Òreč, Stipeč...). U prezimena Bùrečić ne može se pouzdano odrediti osnovna riječ jer ne postoje nikakvi podaci o rodočelniku (Bùreč/Bùrek → Bùrečić). Prozodemska struktura ōō prenosi se u izvedenih prezimena (ne)izmijenjeno. Ako su prezimena tvorena sufiksom -ić, onda je prozodemska struktura neizmijenjena (npr. Jùreč → Jùrečić...), a ako su pak tvorena sufiksom -ević, onda je izmijenjena (npr. Òreč → Orèčević...).

U prve skupine prenesen je naglasak N jd. osnovne riječi, a u druge naglasak G jd.

TO + -ela

Sufiks -ela, koji ima deminutivno-hipokorističko značenje, dodaje se na jednosložne osnove (npr. Čùbela, Jòkela, Jùkela, Māstela, Mřkela, Nàkela, Ràkela...). Prezimena motivirana imenima navedene strukture imaju isti naglasak kao i osnovna riječ (npr. Čùbela → Čùbelić, Mřkela → Mřkelić, Ràkela → Ràkelić...).

TO + -ēla

Sufiks -ēla također se dodaje na jednosložne osnove. Prema tomu kako se u zapadnohercegovačkom antroponimskom sustavu rabe imena tvorena sufiksima -ela i -ēla može se zaključiti da prva imaju deminutivno-hipokorističko značenje (npr. Čùbela, Mřkela, Ràkela...), a druga deminutivno-pejorativno (npr. Čùbēla, Mřkēla, Ràkēla...). To je zbog toga što čovjek nizak rastom može jednima biti drag, a drugima čak poslužiti za porugu.

TO + -elj

Sufiks -elj, koji se dodaje na jednosložne osnove, vrlo je plodan u tvorbi nadimaka (npr. Gùdelj, Grìzelj, Kàvelj, Kèvelj, Křndelj, Křzelj, Mr̃velj, Pr̃ndelj, Šumelj...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji nema prezimenâ izvedenih od nadimaka ovakve tvorbene strukture. Jedina je potvrda patronim Grizèljević u kojega je naglasak osnovne riječi prenesen izmijenjeno (Grìzelj → Grizèljević).

TO + -elja

Sufiks -elja je manje plodan od sufiksa -elj. Dodaje se na jednosložne osnove imenâ, rijetko nadimaka (npr. Īvelja, Jòzelja, Màrelja, Pèrelja, Stìpelja...). Ovakve je tvorbene strukture samo prezime Šekelja. Prozodemska struktura navedenih antroponima je 000 (npr. Īvelja, Màrelja, Pèrelja...).

TO + -en

Sufiks -en je u zapadnohercegovačkoj antroponimiji slabo plodan jer je malo potvrda koje imaju navedenu tovrbenu strukturu (npr. Gvòzden, Dražen, Mlâden, Slâven...). Osnovne riječi prezimenâ Bèhmen, Èglenović, Kòmljenović, Nèvenović i Špùren nemaju navedenu tovrbenu strukturu. Prozodemska struktura 00 prenosi se neizmijenjeno u prezime (npr. Mlâden → Mlâdenović...).

TO + -enda

Sufiks -enda uglavnom se dodaje na jednosložne osnove (npr. Krčènda, Lukènda, Prlènda...), a rijetko na dvosložne (npr. Pilipènda...). Osnovne riječi ovakve tvorbene strukture ostvaruju se u štokavskoj antroponimiji s paroksitonim i proparoksitonim kratkoulaznim naglaskom s tim da iza ovoga drugoga slijedi zanaglasna dužina (npr. Lukènda : Lùkènda, Pilipènda : Pilipènda...).

TO + -eš

Sufiksom -eš tvorena su imena (npr. Grùbeš, Jùreš, Rùdeš, Vrànješ...) i nadimci (npr. Gr̃beš, Mèndeš, Tèrkeš...). I u jednih i u drugih je prozodemska struktura 00, osim osnovne riječi Tìkveš u koje se ostvaruje kratkosilazni naglasak. Kad imena i nadimci navedene prozodemske strukture motiviraju prezimena, onda se u njih ostvaruje naglasak kao u G jd. osnovne riječi (npr. Vrànješ → Vranjèšević...). Ako su prezimena tovrena sufiksom -ić, onda se naglasak prenosi neizmijenjeno (npr. Vrànješ → Vrànješić...).

TO + -eša

Sufiks -eša se dodaje na iste osnove kao i sufiks -eš (npr. Gr̃beša, Grùbeša, Kùtleša, Màsleša, Rèpeša, Tìkveša...). Osnovne riječi ovako tovrene imaju prozodemsku strukturu 000, rijetko 000. Sufiks -ić se dodaje na osnovne riječi tvorbene strukture TO + -eš i TO + -eša (npr. Grùbeš → Grùbešić i Grùbeša → Grùbešić...). Zbog toga se bez povijesnih antroponimijskih podataka ne može točno odrediti osnovna riječ (npr. Bàreš/Bàreša → Bàrešić, Gàleš/Gàleša → Gàlešić, Gr̃beš/Gr̃beša → Gr̃bešić, Mårkeš/Mårkeša → Mårkešić, Måteš/Måteša → Måtešić...).

TO + -eta

Sufiks -eta se dodaje na jednosložne hipokorističke osnove (npr. Īveta, Jùreta, Mìleta, Mìšeta, Stìpeta, Vùleta...). Sufiks -eta nije više aktivan u tvorbi zapadnohercegovačkih hipokoristika iako je u ovoj antroponimiji potvrđeno čak 12 osnovnih riječi navedene tvorbene strukture (Bàleta, Bègeta, Bènetta, Bòbeta, Cìpeta, Hàketa, Làžeta, Mårgeta, Mìleta, Mìšeta, Pìleta, Vùleta). U tvorbenom procesu prozodemska struktura osnovne riječi prenosi se neizmijenjeno u izvedeno prezime (npr. Bàleta → Bàletić, Cìpeta → Cìpetić, Mìleta → Mìletić, Mìšeta → Mìšetić, Vùleta → Vùletić...). Prozodemska struktura 000 (npr. Īveta, Jùreta, Mìleta...) nije potvrđena u zapadnohercegovačkoj antroponimiji.

TO + -ez

Sufiks -ez¹⁸⁰ je supstratskoga podrijetla¹⁸¹ i ima deminutivno-hipokorističko značenje. Prozodemska struktura osnovnih riječi prenesena je neizmijenjeno u izvedenih prezimena (npr. Īvez → Īvezić, Kàlez → Kàlezić...).

TO + -īc

Sufiks -īc u derivaciji daje imenu deminutivno-hipokorističko značenje. U zapadnohercegovačkoj antroponimiji potvrđen je samo jedan antroponim navedene tvorbene strukture koji je motivirao neizvedeno prezime Pètric i izvedeno Petričević. Kad se ne bi znalo da su Petričevići ogranak Petricâ, onda bi se izvedeno prezime Petričević moglo dovesti i u tovrbenu vezu s još jednim antroponimom (Pètric → Petričević i Pètrič → Petričević). Kad se od osnovne riječi ovakve tvorbene strukture izvodi prezime sufiksom -ić, onda se ne mijenja njena prozodemska struktura (npr. Jùric

¹⁸⁰ Za sufiks -eza u zapadnohercegovačkoj antroponimiji postoji samo potvrda u nadimka Kòkeza. Takvim su nadimkom sumještani identificirali jednoga svojega pretka koji je imao malu glavu.

¹⁸¹ U albanskom jeziku sufiks -ēz ima deminutivno značenje i frekventan je u deminuciji apelativa.

→ Jùričić, Pètric → Pètričić...), a kad se pak dodaje sufiks -ević, onda se u prezimenâ na mjestu dužine ostvaruje dugouzlazni naglasak (npr. Jùric → Juríčević, Pètric → Petričević...).

TO + -ica

Sufiks -ica je jedan od plodnijih. Njime je u zapadnohercegovačkoj antroponimiji tvoreno čak 38 osnovnih riječi. Značenje mu je deminutivno-hipokorističko. Javlja se u tvorbi imenâ, rijetko nadimaka (npr. Bžica, Hàsica, Hñjica, Ibrica, Ivica, Jòzica, Jùrica, Mårkica, Mùjica, Pèrica, Rèpica, Stìpica, Vùjica...). Sufiks -ica je plodan i u tvorbi hipokoristika ženskih osoba (npr. Ànica, Ànkica, Dànica, Dràgica, Ivica, Jèlica, Kàtica, Måndica, Mårica, Pàvica, Rùžica, Slàvica...). Ovaj se sufiks uglavnom dodaje na hipokorističke osnove (npr. Júre → Jùrica, Ívo → Ivica, Péro → Pèrica, Káta → Kàtica, Mára → Mårica, Sláva → Slàvica...). U prezimena Zlòmužica ne može se zasigurno znati je li osnovna riječ tvorena sufiksacijom imena *Zlòmuž (Zlomuž-ica) ili se pak radi o složeno-sufiksnoj tvorbi nadimka Zlòmužica (Zl-o-muž-ica). Prezimena koja su motivirana imenima ili nadimcima navedene tvorbenne strukture zadržavaju prozodeme osnovnih riječi (npr. Àndrijica → Àndričić, Ànica → Àničić, Iljica → Iličić, Jèlica → Jèličić, Rèpica → Rèpičić...).

TO + -iç

Sufiks -iç imenu daje hipokorističko značenje (npr. Dràgiç, Jùriç, Miliç, Pàvliç, Pètriç, Ràjiç, Vùjiç...). Iako u zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima trinaest osnovnih riječi ovakve tvorbenne strukture, ipak se danas sufiksom -iç više ne tvore novi hipokoristici. U ovoj su antroponimiji samo tri neizvedena prezimena (Jùriç, Ràič, Ràjiç), a ostala su izvedena (npr. Dragíčević, Miličević, Pavličević, Petričević...). Prozodemska struktura osnovnih riječi prenesena je u tvorbenom procesu bez izmjena u prezimena tvorena sufiksom -iç (npr. Jùriç → Jùričić...). Ako su pak prezimena tvorena sufiksom -ević, onda se na mjestu zanaglasne dužine ostvaruje dugouzlazni naglasak (npr. Jùriç → Juríčević, Ràjiç → Rajíčević...).¹⁸²

TO + -iç

Sufiks -iç je osrednje plodan, dodaje se na jednosložne osnove i ima deminutivno-hipokorističko ili samo hipokorističko značenje (npr. Dràgiç, Ivic, Jùriç, Miliç, Pèriç, Vlajiç...). Hipokoristici tvoreni sufiksom -iç ostvaruju

¹⁸² U hercegovačkim maticama rođenih potvrđeni su i jedni i drugi oblici (Raig, Jurig, Raičevich, Juričevich).

se u štokavskoj antroponimiji s inicijalnim kratkouzlaznim i kratkosilaznim naglaskom (npr. Dràgiç : Dràgiç, Ivic : Ivic, Miliç : Miliç...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji sufiks -iç još je aktivan u tvorbi hipokoristika, ali samo onih s kratkosilaznim naglaskom (npr. Dràgiç, Ivic, Pèriç...). U prezimenâ motiviranih hipokoristicima navedene tvorbenne strukture u zapadnohercegovačkoj antroponimiji ostvaruje se samo kratkouzlazni naglasak (npr. Dràgičević, Ivicčević, Miličević...).

TO + -iç

Sufiks -iç je približno iste plodnosti kao i prethodni. Dodaje se na jednosložne osnove, ima deminutivno-hipokorističko ili samo hipokorističko značenje (npr. Bòškiç, Dràgiç, Ivic, Miliç, Pètriç...). U suvremenoj zapadnohercegovačkoj antroponimiji sufiks -iç se već rijetko javlja u tvorbi hipokoristika. Potvrđen je samo u neizvedenoga prezimena Mårkiç i u ekonima Dràgičina. Kad se na osnove ovako tvorenih osnovnih riječi doda prezimski sufiks -ević, onda se obvezno ostvaruje medijalni dugouzlazni naglasak (npr. Dràgiç → Dragíčević, Mårkiç → Markíčević, Miliç → Miličević...). Na osnovi naglaska u prezimenâ može se točno odrediti osnovna riječ i njena prozodemska struktura (npr. Dràgiç → Dràgičević, Dràgiç → Dràgičević, Dràgiç → Dragíčević; Miliç → Miličević, Miliç → Miličević, Miliç → Miličević...).

TO + -ija

Sufiks -ija se dodaje na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Milija, Pècija, Pèrija, Zùrija...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji ovaj sufiks više nije aktivan, a malo je i prezimena koja su motivirana imenima i nadimcima takve tvorbenne strukture (npr. Làvrija → Làvriç, Zùrija → Zùriç...). Navedenu strukturu nemaju osnovne riječi u osnovi kojih su turcizmi u kojih je pak fonemska sekvencija /ija/ nastala adaptacijom indeklinabilnoga oblika morfološkomu sustavu deklinabilnih oblika (npr. Àli → Àlija, Bàli → Bàlija, Kàdri → Kàdrija...). Sufiks -ija se ne može odlučiti ni u imenâ, posuđenih posredstvom kršćanstva, koja završavaju fonemskom sekvencom /ija/ (npr. Àndrija, Ilija, Måtija, Tàdija...).

TO + -ika

Sufiks -ika je slabo plodan i ima hipokorističko značenje. Dodaje se na hipokorističke (npr. Ivika, Jòçika, Jòzika, Pècika, Pèrika, Pèšika, Tòšika...) i nehipokorističke osnove (npr. Ivànika, Omèrika...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji samo su četiri prezimena motivirana imenima i nadimcima navedene tvorbenne strukture (Ivànika, Kùkrika, Omèrika i Zelènika).

TO + -ilo

Hipokoristički sufiks -ilo osrednje je plodnosti. Češći je u tvorbi imenâ, nego u tvorbi nadimaka (npr. Čabrilo, Čubrilo, Gavrilo, Jòzilo, Mùjilo, Tanásilo, Vlådilo, Vùčilo...). Svi antroponimi ovakve tvorbenne strukture imaju proparoksitoni kratkouzlazni naglasak koji se neizmijenjeno prenosi u izvedeno prezime (npr. Gavrilo → Gàvrilović, Šušilo → Šušilović, Tanásilo → Tanásilović...).

TO + -ilj

Sufiks -ilj se dodaje na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje. Češći je u tvorbi imenâ, nego u tvorbi nadimaka (npr. Gàzilj, Jùrilj, Kùrilj, Pèhilj, Pètrilj, Vàsilj...). Budući da je prozodemska struktura u osnovnih riječi 00, u izvedenih prezimena uvijek je proparoksitoni dugouzlazni naglasak (npr. Mètilj → Metiljević, Vàsilj → Vasiljević...).

TO + -in

Sufiks -in nije više aktivan u tvorbi suvremenih zapadnohercegovačkih hipokoristika kao što je nekad bio što se može zaključiti na osnovi prezimena motiviranih imenima navedene tvorbenne strukture (npr. Jèlin, Ràdin, Sàlčin...). U izvedenih prezimena teško je, bez znanja povijesnih antroponimijskih podataka, odrediti ima li osnovna riječ strukturu TO + -in ili TO + -ina (npr. Lùjin/Lùjina → Lùjinović, Šàlin/Šàlina → Šàlinović, Vùjin/Vùjina → Vùjinović...). U imenâ turskoga podrijetla /in/ nije sufiks (npr. Èmin, Husèin, Múmin, Šàhin...). Prozodemska struktura osnovnih riječi je 00 i prenosi se neizmijenjeno u tvorbenom procesu (npr. Lùjin → Lùjinović, Sàlčin → Sàlčinović, Vùjin → Vùjinović...).

TO + -in

Sufiks -in se dodaje na jednosložne osnove (npr. Jàzvin, Mèdin, Pàžin, Sòldin...). Ni ovaj sufiks nije više aktivan u tvorbi zapadnohercegovačkih hipokoristika. Prozodemska struktura osnovnih riječi je 00. U izvedenih prezimena na mjestu zanaglasne dužine ostvaruje se dugouzlazni naglasak kao u G jd. osnovne riječi (npr. Augùstin → Augustinović, Mèdin → Medínović...).

TO + -ina

Sufiks -ina je vrlo plodan u tvorbi imena augmentativno-hipokorističkoga značenja (npr. Bùljina, Čùlina, Jakòvina, Jèlina, Jèrina, Jòzina, Kràjina, Màlina, Pàvlina, Pètrina, Stìpina, Vùčina, Vùjina...). Češći je u tvorbi muških, nego u tvorbi ženskih imena. Sufiks -ina preinačuje značenje osnovne riječi tako da joj dodaje samo augmentativno značenje (npr.

Jàkov → Jakòvina, Jéla/Jéla → Jèlina, Jéra/Jére → Jèrina, Józo → Jòzina, Vùjo → Vùjina...). Sufiks -ina je plodan i u tvorbi apelativa augmentativnoga značenja koji su antroponimizacijom postali nadimci i prezimena (npr. Bristina, Bistina, Čarapina, Čupina, Glàvina, Komàdina, Kundàčina, Kvàsina, Ōvčina, Tìkvina, Trùtina...). Plodnost sufiksa -ina potvrđuje 48 imena i nadimaka koji su motivirali zapadnohercegovačka prezimena.

Najviše osnovnih riječi ima prozodemsku strukturu s proparoksitonim kratkim naglascima.

1) 000 (npr. Čùlina, Fàzlina, Jòzina, Màlina, Mòstina, Pàvlina, Pèrina, Stìpina, Vùjina...);

2) 000 (npr. Kràjina, Prùsina, Tìkvina...).

Samo jedna osnovna riječ ima strukturu 000 (Gùzina), jedna 000 (Planina) i jedna 0000 (Čarapina). Osnovne riječi navedene tvorbenne strukture prenose neizmijenjeno naglasak u izvedeno prezime (npr. Čùlina → Čùlinović, Jòzina → Jòzinović, Kràjina → Kràjinović...).

TO + -inja

Sufiksom -inja tvore se hipokoristici ženskih osoba (npr. Dràginja, Milinja, Sàvinja...). Prozodemska struktura je 000 (npr. Dràginja...). U osnovne riječi Plòčkinja, koja je motivirala prezime Plòčkinjić, sufiks je -kinja, a ne -inja (Plòča → Plòčak/Plòčkinja).

TO + -ir

Sufiks -ir je slabo plodan, dodaje se na jednosložne hipokorističke osnove (npr. Àhmo → Àhmīr, Ívo → Ívīr, Kóso → Kòsīr...). U osnovnih riječi Bānbīr, Čēsīr i Misīr fonemska sekvencija /ir/ nije sufiks, nego fonološki adaptirani turski priljepak. Isti je priljepak i u muslimanskim imena turskoga i arapskoga podrijetla (npr. Bècīr, Bèšīr, Dèmīr, Jàkīr, Šàcīr, Tàhīr, Zàhīr...). Imena iz ove skupine imaju prozodemsku strukturu 00 (npr. Àhmīr...).

TO + -iš

Sufiks -iš je slabo plodan, dodaje se na jednosložne (npr. Jòviš, Mèmīš, Pàvlīš, Pèrīš, Tùtiš...) i dvosložne osnove (npr. Ivānīš...). Ovako tvoreni hipokoristici imaju prozodemsku strukturu 00. U izvedenih prezimena ostvaruje se na mjestu zanaglasne dužine duoguzlazni naglasak (npr. Ivānīš → Ivanīšević, Mèmīš → Memīšević...).

TO + -iša

Sufiks -iša je za razliku od sufiksa -iš vrlo plodan; dodaje se na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Āntiša, Bāriša, Īviša, Ĵakiša, Ĵuriša, Mātiša, Pēriša, Rādiša, Stīpiša...). Sufiks -iša je bio aktivan i u prošlim stoljećima što potvrđuje i jedanaest osnovnih riječi u zapadnohercegovačkoj antroponimiji (Bāriša, Āumiša, Grūbiša, Ĵakiša, Ĵoviša, Ĵuriša, Lākiša, Miliša, Pēriša, Prēviša, Rādiša). Prozodemska struktura osnovnih riječi prenosi se neizmijenjeno u tvorbenom procesu (npr. Grūbiša → Grūbišić, Miliša → Milišić, Rādiša → Rādišić...)

TO + -ješ

Samo antroponim Grūbješ ima ovakvu tvorbenu strukturu. Prozodemska struktura je ista kao i u imenâ tvorenih sufiksom -eš. U izvedenih prezimena zadržan je naglasak osnovne riječi (npr. Grūbješ → Grūbješić...)

TO + -ka

Sufiksom -ka tvore se uglavnom ženska (ne)hipokoristička imena (npr. Bōjka, Īvka, Rājka, Stānka, Stōjka, Vōjka...). Muška imena tvorena sufiksom -ka razlikuju se od ženskih samo prozodemom (npr. Bīlka, Hūska, Mārka, Mūjka, Sālka...). I jedna i druga imena tvore se dodavanjem sufiksa -ka na jednosložnu osnovu (npr. Boj-ka, Iv-ka, Muj-ka, Sal-ka...).

Imena tvorena sufiksom -ka imaju dva naglaska:

- 1) ōō (npr. Ānka, Īvka, Stānka, Stōjka...),
- 2) ōō (npr. Bīlka, Hūska, Mūjka, Sālka...).

Prozodemska struktura osnovne riječi prenosi se neizmijenjeno u izvedeno prezime (npr. Bōjka → Bōjčić, Stōjka → Stōjčić, Bīlka → Bīlkić, Mūjka → Mūjkić...).

TO + -ko

Sufiks -ko je vrlo plodan u tvorbi muških imena i hipokoristika (npr. Blāško, Bōško, Cvītko, Mātko, Mīrko, Rājko, Stānko, Vīčko...).

Osnovne riječi se prema naglasku mogu razvrstati u četiri skupine:

- 1) ōō (npr. Brājko, Būljko, Dūlko, Džājko, Đónko, Jérko, Ĵúrko, Mīljko, Mūjko, Nūrko, Pérko, Sālko, Sírko, Slīško, Smājko, Stōjko, Vrānko, Zēljko, Zóvko...),
- 2) ōō (npr. Blāško, Bōško, Cvītko, Drāško, Mātko, Pētko, Rātko, Vīčko, Vūčko...),
- 3) ōō (npr. Ĵúrko, Mīrko, Rājko, Stānko, Vōjko...),
- 4) ōōō (npr. Būzāljo, Črvēnko, Gōvōrko, Īvānko...).

Najviše je prezimena prozodemske strukture ōō (55), zatim ōō (12), te ōō (7) i ōō (6) što jasno govori i o frekvenciji prozodema u odmilica i imenâ tvorenih sufiksom -ko. Prezimena motivirana imenima i nadimcima navedenih prozodemskih struktura imaju isti naglasak kao i osnovna riječ (npr. Brājko → Brājković, Bōško → Bōšković, Ĵúrko → Ĵürković, Īvānko → Īvānković...).

TO + -lija

Navedenu tvorbenu strukturu imaju osnovne riječi u osnovi kojih su turcizmi sa značenjem "doseljenik, došljak iz nekoga mjesta ili kraja". Sufiks -lija je nastao morfološkom adaptacijom turcizama s priljepkom -li (npr. Budimli → Budimlija, Misirli → Misirlija, Sarajli → Sarajlija...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima 26 prezimena čije osnovne riječi imaju navedenu tvorbenu strukturu (npr. Bāralić, Budimlić, Garazlić, Kuloglić, Mušelić, Sarajlija, Sarajlić...). Izvedena prezimena se s obzirom na prozodemsku strukturu djelomično razlikuju od svojih osnovnih riječi: isti je naglasak, ali ne i kvantiteta zanaglasnoga sloga (npr. Bārlija → Bāralić, Budimlija → Budimlić, Sarajlija → Sarajlić...).

TO + -man

Sufiks -man osrednje je plodnosti, dodaje se na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Ĵürman, Rādman, Vūkman...). U suvremenoj zapadnohercegovačkoj antroponimiji ovaj sufiks više nije aktivan u tvorbi hipokoristika. Izvedena prezimena zadržavaju naglasak osnovne riječi (npr. Rādman → Rādmanić, Vūkman → Vūkmanović...).

TO + -na

Sufiksom -na se tvore hipokoristici muških osoba (npr. Bōrna, Krāsna, Rājna, Vūjna...). Ovaj sufiks nije više aktivan u tvorbi zapadnohercegovačkih hipokoristika. Prozodemska struktura osnovne riječi prenosi se neizmijenjeno u izvedeno prezime (npr. Krāsna → Krāsnić,¹⁸³ Vūjna → Vūjnović...).

TO + -nik

Sufiks -nik služi za tvorbu ekonima, oronima, hidronima, rjeđe etnika. U zapadnohercegovačkoj antroponimiji postoji prezime Uložnik kojim je identificiran doseljenik iz Uloga na Neretvi.¹⁸⁴

¹⁸³ Na Kosovu postoji albanizirano slavansko prezime Krasniqi (Krasnić).

¹⁸⁴ Suvremeni etnik je Uložanin.

TO + -o

Sufiksom -o tvore se hipokoristici muških osoba (npr. Béno, Bóro, Díro, Gábri, Gábro, Gágo, Háso, Húso, Ívo, Jóvo, Józo, Kémo, Kréso, Kréšo, Lázo, Láto, Míro, Nóvo, Péco, Péšo, Péro, Rájo, Ráko, Súljo, Tólo, Tóko, Tóšo, Vújo...) i nadimci (npr. Břko, Čóro, Čóso, Gágro, Húmo, Púco, Skóko, Sláto, Spáho, Škégro, Škróbo, Šúdo, Tópo, Zádro...). Sufiks -o se dodaje na pokraćene osnove (npr. Běnedikt → Ben-o, Borislav → Bor-o, Gabrijel → Gabr-o, Krěšimír → Kreš-o, Miròslav → Mir-o, Tòlimír → Tol-o...) ili na one prethodno proširene derivacijskim morfemom s općim hipokorističkim značenjem (npr. Pětar → Pe+c-o, Pětar → Pe+š-o, Tòlimír → To+k-o, Tòlimír → To+š-o...).

U imenâ i nadimaka navedene tvorbene strukture prevladava dugouzlazni naglasak nad dugosilaznim. Ovaj drugi imaju prezimena koja potječu iz istočne Hercegovine (npr. Bâbović, Břković, Mílović, Rědžović...). Izvedena prezimena zadržavaju naglasak osnovne riječi (npr. Břko → Břkić, Čóro → Čórić, Čóso → Čósić, Gágo → Gágíć, Mújo → Mújíć, Péro → Périć, Tóko → Tókić, Tólo → Tólić, Tópo → Tópić...).

TO + -oč

Sufiks -oč je osrednje plodnosti, dodaje se na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Jěrkoč, Mihoč, Mijoč, Miroč, Pěroč, Ràdoč...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji samo su prezimena Jěrkoč i Mijoč motivirana imenima takve tvorbene strukture. Kad se od ovako tvorenih osnovnih riječi izvodi prezime, onda se ostvaruje inicijalni ili medijalni kratkouzlazni naglasak, ovisno o tom je li prezimenski nastavak -ić ili -ević (npr. Mijoč → Mijočić i Mijoč → Mijòčević, Pěroč → Pěročić i Pěroč → Pěročević...).

TO + -oja

Sufiks -oja se dodaje na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Dràgoja, Míloja, Ràdoja, Vùkoja...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji samo su četiri osnovne riječi navedene tvorbene strukture (Còkoja, Dràgoja, Lòboja i Vùkoja).

TO + -oje

I ovaj se sufiks dodaje na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Blàgoje, Bòroje, Màroje, Míloje, Pěroje, Prědoje, Ràdoje, Stànoje, Vidoje, Vùkoje...). Sufiks -oje je frekventniji od sufiksa -oja. Ni jedan ni drugi nisu više aktivni u tvorbi zapadnohercegovačkih hipokoristika. U ovoj antroponimiji postoje dva tvoreno varijantna prezimena: Vùkoja

i Vùkoje u kojih je varijantnost postignuta sufiksima -oja i -oje. U izvedenih prezimena, motiviranih imenima i nadimcima navedene tvorbene strukture, zadržan je naglasak osnovne riječi (npr. Màroje → Màrojević, Vùkoje → Vùkojević...).

TO + -ok

Sufiks -ok je slabo plodan, dodaje se na jednosložne osnove i riječi daje hipokorističko značenje (npr. Hínok, Mátok, Pàvok, Pèrok...). Kad se od hipokoristika ovakve tvorbene strukture izvodi prezime, onda se ostvaruje inicijalni ili medijalni kratkouzlazni naglasak, ovisno o tom dodaje li se na osnovu osnovne riječi prezimenski sufiks -ić ili -ović (npr. Hínok → Hínokić, Pàvok → Pavòković...).

TO + -olj

Sufiks -olj je, kao i prethodni, slabo plodan, dodaje se na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Kùkolj, Miholj, Tòholj...). Sufiks -olj se dodaje na pokraćene osnove (npr. Mihòvil → Mih-olj...) ili na one koje su prethodno proširene derivacijskim morfemom s općim hipokorističkim značenjem (npr. Tòlimír → To+h-olj...).

Osnovne riječi navedene tvorbene strukture imaju dvije vrste prozodemskih struktura:

- 1) ÓO (npr. Miholj, Tòholj¹⁸⁵...),
- 2) ÔO (npr. Kùkolj, Šàgolj...).

TO + -onja

Sufiksom -onja tvore se hipokoristici muških osoba (npr. Dràgonja, Ìvonja, Mílonja, Mřkonja, Pèronja, Ràdonja...) i nadimci (npr. Bákonia, Búconja, Džámonja, Lúgonja, Mřkonja, Sívonja, Třbonja...). U razlikovanju hipokoristika i pejorativa relevantnu ulogu ima prozodem. Ako je na jednosložnu osnovu dodan sufiks -onja, onda hipokorističnost imaju prozodemske strukture ÓOO i ÔOO (npr. Mílonja : Mílonja, Pèronja : Pèronja, Ràdonja : Ràdonja...), a pejorativnost samo struktura ÓOO (npr. Lúgonja, Mřkonja, Sívonja, Třbonja...). Tvorba hipokoristika sufiksom -onja nije više aktivna u zapadnohercegovačkoj antroponimiji.¹⁸⁶ U izvedenih prezimena zadržava se naglasak osnovne riječi (npr. Búconja → Búconjić, Mřkonja → Mřkonjić...).

¹⁸⁵ U hercegovačkoj antroponimiji postoje varijantna prezimena Tòholj i Tòlj.

¹⁸⁶ U tvorbi pejorativa i zoonima sufiks -onja je aktivan (npr. bálonja, gřbonja, kúsonja, mřkonja, sívonja, šáronja, třbonja, zékonja...).

TO + -ōrda

Sufiks -ōrda je slabo plodan. Dodaje se na pokraćene osnove prethodno proširene derivacijskim morfemom s općim hipokorističkim značenjem (npr. Pētar → Pe+š-ōrda...). Sufiks -ōrda ima augmentativno-hipokorističko značenje.

TO + -oš

Sufiks -oš se dodaje na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Āntoš, Biloš, Blāgoš, Drāgoš, Gōloš, Jūroš, Māroš, Miloš, Pēroš, Rādoš, Vūjoš...). Ovaj sufiks više nije aktivan u tvorbi zapadnohercegovačkih hipokoristika, a u imena Miloš je desenantiziran. Prozodemska struktura ovako tvorenih imena je 00 (npr. Miloš, Rādoš...). U izvedenih prezimena tvorenih sufiksom -ić zadržan je naglasak osnovne riječi (npr. Biloš → Bilošić, Gōloš → Gōlošić, Rādoš → Rādošić...), a u prezimena tvorenih sufiksom -ević ostvaruje se medijalni kratkouzlazni naglasak, kao u oblika G jd. osnovne riječi (npr. Miloš → Milōšević, Rādoš → Radōšević...).

TO + -ota

Sufiks -ota se dodaje na jednosložne osnove i ima augmentativno-hipokorističko značenje. Njime se tvore imena (npr. Āntota, Blāgota, Bōgota, Jūrota, Mārkota, Mātota, Milota, Rādota, Vūkota...) i nadimci (npr. Bīlota, Cīrnota, Glāvota, Mīlikota, Šākota, Zēkota...). Prozodemska struktura osnovnih riječi prenosi se neizmijenjeno u tvorbenom procesu (npr. Mārkota → Mārkotić, Vūkota → Vūkotić, Zēkota → Zēkotić...). Ovako tvorena imena nisu u zapadnohercegovačkoj antroponimiji potvrđena s prozodemskom strukturom 000 (npr. Mārkota, Vūkota...).

TO + -ovān

Hipokoristički sufiks -ovān dodaje se na jednosložne osnove (npr. Milovān, Njēgovān, Rādivān...). Sufiks -ovān nije više aktivan u tvorbi zapadnohercegovačkih hipokoristika. Prozodemska struktura osnovnih riječi je 000 (npr. Milovān...). U izvedenih prezimena na mjestu zanaglasne dužine ostvaruje se dugouzlazni naglasak (npr. Milovān → Milovānović, Rādivān → Radovānović...).

TO + -ōza

Sufiks -ōza je potvrđen u prezimena Bānōza, Būnōza i Pēlōza. Sufiks -ōza, koji je varijantan sa sufiksom -ōz, romanskoga je podrijetla. Nalazi se u brojnim pridjevskim tuđicama u jadranskom arealu. ([462]), II., 581.)

TO + -ša

Hipokoristički sufiks -ša dodaje se na jednosložne osnove (npr. Bōkša, Īvša, Nīkša, Pērša, Rājša, Rōkša, Vūkša...). Ovako tvoreni hipokoristici imaju prozodemsku strukturu 00 (npr. Nīkša, Vūkša...). Oni kojima tvorbena osnova završava koji sonantom ostvaruju se i s dugosilaznim naglaskom (npr. Īvša : Īvša, Pērša : Pērša, Rājša : Rājša...). U izvedenih prezimena zadržan je naglasak osnovne riječi pa se na temelju njega ona može pouzdano odrediti (npr. Īvša → Īvšić i Īvša → Īvšić, Pērša → Pēršić i Pērša → Pēršić..., ali samo Bōkša → Bōkšić, Nīkša → Nīkšić, Vūkša → Vūkšić...).

TO + -uda

Sufiks -uda je slabo plodan, dodaje se na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Dāguda, Mīguda, Pīguda...). Sufiks -uda nije više aktivan u tvorbi zapadnohercegovačkih hipokoristika.

TO + -ūh

Hipokoristički sufiks -ūh dolazi na jednosložne osnove (npr. Mīlūh, Pīnjūh, Rādūh...). Sufiks -ūh nije više aktivan u tvorbi hipokoristika. U zapadnohercegovačkoj antroponimiji postoji samo prezime Pīnjūh koje je nastalo preobrazbom osnovne riječi navedene tvorbene strukture. Prozodemska struktura je 00 (npr. Pīnjūh...).¹⁸⁷

TO + -uka

Sufiks -uka se dodaje na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Āntuka, Īvuka, Jōzuka, Lētuka, Mātuka, Mēšuka, Rāduka, Viduka...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji samo su dva prezimena motivirana imenima navedene tvorbene strukture (Lētuka, Mēšukić). U izvedenih prezimena isti je naglasak kao i u osnovne riječi (npr. Mēšuka → Mēšukić...).

TO + -ul

Sufiks -ul se dodaje na jednosložne, hipokorističke osnove (npr. Bōkul, Jōzul, Jūkul, Mīkul, Mītul, Rādul, Vīdul...). Ovaj je sufiks u zapadnohercegovačkoj antroponimiji i danas aktivan u tvorbi odmilica.¹⁸⁸ U

¹⁸⁷ U Radišićima kod Ljubuškoga postoji nadimak Pīnje i patronim Pīnjić.

¹⁸⁸ Tako npr. u Radišićima kod Ljubuškoga živi nekoliko osoba koje sumještani identificiraju imenima navedene tvorbene strukture pa se češće umjesto krštenoga imena rabi ovo drugo (npr. Blāgo → Bākul, Bōže → Bōkul, Jōzo → Jōzul, Jūre → Jūkul, Mīrko → Mītul, Vīd → Vīdul...).

hipokoristikâ navedene tvorbene strukture prevladava kratkosilazni naglasak (npr. Jùkul...), rijetki su pak dugosilazni (npr. Jòzul...) i dugouzlazni naglasci (npr. Mázul...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima samo pet prezimena čije osnovne riječi imaju navedenu tvorbenu strukturu (Čèhulić, Hābul, Kòžul, Mázul i Pìntul). U izvedenih prezimena prenosi se u tvorbenom procesu naglasak osnovne riječi (npr. Čèhul → Čèhulić...).

TO + -ula

Sufiks -ula je manje plodan od sufiksa -ul, dodaje se na jednosložne osnove i ima deminutivno-hipokorističko značenje (npr. Bākula, Džākula, Gāgula, Mikula...). Sufiks -ula nije više aktivan u tvorbi zapadnohercegovačkih hipokoristika. Osnovne riječi imaju dvije prozodemske strukture: 000 (npr. Bākula...) i 000 (npr. Mikula...). Izvedena prezimena zadržavaju naglasak osnovne riječi (npr. Bākula → Bākulić, Mikula → Mikulić...).

TO + -ulj

Sufiksom -ulj tvore se imena (npr. Ībrūlj, Īvūlj, Mātūlj, Pēcūlj...) i nadimci (npr. Šćūkūlj...). Ovaj se hipokoristički sufiks dodaje na jednosložne osnove (npr. Ībrāhim → Ībr-ūlj, Īvan → Īv-ūlj, Pētar → Pe+c-ūlj...). Sufiks -ulj nije više aktivan u tvorbi hipokoristika u zapadnohercegovačkoj antroponimiji. Prozodemska struktura osnovnih riječi je 00 (npr. Mātūlj...).

TO + -ulja

Sufiksom -ulja tvore se hipokoristici ženskih osoba (npr. Ānulja, Īvulja, Mārulja, Pèrulja...), rijetko nadimci (npr. Dròpulja...). Sufiks -ulja nije više aktivan u tvorbi hipokoristika. Prozodemska struktura osnovnih riječi prenosi se neizmijenjeno u tvorbenom procesu (npr. Dròpulja → Dròpuljić...).

TO + -ün

Sufiks -ün se dodaje na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Āntün, Mićün, Mīlün, Pērün, Rādün...). Sufiks -ün nije više aktivan u tvorbi zapadnohercegovačkih hipokoristika navedene tvorbene strukture. Imena ovako tvorena imaju prozodemsku strukturu 00 (npr. Mićün, Mīlün...) koja se neizmijenjeno prenosi u izvedeno prezime (npr. Mićün → Mićünović, Rādün → Rādünović...).

TO + -ür

Sufiks -ür se dodaje na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Blāžür, Bòžür, Mićür, Mišür, Pèkür, Tripür, Stòjdür...).

Sufiks -ür se dodaje na hipokorističke osnove (npr. Mihòvil → Mi+š-ür, Pētar → Pe+k-ür, Stòjimīr → Stoj+d-ür...). Sufiks -ür nije više aktivan u zapadnohercegovačkoj antroponimiji. Potvrđen je samo u osnovne riječi prezimena Bāndür (← Bāndo). U literaturi stoji za sufiks -ür da je romanskoga podrijetla ([462]), III., 546.). Prozodemska struktura ovako tvorenih hipokoristika je 00 (npr. Bāndür, Mišür, Pèkür, Stòjdür...).

TO + -ura

I sufiks -ura se dodaje na jednosložne osnove i ima augmentativno-hipokorističko značenje. Njime se tvore hipokoristici i muških (npr. Jòzura, Mićura, Mišura, Pēšura, Stipura...) i ženskih osoba (npr. Īvura, Kàtura, Stànura...). Za razliku od prethodnoga, sufiks -ura je aktivan u tvorbi zapadnohercegovačkih hipokoristika navedene tvorbene strukture. I sufiks -ura je romanskoga podrijetla; potvrđen je u prezimenima i imenima i to u krajevima gdje je bilo vlaškoga stanovništva (npr. Bāčura, Bādura, Bütura, Kùstura, Mācura...). Sufiks -ura ima isto značenje kao i sufiks -ina (npr. Jòzina : Jòzura, Stipina : Stipura...) što se može zaključiti na osnovi činjenice da se neke osobe identificiraju i jednim i drugim imenima u istoj mjestu. Imena navedene tvorbene strukture mogu dobiti i muške i ženske osobe, a dobivaju ih one koje su krupne. Takvima izmijenjeno ime funkcionira kao nadimak jer je značenje sufiksa u izravnoj svezi s određenom osobom i njenim izgledom. Takvim oblikom imena osobu se počinje identificirati najčešće u pubertetu (npr. Józo → Jòzura, Stípe → Stipura, Káta → Kàtura, Stána → Stànura...).

Prozodemska struktura osnovnih riječi prenosi se neizmijenjeno u izvedeno prezime (npr. Kùstura → Kùsturić, Tìpura → Tìpurić...).

TO + -uša

Udatu ženu u zapadnoj Hercegovini identificiraju sumještani patronimskim nadimkom, tvorenim dodavanjem sufiksa -uša na pokraćenu ili nepokraćenu osnovu njenoga djevojačkoga prezimena.¹⁸⁹

¹⁸⁹ U Hercegovini malo tko, osim muža, udatu ženu oslovljava njenim osobnim imenom. Ukućani je uglavnom nazivaju nevjestom ili strinom. Izvan obitelji sumještani udatu ženu identificiraju pomoću dviju vrsta antroponima. Jedni se tvore dodavanjem sufiksa -uša na njeno djevojačko prezime, a drugi dodavanjem sufikasa -evica, -ovica i -inica na osnovu muževa imena ili nadimka, rijetko muževa prezimena.

Prvi morfem u navedenih sufikasa ima posvojno značenje pa antroponimi ovako tvoreni jesu zamjena za dvočlanu sintagmu u kojoj je prva riječ posvojni pridjev izveden od muževa imena ili nadimka, a drugi apelativ žena (npr. Īvanova žena → Īvanovica, Júrina žena → Júrinica...). Navedeni se sufiksi ne mogu davati na bilo koju osnovu i to zato što postoje neka ograničenja u distribuciji fonema.

Patronimskim nadimkom se želi sačuvati veza udate žene s njenim rodom koji mužu postaje svojta. Stoga sufiks -uša znači "potjecanje žene iz nekoga roda" (npr. Bóto → Bòtuša, Nósić → Nòšuša, Nòvák → Novàkuša, Prìmorac → Primòrkuša, Šimòvić → Šimòvuša, Šumelj → Šumèljuša, Tòlj → Tòljuša, Tòmić → Tomićuša...).

Sufiks -uša se dodaje na neizmijenjenu osnovu neizvedenoga prezimena (npr. Bòjka → Bòjkuša, Gùdelj → Gudèljuša, Léko → Lèkuša, Tóle → Tòluša, Zádno → Zàdruša...). Ako je osnovna riječ tvorena sufiksom -ica, onda se patronimski nadimak tvori dodavanjem sufiksa -uša na palataliziranu osnovu (npr. Hàsica → Hasičuša, Jùrica → Juričuša, Pùtica → Putičuša...). Ako osnovna riječ, tvorena sufiksom -ić, ima kratkosilazni naglasak, onda se na neizmijenjenu obličnu osnovu dodaje nastavak -uša (npr. Bābić → Babičuša, Māndić → Mandićuša, Tòmić → Tomićuša...). Sufiks -ić se ne odbacuje ni u osnovnih riječi koje imaju kratkouzlazni naglasak i zanaglasnu dužinu, nastalu sažimanjem dvaju kratkih vokala (npr. Lāvrić → Lavričuša, Mārkić → Markićuša, Sivrīć → Sivričuša...). U ostalih osnovnih riječi (prezimenā), tvorenih sufiksom -ić, taj se nastavak odbacuje i na pokraćenu osnovu dodaje sufiks -uša za tvorbu patronimskoga nadimka udate žene (npr. Čúzić → Čùžuša, Glíbić → Glibuša, Tólić → Tòluša...). Isti se oblici dobivaju i od dvosložnih neizvedenih prezimena (npr. Čúže → Čùžuša, Glíbo → Glibuša, Tóle → Tòluša...).

Sufiks -ovica dolazi na osnove imenā ili nadimaka koje završavaju nepalatalnim suglasnikom (npr. Jòzan → Jòzanovica, Mārkan → Mārkanovica, Mùjkan → Mùjkanovica...), a sufiks -evica na osnove koje završavaju palatalnim suglasnikom (npr. Drāgāš → Drāgāševica, Kikaš → Kikaševica, Mirkāc → Mirkācevlca, Ràdoš → Radòševica...). Sufiks -inica dodaje se na osnove dvosložnih hipokoristika koji završavaju samoglasnikom -o ili -e, a naglašeni su dugouzlaznim naglaskom (npr. Ànte → Àntinica, Māte → Mātinica, Mújo → Mújinica, Péro → Périnica...). Ako je osnovna riječ dvosložni hipokoristik kojemu je oblični nastavak -o, a naglašen je kratkosilaznim ili dugosilaznim naglaskom, na osnovu će biti dodan sufiks -ovica (npr. Mātko → Mātkovica, Miško → Miškovica, Pětko → Pětkovica, Rājko → Rājkovica, Stānko → Stānkovica, Žārko → Žārkovica...). Ako je pak dvosložni hipokoristik naglašen kratkosilaznim ili dugosilaznim naglaskom, a ima oblični nastavak -a, na osnovu će biti dodan sufiks -inica (npr. Bòjka → Bòjkinica, Māta → Mātinica, Pěša → Pěšinica, Stīpa → Stīpinica...). Ako oblična osnovu riječi završava sibilantom /c/, on će biti supstituiran fonemom /č/ (npr. Mārkića → Mārkičnica, Pērica → Pēričnica...). Ako pak osnovu osnovne riječi završava velarom (/k/, /g/, /h/) ili sibilantom (/z/, /s/), ona ispred nastavka -inica neće biti palatalizirana (npr. Blāgo → Blāginica, Dóko → Dókinica, Józo → Józinica, Mūsa → Mūsinica, Ského → Skéhinica...).

Osnovna riječ ima isti naglasak kao i izvedena (npr. Īvan → Īvanovica, Kikaš → Kikaševica, Māte → Mātinica, Mātko → Mātkovica...) osim ako u N jd. nije kratkouzlazni naglasak sa zanaglasnom dužinom (npr. Nòvák → Novákovica, Rājīc → Rajičevica...) ili je u kosim padežima pomični kratkouzlazni naglasak (npr. Ēreš → Ēreševica, Miloš → Milòševica, Ràdoš → Radòševica...).

I u osnovnih riječi tvorenih sufiksima -ević i -ović ti se nastavci odbacuju pa se onda na pokraćenu osnovu dodaje nastavak -uša (npr. Drljević → Drljuša, Jùrković → Jùrkuša, Pāvlović → Pāvluša...) osim onih koje imaju paroksitoni kratkouzlazni naglasak (npr. Banòvić → Banòvuša, Knezòvić → Knezòvuša, Šimòvić → Šimòvuša, Žuljèvić → Žuljèvuša...).

Od osnovnih riječi koje u N jd. imaju tzv. nepostojani /a/ uzima se oblična osnovu iz G jd. i na nju dodaje sufiks -uša (npr. Čùljak → Čùljkuša, Pràljak → Pràljkuša, Zóvak → Zòvkuša...).

Ako osnovu osnovne riječi završava fonemskom sekvencijom /ac/, onda se fonem /c/ supstituira fonemom /č/ ili /k/ (npr. Drinovac → Drinòvkuša, Dvìzac → Dviščuša, Prāsac → Prāščuša, Prìmorac → Primòrkuša, Šušac → Šuščuša/Šuščuša, Šārac → Šārkuša...). Ako osnovu završava suglasničkom skupinom u kojoj je prvi segment bilo koji sonant, a drugi konsonant /c/, onda se ovaj posljednji supstituira obvezno fonemom /k/ (npr. Šārac → Šārkuša...), a ako pak osnovu završava konsonantskom skupinom, onda se /c/ zamjenjuje fonemom /č/ (npr. Prāsac → Prāščuša...). Ispred fonema /č/ supstituira se zvučni suglasnik bezvučnim (npr. Zúbac → Zùpčuša...) ili se pak prvi prilagođuje drugomu s obzirom na mjesto tvorbe (npr. Prūsac → Prūščuša...). Neki patronimski nadimci svojom tvorbom upućuju na oblik prezimena koji nije potvrđen u zapadnohercegovačkoj antroponimiji (npr. Planìnicić → Planìnkuša (← *Planínac), Sòlin → Solìnkuša (← *Solínac)).

Bez obzira na naglasak osnovne riječi patronimski nadimak uvijek ima paroksitoni kratkouzlazni naglasak (npr. Bābić → Babičuša, Bòjka → Bòjkuša, Lāvrić → Lavričuša, Rāše → Rāšuša, Šimòvić → Šimòvuša, Tóle → Tòluša, Tólo → Tòluša, Tólić → Tòluša, Tòlj → Tòljuša, Vúčić → Vùčuša, Vùjica → Vujičuša, Zádno → Zàdruša...). Taj se naglasak ostvaruje i u izvedenih prezimena (npr. Aličuša → Aličušić, Cvitānuša → Cvitānušić, Malekinuša → Malekinušić...).

TO + -ut

Sufiks -ut se dodaje na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Bògut, Bùlut, Pěšut, Ràdut...). Ovaj sufiks nije više aktivan u tvorbi zapadnohercegovačkih hipokoristika. Prozodemska struktura osnovne riječi prenosi se u tvorbenom procesu neizmijenjeno u izvedeno prezime (npr. Bògut → Bògutić, Pěšut → Pěšutović...).

TO + -va

Sufiks -va je slabo plodan, dodaje se na jednosložne osnove i ima hipokorističko značenje (npr. Pěrva...). Osnovna riječ Bükva, koja je motivirala prezime Bükvić, vjerojatno ima navedenu tvorbenu strukturu (Bükva → Bükvić).

Prefiksalna tvorbeni struktura

Samo su dva zapadnohercegovačka prezimena motivirana prefiksanim tvorenica. U ukupnosti tvorbenih formi u antroponimiji tvorba imena prefiksacijom ima tako malo potvrda da se o njoj može govoriti kao o vrlo neplodnom tvorbenom načinu. Među rijetkim prefiksanim tvorenica mogu se izdvojiti dvije tvorbene strukture, plodnije od ostalih: ne- + TO (npr. Nēnād...) i o- + TO (npr. Ōstoja...). Prozodemska struktura osnovnih riječi prenesena je u tvorbenom procesu neizmijenjeno (npr. Nēnād → Nēnādić, Ōstoja → Ōstojić...).

Složena tvorbeni struktura

Od ukupnoga broja zapadnohercegovačkih prezimena samo ih je dvadesetak motivirano imenima i nadimcima složene tvorbene strukture. S obzirom na interfiks može ih se podijeliti u četiri skupine:

- 1) -o- (npr. Biserōvid, Dobrōslav, Kōlovrat, Milōrad, Trōgrla, Zlōmuž, Zlōpaša, Zlōmisl...),
- 2) -i- (npr. Būdimir, Milidrāg, Mūnikoza, Skōčibuha...),
- 3) -ø- (npr. Būkmir, Ėrkapa, Kūndid, Vūkmir...),
- 4) -a- (npr. Domāzet...).

U navedenih osnovnih riječi raznovrsne su prozodemske strukture. One se u izvedenih prezimena prenose neizmijenjeno (npr. Dobrōslav → Dobrōslavić, Ėrkapa → Ėrkapić, Milōrad → Milōradović, Skōčibuha → Skōčibušić, Zlōmisl → Zlōmislić...).

Sraslička tvorbeni struktura

Svjetovne i vjerske titule (npr. āga, bāša, bēg, efēndija, hōdža, kādija, pāša, spāhija...) uglavnom dolaze iza osobnoga imena. Osobno ime i apelativ motiviraju polusloženicu u kojoj je prvi složenički dio indeklinabilan, a drugi deklinabilan, svaki zadržava prozodeme osnovne riječi, složenički se dijelovi u grafijskom ostvaraju spajaju crticom, a u fonijskom između njih se realizira stanka (npr. Rūstem-pāša → [rūstem:pāša], Smāil-āga → [smājil:āga]...).

U našim normativnim priručnicima ovakve se sintagme, osobno ime i titula, redovito spajaju crticom što ih čini polusloženica. U govornoj

praksi takve su složenice uglavnom sraslice, a ne polusloženice jer imaju samo jedan naglasak, bez stanke su između složeničkih dijelova, prvi složenički dio je indeklinabilan, riječi srastaju u novu bez ikakvih fonoloških promjena, u složeničkim dijelovima zadržava se naglasak jedne osnovne riječi (npr. Rūstem pāša → Rūstempaša, [rūstempaša], Smāil āga → Smāilaga, [smājilaga]...).

Prezimena su motivirana osnovnim riječima u osnovi kojih su sraslice nastale od sintagme osobno ime + titula ili titula + osobno ime (npr. Rūstem pāša → Rūstempaša → Rūstempašić, Smāil āga → Smāilaga → Smāilagić...). Polusloženica se rabi u sporijem ostvaraju kad se naglašavaju oba složenička dijela (npr. [rūstem:pāša], [smājil:āga]...), a sraslica u brzem kad je naglašen samo jedan sraslički dio (npr. [rūstempaša], [smājilaga]...).

Sraslička struktura osnovnih riječi frekventnija je od složeničke. Srastanjem složeničkih dijelova nastalo je 65 osnovnih riječi; to su one koje imaju naziv za koju titulu (npr. āga, bāša, bēg, čehāja, efēndija, hādžija, hōdža, mūla, pāša, spāhija...) ili boju kože (npr. kàra...). Distribucija srasličkih dijelova nije u svih ista. U prvom dijelu se javljaju samo turcizmi hādži, kàra i mūla, a rijetko čehāja, efēndija, kādija, pāša... Budući da su se titule dodavale uz imena, u strukturi sraslice uvijek je jedan sraslički dio osobno ime rodočelnika, rjeđe nadimak. U sraslica u kojih se titula nalazi na prvom mjestu, ime je na drugom (npr. Hadžiselim, Karamehmed, Mulahasan...). Znatno je više sraslica u kojih je ime u prvom dijelu, a titula u drugom (npr. Derviskadija, Ibrahimaga, Mahmutefendija, Rūstempaša, Smāilaga, Smāilbeg, Smāilhodža...).

Kad sraslica motivira izvedeno prezime, uvijek se neizmijenjeno u tvorbenom procesu prenosi naglasak osnovne riječi (npr. Hadžiselim → Hadžiselimović, Mulahasan → Mulahasanović, Rūstempaša → Rūstempašić, Smāilaga → Smāilagić, Smāilbeg → Smāilbegović, Smāilhodža → Smāilhodžić...).

Tvorbeni struktura tvorenica

S obzirom na tvorbeni raščlanjivost (tvorbeni osnova i tvorbeni nastavak) sva se zapadnohercegovačka prezimena mogu razvrstati u dvije skupine: u jednoj su neraščlanjiva (43,5 %), a u drugoj raščlanjiva (56,5 %), odnosno neizvedena i izvedena. Slijedeći ovo može se zaključiti da su sva prezimena tvorena na dva načina: preobrazbom i sufiksacijom.

Tvorba preobrazbom

Manji je broj (43,5 %) zapadnohercegovačkih prezimena tvoren preobrazbom (konverzijom). Iako suvremenu tvorbu ne zanimaju tvorbeno

neraščlanjivi leksemi, u ovom dijelu ipak će biti govora o neizvedenim prezimenima zato što se u njih može odrediti osnovna riječ. Tvorbeni uzorak je u neizvedenih prezimena jednostavan: osnovna riječ je u svim gramatičkim obilježjima u svemu jednaka motiviranoj riječi. Ono po čemu se elementi tvorbenoga uzorka razlikuju jest njihova različita vrsta onomastičkoga znaka. Osnovna riječ je uvijek osobno ime ili nadimak, a motivirana je uvijek prezime (npr. Léko (ime) → Léko (prezime), Milas (ime) → Milas (prezime), Tica (nadimak) → Tica (prezime), Žulj (nadimak) → Žulj (prezime)...).

Preobrazba je dakle poseban tvorbeni način kada promjenu vrste riječi (u onomastici npr. promjenu vrste antroponimskoga znaka) ne prati promjena forme motivirane riječi u odnosu na motivirajuću. Usporedbom općega i antroponimskoga leksika može se zaključiti da je ovaj tvorbeni način bogatiji potvrdama u antroponimiji. Brojna su ženska osobna imena nastala na ovaj način (npr. Grúba, Jàsna, Miléna, Ràdosna, Vèsela...), većina osobnih nadimaka i gotovo polovina prezimena. To su sve prezimena koja nisu tvorena sufiksima -ić, -ević, -ović, -ac, -ovac...). S obzirom na osnovnu riječ i njenu frekvenciju mogu se prezimena razdijeliti u tri skupine.

U prvoj su ona kojima je osnovna riječ nastala sufiksacijom (npr. Bàrác, Bènetà, Bílac, Blàgajac, Bòban, Bràdvica, Bùnōza, Čùlina, Dràgoja, Dòmác, Džákula, Grbeš, Ibrùlj, Jèlin, Jùrilj, Kèlava, Kìkáš, Kurája, Léko, Lètuka, Livája, Lúgonja, Lukènda, Màsleša, Mèdák, Ménalo, Milas, Mišura, Mrváj, Mrvelj, Múják, Mújalo, Pìntul, Póle, Pùhača, Ràdálj, Ráko, Sarájlija, Sèsar, Sòlin, Škégro, Šùbara, Šumelj, Šútalo, Tóle, Túce, Vàsij, Zádro, Zèkota...).

U drugoj su skupini prezimena kojima je osnovna riječ također nastala preobrazbom (npr. Àrār, Bàrak, Bèncà, Bèšker, Bèzer, Čiča, Čòja, Čùk, Dòdig, Džèba, Džùdža, Đòpa, Đùgum, Èlez, Hámza, Japàlak, Jàsak, Jùg, Kòndža, Kòrda, Kùrt, Mèzet, Mèzit, Mùsa, Pàndža, Pèzer, Pòzder, Pìpa, Šàin, Šiljeg, Šòla, Štèta, Tàbak, Tica, Tùcak, Zéc, Žulj...).

U trećoj su skupini prezimena kojima je osnovna riječ tvorena slaganjem (npr. Biseròvid, Bùdimir, Kàrabeg, Karàduz, Kùndid, Milidrāg, Mùnikoza, Trògrla, Zlòpaša...).

Sufiksalna tvorba

Veći broj prezimena (56,5 %) tvoren je sufiksacijom, dodavanjem prezimenskih sufikasa -ić, -ević, -ović, -ac, -ovac) na osnovu osnovne riječi. Uglavnom je osnovna riječ osobno ime ili nadimak rodočelnika, osobe po kojoj je nastalo prezime. U trenutku nastanka prezime je imalo

značenje "sin onoga čije je ime ili nadimak u osnovi", a onda i "svi koji žive u zadruzi kojoj je rodočelnik starješina, poglavar". Budući da je opis prezimenâ sinkronijski, bit će ona tvorbeno opisana s obzirom na plan izraza (segmentni i suprasegmentni) zato što prezimena nemaju značenja i služe za identifikaciju osoba.

U izvedenih prezimena bit će posebno promotrene tvorbene osnove i nastavci, zatim ograničenja u distribuciji fonema na granici tvorbene osnove i nastavka, tvorbeni tipovi i tvorbeni struktura izvedenih prezimena, te prozodijske veze između osnovnih riječi i prezimena.

Tvorbena osnova

Tvorbena osnova se može dobiti odlučanjem obličnoga nastavka riječi koja sudjeluje u tvorbenom procesu. Fonemska postava koja preostaje nakon raščlambe u tvorbenom procesu postaje tvorbena osnova. Ona se može dobiti i odlučanjem prezimenskoga nastavka nakon raščlambe prezimena na tvorbene dijelove.

Budući da su prezimena uglavnom motivirana osobnim imenima ili nadimcima (antroponimima), sve se osnove s obzirom na osnovnu riječ mogu smatrati antroponimskima. Imena i prezimena služe samo za identifikaciju jedinice, a nadimci i za kvalifikaciju jer su uglavnom nastali antroponimizacijom apelativâ. Osnove nadimaka mogu biti imeničke i neimeničke, onomastičke i neonomastičke, značenjski obilježene i neobilježene. One se, nadalje, mogu razvrstati u skupine prema vrsti riječi jer su njihova jezična obilježja zavisna od vrste riječi.

U prezimenâ su osnove uglavnom antroponimske (jer su motivirane imenima i nadimcima), samo imeničke (jer su osnovne riječi vlastita imena koja se dekliniraju kao imenice) i samo značenjski neobilježene (jer se prezimenom identificira, a ne kvalificira osoba).

Prezimena su uglavnom motivirana imenima i nadimcima pa se njihove osnove mogu razvrstati u nekoliko skupina prema tvorbenim karakteristikama forme na: hipokorističke i nehipokorističke, sufiksalne i nesufiksalne, okrnjene i neokrnjene, složene i nesložene, palatalizirane i nepalatalizirane i dr.

Hipokorističke su osnove takve samo po formi jer imaju jednosložnu ili dvosložnu fonemsku postavu. One u prezimena "donose" i prozodeme osnovne riječi, a karakterizira ih i antroponimičnost. Hipokoristici nastaju najčešće unutar zajednice (zadruga ili obitelji); njima se češće nego imenom, dobivenim nakon rođenja, identificiraju osobe. Hipokoristici ponekad nastaju i izvan zajednice; stvaraju ih sumještani i njima identificiraju određene osobe. Kad bi neki hipokoristici postali vrlo frekventni, radi

uspješnije identifikacije pribjegavalo bi se sufiksaciji, stvaranju novih. Ti bi pak preuzimali osnovu prethodnoga i značenje, a ponekad i prozodem (npr. Bùdimir/Budislav → Búd-e → Bùd-ul → Bùdul-ica, Milomir → Míl-e → Míl-an → Mílān-ko, Vùk → Vúj-o → Vùj-as → Vujās-in...). Neki su hipokoristici postali desemantizirani zato što su ih djeci nadijevali po rođenju. Tako npr. u zapadnohercegovačkoj antroponimiji brojni hipokoristici nemaju hipokorističko značenje jer su postali službena imena (Ante, Drágo, Drāgan, Ívo, Józo, Júre, Máte, Mého, Mijat, Míjo, Míle, Milan, Mújo, Pávo, Péro, Ráde, Rādan, Rāmo, Stípe, Súljo, Vlādo, Zvónko...). Bit će vjerojatno da su u trenutku nastanka prezimenâ brojne hipokorističke forme, koje su ih motivirale, već bile desemantizirane. Budući da je teško odrediti je li u trenutku nastanka koje prezime bilo motivirano hipokoristikom ili već desemantiziranom formom, ovdje će se ipak zadržati termin hipokorističke osnove i imati u vidu samo formu, a ne i hipokorističko značenje jer se ovo drugo ne javlja u oblikovanju antroponimskoga znaka (prezimenâ).

Hipokorističke su osnove bogato zastupljene u zapadnohercegovačkih prezimena (npr. Ant-ic, Bāreš-ic, Bāriš-ic, Bātoš-ic, Bórk-ović, Būrat-ović, Dragić-evi, Drāgić-evi, Drag-ović, Drāšk-ic, Gābr-ic, Grbeš-ic, Grūbeš-ic, Grūbiš-ic, Hūs-ović, Hrv-ic, Hūsk-ic, Ís-ović, Ivanš-evi, Ívān-ović, Juríč-evi, Jūrič-ic, Jūriš-ic, Kostādin-ović, Matijáš-evi, Mātk-ović, Míl-ic, Milovān-ović, Míl-ović, Mōdrāk-ović, Mūjān-ović, Mūjkan-ović, Níkš-ic, Nów-ic, Pér-ic, Pēr-ic, Prānj-ic, Ráš-ic, Smiljan-ic, Stíp-ic, Vūjin-ović, Vūjn-ović, Vūkas-ović...). U izvedenih prezimena, koja su motivirana osobnim imenima, prevladavaju hipokorističke osnove (52 %).

Iako su izvedene osnove manje zastupljene od hipokorističkih, one ipak u zapadnohercegovačkih prezimena imaju visok postotak javljanja (38 %). Pod izvedenim (deriviranim) osnovama podrazumijevaju se one osnove osnovnih riječi u kojih se tvorbenom raščlambom može pokazati da su nastale sufiksacijom (npr. Bòg-ut, Grb-eš, Grb-eša, Ĺbr-ūlj, Jūr-ica, Jūr-ilj, Mārk-ota, Míl-an, Míl-e, Míl-eta, Míl-īč, Míl-ic, Míl-oš, Mūj-ān, Mūjk-an, Rād-iša, Rād-oš, Rāj-īč, Stíp-e, Vùk-oje...) i rjeđe prefiksacijom (npr. Nē-nād, Ō-stoja...). Sufiksalne osnove su češće u osobnih imena (npr. Bāriš-ic, Ivanš-evi, Jōzin-ović, Kós-ic, Kostādin-ović, Krājin-ović, Križan-ović, Mijat-ović, Milōš-evi, Novák-ović, Ōbrad-ović, Pāvlin-ović, Petrič-evi, Ráš-ic, Rātk-ović, Vlājić-evi, Vūkoj-evi, Vūkot-ic, Živk-ović...) nego u nadimaka (npr. Kolākuš-ic, Pādal-ović, Poljār-evi, Slišk-ović, Sūšil-ović...). U izvedenih prezimena ispred sufiksa brojne su potvrde za već izvedene osnove osnovnih riječi (npr. Jūr-īč → Juríč-evi, Rād-iša → Rādiš-ic, Vùk-as → Vūkas-ović...).

Pod neizvedenim (nederiviranim) osnovama podrazumijevaju se one osnove u kojih se tvorbenom raščlambom osnovne riječi može pokazati da nedostaje tvorbeni element koji je rezultat derivacije (npr. Ārap-ović, Ārtuk-ović, Dāmjan-ović, Jūnuz-ović, Kājtaž-ović, Knēž-evi, Mūstaf-ic, Ōsman-ović, Pāvl-ović, Pētr-ović, Pilip-ović, Vīd-ović...).

Pod nesufikslnim osnovama podrazumijevaju se one koje su nastale kraćenjem prezimena za tvorbeni nastavak (npr. Ajdūković → Ajdūk, Arárevi → Ārār, Bēbeković → Bēbek, Bēvāndić → Bēvānda, Bléković → Bléko, Bótić → Bóto, Brkanović → Brkan, Būzuković → Būzuk, Rāosāvljevi → Rāos...). Ovi podaci iz hercegovačke povijesne antroponimije upućuju na zaključak da su navedena prezimena nastala desufiksacijom, elizijom tvorbenoga nastavka. Da postoje antroponimski podaci za zapadnu Hercegovinu, stariji od 1743. god., moglo bi se dokazati da su navedena prezimena nastala preobrazbom, a ne desufiksacijom (npr. Ārār → Arárevi, a ne Arárevi → Ārār; Bēbek → Bēbeković, a ne Bēbeković → Bēbek; Būzuk → Būzuković, a ne Būzuković → Būzuk...). Ako se usporede popisi hrvatskoga stanovništva iz 1743. i 1768. godine, onda se može uočiti u mnogih prezimena da su zapisana u neizvedenom i izvedenom obliku. U onih prezimena koja se javljaju i u jednom i u drugom obliku može se odrediti prilično točno kada su nastala. Ako je u popisu sudjelovao rodočelnik, starješina zajednice, onda je upisano njegovo prezime, a ako je pak sudjelovao koji potomak (sin ili unuk), onda je upisan singularizirani obiteljski patronim koji je nastao sufiksacijom imena ili nadimka rodočelnika.¹⁹⁰

Desufiksacija prezimena je uobičajena u nekim posebnim situacijama, (npr. odjel učenika, četa vojnika...) kada sudrugovi kratak prezime i svode ga na oblik imena ili nadimka rodočelnika (npr. Bābić → Bābo, Čósić → Čóso, Mātković → Mātko, Pētković → Pētko, Slišković → Sliško...). Takvi se pokraćeni antroponimi rabe samo u određenoj skupini, znani su samo članovima skupine i funkcioniraju kao antroponimski znakovi treće determinacije, dakle kao nadimci.

Pod složenim osnovama podrazumijevaju se osnove koje su nastale slaganjem (kompozicijom) (npr. Biserōvid, Trōgrla...) ili srastanjem složeničkih dijelova (npr. Hasandēd-ic, Ōmerhodž-ic, Smāilag-ic, Smāilbeg-ović...). Složenih je osnova samo 7,9 %.

Ako se ima u vidu vrijeme nastanka prezimenâ, onda bi se ona koja su tvorena sufiksima -evi i -ović mogla preoblikovati na dva načina i

¹⁹⁰ Zapadnohercegovačka hrvatska prezimena ustaljena su tek od 1797. god. jer su od tada vođene matične knjige.

izraziti posvojnim genitivom imenice ili posvojnim pridjevom (npr. Hàsanović → sin Hàsana ili Hàsanoṽ sin, Juričević → sin Juriča ili Juričev sin, Pètković → sin Pètki ili Pètkoṽ sin...). Slijedeći ovo ovakva bi se prezimena mogla raščlaniti na dva načina tako da jednom sufiks bude -ević ili -ović, a drugi put smao -ić (npr. Hàsano-ović i Hàsano-ic, Jurič-ević i Juričev-ic, Pètko-ović i Pètkov-ic...). Prve bi osnove bile imeničke, a druge pridjevske. Od dviju preoblika u tvorbi riječi uvijek se prihvaća ona, koja je manje složena koja je praktičnija i prema kojoj se može preoblikovati više tvorenica. U svih izvedenih prezimena to je preoblika: "sin + ime ili nadimak rodočelnika" i to u G jd. U prezimenâ se stoga odlučuju tvorbeni nastavci -ević i -ović.

Slika o formalnim obilježjima tvorbenih osnova bila bi nepotpuna bez prikaza broja slogova koji ih čine. Tako se može vidjeti da je najviše jednosložnih osnova (npr. Băb-ic, Gŕg-ic, Máj-ic, Róg-ic, Spáj-ic, Tók-ic, Tól-ic...). Ovakve osnove imaju brojni antroponimi koji su motivirali prezimena. Frekvencija jednosložnih osnova je dosta visoka (55,6 %) što dovoljno govori o ekonomičnosti takvih formi antroponima jer svaki jezik, pa tako i naš, teži kraćenju riječi, ali do granice preko koje se ne može zbog komunikacije i identifikacije. Dvosložnih je osnova manje (34,8 %), trosložnih je svega 7,8 %, a četverosložnih samo 1,8 % što je u skladu sa sličnim brojčanim pokazateljima u općem leksiku.

Tabelarni prikaz broja slogova tvorbenih osnova:

	Broj	Postotak
Jednosložne	615	55,6 %
Dvosložne	385	34,8 %
Trosložne	86	7,8 %
Četverosložne	19	1,8 %
Ukupno	1105	100 %

Tvorbeni sufiks

Uloga sufiksa u derivaciji jest da modificira leksičko značenje osnovne riječi, dodajući mu ono koje nosi određeni sufiks (npr. lòviti → lòv-ac...). Slično je i u antroponimâ (osobnih imena i nadimaka) u kojih se na osnovu dodaju vrlo raznovrsni i brojni sufiksi koji uglavnom imaju hipokorističko značenje, rjeđe deminutivno, augmentativno i pejorativno, te komibnacije značenja (npr. deminutivno-hipokorističko...).

Budući da su antroponimi kraćeni, najčešće na jedan slog, novonastale su pokraćene osnove desamentizirane i moglo ih se je dovoditi u tvorbenu vezu s nekoliko osobnih imena (npr. Bùdimīr/Budislav/Bùdivoj... → Bùd-e..., Gòstičaj/Gòstidrăg/Gòstirad/Dòbrogost/Milogost/Zlògost... → Gòst-e). Izlaz je bio u dodavanju na pokraćene osnove jednofonemskih sufiksa s općim hipokorističkim značenjem. Tako se npr. na osnovu Ra- (← Ràdivoj/Ràdomīr/Radòslav...) moglo dodati nekoliko takvih sufiksa (npr. Rá+c-o, Rá+h-o, Rá+k-o, Rá+l-e, Rá+l-j-e, Rá+š-e...). Ovakvo priširivanje osnova posljedica je toga što su pokraćene osnove većinom završavale samoglasnikom, a hipokoristički sufiksi također počinjali samoglasnikom. Desamentizirane osnove i visoka frekvencija nekih hipokoristika vodila je njihovoj desamentizaciji i stvaranju novih, najčešće sufiksacijom. Zbog toga u našoj antroponimiji postoji puno hipokorističkih sufikasa pa je teško odrediti značenjske razlike među njima (npr. Īvica : Īvić: Īvič : Īvko : Īvac... ili Pèrica : Pèrić : Pèrič : Pèrko : Pèran...). Iz ovoga proizlazi da vrijednost sufikasa nije ista u općem i antroponimskom leksiku. U prvom se leksičko značenje modificira, a u drugom se na osnovu dodaju sufiksi s određenim semantičkim signalom za identifikaciju osoba.

Nasuprot bogatstvu sufikasa u osobnih imena stoji siromaštvo istih u prezimenâ. Razlog tomu je u činjenici da se prezimenom htjelo identificirati u nekoj zajednici maloga i mladoga potomka starješine zajednice (zadruga, obitelji). Pojam maloga i mladoga ovdje je relativan. Patronimom nisu identificirana djeca nego mladići, stasali za rad, dakle osobe na koje se je već moglo osloniti i koje su već mogle privređivati.

Prezimenski sufiksi (-ac, -ovac, -ić, -ević, -ović...) malobrojni su zato što je njima trebalo identificirati potomka rodočelnika, a onda i ostale članove zajednice. O značenjskoj vrijednosti prezimenskih sufikasa može se govoriti samo dotle dok su sumještani u onomastičkoj identifikaciji dovodili u vezu rodočelnika, po kojem je prezime nastalo, s ostalim članovima njegove zadruge. Što je bilo više novih generacija istoga prezimena, to je i taj značenjski signal identifikacije polako nestajao. Današnja, ustaljena prezimena nemaju značenja. To što se netko preziva Pètrović, a drugi Pāvlović nema nikakva značenja, ali ima značaja i za jednoga i za drugoga jer ga tim i takvim antroponimskim znakom drugi identificiraju kao jedinku određene socijalne zajednice.

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji sufiks -ac je češći u imenâ (npr. Rûbac, Vûjac, Vûkac...) i nadimaka (npr. Bîlac, Golémac, Rébac, Šárac...) nego u prezimenâ. Njegovo je značenje "mladac, mladi". Između imenâ koja završavaju na -ac i nadimaka na -ac postoji prozodijska razlika; imena imaju kratkosilazni, a nadimci dugouzlazni naglasak. Kad imena na -ac motiviraju

prezimeni, onda se dodaje sufiks -ić (npr. Rūbac → Rūpčić, Vūjac → Vūjčić, Vūkac → Vūkčić...), a kad pak nadimci na -ac motiviraju prezimeni, onda se na osnovu dodaje sufiks -ević (npr. Bīlac → Bīlčević, Golēmac → Golēmčević, Pīvac → Pīvčević, Prāsac → Práščević, Rébac → Répčević, Šārac → Šārčević...). Neka su od navedenih nadimačkih prezimeni potvrđena u 18. st. u zapadnohercegovačkoj antroponimiji u izvedenu obliku: Šārac kao Šārčević (Sarcevič), Rébac kao Répčević (Rebcevič), Golēmac kao Golēmčević (Golemcevič), Prāsac kao Práščević (Prascevič)... Na osnovi izloženoga može se zaključiti da u zapadnohercegovačkoj antroponimiji nema prezimeni tvorenih sufiksom -ac.

Zapadnohercegovačka su prezimeni tvorena trima sufisima: -ić, -ović i -ević. Budući da sufiks -ović uglavnom dolazi na nepalatalne, a sufiks -ević na palatalne osnove, može ih se smatrati varijantnima. S obzirom na formu sufiks -ić je jednosložan i jednomorfemski, a sufiksi -ović i -ević su dvosložni i dvomorfemski. Svi imaju patronimski morfem /ić/, kojemu je značenje "mali, mladi, mladac", a sufiksi -ović i -ević i varijantne morfeme (alomorfe) /ov/ i /ev/ sa značenjem "pripadnost potomka rodočelniku".

Od 1105 izvedenih prezimeni 780 ih ima sufiks -ić (70,6 %), sufiks -ović 262 prezimeni (23,6 %), a sufiks -ević 63 prezimeni (5,6 %). Po visokom postotku sufiksa -ić zapadnohercegovačka je antroponimija bliska hrvatskoj (uostalom većina je stanovništva hrvatske narodnosti), a po međuodnosima sufikasa -ić, -ović i -ević ona ulazi u prostrani areal štokavske antroponimije (Hercegovina, Dalmacija, Lika, Bosna, Slavonija...).

Tabelarni prikaz prezimskih sufikasa:

Sufiks	Broj	Postotak
- ić	780	70,7 %
- ović	262	23,6 %
- ević	63	5,7 %
Ukupno	1105	100 %

Iz ovoga se prikaza vidi da je plodniji nesloženi sufiks od složenih pa bi se na osnovi brojčanih pokazatelja moglo zaključiti da je sufiks -ić vrlo plodan, -ović osrednje plodan, a -ević slabo plodan.

Bilo bi zanimljivo ove podatke usporediti s podacima za neko drugo štokavsko područje. Budući da su na raspolaganju samo podaci za Bukovicu ([52]), bit će stoga uspoređeni s onima za zapadnu Hercegovinu.

Tabelarni prikaz zapadnohercegovačkih i bukovičkih prezimeni:

	zapadna Hercegovina		Bukovica	
	Broj	Postotak	Broj	Postotak
Neizvedena	852	43,5 %	295	46,7 %
Izvedena	1105	56,5 %	337	53,3 %
-ić	780	70,7 %	232	68,9 %
-ović	262	23,6 %	74	21,9 %
-ević	63	5,7 %	31	9,1 %

Usporedbom jednih i drugih podataka može se vidjeti da su brojčane vrijednosti približno jednake: u zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima 43,5 % neizvedenih prezimeni, a u bukovičkoj 46,7 %; izvedenih 56,5 % : 53,3 %; sa sufiksom -ić 70,7 % : 68,9 %; sa sufiksom -ović 23,6 % : 21,9 % i sa sufiksom -ević 5,7 % : 9,1 %.

Tvorbeni tipovi izvedenih prezimeni

Izvedena se prezimeni mogu podijeliti u tri skupine prema vrsti sufiksa. Tvorbenomu tipu pripadaju sva prezimeni tvorena na isti način, s istim formalnim obilježjem tvorbeni osnove i nastavka. Različita prozodijska obilježja nisu uzimana za određenje tvorbenoga tipa.

TO + -ić

Sufiks -ić je vrlo frekventan, dodaje se na jednosložne, dvosložne, hipokorističke, sufiksne i dr. osnove (npr. Ānić, Bābić, Bāljić, Bēčić, Bṛkić, Džidžić, Gṛgić, Kēkić, Kṛnjić, Kūkić, Lālić, Ljubić, Mācić, Māndić, Mūjić, Rēdžić, Sāčić, Sākić, Sīlić, Šārić, Tōmić, Vīdić, Vīljić, Žārić...; Āgić, Bābić, Bṛkić, Dābić, Džābić, Glībić, Jāgić, Jākić, Lākić, Lébić, Máhić, Mājić, Médić, Mījić, Mūjić, Nakić, Nīkić, Nōvić, Périć, Rógić, Stípić, Šābić, Tōkić, Tōlić, Vōkić...; Āničić, Bārišić, Bōjanić, Čipetić, Dūranić, Glāvinić, Grūbešić, Jūrīčić, Kātavić, Kōrdušić, Mārktić, Mēšukić, Mīkulić, Rādišić, Smīljanić, Vránkić, Vūletić...; Āleksić, Āndrijić, Bāljić, Īlijić, Mārtić, Mūstapić, Nezirić, Nikolić...).

-TO + -ović

Sufiks -ović je osrednje plodan, dodaje se na jednosložne, dvosložne, hipokorističke, sufiksne i dr. osnove (npr. Bōljanović, Bōšković, Būratović, Dūranović, Đūrasović, Fāzlinović, Hūsković, Jōzinović, Mālānović, Mijatović, Milanović, Pāvlinović, Pētković, Stōjanović, Vránkić, Vūkasović...; Bēširović, Dēmirović, Gāfurović, Jūsupović, Mājstorović, Mārinović, Marijānović, Mēštović,

Òmerović, Pāvlović, Pètrović, Pilipović, Sádiković, Sèferović, Šácirović, Vídović...; Bábović, Brković, Čatović, Džínović, Glávović, Grízović, Hájrović, Húsović, Ísović, Mílović, Múštović, Núhović, Rêdžović, Tánović, Vídović, Zúbović...

TO + -evic

Sufiks -evic je slabo plodan, dodaje se na jednosložne, hipokorističke, sufiksalne i dr. osnove (npr. Drăgićević, Ivanšević, Juricević, Matijašević, Matijević, Miháljević, Milôšević, Petricević, Vukojević...; Bëćirević, Blázević, Čarević, Đôrdević, Đûrdević, Hâjdarević, Jâkôvljević, Jašarević, Knêzević, Tâtarević...; Bóljević, Brájević, Búljević, Dúbljević, Gfljević, Pájević, Ráljević, Sóčević, Vûjević...

Prozodija izvedenih prezimena

Usporedbom prozodemskih struktura osnovnih riječi (imenâ i nadimaka) i motiviranih riječi (prezimenâ) može se uočiti velika podudarnost jednih i drugih na suprasegmentnoj razini. Većina izvedenih prezimena zadržava naglasak osnovne riječi.

Samo 44 izvedena prezimena (2,1 %) nema isti naglasak ili istu poziciju naglasaka u odnosu na osnovnu riječ. Promjena vrste naglasaka je u prozodemskih struktura 00 : 00 (npr. Jûrič → Juricević...), zatim 00 : 00 (npr. Miloš → Milôšević...) i 000 : 000 (npr. Milovân → Milovânović...).

Posebnu skupinu čini dvanaest izvedenih prezimena koja se ostvaruju s paroksitonim kratkouzlaznim naglaskom bez obzira na prozodemsku strukturu osnovne riječi (Andrijânić, Baketârić, Banôvić, Barûnić, Knezôvić, Korjènić, Kosôvić, Kovâčić, Nezirić, Spužèvić, Šimôvić, Volârić, Žuljèvić). Među prozodemskim strukturama osnovnih riječi prevladavaju dvije: 00 : 00 (Bakêtâr → Baketârić, Kôvâč → Kovâčić, Nêzir → Nezirić, Vòlâr → Volârić) i 0 : 00 (Bân → Banôvić, Knêz → Knezôvić, Kôs → Kosôvić, Spûž → Spužèvić, Žûlj → Žuljèvić). Neki nadimci i imena motiviraju po više različitih prezimena (npr. Bân → Banôvić i Bánović, Knêz → Knezôvić i Knêzović, Kôvâč → Kovâčić i Kôvačić, Vòlâr → Volârić i Vòlarić, Žûlj → Žuljèvić i Žúljević...).

Usporedbom osnovnih riječi i prezimena tvorenih sufiksom -ic može se uočiti u nekih i kraćenje zanaglasne dužine. To se uglavnom odnosi na osnovne riječi tvorene sufiskom -áč i -âr (npr. Bakêtâr → Baketârić, Brâdâr → Brâdarić, Katûnâr → Katûnarić, Kônjâr → Kônjarić, Kôšâr → Kôšarić, Kôvâč → Kôvačić, Kôzâr → Kôzarić, Vòlâr → Vòlarić...).

U izvedenih prezimena u kojih osnovna riječ ima nastavak turskoga podrijetla (-čija, -džija, -ija, -lija) redovita je zanaglasna dužina u posljednjem slogu kad je ishod sažimanja dvaju kratkih vokala iste kvalitete (npr.

Abûdija → Abûdić, Arpâdžija → Arpâdžić, Samârdžija → Samârdžić...). Zbog sažimanja zanaglasna se dužina ostvaruje i u izvedenih prezimena Ândričić i Îličić. Prezimenâ s ovako nastalom zanaglasnom dužinom ima u zapadnohercegovačkoj antroponimiji samo 86 (4,5 %).

Nekoliko izvedenih prezimena ima zanaglasnu dužinu koja je ishod duljenja vokala u slogu ispred skupine u kojoj je prvi segment sonant (npr. Dûmanac → Dûmânčić, Gômerac → Gômêrčić, Gôranac → Gôrânčić, Gôstevac → Gôstêvčić, Îvanac → Îvânčić, Râvanac → Râvânčić...).

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji jesu 852 neizvedena prezimena (43,5 %). Izvedenih je 1105 (56,5 %). Od ukupnoga broja izvedenih prezimena 960 (86,9 %) ih zadržava prozodemsku strukturu osnovne riječi. Samo ih 145 (13,1 %) ima promjenu vrste naglasaka, mjesta naglasaka i kvantitete vokala u zanaglasnom slogu. Razlog ovomu je u zakonitosti tvorbenoga procesa da u segmentnom i suprasegmentnom dijelu tvorbene veze bude što manje odstupanja izvedene riječi od osnovne što je bio uvjet uspješne identifikacije potomaka nekoga rodočelnika.

Ograničenja fonema na granici osnove i nastavka

Ovdje će biti razmotrene fonološke promjene na granici tvorbene osnove i tvorbenoga nastavka. Granica je ujedno i tvorbenâ i morfemska, a bit će promotren posljednji segment osnove i prvi segment nastavka i veza između njih.

/j/ → Ø + -ic

Na granici tvorbene osnove i nastavka dolazi do elizije fonema /j/ ako je ispred i iza njega fonem /i/. Nakon elizije kratki se vokalski fonemi sažimaju u jedan dugi. To su okrnjene osnove i malobrojne su (8 %) u odnosu na neokrnjene koje su u izvedenih prezimena vrlo brojne (92 %) (npr. Ândrijîć → Ândrić, Îlijîć → Îlić, Kâdijîć → Kâdić, Kapîdžijîć, → Kapidžić, Tâdijîć → Tâdić, Têrzijîć → Têrzić...). U ovakvih prezimena okrnjene se osnove dobivaju tvorbenom raščlambom (npr. Ândrić → Ândr-ic...), a u preoblici je samo neokrnjena osnova (npr. Ândrić → sin Ândrij-ê...). U ovako tvorenih prezimena u prezimenskom nastavku -ic dugi vokal je zalihostan jer nosi fonološki podatak o svojem nastanku. U prezimena Bâlîjić i Îlîjić tvorbenâ osnova je neokrnjena (Balij-ic, Ilj-ic), a u varijantnih prezimena Bâlić i Îlić je okrnjena (Bal-ic, Il-ic).

/k/ → /č/ + -ic

Malo je prezimena u kojih se može pokazati da je velar /k/ supstituiran palatalom /č/ na kraju tvorbene osnove ispred nastavka -ic (npr. Bôjka →

Bôjčić, Bùrek → Bùrečić, Drînkó → Drîncić, Gřk → Gřčić, Lûka → Lûčić, Mărînkó → Mărîncić, Zelènika → Zelèničić...). Budući da nema povijesnih podataka o osnovnoj riječi, u manjega broja prezimena ne može se točno odrediti je li ono motivirano antroponimom muškoga ili ženskoga roda (npr. Ânka/Ânko → Âncić, Drînka/Drînkó → Drîncić, Jêlka/Jêlko → Jêlčić, Jûrka/Jûrko → Jûrcić, Mărînka/Mărînkó → Mărîncić, Stôjka/Stôjko → Stôjčić, Vrânka/Vrânko → Vrânčić...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji jedino su osnovne riječi prezimena Bôjčić, Īvāncić i Zelèničić potvrđene i kao neizvedena prezimena Bôjka, Īvānko i Zelènika. U ovoj su skupini osnovne riječi sa sufikslnim morfemom /k/ koji ima hipokorističko značenje. Većina je hercegovačkih prezimena motivirana muškim imenima i nadimcima pa valja pretpostaviti da je takva motivacija i u navedenih.

Nadalje, u jednoga dijela prezimena ne može se zasigurno znati završava li osnova osnovne riječi na /k/ ili /č/. I jedan i drugi jesu sufikslni morfemi s općim hipokorističkim značenjem i mogu se dodati na brojne osnove (npr. Pêjko : Pêjča, Râjko : Râjča, Stôjko : Stôjča, Vûjko : Vûjča...). Među njima ipak postoji razlika: morfem /k/ je frekventniji od morfema /č/. Budući da nema povijesnih podataka o obliku osnovne riječi, može se pretpostaviti da su sljedeća prezimena mogla biti motivirana različitim imenima (npr. Bùrek/Bùreč → Bùrečić, Jêlka/Jêlko/Jêlča → Jêlčić, Jûrka/Jûrko/Jûrča → Jûrcić, Stôjka/Stôjko/Stôjča → Stôjčić, Vrânka/Vrânko/Vrânča → Vrânčić...). U prezimena Vûčić /č/ nije ishod palatalizacije, nego je tu morfem /č/ dodan na pokraćenu osnovu (Vûk → Vu+č → Vûće/Vûčo → Vûčić).

Znatno je brojnija skupina prezimena u kojih se na granici tvorbenne osnove i nastavka fonem /k/ ne supstituira fonemom /č/ ispred prezimenskoga nastavka -ić (73). Većinom su to dvosložna prezimena (67) i samo šest trosložnih. U skupini dvosložnih prevladavaju ona s dugouzlaznim naglaskom (npr. Břko → Břkić, Džájko → Džájkić, Jérko → Jérkić, Júko → Júkić, Mújko → Mújkić, Náko → Nákić, Níko → Níkić, Smájko → Smájkić, Tóko → Tókić, Zúko → Zúkić... (43)), zatim ona s kratkosilaznim naglaskom (npr. Âjka → Âjkić, Bilka → Bilkić, Bláško → Bláškić, Břka → Břkić, Dráško → Dráškić, Hûska → Hûskić... (21)) i dva prezimena s dugosilaznim naglaskom (Jûrko → Jûrkić, Lûka → Lûkić). I u trosložnih prezimena nema supstitucije velara palatalom (Hînok → Hînokić, Hûmački → Hûmačkić, Hûsika → Hûsikić, Mêšuka → Mêšukić, Plāvûško → Plāvûškić, Pôdbôrka → Pôdbôrkić). S obzirom na alternirani/alternant u zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima nekoliko prezimenskih parova (npr. Jûrkić : Jûrcić, Lûkić : Lûčić, Sâkić : Sâčić, Stôjkić : Stôjčić, Vrânkić : Vrânčić, Vûkić : Vûčić, Zêkić : Zêčić...).

/g/ → /ž/ + -ić

Malo je prezimena u kojih bi se odlučnjem prezimenskoga nastavka -ić moglo pokazati da je na kraju tvorbenne osnove /ž/ supstytutent fonema /g/ ili je pak izvorni fonem (npr. Bôgo/Bôže → Bôžić, Drágo/Dráže → Drážić, Nôgo/Nôže → Nôžić...). Imajući u vidu povijesnu pa i suvremenu hercegovačku antroponimiju, bit će vjerojatnije da su prezimena Bôžić, Drážić, Drúžić, Nižić i Nôžić motivirana hipokorističkim formama s fonemom /ž/ na kraju osnove.

Znatno je brojnija skupina prezimena u kojih se na kraju tvorbenne osnove /g/ ne supstituira fonemom /ž/ (35). To su dvosložna prezimena s dugouzlaznim naglaskom (npr. Ágo → Ágić, Bégo → Bégić, Jágo → Jágić, Rôgo → Rôgić... (10)) i kratkosilaznim (Gřga → Gřgić, Gôga → Gôgić (2)), zatim brojnija skupina prezimena motiviranih sraslicama u kojih je drugi sraslički dio apelativ ága (npr. Âlijaga → Âlijagić, Âvdaga → Âvdagić, Hâlilaga → Hâlilagić, Ômeraga → Ômeragić, Ôrdaga → Ôrdagić... (23)). S obzirom na distribuciju fonema /g/ i /ž/ na kraju tvorbenne osnove u zapadnohercegovačkoj antroponimiji postoji samo jedan prezimenski par (Drágić : Drážić).

/h/ → /š/ + -ić

Postoje samo dva prezimena u kojih je na kraju tvorbenne osnove, a ispred nastavka -ić supstituira fonem /h/ fonemom /š/ (Skôčibuha → Skôčibušić, Vlâh → Vlâšić). Budući da se u zapadnohercegovačkim govorima leksom Vlâh ostvaruje kao Vlâj, a bùha kao bùva, prezimena Skôčibušić i Vlâšić nastala su prije pojave supstitucije fonema /h/ fonemima /j/ i /v/. Ona su zbog toga starija, inače bi se u 18. st. ostvarila kao Skôčibuvic i Vlâjić. U prezimena Dúšić, Mášić, Mêšić, Múšić, Púšić, Púšić, Súšić, Sûšić, Šûšić fonem /š/ na kraju tvorbenne osnove nije nastao supstitucijom fonema /h/ (npr. Máše → Mášić, a ne Máho → Mášić; Mêša → Mêšić, a ne Mêha → Mêšić; Múše → Múšić, a ne Múho → Múšić...).

Znatno je više prezimena u kojih se fonem /h/ na kraju tvorbenne osnove ne supstituira fonemom /š/ (npr. Glúho → Glúhić, Gráho → Gráhić, Krého → Kréhić, Máho → Máhić, Mého → Méhić, Núho → Núhić, Spáho → Spáhić, Šého → Šéhić... (18)). S obzirom na završni fonem tvorbenne osnove u zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima neekolikoo prezimenskih parova (Kéhić : Kêšić, Máhić : Mášić, Méhić : Mêšić, Míhić : Míšić). U drugoga člana navedenih parova fonem /š/ nije supstytutent fonema /h/ (npr. Máho → Máhić, a ne Máho → Mášić...).

/c/ → /č/ + -ić, -ević

U prethodnih distribucija fonema na granici tvorbenne osnove i nastavka u prezimenâ veći je broj potvrda za nepalataliziranu nego za palataliziranu osnovu. U ove je skupine obrnuto: više je palataliziranih (16) nego

nepalataliziranih osnova (9) ispred tvorbenoga nastavka -ić. Prezimana sa supstituentom /č/ na kraju osnove mogu se podijeliti u dvije skupine: u jednoj su ona motivirana imenima i nadimcima na -ica (npr. Āndrijica → Āndričić, Ānica → Āničić, Īlijica → Īličić, Ĵelica → Ĵeličić, Ĵurica → Ĵuričić, Pāvica → Pāvičić... (8)), a u drugoj ona motivirana imenima i nadimcima na -ica (npr. Āndrijica → Āndričić, Ānica → Āničić, Īlijica → Īličić, Ĵelica → Ĵeličić, Ĵurica → Ĵuričić, Pāvica → Pāvičić... (8)), a u drugoj ona motivirana imenima i nadimcima na -ac (npr. Gōmerac → Gōmērcić, Gōranac → Gōrāncić, Gōstevac → Gōstēvcīć, Ljūbunac → Ljūbūncīć, Rāvanac → Rāvāncīć... (8)). Budući da je prezime Ĵuričić motivirano imenom Ĵurič, u njega /č/ nije supstituent kao u prezimena Ĵuričić (Ĵurič → Ĵuričić, ali Ĵurica → Ĵuričić) pa se prezime Ĵuričić ne može dovoditi u tvorbenu vezu s imenom Ĵurica niti prezime Ĵuričić s imenom Ĵurič.

U devet prezimena kojima tvorbeni osnovi završavaju na /c/ nema supstitucije fonemom /č/ jer bi se izgubila tvorbeni veza između osnovne riječi i izvedenoga prezimena. Većinom su to nadimačka prezimena, dvosložna su i imaju kratkosilazni naglasak (Drōca → Drōcić, Gřca → Gřcić, Lūca → Lūcić, Māca → Mācić, Mēca → Mēcić, Plēca → Plēcić) ili dugouzlazni (Mūco → Mūcić, Vrīce → Vrīcić, Zūco → Zūcić).

I ispred tvorbenoga nastavka -ević fonem /c/ se supstituira fonemom /č/ (Ivánac → Ivánčević, Kāpac → Kāpčević, Šārac → Šārchčević, Zēc → Zēččević), a samo u prezimena Lūcević nema navedene supstitucije. U prezimena Antičević, Avdičević, Dragičević, Hrnjičević, Jurčević, Miličević, Pavličević, Petričević i Vujičević fonem /č/ nije ishod palatalizacije.

/z/ → /ž/ + -ić, -ević

Samo je u prezimenâ Knězević i Knězić fonem /z/ na kraju tvorbeni osnovi supstituiran fonemom /ž/ (kněz → Knězević, kněz → Knězić). Ispred tvorbenoga nastavka -ić uglavnom se ne palatalizira osnova kojoj je posljednji segment postave fonem /z/ (npr. Fējzo → Fējzić, Józo → Józić, Kālez → Kālezić, Nézo → Nézić, Pējaz → Pējazić, Pézo → Pézić, Rézo → Rézić... (19)).

* * *

Ispred tvorbenih nastavaka -ić i -ević nepalatali /k/, /g/, /h/, /c/ i /z/ palataliziraju se, supstituiraju palatalnim fonemima tako da alterniraju /k/ i /č/, /g/ i /ž/, /h/ i /š/, /c/ i /č/, /z/ i /ž/ (prvi je član alternirani fonem, a drugi alternant). Budući da se u zapadnohercegovačkim govorima u nekih kategorija neutraliziraju ishodi palatalizacijskih procesa, to su i u antroponimskom leksiku potvrđena odstupanja od navedenih fonoloških pravila o distribuciji palatala ispred prezimenskih sufikasa -ić i -ević. Nepalataliziranih osnova ima 148 (79 %), a palataliziranih 39 (21 %). Uglavnom se ne palataliziraju osnove dvosložnih i trosložnih hipokorističkih formi zbog očuvanja tvorbeni veze.

Granica osnove i nastavka (tvorbeni šav) u antroponimskim leksima znatno je manje obilježena palatalizacijom nego u općem leksiku. Alternacije u antroponimskoj derivaciji nisu samo promjene forme nego i tvorbeni signali sudionicima komunikacije i identifikacije da raščlane izvedeni (derivirani) antroponim (prezime) i dovedu ga u vezu s imenom ili nadimkom rodočelnika. Za današnje nositelje zapadnohercegovačkih prezimena ta sveza nema značaja zato što uglavnom ništa ne znaju o svojem pretku. Jedino kad žele više znati o svojim korijenima, a ne raspolažu povijesnim antroponimskim podacima, onda im tvorbeni raščlamba može pomoći da barem odrede oblik imena ili nadimka rodočelnika, pretka po kom su dobili svoje prezime.

MOTIVACIJA PREZIMENA

Pod motivacijom se podrazumijeva djelomično ili potpuno sudjelovanje izraza i sadržaja osnovne riječi u ostvarivanju izraza i sadržaja tvorenice, dakle odnos koji postoji u tvorbeni vezi između osnovne riječi i tvorenice. Motivacija se može odrediti ako postoji potpuna tvorbeni veza između osnovne riječi i tvorenice i to na izraznoj i značenjskoj razini. Motivacija uvijek uključuje osnovnu riječ, koja motivira tvorenicu, i tvorenicu, koja je motivirana osnovnom riječju. ([24]), 114.)

Iako je motivacija u tvorbi prezimenâ specifična jer nedostaje onakav značenjski dio tvorbeni veze kakav je u općem leksiku, ipak se o njoj može govoriti zato što je evidentan izrazni dio tvorbeni veze. Osnovna riječ (ime ili nadimak) u tvorbeni procesu nije unijela u tvorenicu značenje jer ga nije ni imala zato što je služila samo za identifikaciju i kvalifikaciju osobe. Tvorenica (prezime) u tvorbeni procesu ipak dobila značenje "sin osobe" čije je ime ili nadimak u osnovnoj riječi. Zbog izrazne i takve značenjske veze ipak se u prezimena može govoriti o motivaciji bez obzira na to što danas ona nemaju značenja jer su postala stalna, nepromjenljiva i nasljedna.

Prezimana od osobnih imena

Zbog zajedničkoga života i rada ljudi su morali komunicirati. Stvarali su pojmove (koji su obuhvaćali zajednička obilježja bića, predmeta, pojava, osobina, osjećaja...) i riječi kao artikulacijsko-akustičnu realizaciju tih sadržaja. Riječima su izražavali ne samo sadržaje nego i odnose među tim sadržajima. Stvarali su riječi, sintagme, rečenice... Ljudi su morali stvarati i takve riječi kojima su identificirali osobe. U početku su dobivali

imena u dobi kad su postajali sposobni za rad, lov, borbu... Takva su imena zapravo bili nadimci, motivirani nekim tjelesnim ili duševnim obilježjem osobe ili pak željom roditelja da osoba u životu ima određena obilježja. U takvih je antroponima postojala jasna motivacijska veza između imena ili nadimka osobe i obilježja koje je motiviralo takav antroponim. Antroponimi koji su bili motivirani izgledom, tjelesnim ili duševnim obilježjem osobe, bili su monoleksemi.

Oni pak antroponimi kojima se je izražavala neka roditeljska želja bili su postanjem sintagme ili rečenice. Rečenice su redovito sadržavale glagol kojim je trebalo izreći mogućnost ostvarenja želje. Takve sintagme i rečenice u funkciji imena imale su najmanje po dvije osnovne riječi, rijetko njih više. U svakodnevnoj jezičnoj uporabi sintagme i rečenice nisu bile funkcionalne jer se njima nisu mogli izreći odnosi (npr. morfološki) pa je zato došlo do slaganja osnovnih riječi i nastanka složenih imena (npr. Držislav, Bùdimir, Krèšimir, Mùtimir, Tòlimir, Tomislav, Třpimir, Zvònimir...). Osnovne riječi su dakle složene u jednu, pomoćne su otpale, motivacija je izbljedjela, često su rabljeni određeni imenotovorni dijelovi (npr. -mir i -slav), a i više ljudi je dobivalo ista imena. Budući da je bilo sve više osoba koje je trebalo imenovati, a imenotvorne mogućnosti imenskoga fonda bile su ograničene, pribjegavalo se sufiksaciji monoleksemnih i pokratama složenih imena. To je dovelo do potiranja motivacije, gubljenja prvotnoga značenja i dobivanja novoga izraženoga samo sufiksom (npr. Radòslav/Ràdomir/Ràdivoj... → Ráco, Ràcan, Ràcko, Ràda, Ràdac, Ràdāc, Ràdāc, Radāja, Ràdāk, Ràdaka, Ràdāl, Ràdan, Ràdas, Ràdāš, Radāšin, Ràdat, Råde, Ràdeč, Ràdej, Ràdek, Ràdeka, Ràdela, Ràdelj, Ràden, Ràdēnko, Ràdeš, Ràdeša, Ràdeta, Ràdica, Ràdič, Ràdić, Ràdilo, Ràdin, Ràdina, Ràdinko, Ràdiš, Ràdiša, Ràdman, Ràdna, Rádo, Ràdoč, Ràdoha, Ràdoj, Ràdoja, Ràdoje, Radòjica, Ràdòjko, Ràdòjno, Ràdòjša, Ràdol, Ràdonja, Ràdos, Ràdoš, Radòšina, Ràdota, Ràdovān, Ràdūč, Ràdūj, Ràduka, Ràdul, Ràdula, Ràdūlj, Ràdūn, Radùsin, Ràdūš, Ràda, Ràden, Rāja, Rājac, Rājāč, Rājāk, Rājan, Rājčan, Rājda, Rāje, Rājek, Rājen, Rājica, Rājč, Rājic, Rājilo, Rājin, Rājisha, Rājko, Rājman, Rājna, Rājo, Rākāč, Rākan, Rākas, Rākāš, Rākela, Rāketa, Rākica, Rākita, Rākna, Rāko, Rākoč, Rākonja, Rākos, Rākoš, Rākoša, Rākul, Rākūlj, Rākūš, Rāša, Rāšan, Rāšanja, Rāšat, Rāše, Rāselj, Rāšen, Rāseta, Rašētina, Rāšica, Rāšina, Rāško, Rāšna, Rāšo, Rāšoje, Rāšota, Rāšūj, Rāšul, Rāšūn...).¹⁹¹ U ovako pokraćenih i izvedenih osobnih imena osnove su neprozirne motivacije, prvotno značenje je zatrto, ali je zato sufiksom dobiveno novo,

¹⁹¹ Svi su ovi oblici i njihovi prozodemi potvrđeni i kao osnovne riječi hrvatskih prezimena. Ovdje je naveden samo manji dio takvih antroponima.

većinom značenje odmilice (hipokoristika). Svako je ime mogla dobiti svaka osoba bez obzira na njena duševna i tjelesna obilježja. Ime je na toj razini imenskoga sustava bilo izraz (duži ili kraći), nadjenut određenoj osobi.

Antroponimski sustav slavenskoga življa na području današnje zapadne Hercegovine bio je potkraj srednjega vijeka vrlo sličan antroponimskom sustavu susjednih krajeva (Bosna, Dalmacija, istočna Hercegovina). Puk je do 16. st. imao bogat sustav antroponima (imenā, patronima i nadimaka). U uporabi su bile dvije imenske formule: jednočlana (ime ili nadimak) i dvočlana (ime ili nadimak i patronim). Dvočlana formula koja se je sastojala od dvaju osobnih imena, narodnoga i svetačkoga, nije potvrđena u srednjovjekovnoj humskoj antroponimiji. U Humu su prevladavala narodna imena. Postotak narodnih imena bio je znatno veći od postotka svetačkih do 1563. god. kad je na Tridentskom koncilu donesena odluka da se djeci na krštenju daju samo ova druga.

Od 12. st. u primorskim gradovima postoje već prezimena, dakle antroponimi koje karakterizira stalnost, ustaljenost, nepromjenljivost i nasljednost. U srednjovjekovnoj humskoj antroponimiji nema tada prezimenā, ali se već početkom 15. st. pojavljuju patronimi (npr. Bògāvčić, Hardòmilić, Jūrjević, Milòradović, Milòšević, Pètrović, Rūpčić, Rākojević, Vlātković, Vòjsilić, Vūkčić...).¹⁹² Ovakvi su izvedeni oblici zabilježeni uz osobna imena pojedinaca i nema podataka da su ih imali i njihovi potomci. To su zapravo patronimi kojima su identificirani potomci rodočelnika čije je ime u osnovi antroponima.

Zapadna je Hercegovina u tursko vrijeme bila u sastavu franjevačke provincije Bosne Srebrne (Bosna Argentina). Budući da su iz ove provincije katolici stalno bježali u Dalmaciju i Slavoniju, Turci su franjevcima rušili crkve i samostane i onemogućavali ih u vjerskom radu sa stanovništvom. Bosna Srebrna je ostala samo na dva samostana, s malo svećenika koji su svojim radom morali pokriti golemo područje. U neke krajeve godinama nije dolazio svećenik. Tu treba vidjeti razloge činjenici da u zapadnoj Hercegovini u to vrijeme ima ljudi s narodnim imenima. Tradicija nadijevanja narodnih imena bila je jaka, a i prilike su u Turskoj bile nepovoljne za potpunu i dosljednu primjenu navedene odredbe Tridentskoga koncila. Kad su franjevci periodično vršili vizitaciju krajeva u kojima je živjelo hrvatsko stanovništvo, krstili su neke osobe i u zreloj dobi i pri tomu narodno ime zamjenjivali svetačkim. Od narodnih imena nastajala su patronimska prezimena čak i početkom 18. st. (npr. Tòlimir → Tóle, Tólo, Tólić, Tòlj, Tòholj; Radòslav → Rádić, Rāše, Rāšo, Rāšić...).

¹⁹² Akcentuacija je izvršena na osnovi suvremenih potvrda istih antroponima.

Više od polovice zapadnohercegovačkih prezimena motivirano je osobnim imenom rodočelnika. Od 1120 prezimena 374 su motivirana muslimanskim osobnim imenom. Ostala su prezimena u ovoj skupini motivirana hrvatskim (700) i srpskim (45) osobnim imenima. Od ovih 745 prezimena visok je psototak onih koja su motivirana narodnim imenima (više nego u drugim hrvatskim krajevima). U srpskih hercegovačkih prezimena prevladava motivacija narodnim imenom zato što Srbi u prošlim stoljećima nisu imali nikakvih ograničenja u izboru osobnoga imena.

U muslimanskom imenskom fondu najviše je imena arapskoga podrijetla zbog toga što su prihvatili islam. I hebrejska su imena ušla preko arapskoga i turskoga jezika (npr. Īlija : Ālija, Jòsip : Jùsuf, Ābraham : Ibrāhim, Ismāel : Ismāil...). U manjem postotku zastupljena su i osobna imena perzijskoga podrijetla. Staroturskih je imena zapravo najmanje jer su Turci prihvatanjem islama preuzimali i imena iz Kurana. Preuzeta su imena prilagođena jezičnim zakonitostima turskoga jezika i uglavnom su već u tom jeziku postala motivacijski neprozirna.

Kad su u 15. i 16. st. plemići, knezovi, trgovci, zakupnici, obrtnici... prihvaćali islam, imena su im prevođena na turski pa je tako npr. svaki Vûk postajao Kûrt, Īlija → Ālija, Jòsip → Jùsuf... Prelaznici na islam dobivali su novo ime, slavensko ime oca u početku su uglavnom bilježili, a koncem 16. st. većinom zamjenjivali imenom Abdûlah zbog političkih razloga ([466], 52.). U 17. i 18. st. oni koji su u trenutku prelaska na islam imali obiteljski nadimak uglavnom su ga i zadržali pa zato u Hercegovini ima muslimanskih prezimena motiviranih slavenskim imenima (npr. Bòbeta, Bòbić, Bóljević, Boškàilo, Bóžić, Brájević, Brájković, Bránković, Búdić, Búlić, Búljević, Búljko...).

Brojna su dakle prezimena nastala od osobnih imena preobrazbom ili sufiksacijom. Najprije su od osobnih imena rodočelnikâ (starješina zadruga) nastajali neizvedeni ili izvedeni patronimi. Kad su sumještani patronimom počeli identificirati ne samo izravne potomke rodočelnika nego i ostale članove zadruga, sazreli su onomastički uvjeti za nastanak prezimena. Dovoljno je bilo da patronim postane stalan i nepromjenljiv.

Uglavnom zbog bioloških razloga (starost, onemoćalost) rodočelnik je starješinstvo nad zadrugom prepuštao nekomu iskusnom članu, najčešće najstarijemu sinu. Tako su se stvarale mogućnosti nastanka novoga patronima, odnosno prezimena, ako je takav antroponim postao nasljedan. Često se je događalo da uz antroponim kojim je označavana pripadnost rodu (plemenu) supostoji patronim kojim su identificirani svi članovi neke zadruga. Sudbina patronima mogla je biti dvojaka: mogli su nestati nastankom novoga patronimâ prema nekomu članu sljedeće generacije ili postati nasljedni,

dakle prezimena. Budući da su se zadruga dijelile na manje zajednice, često se je događalo da jedna obitelj (starija) zadrži neizvedeni oblik patronima (npr. Ćûže, Pòle, Šòše, Tòle...), a druga (mlađa) izvedeni oblik (npr. Ćúžić, Pólić, Šóšić, Tólić...).¹⁹³

U vrijeme kad su natajala prezimena osobe nisu dobivale imena u svezi s kakvim svojim duševnim ili tjelesnim obilježjem, nego je bilo nadjenuto ime kojega sveca, pretka, kuma i sl. Tako nastala imena motivirala su brojna prezimena. Budući da prvotno značenje imena nije u svezi s osobom kojoj je nadjenuto, u ovom poglavlju zato neće biti navođeno to značenje.

Prezimena od nadimaka

U vrijeme nastanka prezimenâ sve su osobe bile identificirane osobnim imenom (službeno ime), a mogle su biti identificirane i osobnim nadimkom (neslužbeno ime).

Brojna su zapadnohercegovačka prezimena nastala preobrazbom ili sufiksacijom nadimaka. S obzirom na osnovnu riječ nadimačka se prezimena mogu podijeliti na nekoliko skupina.

Klasifikaciju prezimena s obzirom na značenje osnovne riječi izvršio je još u prošlom stoljeću T. Maretić. ([261]) Njegova podjela na četiri skupine prezimena (prema osobnomu imenu; prema nadimku; prema zanimanju, službi; prema vjeri, kraju, plemenu, rodu, narodu) nije bila potpuna jer se u njoj nisu vidjele sve vrste osnovnih riječi koje su motivirale prezimena.

Zbog toga je A. Šupuk ([549], 121. - 127.) izvršio detaljniju podjelu prezimenâ prema značenju osnovne riječi. Njegova podjela ima čak 19 skupina: 1) posesivna prezimena nastala od osobnih imena, 2) prezimena nastala od hipokorističkih i deminutivnih osobnih imena, 3) prezimena od oznaka za fizičke i moralne osobitosti, 4) prezimena od životinjskih imena, 5) prezimena od riječi za zanimanje i od *nomina agentis*, 6) prezimena od riječi za biljke i plodove, 7) prezimena do riječi za oruđe i različite predmete, 8) prezimena od oznaka državne i crkvene hijerarhije, 9) prezimena od toponimskih i etničkih oznaka, 10) prezimena od riječi za dijelove tijela, 11) prezimena do augmentativa i pejorativa, 12) prezimena od riječi iz područja religije i mitologije, 13) profilaktička prezimena, 14) prezimena od riječi za hranu i jelo, 15) prezimena od naziva za rodbinske

¹⁹³ U zapadnoj Hercegovini nositelji prezimena Ćûže i Ćúžić, Pòle i Pólić, Šòše i Šóšić, Tòle i Tólić... i danas znaju da pripadaju istomu rodu, odnosno da imaju istoga rodočelnika po kojem je nastalo i neizvedeno i izvedeno prezime.

vez, 16) prezimena od apstraktnih imenica, 17) prezimena od nederiviranih osobnih imena, 18) prezimena nastala od riječi za narodno praznovjerje i 19) prezimena od riječi za tjelesne nedostatke i bolesti. ([549])

Ni ovako podrobna klasifikacija nije bez nedostataka jer npr. nedostaju prezimena "prema nazivima za potoke, jezera, more, zaljeve, planine, oborine, prirodne nepogode, građevine, staze, puteve, prijevozna sredstva, strane svijeta, nebeska tijela, prema nazivima iz područja oružja, trgovine, novca, dragocijenosti, minerala." ([244], XIII.)

Za određenje motivacije ovdje je važno istaknuti da je teško odrediti značenje osnovne riječi supstratskoga i aloglotskoga podrijetla jer nedostaju relevantni podaci.

Šupukova klasifikacija prezimena ne može se u potpunosti primijeniti na zapadnohercegovačka jer ima skupina s malo ili čak nimalo potvrda, a ima pak i takvih prezimena koja se mogu svrstati u nove skupine.

Prezimena od ekonima

Ljudi su se u prošlim stoljećima često selili idući trbuhom za kruhom u one krajeve gdje je bilo bolje i sigurnije življenje. U novom su ih kraju identificirali autoponomom koji je motiviran imenom mjesta iz kojega su došli. Takav je onim najčešće istoga oblika kao i etnik motiviran tim ekonimom. Razlika je samo u značenjskoj preoblici - etnik je stanovnik mjesta, a takvim autoponomom se identificira doseljenik (došljak) iz toga mjesta (npr. Blågajac → stanovnik Blågaja, Blågajac → doseljenik iz Blågaja...).

Prezimena motivirana ekonimom rijetko su neizvedena (npr. Gàbela, Kàniža, Sòlin, Tàsliđža...). U zapadnohercegovačkoj antroponimiji prevladavaju izvedena prezimena motivirana ekonimom (npr. Ključanin, Kúljanin, Spúžanin; Sláto, Zádoro; Drèžnják, Dùvnják, Kladùšák, Kuprèšák, Ràvnják, Sènják, Tràvnják; Blågajac, Bùhovac, Dòljanac, Mèđugorac, Nevesínjac, Pazárac, Trebínjac; Gòmèrčić, Gòrānčić, Gòstèvčić, Ljubūnčić, Ràvānčić; Hùmačkíć, Plāvūškíć, Rùmbočić; Bàralić, C̀rnalić, Dùgalić, Plòčkinjić, Pòdbòrkíć; Budimlíć, Ruščùklič, Sarājlić...).

Prezimena od toponima

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji malo je prezimena motiviranih toponimom. U osnovi toponima najčešće je naziv za kakvu biljku (npr. Bùkovac, Cèrovac, Dr̃inovac, Gràbovac, Jèlovac, Kùnovac, Lìpovac, Šìpovac, Tr̃inovac...), rijetko naziv za boju zemlje na određenom lokalitetu (npr. Krvávac...).

Prezimena od horonima

Nekoliko je prezimena motivirano horonimom, prirodnim ili administrativnim. Nastala su dakle od onimâ kojima su u novom kraju identificirani doseljenici iz nekoga drugoga kraja, bližega ili daljega. Većinom su to muslimanska prezimena kojih su rodočelnici bježali ispred novih osvajača u one krajeve koji su još bili pod turskom vlašću, dakle iz Like, Slavonije i Dalmacije u Bosnu i Hercegovinu (npr. Anadólac, Kìbavac, Pìperac, Pòpovac, Primorac; Bòšnják, Ràmlják, Vrdòlják; Héro, Húmo...).

Prezimena od etnonima

U jednonacionalnom kraju pripadnika nekoga drugoga naroda najlakše je bilo identificirati etnonimom, imenom naroda kojemu je pripadao. Takvi su se uglavnom uklopili, naučili jezik, promijenili vjeru pa i narodnost. U zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima nekoliko prezimena koja su motivirana etnonimom (npr. Árap, Árapović, Arnàut, Cígíć, Crnògorac, Măđžăr, Misirlíja, Talíjan, Talíjanac, Tùrković, Vlăšíc...).

Prezimena od riječi za zanimanje

U ovoj su skupini prezimena motivirana zanimanjem osobe. Nastala su u doba podjele rada kada pojedinci (obrtnici) počinju proizvoditi za tržište. Obrtnici su se uglavnom naseljavali uz vojne utvrde (tvrđave) gdje su bila i trgovišta. U nekim su se mjestima u srednjem vijeku bili specijalizirali u pojedinim obrtima pa su proizvodili za tržište samo jednu vrstu proizvoda. Tako se npr. zna da su u Varvari bili kovači, mlinari i stupari; u Podvelèži svinjari i ovčari; kod Radimlje klesari i kovači; kod Trebižata mlinari i stupari itd. U tursko su vrijeme obrtnici pratili vojsku i za uslužne poslove bili oslobođeni poreza.

U prošlosti su se obrti nasljeđivali pa su se prenosile vještine i znanja s oca na sina. Ako se u obitelji (zadruzi) samo jedna osoba bavila obrtom i po tom bila poznata u svojem mjestu, sumještani su joj nadijevali nadimak koji je zapravo deapelativizirani jedninski oblik (npr. kòvač → Kòvač...). Kad je takav pojedinačni nadimak proširen na sve članove, postao je obiteljsko ime. Prezime nastaje prijenosom pojedinačnoga ili obiteljskoga nadimka na potomke, ustaljuje se i nasljeđuje. Motivacija zanimanjem bila je vrlo česta u vrijeme nastanka zapadnohercegovačkih prezimena (npr. Băždăr, Bòbăr, Br̃izar, Falètăr, Kòlăr, Kòvāč, Lònčăr, Mèđăr, Òpančăr, Pùcăr, Pùdăr, Rešetăr, Sítăr, Stùpăr, Sùdăr, Vòlăr, Zdìlăr, Brădarić, Kòšarić, Měštrovíć, Măjstorović, Mlīnārevíć, Burùdžija, Mutăpčija, Tufègdžija, Arpădžić, Ćurčić, Dugăndžić, Kujundžić, Pilăvdžić, Bărbir, Tăbak, Ćengić, Tèrzić, Kazázović, Kàsapović...).

Prezimana od oznaka državne i vjerske hijerahije

U ovoj su skupini prezimana motivirana nadimcima u osnovi kojih su nazivi za vladare, svjetovne upravitelje, vojne i upravne starješine, vjerske poglavare i vršitelje kakvih vjerskih dužnosti (npr. Ērceg, Hērceg, Králjević, Banòvić, Čärević, Knezòvić, Knéžević, Katùnār, Sèrdār, Serdárović, Bāšić, Pāšić, Ālibašić, Ōmerbašić, Kàdrić, Alikàdić, Bajraktárević, Bēgović, Bēglerović, Spàhić, Spájić, Ōrdagić, Hòdžić, Ōmerhodžić, Mujèzinović, Mùftić, Háfizović, Mùlić, Sòpta, Sòftić, Imámović, Dizdār, Dizdàrević, Đulimān, Jàmaković, Kapetánović, Kapùlār, Musèlimović, Pópić, Kulòglic, Šēhović, Sóllo, Ājanović, Čáto, Čátić, Čátović...).

Prezimana od naziva za rodbinske veze

Iako se u zapadnohercegovačkim govorima rabe brojni hrvatski i muslimanski rodbinski i svojbinski nazivi, ipak u ovoj antroponimiji nema puno prezimana motiviranih takvim nazivima (npr. Bābić, Bábíć, Dēdić, Hāsandedić, Ādžović, Domàzet...).

Prezimana od naziva za biljke

Malo je zapadnohercegovačkih prezimana motiviranih nadimcima koji su nastali antroponimizacijom naziva za biljke i to zato što čovjek i biljka imaju malo zajedničkih obilježja (npr. Bùkva, Bùkvić, Bristina, Drāče, Drāčić, Kòprivica, Kùkrika, Mètlāš, Parādžik, Zelènika, Zelèničić...).

Prezimana od naziva za životinje

U dinarskom području ljudi su se od davnina bavili stočarstvom, stočarski proizvodi su im bili glavni izvor prihoda, po cijeli dan su se bavili stokom pa nije zato čudno što u toj zoni ima puno prezimana motiviranih nadimcima koji su nastali antroponimizacijom naziva za životinje. Nazivi nekih životinja još su u praslavenskoj antroponimiji uzimani kao profilaktička imena. Nazivi za životinje su antroponimizirani i kao nadimci, dovoljan je bio jedan zajednički sem između čovjeka i životinje pa da čovjek dobije nadimak u osnovi kojega je naziv za životinju (npr. Akmādža, Akmādžić, Bakālār, Bākula, Bùhāč, Bùljina, Čèrkez, Čàvar, Čùk, Đèrek, Dògān, Dvìzac, Đógić, Gùska, Jarèbica, Kālèb, Kózić, Kòzina, Krāvić, Lāsta, Mācan, Mācanović, Māčkić, Mùnikoza, Ōbād, Ōroz, Ōrlović, Ōvnović, Pátak, Piplica, Pìvac, Prāsac, Prūsac, Prūsina, Spužević, Svìtlica, Šàin, Šàjin, Šàmerić, Šetka, Šiljeg, Škàrica, Škòbāl, Škóbić, Šušak, Tìca, Vrèbac, Zèc, Zèčević, Zvìrović, Žúnić, Žuškić...).

Prezimana od naziva za antropomorfna bića

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji postoje samo dva prezimana motivirana nadimcima u osnovi kojih su nazivi za antropomorfna bića (Vila, Vištica).

Prezimana od naziva za pića i jela

Tri su prezimana motivirana nazivima za pića (Bèvānda, Káhvo i Kvàsina). Znatno ih je više motivirano nazivima za jela (npr. Bānbir, Bùrečić, Čésko, Čéskić, Čuktèraš, Džálto, Džáltur, Đálto, Đevènica, Èljuga, Késko, Késkić, Māslāc, Māsleša, Māslo, Māsnica, Pilāv, Pókvić, Simit, Tarāna...).

Prezimana od naziva za oružje

Petnaestak je zapadnohercegovačkih prezimana motivirano nadimcima u osnovi kojih su nazivi za oružje, uglavnom hladno¹⁹⁴ (npr. Brādvica, Čāmagā, Čūmagā, Džēba, Džida, Džidić, Džilitović, Garābin, Kàlkan, Kòrda, Kòrdić, Kundāčina, Kùstura, Sjèkirica, Tèrkeš, Tòljagić, Tùfek...).

Prezimana od naziva za odjeću i obuću

Zapadnohercegovačka prezimana motivirana su i nadimcima u osnovi kojih su nazivi za odjeću i obuću (npr. Čēvra, Čizmić, Čōja, Čòrapina, Čùlāv, Čúrdo, Dòlamić, Džùkić, Kòndža, Māmuzić, Salavārda, Šúde, Šúdo, Šúdić...).

Prezimana od naziva za predmete

U ovoj je značenjskoj skupini četrdesetak prezimana motiviranih nadimcima u osnovi kojih su nazivi za predmete, uglavnom u kućanstvu i na imanju (npr. Alpéza, Āndačić, Ārār, Bìkljača, Bìkljačić, Čāamber, Čāmpàra, Čékro, Čùtura, Čùturić, Čésić, Čùpina, Đugum, Gāštan, Gùslić, Kàltak, Kāvelj, Kolòbarić, Kòlovrat, Kótlo, Lùburić, Māstela, Mòtika, Mùtāp, Plóska, Sāčić, Sādžak, Sivrić, Stāpić, Stùpić, Šēmšić, Tàndara, Verāja...).

Prezimana od naziva za dijelove tijela

Desetak je zapadnohercegovačkih prezimana motivirano nadimcima u osnovi kojih su nazivi za dijelove tijela čovjeka, rjeđe životinje¹⁹⁵ (npr. Bādžak, Brādić, Dlākić, Gùzina, Plēčić, Pāndža, Pāndžić, Pāpak, Rógić...).

¹⁹⁴ Razlog tomu je što je u prošlim stoljećima sigurnost ljudi puno ovisila o oružju i što je stoga malo tko bio bez njega.

¹⁹⁵ Nazivi za dijelove tijela u slavenskoj su antroponimiji postali i osobna imena, npr. ona s korijenom /glav/, /grb/, /nos/ i dr.

Prezimana od naziva za tjelesne nedostatke

Dvadesetak je zapadnohercegovačkih prezimana motivirano nadimcima u osnovi kojih su nazivi za tjelesne nedostatke (npr. Čolak, Čolaković, Čolić, Čorić, Čorić, Kòlak, Kòlaković, Kljajo, Šantić, Ševa, Tòpalović, Tópić...). Tjelesnim nedostatkom smatran je i nedostatak dlaka na glavi, bradi, po tijelu; motivaciju je moglo obilježiti i obilje istih na nekim dijelovima tijela (npr. Čelić, Čosić, Čosić, Løjpur; Bàrak, Bàraković, Blijuk, Břkan, Břkić, Břkić, Džajić, Džajo, Kùdra, Kùdrić, Lásić...).

Prezimana od naziva za boju kose i kože

Ne samo izgled i boja kose nego i boja kože i izgled pojedinih dijelova tijela (veći, manji, iskrivljen...) poslužili su kao motivacija za nastanak nadimka kojim je određena osoba identificirana češće nego njenim osobnim imenom. Ako su to bili istaknutiji ljudi u svojem kraju, njihovi su nadimci mogli postati prezimana. Takvih je prezimana u zapadnohercegovačkoj antroponimiji tridesetak (npr. Bàgara, Bàgarić, Bago, Bākamović, Bùzāljo, Cřnac, Cřnjac, Cřvenko, Čakarić, Čaluk, Čale, Čalić, Čotić, Čustović, Čećez, Čuže, Čužić, Dřljić, Dřljević, Dřljo, Džudža, Gádže, Gádžić, Gágro, Gále, Gálešić, Gálić, Kàrabeg, Karàduz, Kàrahodžić, Livaja, Manjùšak, Šilić, Škoro, Šunje, Šunjić, Vřcan, Zélić, Žutić...).

Prezimana od patronimskih nadimaka udatih žena

U zapadnoj Hercegovini svaku se udatu ženu identificira nadimkom tvorenim od njenoga djevojačkoga prezimana dodavanjem sufiksa -uša na osnovu osnovne riječi. Dvadesetak takvih nadimaka motiviralo je prezimana (npr. Bilušić, Kolàkušić, Kòdušić, Logàrušić, Malekinušić, Tòlušić...).¹⁹⁶

Prezimana od augmentativa

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima tridesetak prezimana motiviranih nadimcima koji su nastali antroponimizacijom apelativa ili onimâ s augmentativnim ili augmentativno-pejorativnim značenjem (npr. Bristina, Břstina, Čarapina, Čùpina, Komàdina, Kòzina, Kundàčina, Mòstina, Òvčina, Prùsina, Trùtina...).

¹⁹⁶ Zanimljivo je navesti što u *Leksiku prezimana SR Hrvatske* piše o ovakvim patronimima udatih žena i to zato što su primjeri uzeti iz hercegovačke antroponimije. "Postoji i zadružno prezime ženske osobe po ocu: žena u zadruzi (većoj obitelji) kojoj je otac Đogić dobiva u kući muža prezime Đoguša. Čini se da je prezime Filipušić (u Muću Donjem, Sinj) postanjem od neke Filipuše kojoj je djevojačko prezime glasilo Filipić ili Filipović. U stolačkom je kraju takvo prezime Papkuša, a otac jo j bio Papac (valjda preko Papac > Papka > Papkuša; (-kuša je hibridni sufiks). Funkcija je tih ženskih upotrebnih prezimana više društvena, nikako administrativna." ([244]), XII.)

Prezimana od deminutiva

Manje je brojna od prethodne skupina prezimenâ koja su motivirana nadimcima deminutivnoga ili deminutivno-hipokorističkoga značenja (npr. Břdvićâ, Jogùnica, Kòprivica, Sjèkirica...).

Prezimana od hipokoristika

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji najbrojnija je zapravo skupina hipokorističkih prezimana tvoreni ne samo od osobnih imena nego često i od nadimaka (npr. Břkan, Břkić, Čalić, Čelić, Čorić, Džajić, Kréhić, Krého, Nosić, Rógić, Skóko, Šúnjić, Šúdić, Zóvko...).¹⁹⁷ U trenutku nastanka prezimenâ hipokorističke forme već su bile desemantizirane.

MOTIVACIJSKI RJEČNIK PREZIMENA

Zbog praktičnosti ovom poglavlju je dodan rječnik u kojem su abecednim redom navedena sva prezimana i prikaz njihove motivacije. U manjega dijela prezimana motivacija je pretpostavljena zato što ne postoji dovoljno jezičnih i izvanjezičnih podataka na osnovi kojih bi se mogao donijeti ispravan sud o određenom antroponimu (prezimeni).

A

Àbāz ← Àbāz (← Àbās ← tur. Abās ← ar. 'Abbās)¹⁹⁸

Abàza ← Abàza (← Àbāz /V. Àbāz/)

Abùdīć ← Abùdija (← Abùdīn ← ar. 'ābudīn)¹⁹⁹

Àčkar ← Àčkar (← àčkar ← tur. aşkâre perz. āškār ("osoba koja je smjela na riječima, drska..."))

Àdžović ← Àdžo (← àdžo ← tur. ace ("striko"))²⁰⁰

Àganović ← Àgan ← Àgo (← Àgib ← ar. 'agīb; ← Àgan ← àga ← tur. aga ("titula posjednika, nižega plemića"))

¹⁹⁷ Ostale skupine koje imaju manje od pet potvrda neće ovdje biti navedene nego samo u motivacijskom rječniku.

¹⁹⁸ Budući da je teško u muslimanskim prezimenima odrediti jesu li u antroponimski sustav imena ušla iz turskoga jezika ili izravno iz Kurana, ovdje će uvijek biti naznačen i arapski oblik, kao mogući izvor.

¹⁹⁹ U muslimanskoj antroponimiji postoje varijantna imena Abùdīn, Abidīn, Abèdīn, Abàdīn. U prvih dvaju imena slogotvorni vokali /u/ i /i/ u drugom slogu jesu podrijetlom arapski spojnici (ar. āb-u-dīn, āb-i-dīn), a u drugih dvaju /e/ i /a/ nastali su kao ishod adaptacije fonološkomu sustavu hrvatskoga jezika.

²⁰⁰ Hipokoristik àdžo rabi se u istočnoj Hercegovini, a u zapadnoj varijantni oblik àdže (← àmidža).

Ágić ← Ágo (← Àgan /V. Àganović/)
Àhmetović ← Àhmet (← Àhmed ← tur. Ahmed ← ar. Aḥmād)
Àhmić ← Àhmo (← Ahmet /V. Àhmetović/)
Àhmīr ← Àhmīr ← Àhmo (← Àhmet /V. Àhmetović/)
Àjanić ← Àjān (← àjān (“lokalni upravitelj, ugledan narodni prvak, velikaš, istaknuti predstavnik turske feudalne vlasti”)²⁰¹ ← tur. ayān ← ar. ‘ayn)
Àjánović ← Àjān (← àjān /V. Àjanić/)
Àjdūk ← Àjdūk (← àjdūk /V. Hājduk/)
Àjkić ← Àjka (← Àjša ← Ašša ← ar. ‘Āišā; ← Àjet ← ar. ‘Āyāt; ← Ajetūlāh ← ar. ‘Āyātu-llāh)
Akmādža ← Akmādža (← akmādža ← atmādža ← tur. atmaca (“vrsta sokola”, lat. Accipiter nisus))
Akmādžić ← Akmādža (V. Akmādža)
Alādīn ← Alādīn (← Alaūdin ← ar. ‘Alā’uddīn)²⁰²
Àlagić ← Àlaga (← Àlī āga /V. Àlić i Àganović/)
Àlājbegović ← Àlājbeg (← àlājbeg (“zapovjednik odreda spahija”)²⁰³ ← tur. alaybeyi (“bèg alāja”)²⁰⁴ /V. Bègović/ ← grč. elagion (“vojni odred”))
Àleksić ← Aleksa (← Alèksije ← grč. Aléxios; ← Alèksāndar ← grč. ← Aléxandros)
Alèndār ← Alèndār (← alèndār (“stjegonoša, zastavnik”) ← tur. alemdar ← ar. ‘alām i perz. dār (← dāšten))
Alèrīć ← Alèrija (← alèrija /V. Elèrić/)
Àlibašić ← Àlibaša (← Àlī bāša /V. Àlić i Bāšić/)
Àlibegović ← Àlibeg (← Àlī bèg /V. Àlić i Bègović/)
Àlīć ← Àlija (← Àlī ← tur. Ali ← ar. ‘Alī, ‘Aliyy)²⁰⁵
Àlićušić ← Àlićuša (← Àlić /V. Àlić/)
Àlihodžić ← Àlihodža (← Àlī hōdža /V. Àlić i Hōdžić/)
Àlijagić ← Àlijaga (← Àlī āga /V. Àlić i Àganović/)

²⁰¹ Tamo gdje nije bilo kapetana upravljali su ajāni, najugledniji ljudi iz begovskih obitelji.

²⁰² Arapsko ime ‘Alā’uddīn potvrđeno je u muslimanskoj antroponimiji u trima varijantnim oblicima: Alaūdin, Alādīn i Alūdin. M. Grković ([157], 23.) ime Aladin izvodi od arapskoga imena ‘Alā’āddīn i od germanskoga Saladinus.

²⁰³ Svaki je sandžak imao po jednoga alajbega koji je bio zapovjednik spahija. Sandžak je u slučaju rata morao dati puk konjanika i to od onih koji su bili spahije, posjednici. U turskom jeziku *alayveyi* je sraslica u koje je prvi složenički dio grecizam *alay* (← grč. elagion “vojni odred”).

²⁰⁴ A. Škaljić u svojem rječniku turcizama dopušta dvojaki izgovor riječi alaj (ālaj i ālāj), ali ne i u složenicama ālāj-bārjak, ālājbeg, ālāj-muftija, ālāj-tōp... ([1542], 83.)

²⁰⁵ Ime Àlija je vrlo frekventno u muslimana, naročito šijita, koji ga po važnosti izjednačuju često s Muhamedom. (Àlija je bio Muhamedov zet i stričević, otac Hāsana i Husèina.)

Alikādīć ← Alikādija (← Àlī kādija /V. Àlić i Kādīć/)
Àlikalfić ← Àlikalfa (← Àlī kālfa /V. Àlić i Kālfić/)
Alilović ← Àlil (← Hālīl /V. Halilović/)
Alpéza ← Alpéza (← alpéza ← elpéza /V. Elpéza/)
Anadólac ← Anadólac (← Ànadol/Anādōlija (honorim) ← tur. Anadol/Anadolu ← grč. Anatóli)
Ànčić ← Ànča/Ànka/Ànko (← Àna /V. Ànić i Ànković/)
Àndačić ← Àndač (← àndač ← hāndač (“rukohvat na kraju užeta za stezanje bale sijena”) ← tur. handaç)
Àndričić ← Àndrijica (← Àndrija (V. Àndrić)²⁰⁶
Àndrić ← Àndrija (← lat. Andreas ← grč. Andréas)
Andrijanić ← Andrijān (← Àndrija /V. Àndrić/; ← tal. Andriano)
Àndrijić ← Àndrija (V. Àndrić/)
Andèlīć ← Andèlija (← Andèla ← lat. Angela ← lat. angelus ← grč. ángelos)
Àndić ← Ànda (← Andèlija /V. Andèlić/)
Àničić ← Ànica (← Àna /V. Ànić/)
Ànić ← Àna (← Àna /V. Ànić/)
Ànić ← Àna (← lat. ← Anna ← hebr. Hannāh)²⁰⁷
Ànković ← Ànko (← lat. Ancus)²⁰⁸
Antičević ← Antić ← Ante (← Àntūn /V. Ántić/)²⁰⁹
Ántić ← Ante (← Àntūn ← tal. Antonio ← lat. Antonius)
Àntūnović ← Àntūn (V. Ántić/)
Àralo ← Àralo (← àralo ← àrati ← hārati)
Àrambašić ← Àrambaša (← àrambaša ← hārambaša (“baša haramijā, vođa hajduka, odmetnika, razbojnika, hajdučki poglavica”) ← tur. harami baši)
Àrap ← Àrap (← tur. Arab ← ar. ‘Arāb (“etnonim; tamna boja kože”))
Àrapović ← Àrap (V. Àrap/)
Àrār ← Àrār (← àrār ← hārār (“vreća od kostrijeti, kratka i široka, prugasto tkana, s pletenim ručkama i uzicama za vezivanje”) ← tur. harar ← ar. garārā)

²⁰⁶ Ime hercegovačkoga hajdučkoga harambaše iz prošloga stoljeća Àndrije Šmića u narodnoj se pjesmi uvijek javlja u izvedenom obliku Àndrijica zato što je bio nizak rastom.

²⁰⁷ U zapadnohercegovačkoj antroponimiji ime Ana ima tri prozodijska ostvaraja (Àna : Àna : Ána).

²⁰⁸ Srednjovjekovna imena Ankul i Ankun, koja su potvrđena u Srbiji koncem 15. st., jesu romanskoga podrijetla (← lat. Ancus), a ne pokrate imena Ĺvānko i Jānko kako to navodi M. Grković ([147], 29.)

²⁰⁹ Desemantizirani hipokoristik Ánte vrlo je frekventno osobno ime u hercegovačkih Hrvata zbog kulta sv. Ante.

Arbùtina ← Arbùtina (← arbùtina ← harbùtina ← hàrbut (“prostak, glupak”) ← tur. harbut)²¹⁰
Arfàdžan ← Arfàdžan (/V. Arfàðan/)
Arfàðan ← Arfàðan (← arfàðan (“dijete rođeno uoči Bajrama”) ← tur. arfa gün ← ar. aräfä)
Arnàut ← Arnàut (← tur. Arnaut ← tur. Arnavut ← grč. Arnabítes ← Arbanítes ← Albanítes ← Albanoí (“Brđani”) ← álbos ← (“brdo”)
Arnàutović ← Arnàut (/V. Arnàut/)
Arpàdžić ← Arpàdžija (← arpàdžija (“proizvođač sitnoga luka”) ← tur. arpaci)²¹¹
Àrtuković ← Àrtuk (← àrtuk (“momak koji se nadmeće u igri i pobjednik u takmičenju, kolovođa”) ← tur. artik ← tur. artmak (“nadmetati se”))
Augustinović ← Augùstin (← lat. Augustinus ← lat. Augustus)
Àvdagić ← Àvdaga (← Àvda àga /V. Àvdić i Àganović/)
Àvdićević ← Àvdić (← Àvdo /V. Àvdić/)
Àvdić ← Àvdija (← Àbdija ← Abdùlāh ← ar. ‘Abdullāh)²¹²
Àzina ← Àzina (← àzina ← hàzina (“blagajna, žitnica”) ← tur. hazine ← ar. ħazinā); ← àzina ← àza (“kršćanin koji je bio član turskoga suda i to samo onda kad su se rješavali sporovi s nemuslimanima”) ← tur. aza ← ar. a‘dā)²¹³
Àzinović ← Àzina (← àzina /V. Àzina/)

B

Bábić ← Bábo (← bábo (“otac”) ← tur. baba²¹⁴ ← perz. baba)
Bàbić ← Bàba (← bàba (“očeva i majčina majka, stara žena”)
Bâbović ← Bâbo (← bâbo /V. Bábić/)
Báčvan ← Báčvan (← Báčvanin ← Bâčkā)
Bàdžak ← Bâdžak (← bâdžak (“noga, stegno, bedro, opanak od kože s goveđih nogu”) ← tur. bacak)

²¹⁰ Ovaj je turcizam uobičajen u albanskom jeziku (harbút “prostak”, harbúte “prostakuša”, harbútçe “glupo”, harbutëri “neuljudnost”).

²¹¹ U turskom jeziku *arpacik* je deminutiv od *arpa*.

²¹² U muslimanskoj antroponimiji frekventno je ime Abdùlāh zato što je to bilo ime Muhameda oca koji nije bio musliman. I prvi su muslimani u Hercegovini i Bosni prikrivali kršćansko ime oca imenom Abdùlāh.

²¹³ Àzina nije augmentativni oblik od muslimanskih imena Àzam, Àzaudin, Àzem, Ázer, Ázib, Ázim, Ázir, Áziz, Azùdin i Àzür.

²¹⁴ Leksem baba se dodaje iza osobnoga imena i znači pobožna starca (npr. Àlibaba → Àlibabić...). To je titula derviškoga šeha (npr. dèrviš-bàba...).

Bàgara ← Bàgara (← bàgara (mađ. bogaria, rum. bogărie, tur. böğri) ← bàga (“čvorugasta izraslina na tijelu”) ← tur. böğülmek (“biti iskrivljen”))
Bàgarić ← Bàgara (← bàgara /V. Bàgara/)
Bágo ← Bágo (← bágo /V. Bàgara/)²¹⁵
Bahtijār ← Bahtijār (← tur. Bahtiyar ← perz. bahtiyār)
Bàjalo ← Bājalo (← bājalo ← bājati (“čarati”))
Bājgorić ← Bājgor (← bājgor ← alb. bajgór (“balegav”), bajgóre (“koš za žito oblijepljen balegom i blatom”))
Bájić ← Bájo (← Bajislav/Balislav/Balòslav/Bratìslav/Bratòslav/Bràtimir...)
Bajraktárević ← Bajraktār (← bajraktār (“stjegonoša, zastavnik”) ← tur. bayraktar ← perz. bayrakdār)
Bajramović ← Bājram (← tur. Bayram (“ime djetetu rođenomu na prvi dan Bajrama”))
Bajrektárević ← Bajrèktār (← bajrèktār ← bajraktār /V. Bajraktárević/)
Bájrić ← Bájro (← Bājram /V. Bājramović/)
Bájto ← Bájto (← Bájo /V. Bájrić/)
Bakālār ← Bakālār (← bakālār (“vrsta ribe”) ← tal. baccalaro)
Bàkamović ← Bākam (← bākam (“rumenilo za lice”) ← tur. bakkam ar. baqqam ← perz. bekkem)
Baketàrić ← Bakètār (← bakètār (“obrtnik koji pravi bakete, štapove”) ← bakèta ← tal. bacchetta ← lat. baculum)
Bàkić ← Bàka (/V. Bájrić/)
Bàkula ← Bākula (/V. Bájrić/; (“bākula je i vrsta insekta koji živi na skrovitim, tamnim i vlažnim mjestima”))
Balàlić ← Balàlija (← tur. Bāli Ali ← ar. Bāli ‘Alī)
Bàlavac ← Bălavac (← bălavac (“balav čovjek”))
Bàletić ← Bàleta (← Balislav/Balòslav/Baldòvin/Bàlija...)
Bálic ← Bále (← Balislav/Balòslav/Baldòvin/Bàlija...)
Bàlić ← Bàlija (← Bále /V. Bálíć/; ← lat. Bālius; ← tur. Bāli ← ar. Bāli; ← bālīja (“baliya je pogrdni naziv za seoske muslimane”))
Bàlijić ← Bàlija (/V. Bálíć/)
Bàlta ← Bălta (← Băltazār ← lat. Balthasar ← hebr. Belšasār)
Bàljić ← Bălja (← bălja ← băljust (“koji ima bijelu pjegu u kosi”)
*← alb. balë,²¹⁶ Bălja ← Balislav... /V. Bálíć/)

²¹⁵ U dinarskom području potvrđeno je dvadesetak prezimena čije osnovne riječi imaju korijen /bag/ (npr. Bagādūr, Băgălj, Băgar, Băgara, Băgat, Băgatin, Băgeta, Băgina, Băgo, Băgoje, Băgolj, Băguda, Băgul, Băgŭlj, Băgŭn, Băgŭr...)

²¹⁶ Korijen /bal/ (alb. balë) nalazi se u zoonima (npr. băljota “vol i konj”, băljuša “ovca”, băljöv “pas”, băljuška “ptica”) i znači životinju koja ima bijelu pjegu na glavi.

Bànbîr ← Bânîr (← bânîr (“najbolja pita”) ← tur. banbörek)
Bândîc ← Bândo (← bândo (“bandòglav čovjek”) ← *alb. bandë (“luckast”))
Bândûr ← Bândûr (← bândûr ← bândo /V. Bândîc/)
Banòvić ← Bân (← bân (“bogat i ugledan gospodar”))²¹⁷
Bànožić ← Bànoža (*← Bânôza ← bân /V. Banòvić/)
Bànušić ← Bànusa (← Bân/Bánović ← bân /V. Banòvić/)
Baràban ← Baràban (← Baràba ← grč. Barabbás ← hebr. Barabba)
Bàrāc ← Bàrāc (← Báre ← Bartolòmej ← lat. Bartholomaeus)
Bàrak ← Bàrak (← bàrak (“dlakav čovjek, rúnje”) ← tur. barak)
Bàraković ← Bàrak (← bàrak /V. Bàrak/)
Bàralić ← Bàralija (← Bàre (ekonim))
Bàrbari ← Bàrbara (← lat. Barbara ← grč. Barbára)
Bàrbîr ← Bàrbîr (← bàrbîr (“brijač”) ← tal. barbiere)
Bàrešić ← Bàreš/Bàreša (← Báre /V. Bàrāc/)
Báric ← Báre (← Bàrtol /V. Bàrāc/)
Bàrišić ← Bàriša (← Báre /V. Bàrāc/)
Barùnčić ← Barùnac (← Bârûn ← Báre /V. Bàrāc/)
Basarić ← Bâsar/Bâsara (*← tal. Bassanio)
Bâšić ← Bâša (← bâša (“seoski poglavar”) ← tur. başa)²¹⁸
Başínac ← Başínac (← Bâşîn ← Bâšo /V. Bâtîc/; Başínac ← bâša /V. Bâšić/)
Batacêli ← Batacêli (/V. Baticeli/)
Baticêli ← Baticêli (/Nejasno/)
Bâtîc ← Báto (← Bratislav/Bratòslav/Bràtimîr/Bratòljub...)
Bàtlak ← Bàtlak (← bàtlak (“blato, glib”) ← tur. bataklik)
Bàtošić ← Batoš (/V. Bâtîc/)
Bàzina ← Bâzina (← Bázo ← *Bâzilije ← lat. Basilius ← grč. Basíleios)²¹⁹
Bàždār ← Bâždār (← bâždār (“carinik, maltar”) ← tur. bacdar ← perz. bağdar))
Bèbek ← Bèbek (← bèbek /V. Bébić/)
Bébić ← Bébo (*← rum. Beb (← Bebul, Bebelea, Bebera...); ← alb. bebë (“zjena”); bebëz (“zjenica”))
Bèčić ← Bèča (← Berislav, Bèrigoj, Bèrivoj, Bèrimîr)
Bèća ← Bèća (← Bèćir /V. Bèćirović/)

²¹⁷ U Dubrovniku, Crnoj Gori i Hercegovini bân znači i “bogat, ugledan gospodar”. To je značenje ušlo iz turskoga jezika.

²¹⁸ U turskom jeziku başa je stariji, a paša mlađi leksem.

²¹⁹ Ime Bâzilije potvrđeno je u nekoliko hipokorističkih formi koje su motivirale prezimena (npr. Bâza, Bâzac, Bâžāč, Bâžāk, Bâzan, Bâzika, Bâzina, Bázo, Bâzut...).

Béčić ← Béco (← Bèćir /V. Bèćirović/)
Bèćirević ← Bèćir (/V. Bèćirović/)
Bèćirović ← Bèćir (← tur. Bekir ← ar. Bâkr)
Bećirspāhīc ← Bećirspāhija (← Bèćir spāhija /V. Bèćirović i Spāhīc/)
Bèganović ← Bègan (← bēg /V. Bègović/)
Bègeta ← Bègeta (← Bégo /V. Bègović/)
Bégić ← Bégo (← bēg /V. Bègović/)
Bèglerović ← Bègler (← bēgler ← bēglerbeg (“paša višega ranga, vojni zapovjednik oblasti od nekoliko sandžaka”))
Bègluk ← Bègluk (← bēgluk (“begov posjed”) ← tur. beylik)
Bègović ← Bèg (← beg (“veleposjednik, viši plemić”) ← tur. bey)
Begtāšević ← Bègtāš (← bēgtāš ← bēktāš /V. Bèktāš/)
Bèha ← Bèha (← Behāder (← perz. behāder); ← Behādil (← perz. behādil); ← Behāija (← ar. bāhāi); ← Behaūdin (← ar. Bāhā'u-ddīn); ← Bēhdžet (← tur. Behcet ← ar. bāhgāt); ← Bēhlūl (← tur. Behlūl ← ar. bāhlūl); ← Bēhmen (← tur. Behmen ← perz. Behmen); Bēhram (← tur. Behram ← perz. Behrām); Behrūdin (← ar. bāhr 'āddīn))
Bēhmen ← Bēhmen (← tur. Behmen ← perz. Behmen)
Bēhram ← Bēhram (← tur. Behram ← perz. Behram)
Bēhrem ← Bēhrem (← Bēhram /V. Bēhram/)
Békavac ← Békavac (← békavac ← békati)
Bèkrić ← Bèkrija (← bēkrija (“osoba koja ujutro pije alkohol”) ← tur. bekri ← perz. bekri ← ar. bukrā; ← Bèkrija (ime) ← ar. Bâkrī)
Bèktāš ← Bèktāš (← bēktāš (“pripadnik derviškoga reda”) ← tur. bektāš; ← tur. Bektaş (ime) ← perz. Bektāš)
Bektāšević ← Bèktāš (/V. Bèktāš/)
Bèljan ← Bèljan (← Béljo ← Bèrislav, Belislav, Bèrigoj, Bèrivoj)
Béljo ← Béljo (/V. Bèljan/)
Bèncā ← Bèncā (← bēncā /V. Bēnce/)
Bēnce ← Bēnce (← bēnce ← bēncet (“nepravi dukat”) ← tur. benzet)
Bēncūn ← Bēncūn (← bēncūn /V. Bence/)
Bènder ← Bènder (← bēnder (“sluga, rob; pristalica, sljedbenik”) ← tur. bender ← tur. benden)
Bèneta ← Bèneta (← Béno /V. Béno/)
Béno ← Béno (← Bènedikt ← lat. Benedictus)
Bénović ← Béno (/V. Béno/)

²²⁰ Odlučenjem prezimskih nastavaka mogu se dobiti sljedeće osnovne riječi, potvrđene u dinarskom arealu (Bèbac, Bèbāk, Bèban, Bèbar, Bèbeč, Bèbek Bèbeš, Bèbeta, Bèbîr, Bèbo...).

Bèrberović ← Bèrber (← bërber (“brijač”) ← tur. berber)
Bèribak ← Bèribak (← beribak *← alb. beribák (“raspikuća, čovjek koji je zbog loša gospodarenja ostao bez imanja”))
Bérić ← Béro (← Berislav/Bèrigoj/Bèrivoj; ← Bèrin (← perz. berīn); ← Bèriz (← ar. bārīz))
Béšić ← Béšo (← Bèšir (← tur. Beşir ← ar. Bāšir); ← Bešāret (← ar. bāšarāt); ← Berislav/Bèrigoj/Bèrivoj)
Bèšić ← Bèša (/V. Béšić/)
Bèširović ← Bèšir (← tur. Beşir ← ar. Bāšir)
Bèšker ← Bèšker (/Nejasno/)
Bèšlić ← Bèšlija (← bëshlija (“plaćeni konjanik”) ← tur. beşli)²²¹
Bèus ← Bèus (← bèus /V. Bèuz/)
Bèuz ← Bèuz (← bèuz ← bèhuz (“neuračunljiva osoba, luckasta, koja ne kontrolira svoje riječi i postupke”) ← tur. bihuz ← ar. biḥuḏ (“izvan sebe”))²²²
Bèvāb ← Bèvāb (← bèvāb (“vratar”) ← tur. bevab ← ar. bāwwab)
Bèvānda ← Bèvānda (← bèvānda (“vino pomiješano s vodom”) ← mlet. bevanda)
Bèzer ← Bèzer (← bèzer (“siromah, čovjek bez kuće i kućišta, bez igdje ičega”) ← tur. bezer ← perz. bizer)
Bijavica ← Bijavica (← bljavica /Nejasno/)²²³
Bijedić ← Bijèda (← bijèda)
Bijuk ← Bijūk (← bījūk (“veliki brk, brčina”) ← tur. bijik)
Bíkić ← Bika/Bíko (← Bilòslav/Bilomir; ← biko ← bil (“koji ima bjelkastu, svijetlu boju kose”))
Bílac ← Bílac (← Bíle /V. Bíkić/)
Bilác ← Bilác (← Bíle /V. Bíkić/)
Bilāl ← Bilāl (← tur. Bilal ← ar. Bilal)
Bilan ← Bilan (← Bíle /V. Bíkić/)
Bílić ← Bíle (/V. Bíkić/)

²²¹ Bešlije su bili probrani konjanici koji su prvi napadali neprijatelja. U vrijeme mira bili su raspoređeni po vojnim utverdama. Plaća im je u početku iznosila pet akči pa su ih zbog toga prozvali bešlijama (tur. beşli “pètāk”, beş “pet”). U vrijeme mira u odredu bešlija bilo je i kršćana koji su za plaću vršili kurirsku i stražarsku službu.

²²² Ovaj se turcizam u našem jeziku javlja u nekoliko varijantnih oblika (bèus, bèhus, bèuz, bèhuz, bèut, bèhut, bèvut, bihuz).

²²³ Korijen /bij/ potvrđen je u antroponimiji (npr. Bijač, Bijāc, Bijāk, Biječ, Bijoč, Bijok...), ekonimiji (npr. Bijača, Bijaković...) i u oronimiji (npr. Biakova...). U albanskom su brojne riječi s korijenom /bij/ (npr. bijój “roditi”, bijīm “porod”, bijē “kći”, bijēz “kćerka”, bijērōr “kćerinski”, bijērī “kćerinstvo”...).

Bílinovac ← Bílinovac (← Bílin ← Bíle /V. Bíkić/)
Bílkić ← Bílka (← Bíle /V. Bíkić/; ← Bilāl /V. Bilāl/)
Biloš ← Biloš (← Bíle /V. Bíkić/)
Bílušić ← Bíluša (← Bíle/Bílić /V. Bíkić/)
Bílušković ← Bíluško (← Bíluš ← Bíle ← /V. Bíkić/)
Biseròvid ← Biseròvid (← biseròvid /Nejasno/)
Bišcević ← Bišće (← Bihāc (ekonim); ← Bišće (honorim kod Mostara))
Bíšić ← Bíšo (← Ībiš ← Ibrīšim ← tur. ibrişim ← perz. ebrīšum)
Bíško ← Bíško (← Bíšo /V. Bíšić/)
Blāgajac ← Blāgajac (← Blāgaj (ekonim))
Blāgoje ← Blāgoje (← Blāgo ← Blagòslav/Blāgomir/Blāgomil/Blāgoljub...)
Blāškić ← Blāško (← Blāž /V. Blāžević/)
Blāžević ← Blāž (← lat. Blasius)
Bléjić ← Bléjo (← bléjo ← bléjati (“blěnuti”); *← alb. blējë “kupac”, blej “kupovati”)
Blékić ← Bléko (/V. Bléko/)
Bléko ← Bléko (← bléko (“pastir koji cijelomu selu čuva sitnu stoku; ovan zvonar”) *← alb. blegtór (“pastir”))
Bòban ← Bòban (← Bóbo /V. Bóbić/)
Bòbār ← Bòbār (← bòbār (“koji gata pomoću boba” (rum. bobār); ← Bòb /V. Bóbić/)
Bòbeta ← Bòbeta (← Bóbo /V. Bóbić/)
Bóbić ← Bóbo (← Bóbo ← Bògdan/Bogòslav/Bògomir...; ← bòb (“vrsta biljke”); ← alb. bobë (“čavka”))
Bògdan ← Bògdan (← lat. Deodatus; ← grč. Theódotos)
Bògut ← Bògut (← Bógo /V. Bòjanić/)
Bòjanić ← Bójan (← Bóje/Bójo ← Bògdan/Bogòslav/Bògomir/Bògomil/Bògoljub/Bòžidār)
Bòjčić ← Bòjka (← Bóje/Bójo /V. Bòjanić/)
Bòjka ← Bòjka (← Bóje/Bójo /V. Bòjanić/)
Bòkan ← Bòkan (← Bóko /V. Bòjanić/)
Bòkšić ← Bòkša (← Bògša ← Bógo /V. Bòjanić/)
Bólić ← Bóle (/V. Bòjanić/)
Bòljanović ← Bòljan (← Bólje ← Boljèslav/Bòljemir/Bòljedrug/Bòljerad/Bòljebrat; ← Bòljan /V. Bòjanić/)
Bóljević ← Bólje (/V. Bòljanović/)
Bòndža ← Bòndža (← bòndža ← bòndžuk (“niska plavih i crvenih staklenih zrnaca koja dijete ili konja štite od uroka”) ← tur. boncik)
Bónić ← Bóne/ Bono (← Bonifācij ← lat. Bonifacius)
Bòras ← Bòras (← Bóro ← Borislav/Bòrivoj/Bòrimir)

Bórković ← Bórko (← Bóro /V. Bòras/)
Bóro ← Bóro (/V. Bòras/)
Bòrovac ← Bòrovac ((toponim) ← bôr (“vrsta drveta”))
Boròzan ← Boròzan (← boròzan (“vojni trubač”) ← tur. boruzen ← perz. boru zen)
Bostàndžić ← Bostàndžija (← bostàndžija (“uzgajivač bostana”) ← tur. bostanci ← tur. boston perz. bústân)
Boškàilo ← Boškàilo (← Bòško /V. Bòjanić/)
Bòšković ← Bòško (← Bòžko ← Bóže /V. Bòjanić/)
Bòšnjāk ← Bòšnjāk (← Bòsna (horonim))
Bóto ← Bóto (/V. Bòjanić/)
Bóžić ← Bóže (/V. Bòjanić/)
Bráčić ← Bráće (← Bratislav/Bratòslav/Bràtivoj/Bràtomīr/Bràtorad/Ljùbibrat/Milobrat/Bratònjeg...)
Bràdarić ← Bràdār (← bràdār (“brijač koji šiša i brije samo brade”) ← bráda))
Brádić ← Bráda (← bráda (“dio glave”))
Bràdvica ← Bràdvica ((← bràdvica (“mala bràdva, sjekira”))
Brájević ← Bráje (/V. Bráčić/)
Brájko ← Brájko (← Bráje /V. Bráčić/)
Brájković ← Brájko (/V. Bráčić/)
Bráković ← Bráko (/V. Bráčić/)
Bránković ← Bránko (← Branislav/Brànimīr/Brànivoj/Brànibor)
Brátić ← Bráto (/V. Bráčić/)
Břbor ← Břbor (← břbor ← břboriti (“brzo i nerazgovijetno govoriti; tepati, mucati; brborenje konja”))
Brèkalo ← Brèkalo (← brèkalo ← brèkati (“oštro i jako vikati tako da se osoba ili životinja prene, uplaši, zastane i promijeni pravac kretanja”))
Brèljāš ← Brèljāš (← Brèla (ekonim))
Brìstina ← Brìstina (← brìstina ← bríst (“vrsta drveta”))
Brīzār ← Brīzār (← brīzār (“obrtnik koji izrađuje brīze,²²⁴ opšiva rubove, porube, obode”) ← tal. friso ← lat. frisium; *← brīzār (“obrtnik koji izrađuje grebèna”) ← alb. brizój “grebenati”, brizím “grebenanje”, brizués “koji grebena”...))
Břkan ← Břkan (← Břko /V. Břkić/)

²²⁴ Riječ briz/briza bila je poznata i hrvatskim piscima 16. i 17. st. (npr. M. Marulić /“Pisana po brizi zlatom sedaoca”/; J. Baraković /“Na sridi ima riz - po kom se poznaje - kako na konju briz - na čelu kada je”/).

Břkić ← Břka (/V. Břkić/)
Břkić ← Břko (← břko (“čovjek koji ima velike brkove”) ← břk)
Břkljača ← Břkljača (← břkljača (“velika motka s brkljom; račvast kolac; malo muljalo; sasječeno drvo pred kućom na kojem se suši rublje”))
Břkljačić ← Břkljača (← břkljača /V. Břkljača/)
Břković ← Břko (/V. Břkić/)
Břnādić ← Břnād (← Běrnard ← lat. Bernardus ← njem. Bernhard)
Břstina ← Břstina (← břstina ← břst (“grana drveta koja se daje stoci da je obrsti”))
Břzica ← Břzica (← Břze/Břzo ← Břzivoj/Břzohod/Břzimīr)²²⁵
Búbalo ← Búbalo (← búbaló ← búbati (“lupati, udarati”))
Búconjić ← Búconja (← búconja /Nejasno/)
Búdić ← Búde/Búdo (← Budislav/Búdimīr/Búdimil/Búdivoj)
Búdim ← Búdim (← Búde/Búdo /V. Búdić/)
Búdimīr ← Búdimīr (složeno ime)
Budimlīć ← Budimlija (← Búdim (ekonim))
Bùhāč ← Bùhāč (← bùhāč (“insekt koji jede mlade biljke blitve, raštike”... (Chrysomela oleracca); trava na koju rado dolaze buháči, buháčevina)
Bùhovac ← Bùhovac (← Bùhovo (ekonim))
Bůkić ← Bůka (/V. Bůkmīr/)
Bůkmīr ← Bůkmīr ((složeno ime) ← Bůkur ← rum. Bucur)²²⁶
Bůkovac ← Bůkovac (← Bůkovac (toponim) ← bůkva (“vrsta drveta”))
Bůkva ← Bůkva (← bůkva (“vrsta drveta”))
Bůkvić ← Bůkva (/V. Bůkva/)
Bulāja ← Bulāja (← Búle /V. Búle/)
Bulájjić ← Bulāja (← Búle /V. Búle/)
Búle ← Búle (← Budislav/Búdimīr/Búdivoj/Búdimil)
Búlić ← Búle (/V. Búle/)
Bùlut ← Bùlut (← Búle /V. Búle/)
Bùljān ← Bùljān (← Búlje /V. Búle/)
Búljević ← Búlje (/V. Búle/)²²⁷

²²⁵ Imena s korijenom /brz/ davana su djeci sa željom da budu brza (npr. Břzac, Břzaj, Brzája, Břzāk, Břzan, Břze, Břzej, Břzen, Břzica, Břzin, Břzina, Břzo, Břzoje, Břzota...).

²²⁶ Vlaško ime Bucur (rum. bucur “radostan”) u hrvatskoj je antroponimiji potvrđeno u brojnim izvedenicama (npr. Bůk, Bůka, Bůkāč, Bůkāć, Búkāja, Bůkal, Bůkāl, Bůkan, Bůkar, Bůkat, Bůketa, Bůkica, Bůkić, Bůkin, Bůko, Bůkoj, Bůkoje, Bůkol, Bůkor, Bůkša, Bůkul, Bůkūr...).

²²⁷ Ova imena nisu u značenjskoj vezi s pejorativom búlje (buljook čovjek).

Bùljina ← Bùljina (← Bùlje /V. Bùle/)
Bùljko ← Bùljko (← Bùlje /V. Bùle/)
Bùnōza ← Bùnōza (← rum. Bun ← lat. Bonus)²²⁸
Bùntić ← Bùnto (← Bùn /V. Bùnōza/)
Bùratović ← Bùrat (← Búro /V. Búrić/)
Bùrečić ← Bùreč (← Búro /V. Búrić/)
Búrić ← Búro (← rum. Bur; ← alb. Burr/Burmadh;²²⁹ ← Búro ← bura²³⁰)
Bùrić ← Bùra (/V. Búrić/)
Burùdžija ← Burùdžija (← burùdžija (“obrtnik koji pravi i prodaje hladna pića”) ← tur. bürüdcü ← ar. burūdā (“hladnoća, led, studen”))
Busulàdžić ← Busulàdžija (← Bùsul àdžija ← rum. Busul ← lat. Busidius; /V. Hàdžić/)
Bùšić ← Bùša (← Budislav/Bùdimir; *← bùša (“zdepast i debeo čovjek”))²³¹
Butigan ← Butigan (← butigan (“koji ima butigu”) ← butiga ← tal. bottega)
Bùturović ← Bùtur (← bùtur (“šumski zloduh”))²³²

²²⁸ Vlaško ime Bun (rum. bun “dobar”) u hrvatskoj je antroponimiji potvrđeno u brojnim izvedenicama (npr. Bùna, Bùnac, Bùnac, Bùnča, Bùne, Bùneša, Bùneta, Bùnica, Bùnika, Bùnilo, Bùniš, Bùniša, Bùnko, Bùnoje, Bùnoš, Bùnōza, Bùnto...)

²²⁹ Ilirski, odnosno vlaški, antroponimski ostatak Bur potvrđen je u brojnim izvedenicama u hrvatskoj antroponimiji (npr. Bùr, Bùra, Bùrác, Burája, Bùrāk, Bùran, Bùrāš, Burāšin, Bùrat, Bùrča, Bùrčak, Bùrčul, Bùrčina, Bùrec, Bùreč, Bùreš, Bùreta, Bùrica, Bùrić, Bùrilo, Bùrin, Bùrina, Bùriša, Bùrko, Bùrkūš, Búro, Bùroje, Bùrsāc, Bùrul, Bùrūš, Bùrut...). Treba vidjeti značenjsku vezu između navedenih izvedenica s korijenom /bur/ i albanskih riječi s korijenom /burr/. Stari Iliri su davali i takva imena koja su izražavala roditeljsku želju da djeca budu jaka, hrabra, muževna, kao i odrasli muškarci (sličnost s grčkim korijenom /andr/← András). Potvrđuju to i brojni leksemi u suvremenom albanskom jeziku (npr. burrē “muškarac”, burrērī “muževnost”, burrērīm “zrelost”, burrērór “muževan”, burrērīst “muževno”, burrērēsh “hrabra žena”, burrērój “ohrabriti”...).

²³⁰ T. Maretić je imena s korijenom /bur/ doveo u svezu s apelativom bura pa su mu imena Bura, Burko i sl. mogla dobiti djeca rođena u vrijeme bure ([261], 70.)

²³¹ Debeljuškasto, punačko, bucmasto dijete moglo je dobiti ime na osnovi izgleda (alb. bush “bcmasto dijete”, bushák “debeljko”, bushíq “bcmast”...). Korijen /buš/ je čest u nazivima životinja koje su debele i zdepaste (npr. rum. bușcan “zdepast konj”, mađ. busza “zdepast konj, vol”..., hrv. bùšat “zdepast konj, vol”...).

²³² U rumunjskom jeziku ima nekoliko leksema s korijenom /but/ (npr. butur, buture, buturāgā, butug, butoarā...) koji su u svezi sa značenjem “šuplje drvo u šumi i zloduh koji u njem obitava”. U mađarskom jeziku butór butór znači granje, a na Kosovu bütör je “zloduh, vrag, andraka, bijeda, zlo.” Kod Ljubuškoga postoji brdo Bütörovica.

Bùzāljkó ← Bùzāljkó (← Bùzāj ← Bùza *← bùza (“čovjek debelih ili hrnjavih usana”); rum. Buză ← rum. buză)²³³
Bùzuk ← Bùzuk (← bùzuk (“led koji služi za hlađenje pića i voća”) ← tur. buzuk ← perz. bûz (“led”))²³⁴

C

Càrević ← Càr (← càr ← lat. caesarius ← lat. Caesar)
Célic ← Céle/Célo (← Celèstin ← lat. Caelestinus)
Cèrnica ← Cèrnica (← Cèrnica (toponim u Mostaru) /V. Cèrovac/)
Cèrovac ← Cèrovac (← Cèrovac (toponim) ← cèr (“vrsta drveta”))
Cígic ← Cígo (← Cìganin (etnonim); ← cígo (“crnput, crnomanjast čovjek”))
Cìpetić ← Cìpeta (← Cìpe/Cìpo ← Cìprijān ← lat. Cyprianus ← grč. Kyprianós)
Còkić ← Còka (← Stojislav/Stòjimir; *← alb. cokë (“suhi panj, krek”))²³⁵
Còkoja ← Còkoja (← Còko /V. Còkić/)
C්රnac ← C්රnac (← c්රnac (“tamnoput, crnomanjast čovjek”); ← C්රnomir/ C්රnomūž/C්රnogo)
C්රnalic ← C්රnalija (← C්රna (toponim))
Crnògorac ← Crnògorac ((← C්රnā Gòra (horonim))
C්රnjac ← C්රnjac (← c්රnjac (“tamnoput, crnomanjast čovjek”))
C්රvènko ← C්රvènko (← c්රvènko (“čovjek crvenkaste kose”))
Cvitanović ← Cvitan ((osobno ime) ← lat. Florianus)
Cvitanušić ← Cvitanuša (← Cvitanović /V. Cvitanović/)
Cvìtković ← Cvìtko (← Cvìtan /V. Cvìtanović/)

Č

Čàbrilo ← Čàbrilo (← Čábri ← Čabrijān ← Cìprijān ← lat. Cyprianus ← grč. Kyprianós)

²³³ Korijen /buz/ najzastupljeniji je u albanskom jeziku gdje mu je značenje “usna” (npr. búzē “usna”, buzór “usneni”, buzédèrr “hrnjav”, búzēl “usnica”, buzēzī “crnousnat”, buzēbardhē “bjelousnat”...). I u hrvatskoj je antroponimiji potvrđeno nekoliko antroponima s korijenom /buz/ (npr. Bùza, Bùzāj, Bùzājko, Bùzāk, Bùzāj, Bùzāljkó, Bùzan, Bùzar, Bùzāš, Bùzat, Bùzēla, Bùzeta, Bùzina, Bùzjak, Bùzo, Bùzul, Bùzūr, Bùzut...).

²³⁴ S ovim je u svezi i turcizam bóza (← tur. boza ← perz. būza) kojim se označava jedna vrsta kiselkastoga osvježavajućega pića pravljenoga od kukuruznoga brašna.

²³⁵ Imenske izvedenice Còka, Còkan, Còko, Còkoje, Còkol, Còkūn... potječu vjerojatno od složenih imena Stojislav/Stòjimir. I danas je u zapadnoj Hercegovini uobičajena ovakva tvorba hipokoristika (npr. Stòle → Còle, Stòjko → Còjko, Stòjka → Còjka...).

Čàdra ← Čàdra (← čàdra (“natkrivena tezga”) ← tur. çadir ← perz. čàdra)²³⁶
Čajdin ← Čajdin (← Čájdo ← Čájo ← Čàslav/Čàstimīr/Čàstislav/Miločaj/Ràdočaj)
Čájić ← Čájo (← čájo ← čàuš (“vođa svatova”)²³⁷ ← tur. çauş/çavuş; /V. Čajdin/)
Čàkarić ← Čàkar (← čakar (“sokol šarena perja”) ← tur. çakir)
Čále ← Čále (← čále (“rano osijedjeli čovjek”) ← tur. çal (“sijed”); ← čale (“smeten, zaboravljiv čovjek”) ← tur. çalik)
Čálić ← Čále (← čále /V. Čále/)
Čàluk ← Čàluk (← čàluk (“osoba otpuštena iz janjičarske vojske zbog smetenosti, zaboravljivosti, neuradunljivosti”) ← tur. çalik)
Čàmaga ← Čàmaga (← čàmaga ← čòmaga (“toljaga s čvorugom na jednom kraju”) ← tur. çomak)
Čàmber ← Čàmber (← čàmber (“obruč, okvir, grivna, prsten”) ← tur. çamber ← perz. čenber)²³⁸
Čámo ← Čámo (← čámo ← tur. çam (“bor”))
Čampàra ← Čampàra (← çampàra (“lančić na uzdi, privezan za đem”) ← tur. çalpara ← perz. čārpāre)
Čàrapina ← Čàrapina (← čàrapina ← čòrapina ← čòrap (“odjevni predmet”) ← tur. çorab/çorap ← ar. ġāwrāb ← perz. gūrāb)
Čávo ← Čávo (← čávo ← čàvuš /V. Čájić/; ← Čàslav/Čàvka/Čàvko; ← čávo ← čávo /V. Čàvar/)
Čékić ← Čéko (← Čèdomil/Čèdomīr/Čèdodrag/Čèdoslav/Čèdomilj)
Čékro ← Čékro (← čekro ← čèkrk (“kolo, vitao, motovilo, naprava za sukanje prediva”) ← tur. çikrik)
Čelèbić ← Čelèbija (← čelèbija (“mladić plemenita roda, otmjen i obrazovan čovjek, gospodin”) ← tur. çelebi ← tur. çalab (“gospodin, princ”))
Čèngić ← Čèngija (← čèngija (“kavanska plesačica i pjevačica”) ← tur. çengi ← perz. čengī ← perz. čeng (“glazbalo”))
Čépalo ← Čépalo (← čépalo ← čépati (“hodati tako da ostaju duboki tragovi u blatu ili snijegu”); *← alb. çepallë (“duga drvena motka s mrežom na kraju za hvatanje riba”))

²³⁶ Čàdra je već arhaizam, suvremeni je oblik šàtra.

²³⁷ Turcizam čàuš ima više značenja: oficir, carski pobočnik; podnarednik u janjičarskoj vojsci; prenositelj naredbi u službi sultana, vezira i drugih viših zapovjednika; predvodnik vojnih parada i povorki; pomoćnik čehaje u esnafu obrtnika; čuvar telegrafskih linija; vođa svatova; šaljivac koji razveseljava svatove i goste na svadbi.

²³⁸ Perzijska riječ čenber (“ono čime se spaja, povezuje”) u turskom jeziku ima tri varijantna oblika: çambar, çamber i çember. Sva tri su preuzeta i u hrvatski jezik: čàmber “obruč, grivna, okvir, prsten”; čàmbar “bijelo platno i bijeli rubac od šifona kojim muslimanke pokrivaju glavu”; čèmber “željezna naprava na tkalačkom stanu koja se može skratiti i produžiti, na krajevima ima zupce da drži na razboju rastegnuto platno”.

Čépo ← Čépo (← čépo /V. Čépalo/)
Čèrkez ← Čèrkez (← čèrkez (“veliki jastreb”) ← tur. kerges ← perz. kerges; ← čèrkez (“anterija, košulja širokih krajeva rukava, nalik na jastrebova krila”))²³⁹
Čèvra ← Čèvra (← čèvra (“rubac od tankoga bijeloga beza s vezenim zlatnim ili srebrnim granama na krajevima”) ← tur. çevre)
Čiča ← Čiča (← čiča (“tetak, stariji muškarac”) ← tur. çıçe)
Čilić ← Čile (← čile ← čiča /V. Čiča/; ← čilāš (“pjegav konj”) ← tur. çil at ← tur. çil (“jarebica”))
Čizmić ← Čizmo (← čizmo ← čizma (“vrsta obuće”) ← tur. çizme)
Čóbić ← Čóbo (← čóbo ← čòbanin (“pastir”) ← tur. çoban ← perz. šabān/šubān)
Čohòdār ← Čohòdār (← çohòdār (“dvorjanik koji održava čohanu odoru sultana, vezira, paše, sanžakbega...”) ← tur. çuhadar ← perz. çūhādār)
Čòja ← Čòja (← čòja ← čòha (“domaće sukno od vune”) ← tur. çoha perz. ← çūḥa)
Čòkić ← Čòka (← čòka (“kleпка”) *← alb. çoke²⁴⁰; *← tur. çok (“mnogo”))
Čòlak ← Čòlak (← čòlak (“čovjek bez ruke”) ← tur. çolak)
Čòlāk ← Čòlāk (← čòlāk /V. Čòlak/)
Čòlakhodžić ← Čòlakhodža (← čòlak hòdža /V. Čòlak i Hòdžić)
Čòlaković ← Čòlak (← čòlak /V. Čòlak/)
Čólić ← Čóle/Čólo (← čòlak /V. Čòlak/)
Čólović ← Čólo (← čòlak /V. Čòlak/)
Čorbàdžić ← Čorbàdžija (← čorbàdžija (“čovjek koji kuha i prodaje variva, čorbe”) ← tur. çorbaci)
Čòtić ← Čòta (← čòta (“čovjek sitne glave, čòtav”))²⁴¹
Čóvić ← Čóvo (← čóvo ← čovjek)
Čùbēla ← Čùbēla (← Čùbo ← Čùbrijan /V. Čàbrilo/)²⁴²

²³⁹ Etnonim Čèrkēz ima istu motivaciju, ali ne i prozodiju (Čèrkēz, Čèrkēza, Čèrkēzu..., ali Čèrkez, Čèrkeza, Čèrkezu...).

²⁴⁰ U suvremenom albanskom jeziku korijen /çok/ je čest u imenica (npr. çok “malj”, çoke “čvrga”, çokan “klepetalo...”)

²⁴¹ Leksem čòta je balkanski romanizam (npr. rum. ciot, cioată, cioteă; tal. ciotto, ciottollo...). Apelativ čòta ima više značenja, a temeljno je da je što sitno (npr. brdo na vrhu kojega je sitno kamenje; sitno kamenje, šljunak, oblutak; gruda zemlje; mala, sitna glava).

²⁴² Od imena Čùbrijan potvrđeno je u hrvatskoj antroponimiji nekoliko izvedenica (npr. Čùba, Čùbāk, Čùbalo, Čùban, Čùbēla, Čùbica, Čùbilo, Čùbo... Čùbra, Čùbrāj, Čùbran, Čùbrat, Čùbre, Čùbreta, Čùbro, Čùbrilo, Čùbrina...).

Čučāk ← Čučāk (← Čúče ← Čúdomir/Čubrijān; ← čúče *← alb. çuq
 ("gologa vrata, goluždrav")²⁴³ /V. Čučuković/)
 Čučuković ← Čučuk (← čučuk ("čovjek nizak rastom") ← tur. çuqik)
 Čúle ← Čúle (← Čúdomir/Čuprijān/Čubrijān; ← čúle ("čùlav, čovjek bez
 jednoga uha") ← tur. çul ← tur. kul; ← čúle ← čùlār (obrtnik koji
 izrađuje čúlove, pokrivače od kostrijeti") ← tur. çul ← ar. ġull)
 Čùlina ← Čùlina (← Čúle /V. Čúle/)
 Čùlinović ← Čùlina (← Čúle /V. Čúle/)
 Čùljak ← Čùljak (← Čùlje /V. Čúle/)
 Čumaga ← Čumaga (← čumaga ← čòmaga /V. Čàmaga/)
 Čùpić ← Čùpa (← Čuprijān /V. Čàbrilo; ← čùpa ("djevojka čùpave,
 koviljave kose"))²⁴⁴
 Čústović ← Čústo (← čústo ("osoba hitra, brza, okretna, spretna...") ←
 tur. çust ← perz. čust)
 Čùtura ← Čùtura (← čùtura ("drvena ploska za vino i rakiju") ← tur.
 çotura)
 Čùturić ← Čùtura (← čùtura /V. Čùtura/)
 Čúvalo ← Čúvalo (← čúvalo ← čúvati; *← tur. çuval ← perz. ġuwal)
 Čvóro ← Čvóro (← čvóro ("čvòrav čovjek, s kakvom izraslinom na glavi")
 ← čvòr)

Ć

Ćájíć ← Ćájo (← ćájo ← ćehája ("pomoćnik vezira, paše, defterdara;
 starješina esnafa; knez, starješina sela; starješina pastira") ← tur.
 kehaya ← perz. kethudā)
 Ćáliš ← Ćáliš (← ćáliš /Nejasno/)
 Ćāpīn ← Ćāpīn (← ĉāpin /Nejasno/)
 Ćátić ← Ćáto (← ćáto /V. Ćáto/)
 Ćáto ← Ćáto (← ćáto ← ćátib/ćátip ("pisar") ← tur. kâtib ← perz. kâtib
 ← ar. kâtābā)
 Ćátović ← Ćáto (← ćáto /V. Ćáto/)
 Ćāvar ← Ćāvar (← ĉāvar ("jednogodišnji ovan") ← mlet. ciavarro) /V.
 Šiljeg i Šùgar/)
 Ćávo ← Ćávo (← ćávo /V. Ćāvar/)

²⁴³ U hrvatskoj je antroponimiji potvrđeno nekoliko antroponima s korijenom /čuč/ (npr. Čuča, Čučāk, Čúče, Čučilo, Čučko, Čučul, Čučūr...).

²⁴⁴ Moguće je ilirsko podrijetlo korijena /čup/ (npr. alb. çupë "djevojka", çupëz "djevojčica", çupëlinë "djevojčuljak", çupëri "djevojaštvo...").

Ćécez ← Ćécez (← ĉécez ("jedar čovjek") ← tur. kekez)²⁴⁵
 Ćéhić ← Ćého (← éého ← éehája /V. Ćájíć/)
 Ćèhulíć ← Ćèhul (← ĉèhul ← éého /V. Ćájíć/)
 Ćejvānbegović ← Ćejvānbeg (← Ćejvān bēg ← tur. Keyvan ← perz. Keywān;
 /V. Bēgović/)
 Ćélić ← Ćélo (← éélo ("plješiv čovjek") ← ĉelav ← tur. kelav ← perz.
 kel)
 Ćemāl ← Ćemāl (← tur. Kemāl ← ar. kāmāl)
 Ćemálović ← Ćemāl (/V. Ćemāl/)
 Ćémić ← Ćémo (← Ćemāl /V. Ćemāl/)
 Ćemidžić ← Ćemidžija (← ĉemidžija ← ĉemidžija ("lađar") ← tur.
 gemici)
 Ćérić ← Ćéro (← Ćèrim /V. Ćèrimović/)
 Ćèrimagić ← Ćèrimaga (← Ćèrim āga /V. Ćèrimović i Āganović/)
 Ćèrimović ← Ćèrim (← tur. Kerim ← ar. Kārim)
 Ćérkić ← Ćérko (← Ćéro ← Ćèrim /V. Ćèrimović/)
 Ćésić ← Ćésó (← éésó ← ĉésa ("vreća") ← tur. kese)
 Ćēsīr ← Ćēsīr (← ĉēsīr ("otpadak pri tesanju, iver") ← tur. kesir)
 Ćéškić ← Ćéško (← ééško /V. Ćéško/)
 Ćéško ← Ćéško (← ééško ← ĉéškek ("ječmena ili pšenična kaša s
 kokošjim ili janječim mesom") ← tur. keşkek ← perz. keškek)
 Ćèthoda ← Ćèthoda (← ĉèthoda /Nejasno/)
 Ćíber ← Ćíber (← éíber ("ohol, gord, nadmen čovjek") ← tur. kiber
 ← ar. kibr)
 Ćíbo ← Ćíbo (← éíbo /V. Ćíber/)
 Ćíkić ← Ćíko (← Ćíril ← lat. Cyrillus; ← éíko ← ĉíča /V. Ćíča/)
 Ćišíć ← Ćišija (← ĉišija ("pastir koji sa stokom zimuje u planini") ←
 tur. kişi ← tur. kiş)
 Ćišíć ← Ćíša (← ĉíša /V. Ćišíć/)
 Ćòhković ← Ćòhko (← Óóho /Nejasno/)
 Ćòja ← Ćòja (← òja ("kmet koji živi na òjlu") ← tur. köy ← perz.
 kūy ("selo"))²⁴⁶
 Ćòrda ← Ćòrda (← òrda ("sabljā") ← tur. kürde ← perz. kārđ)
 Ćórić ← Ćóro (← óoro ("òrav čovjek, slijepac") ← tur. kör ← perz. kūr)
 Ćòrić ← Ćòra (/V. Ćórić/)

²⁴⁵ Korijen /ćeć/ ima značenje "jedar" i u ovih turcizama: ĉećūran "jedro dijete", ĉećūn "jedar momak", ĉećerat "jedro grožđe, žito..."

²⁴⁶ Ćòjluk je selo u kojem beg ima svoj čardak u kojem boravi samo u vrijeme ubiranja ljetine (← tur. köylik).

Ćòrlūka ← Ćòrlūka (← ćòrlūka ("tvrdoglav, prkosan čovjek") ← tur. körlük)
Ćósić ← Ćóso (← ćóso ("ćosav čovjek, bez dlaka na bradi") ← tur. köse) ← perz. kuse
Ćòsić ← Ćòsa (/V. Ćósić/)
Ćùbēla ← Ćùbēla (/V. Ćùbēla/)
Ćùćurović ← Ćùćur (← ćùćur ("gomila kamenja koja u šumi označava granicu posjeda") *← alb. qúqë)
Ćúk ← Ćúk (← ćúk ("vrsta sove, kùkviža"; lat. Strix noctua))
Ćùktèrāš ← Ćùktèrāš (← ćùktèrāš ("obrtnik koji pravi i prodaje ćukter, slatkiše od groždanoga mošta") ← ćukter ← tur. köfter)
Ćùlāv ← Ćùlāv (← ćùlāv ("bijela kapa od valjane vune") ← tur. külâh)
Ćumúrija ← Ćumúrija (← ćumúrija ("mjesto ispred kovačnice gdje se odlaže istrošeni ćumur koji je sirotinja uzimala i ponovno ložila") ← tur. kumûri ("ćumurište"))
Ćùpina ← Ćùpina (← ćùpina ("veliki ćup") ← ćùp ← tur. küp ← ar. kūb)
Ćùrčíc ← Ćùrčija (← ćùrčija ("kožuhar, krznar") ← tur. kürkçi)
Ćúrdo ← Ćúrdo (← ćúrdo ← ćúrdija ("kožuh, zubun") ← tur. kürde ← perz. kurte)
Ćúrić ← Ćúro (← Ćúril ← lat. Cyrillus ← grč. Kýrillos)²⁴⁷
Ćúrković ← Ćúrko (← Ćúro /V. Ćúrić/)
Ćùtuk ← Ćùtuk (← ćùtuk ("panj, klada, balvan; smušenjak, smetenjak") ← tur. kütük)
Ćúže ← Ćúže (← ćúže ("malen, zdepast i širok čovjek") ← tur. küz)
Ćúzić ← Ćúže (← ćúže /V. Ćúže/)

D

Dábić ← Dábo (← Dàbiživ)²⁴⁸
Dàguda ← Dàguda²⁴⁹ (*← Dag/Dagobert/Dagomal/Dagmar)
Dàlipagić ← Dàlipaga (← Dàlip àga ← tur. Dàlip /V. Àganović/)
Dàmjanović ← Dàmjan (← lat. Damianus ← gr. Damianós)
Dàmjanović ← Dàmjan (/V. Dàmjanović/)

²⁴⁷ U hrvatskoj je antroponimiji malo potvrda s korijenom /ćur/ (npr. Ćùrāk, Ćúre, Ćùreta, Ćùril, Ćùriilo, Ćúrko, Ćúro, Ćùrul...).

²⁴⁸ Ime Dàbiživ potvrđeno je i svojim izvedenicama (npr. Dàbac, Dàbeta, Dàbica, Dàbin, Dábo, Dàboje, Dàbul...).

²⁴⁹ U Dečanskoj hrisovulji potvrđeno je ime Dàgul ("Dagul6 s6 sinovi").

Dánkić ← Dánko (← Dáne ← Dànijel ← grč. Daniél ← hebr. Dānī'el)
Dàupović ← Dàup (← ar. Dāwūb)
Dàutbegović ← Dàutbeg (← Dàut bèg ← tur. Davud ← ar. Dāwūd ← hebr. David; /V. Bègović/)
Dèdić ← Dèda (← dèda ("djed, star čovjek") ← tur. dede; ← Dèrviš /V. Dérić/)
Déjtić ← Déjto (← Déjo ← Dèjan/Dèlimīr/Dèlivoj/Dèsimir/Desislav/Dèsirad/Dèsivoj)
Delàlīć ← Delàlija (← dèli Àlija /V. Dèlija i Àlić/)
Dèlīć ← Dèlija (← dèlija /V. Dèlija/)
Dèlija ← Dèlija (← dèlija ("pripadnik jednoga roda konjice, hrabar borac") ← tur. deli ("lud, silovit"))
Delínac ← Delínac (Delínac (toponim) /V. Dèlija/)
Démīć ← Démo (← Dèmīr ← tur. Demir; ← Dèmetar/Dèmitar ← grč. Demétrios; ← rum. Demon ← grč. Daímon)²⁵⁰
Dèmirović ← Dèmīr (← tur. Demir)
Dénjo ← Dénjo (← Dèsimir/Desislav/Dèsivoj/Dèjan/Mlāden; ← Dènizije ← grč. Dionýsios)²⁵¹
Deprānder ← Deprānder (← deprānder /Nejasno/)
Dérić ← Déro (← Dèr ← alb. Derr ← Tuder ← grč. Theódoros; ← Dèrviš /V. Dèrvišbegović/)²⁵²
Dèrvišbegović ← Dèrvišbeg (← Dèrviš bèg ← tur. Derviş ← perz. derwīš; /V. Bègović/)
Dèrviškàdić ← Dèrviškadija (← Dèrviš kadija /V. Dèrvišbegović i Kàdić/)
Dīklić ← Dīkla (← dīkla ("djevojka"))
Dilberović ← Dilber (← tur. Dilber ← perz. dilber)
Dīvić ← Dīva (/V. Dīković/)
Dīvković ← Dīvko (← Dívo ← Divislav; ← dīv ("gorostas, zao duh") ← tur. div ← perz. diw; ← dīva ("divica")).²⁵³

²⁵⁰ U hrvatskoj je antroponimiji potvrđeno nekoliko antroponima s korijenom /dem/ (npr. Dèma, Dèmač, Dèman, Dèmkó, Démo, Dèmonja, Dèmša, Dèmul, Dèmūr, Dèmut...).

²⁵¹ Od nevedenih imena u našoj je antroponimiji potvrđeno nekoliko osnovnih riječi koje su motivirale prezimena (npr. Dènac, Dènač, Dènča, Dèneš, Dèniša, Dénko, Déno, Dènša, Dènja, Dénjo, Dénjko...).

²⁵² Albansko ime Derr je nastalo elizijom inicijalnoga sloga u imena Tuderr, a potvrđeno je u Dečanskoj hrisovulji u obliku Der6. U našoj su antroponimiji brojne potvrde ovoga imena supstratnoga podrijetla (npr. Dèr, Dèra, Dèrāk, Dèrānko, Dèrča, Dèreč, Dèrej, Dèren, Dèrēnča, Dèreš, Dèreta, Dèrin, Dèriš, Dèrjan, Dèrkāč, Dérko, Dèrkos, Dèrman, Dèrōza, Dèronja...).

²⁵³ Korijen /div/ je potvrđen u dvadesetak osnovnih riječi koje su motivirale prezimena (npr. Div, Diva, Divac, Dīvča, Dīvič, Dīviša, Dívko, Dívo, Divoje, Divonja, Divoš, Dīvota, Dīvša, Dīvul...). Korijen /div/ u slavenskim jezicima ima tri značenja: što u svezi s čuđenjem (npr. češ. div "čudo..."), što u svezi s divljim (npr. češ. divoký, hrv. divljí...) i što u značenjskoj svezi s djevojkom (npr. hrv. díva, divica, dívac, divjka...).

Dizdār ← Dizdār (← dizdār (“vojni zapovjednik utvrđenoga grada, tvrđave”) ← tur. dizdar ← perz. dizdār)
Dizdārević ← Dizdār (← dizdār /V. Dizdār/)
Dlākić ← Dlāka (← dlāka (“roznata izraslina iz kože”))
Dóbrić ← Dóbra/Dóbro (← Dobròslav/Dòbromir/Dòbrogost/Dòbrobud/Dòbrohval/Dòbrogoj/Dòbromisl/Dòbrivoj...)
Dobròslavić ← Dobròslav (složeno ime)
Dòdig ← Dòdig (← dòdig (“pastir koji za stokom ide u više planine nakon otapanja snijega u proljeće”) ← dòdignuti)
Dóko ← Dóko (← Evdòkije ← grč. Eudokía; /V. Dóbrić/)
Dòlamić ← Dòlama (← dòlama (“muški ili ženski kaput od čoh”) ← tur. dolamak (“zavratiti skutove”))
Dólić ← Dóle (← rum. Dolog/Dologa; ← Dobròslav/Radòslav)
Doljánac ← Doljánac (← Dòljāni (ekonim))
Domàndžić ← Domàndžija (← domàndžija ← dumèndžija (“kormilar”) ← tur. dumenci)
Domàzet ← Domàzet (← domàzet (“uvjenčani zet”))
Drāce ← Drāce (← drāce ← drāča (“trnovita biljka”); ← rum. Drac /Drace/Dracul/Draculea)²⁵⁴
Drāčić ← Drāča (/V. Drāce/)
Drāgan ← Drāgan (← Drāgo /V. Drāgić/)
Drāgićević ← Drāgić (← Drāgo /V. Drāgić/)
Drāgić ← Drāgo (← Dragòslav/Drāgomir/Drāgibrat/Drāgigost/Drāgomil/Drāgorad/Drāgomūž/Drāgoljūb/Drāgočaj...)
Drāgićević ← Drāgić (← Drāgo /V. Drāgić/)
Drāgoja ← Drāgoja (← Drāgo /V. Drāgić/)
Dragović ← Drāgo (/V. Drāgić/)
Drāškić ← Drāško (← Drāže /V. Drāško/)
Drāško ← Drāško (← Drāže ← Dražislav/Dražèslav/Dražimir/Draževit/Draživoj...)
Drāžić ← Drāže (/V. Drāško/)
Drèžnjāk ← Drèžnjāk (← Drèžnica (ekonim))
Drīnčić ← Drīnča (/Nejasno/)
Drīnovac ← Drīnovac (← Drīnovac (toponim))
Drīljević ← Drīlje (← drīlje /V. Drīljić/)
Drīljić ← Drīlje (← drīlje (“drljav, razrok čovjek”))
Drīljo ← Drīljo (← drīljo /V. Drīljić/)

²⁵⁴ Ovo rumunjsko ime navodi i M. Grković ([157], 94.)

Dřmāc ← Dřmāc (← Dřmo ← rum. dremon ← grč. drýmon (“šuma, dubrava”))²⁵⁵
Drðčić ← Drðča (← Drðkūn ← rum. Dracon ← grč. drákon))
Drópić ← Drópo (← drópo ← dròp (“ostatak od zgnječena grožđa od kojega se pravi rakija dròpovača, dròpovica, dròpulja”); ← alb. drop (“sitni kruh popržen na masti”))
Dròpuljić ← Dròpulja (← dròpulja /V. Drópić/)
Drúžić ← Drúže (← Drúžimir/Družislav)
Dùbljević ← Dùblje (← Dubislav; ← dùb (“vrsta šumskoga drveta”))²⁵⁶
Dùgalić ← Dùgalija (← Dùge (ekonim))
Dugàndžić ← Dugàndžija (← dugàndžija ← dogàndžija (“sokolar”) ← tur. doganci)
Dûjmović ← Dûjam (← lat. Domnius)
Dùlāc ← Dùlāc (← Dúle /V. Dúlić/)
Dúlić ← Dúle (← Dùšan/Duhòslav; ← Abdùlāh /V. Àvdić/)
Dùmānčić ← *Dùmanac (← *Dùman ← lat. Domnius/Dominicus)
Dûmpor ← Dûmpor (/Nejasno/)
Dùraković ← Dùrak (← tur. Durak)
Dùrān ← Dùrān (← Dúro /V. Dùraković/)
Dùranić ← Dùran (← Dúro /V. Dùraković/)
Dùranović ← Dùran (← Dúro /V. Dùraković/)
Dúrić ← Dúro (/V. Dùraković/)
Dúrmić ← Dúrmo (← Dürmiš ← tur. Durmiş/Durmuş)
Dúro ← Dúro (/V. Dùraković/)
Dùspara ← Dùspara (← dùspara (“ravni komad”) ← tur. düz pare)
Dùsper ← Dùsper (← dùsper /V. Dùspara/)
Dùšanić ← Dùšan (← Dúše/Dúšo ← Duhòslav; ← dúša)
Dúšić ← Dúše/Dúšo (/V. Dùšanić/)
Dùvnjak ← Dùvnjak (← Dúvno (horonim))
Dvīzac ← Dvīzac (← dvīzac (“dvogodišnji ovan, jarac...”))

²⁵⁵ Uz ime Dřman u Dečanskoj hrisovulji stoji i etnonimski atribut (“Dr6man6 Vlah6”). Na otoku Krku i u Lici rabi se leksem drmūn (“dubrava, ograđena šuma”). P. Skok smatra da je drmūn posuđenica iz novogrčkoga jezika s početka ovoga tisućljeća (← grč. drymon). U rumunjskom postoji leksem dremon, a u makedonskom drma (“šuma”) ([462], I., 441.). U hrvatskoj je antroponimiji potvrđeno nekoliko oblika s korijenom /drm/ (npr. Dřm, Dřmac, Dřmāc, Dřmāc, Dřmāl, Dřman, Dřmas, Dřme, Dřmeč, Dřmeš, Dřmeta, Dřmo, Dřmoč, Dřmna...).

²⁵⁶ Složeno ime Dubislav potvrđeno je kao Dubislaw u njemačkom izvoru. U češkoj antroponimiji postoje prezimena Dub, Dubánek, Dubec i Dubček, a u hrvatskoj je potvrđeno znatno više antroponima s korijenom /dub/ (npr. Dūba, Dūbac, Dubāja, Dūbāk, Dūbej, Dūbelj, Dūben, Dūbič, Dūbin, Dūbina, Dūbinko, Dūbiša, Dūblja, Dūbljāk, Dūblje, Dūbok, Dūboš...).

DŽ

- Džabić** ← Džabo (← Džabir ← tur. Cābir ← ar. Ġābir; ← džábo ← džábija ("ubirač prihoda od zakupa") ← tur. cabi)
Džáferović ← Džáfer (← tur. Cafer ← ar. Ġā'fār)
Džáfić ← Džáfo (← Džáfer /V. Džáferović/)
Džájić ← Džájo (← Džáid ← tur. Caid ← ar. Ġā'id; ← džájo ("čovjek kovrčave, kudrave kose") ← tur. caid)
Džájkić ← Džájko (← Džájo /V. Džájić/)
Džájo ← Džájo (/V. Džájić/)
Džākula ← Džākula (← Džáko ← Džáfer /V. Džáferović/; ← Džávid ← tur. Cavid ← ar. ġāwid)
Džálto ← Džálto (← džálto /V. Džáltur/)
Džáltur ← Džáltur (← džáltur *← alb. dhallëtór ("pura s mlāčenicom ili kiselinom") ← alb. dhallë ("mlāčenica"))
Džálup ← Džálup (← džálup ("ugledan starac sijede brade") ← tur. calub)
Džámbo ← Džámbo (← džámbo ← džāmbāz ("dobar poznavalac i preprodavač konja, igrač na žici, prepredenjak") ← tur. cambaz ← perz. ġāmbāz)
Džámonja ← Džámonja (← džámonja ← džámo ← džām ("staklo") ← tur. cam)
Džánkić ← Džánko (← Džān ← tur. Can ← ar. ġān; ← Džānan ← tur. Canan ← ar. ġānān)
Džápo ← Džápo (← džápo *← alb. xhapí ("opanak"); *← alb. xhápem ("prejesti se, nažderati se"))
Džēba ← Džēba (← džēba ("bojni oklop od okruglih metalnih pločica, toke") ← tur. cebe ← perz. ġebe ← ar. ġubbā; ← Džēbel ← ar. ġābāl; ← Džebrāil ← ar. Ġābrā'il ← hebr. Gabriēl; ← džebēdžija ("regularni vojnik") ← tur. cebeci)
Džéko ← Džéko (← Džēvād ← tur. Cevad ← ar. Ġāwād)
Dželilović ← Dželil (← tur. Celil ← ar. ġālīl)
Džēmāt ← Džēmāt (← džēmāt ("skup ljudi koji zajedno klanjaju; područje jedne džámije, imáma, muktára") ← tur. cemaet ← ar. ġāma'at)
Džemila ← Džemila (← tur. Cemile ← ar. Ġāmilā)
Džēvlān ← Džēvlān (← džēvlān ("putnik") ← tur. cevlan ← ar. ġāwlān; ← tur. Cevlan)
Džida ← Džida (← džida ("koplje") ← tur. cida; ← Mádžid ← ar. Māġid)
Džidić ← Džida (/V. Džida/)

- Džidžić** ← Džidža (← džidža ("džidžava djevojka ili žena, odveć nakićena") ← tur. cici)²⁵⁷
Džilitović ← Džilit (← džilit ("kratko koplje bez šiljka ili s kvrgom na jednom kraju") ← tur. cilit/cilid)
Džino ← Džino (← Džināh ← ar. ġānāh)
Džinović ← Džino (/V. Džino/)
Džóklo ← Džóklo (← džóklo ← džòkluk ("masa, mnoštvo ljudi") ← tur. coklik)
Džòlān ← Džòlān (← džòlān ("pršutna kost") ← tur. colan)
Džóno ← Džóno (*← rum. Jon ← lat. Johannes/Junius)
Džòpa ← Džòpa (← džòpa /Nejasno/)
Džùbur ← Džùbur (← džùbur ("mantija muslimanskoga svećenika, sašivena od crne čohē") ← tur. cubir ← ar. ġubbā)
Džùdža ← Džùdža (← džùdža ("sitan i kržljav čovjek") ← tur. cüce)
Džùkić ← Džùka (← džùka ("muški ili ženski odjevni predmet, od grubā sukna, s rukavima ili bez njih") *← tur. çuha ← perz. čūḥā)
Džùmhūr ← Džùmhūr (← džùmhūr ("masa, skup, skupština, sastanak") ← tur. cumhur ← ar. ġumhūr)

Đ

- Đaković** ← Đâk (← đâk ("klerik") ← lat. diaconus; *← Đâko ← Đâkon/Đakònije ← grč. diákonos)
Đálto ← Đálto (← đalto /V. Džálto/)
Đápo ← Đápo (← đápo /V. Džápo/)
Đelilović ← Đelil (/Vidi Dželilović/)
Đélmo ← Đélmo (← đélmo ("došljak, dóšlo") ← tur. gelmi ← tur. gelmek)
Đèrek ← Đèrek (← đèrek ("jastreb") ← tur. gerek)
Đeríc ← Đéro (← Đerāsīm ← grč. Gerásimos)
Đevènica ← Đevènica (← đevènica ("vrsta kobasice") ← nađevènica)
Đikić ← Điko (← Đikan ← đikati)
Đínkić ← Đínko (← Đino ← Đin ← alb. Gjin)
Đódo ← Đódo (← Đòrđe/Đòrdije ← grč. Geórgios; *← alb. gjogjë ("kukavica, kukviža"))
Đógić ← Đógo (← đógo ← đògat ("konj bijele dlake, bjelaš") ← tur. gök at)
Đóle ← Đóle (← Đòrđe/Đòrdije ← grč. Geórgios; *← alb. gjollë ("solište za stoku"))

²⁵⁷ Značenje turcizma džidža dobro je vidljivo iz sljedećih stihova: /"Ôj, divjko, džidžo moja, džidžala te majka tvoja, /nadžidžanu mēni dála."/

Đólo ← Đólo (/V. Đóle/)
 Đónkić ← Đónko (/V. Đónko/)
 Đónko ← Đónko (← Đóno ← Đôn ← alb. Gjon ← grč. Dionýsios;
 *← alb. gjon ("ušata sova"))
 Đonlaga ← Đonlaga (← đonlaga ("zapovjednik, àga đonlijā") ← gönülü
 ağasi ← tur. gönülü ("pripadnik dragovoljačkoga odreda vojske,
 dragovoljac))
 Đopa ← Đopa (/V. Đžopa/)
 Đôrdević ← Đôrde (/V. Đôrđić/)
 Đôrđić ← Đôrde (← grč. Geórgios)
 Đózlić ← Đózlo (← đózlo ("čovjek koji nosi naočale") ← đozluk ("naočale")
 ← tur. gözlük ← tur. göz ("oko"))
 Đugum ← Đugum (← đugum ("vrč, mjedeni sud za vodu") ← tur. gügüm
 ← perz. gugum)
 Đuka ← Đuka (/V. Đūkić/)
 Đukan ← Đukan (← Đuka /V. Đūkić/)
 Đūkić ← Đuka (← Đurađ/Đurde ← grč. Geórgios)
 Đūlić ← Đūla (← Đūlbeg ← đūl bēg ← tur. gül ("ruža") ← perz. gul
 /V. Bēgović/)
 Đulimān ← Đulimān (← đulimān ("pripadnik jednoga roda bivše turske
 vojske") ← tur. gülemen)
 Đūlkić ← Đūka (← Đūla /V. Đūlić/)
 Đūmišić ← Đūmiš (← tur. Gumuş)
 Đuras ← Đuras (← Đuro /V. Đūrdević/)
 Đūrdević ← Đūrde/Đurađ (← grč. Geórgios)
 Đurić ← Đuro (/V. Đūrdević/)

E

Èglenović ← Èglen (← èglen ("ugodni razgovor, zabava") ← tur. eglen
 ← tur. eglenmek)
 Èlez ← Èlez (← tur. Elez ← ar. ʾalādḍ)
 Èlezović ← Èlez (/V. Èlez/)
 Elpéza ← Elpéza (← elpéza ("lepéza") ← tur. yelpaze)
 Èljuga ← Èljuga (← èljuga ("doručak koji dobiju gosti nakon što svatovi
 odu po djevojku"))
 Èminagić ← Èminaga (← Èmin àga /V. Èminović i Àganović/)
 Èminović ← Èmin (← tur. Emin ← ar. ʾamin)
 Èmrić ← Èmro (← Èmir ← tur. Emir ← ar. ʾamir)
 Èrceg ← Èrceg (← èrceg /V. Hèrceg/)

Èreš ← Èreš (← Éro ← Héro ← Hèrāk ← lat. heros ("junak, hrabar
 ratnik"))
 Érić ← Éro (/V. Èreš/)
 Èrkapić ← Èrkapa (← (h)èrkapa ("čovjek s naheronom, nakrivljenom
 kapom") ← hériti kàpu)

F

Fájić ← Fájó (← Fáik ← tur. Fäik ← ar. fā'ig)
 Fàlak ← Fàlak (← fàlak ("klada") ← tur. falak ← ar. fālāq)
 Fàlān ← Fàlān (← fàlān ("nepravi nakit, imitacija") ← tur. falan ← ar.
 fulan)
 Fále ← Fále (← fále /V. Fàlak, Fàlān i Falètār/)
 Falètār ← Falètār (← falètār ("čovjek koji falètā bacanjem graha, tumačenjem
 crta na dlanu...") ← tur. fal atmak)
 Fàtīć ← Fàtija (← Fatīma ← tur. Fatīme ← ar. Faṭimā)²⁵⁸
 Fàzlagić ← Fàzlaga (← Fàzli àga /V. Fàzlić i Àganović/)
 Fàzlibegović ← Fàzlibeg (← Fàzli bēg /V. Fàzlić i Àganović/)
 Fàzlić ← Fàzlija (← tur. Fazli ← ar. faḍli)
 Fàzlinović ← Fàzlina (← Fàzlija /V. Fàzlić/)
 Fėjzić ← Fėjzo (← Fejzūlāh ← ar. Fäydu-llāh)
 Fèrīz ← Fèrīz (← tur. Firūz ← perz. firūz)
 Filipović ← Filip (← lat. Philippus ← grč. Phílippos)
 Fófić ← Fófo (← fófo /Nejasno/)
 Fránjić ← Fránje (← lat. Franciscus)
 Fránjkić ← Fránjko (← Fránje /V. Fránjić/)
 Frànjušić ← Frànjuša (← Fránjić /V. Fránjić/)
 Frko ← Frko (← frko ← frkūn ("dječak u pubertetu"))²⁵⁹

G

Gàbela ← Gàbela (← gàbela ("carina, porez") ← tal. gabella ← ar.
 kabāla)
 Gábrić ← Gábri (← Gabrijel ← hebr. Gabri'el)
 Gádže ← Gádže (← gádže ("šaljivac") ← alb. gáxhë)²⁶⁰

²⁵⁸ Ovo je vrlo frekventno ime u muslimanskoj antoponimiji zato što je to ime Muhamedove kćeri.

²⁵⁹ U hrvatskom su jeziku potvrđeni leksemi frkūn i frkūnica ("dječak i djevojčica u pubertetu").

²⁶⁰ U albanskom jeziku sve riječi s korijenom /gaž/ u svezi su sa značenjem "šala" (npr. gáxhë "šaljivac", gaxhí "šala", gaxhís "šaliti se...").

Gádžić ← Gádže (← gádže /V. Gádže/)
Gàfurović ← Gàfur (← tur. Gafur ← ar. ġafūr)
Gágro ← Gágro (← gágro (“gàgričav čovjek, s rupicama na licu”) ← gagra (“vrsta insekta koji odlaže jaja u slaninu i pršut”))
Gàgula ← Gàgula (← gágula (“gàgalica, barska ptica”); *← alb. gagë (“mucavac, tepavac”), *← alb. gagaç (“mucav, tepav”))
Gákić ← Gáko (← Gávriilo /V. Gábrić/; *← alb. gak (“vepar”).
Gále ← Gále (← gále (“čovjek crne kose i životinja crne dlake”); ← lat. Gallus)²⁶¹
Gàlešić ← Gàleša (← gàleša /V. Gále/)
Gálic ← Gále (← gále /V. Gále/)
Garàbīn ← Garàbin (← garàbin (“kratka puška, karabin”) ← tur. garabin ← fr. carabine)
Garàzlić ← Garàzlija (← garàzlija (“svadljivac, smutljivac, pakosnik”) ← tur. garazli ← ar. garaḏ)
Gášić ← Gáše (← Gávriilo/Gášpar /V. Gábrić i Gášpar/)
Gášljević ← Gášlje (← gášlje *← gášljika (“drvo koje ne može vatru držati nego se gasi i dimi - vrbovina, lipovina”))
Gášpar ← Gášpar (← lat. Gasparus ← perz. Kaspar)
Gàštan ← Gàštan (← gáštan *← alb. gashtán, gásthë (“brus”))
Gàvrān ← Gávran (← gávran (“vrsta ptice”); ← Gávran (ime))
Gávranović ← Gávran (/V. Gávran/)
Gávriilović ← Gávriilo (← Gávro /V. Gábrić/)
Gázić ← Gázo (← gázo ← gázija (“ratnik, junak, pobjednik; turska vojna titula”))²⁶² ← tur. gazi ← ar. āl-gāzī; ← Gázija ← tur. gazi)
Gàzilj ← Gàzilj (← Gázo ← Gázija /V. Gázić/; *← alb. gaz (“radost, veselje, dragost, milina”))
Gélic ← Gélo (/V. Gélo/)
Gélo ← Gélo (← gelo (“došljak”) ← tur. gelmek; ← Gelo ← Geòrgije ← grč. Geórgios)
Gígić ← Gígo (← Grigōrije ← grč. Gregórios); ← gígo (“visok i krupan čovjek, odnosno životinja”) ← alb. gigë ← grč. gígas)

²⁶¹ Pridjev gāl je supstratnoga podrijetla. U albanskom jeziku korijen /gal/ ima značenje “crn, mrk, taman” (npr. galán “crni ovan”, galë “crna ovca”, galicë “gavran”, galmë “crn...”) U hrvatskom su jeziku također brojne potvrde imenicâ s korijenom /gal/ (npr. gála “ovca”, gālja “ovca”, gāljak “ovan”, gále “ovan, vol, konj, magarac”; gáleša “ovan, konj, vol, magarac...”, gálonja “vol. konj, ovan...”)

²⁶² Takvu je titulu dobio Husrev-beg, sinovac trebinjskoga kneza Radivoja, istaknuvši se u borbama protiv Ugarske u 16. st.

Gíje ← Gíje (← Gligōrije/Grigōrije ← grč. Gregórios)
Gílje ← Gílje (/V. Gíje/)
Gíljo ← Gíljo (/V. Gíje/)
Glamùzina ← Glamùzina (← glamùzina ← glamùza/glamàza (“čovjek koji na sajmu prodaje robu pretjerano je hvaleći”) ← glamàzati/glamùzati)
Glàvan ← Glàvan (/V. Glàvović/)
Glàvanović ← Glàvan (/V. Glàvović/)
Glàvāš ← Glàvāš (/V. Glàvović/)
Glàvina ← Glàvina (/V. Glàvović/)
Glàvinić ← Glàvina (/V. Glàvović/)
Glàvota ← Glàvota (/V. Glàvović/)
Glàvović ← Glàvo (← glàva (“dio tijela” → osobno ime))
Glíbić ← Glíbo (← glíbo (“glibav, blatnjav, kaljav, prljav čovjek”) ← glīb)
Glíbo ← Glíbo (/V. Glíbić/)
Glibušić ← Glibuša (← Glíbo/Glíbić /V. Glíbić/)
Glúhić ← Glúho (← glúho (“gluh čovjek”) ← glūh)
Glúmac ← Glúmac (← glúmac (“čovjek koji glumi”) ← glúmiti)
Gògić ← Gòga (← Geòrgije; ← Gòga (“slavenizirani Vlah”); ← rum. goga (“neuk, prost”))²⁶⁴
Golémac ← Golémac (← Gòlem ← gòlem (“krupan, velik”))
Gólic ← Gólo (/V. Gólo/)
Gólo ← Gólo (← Gòlūb/Gòlem; ← gólo ← gòl (“nag”); ← Gòjimīr, Gojislav, Gordislav)
Gòloš ← Gòloš (← Gólo /V. Gólo/)
Gòlūbović ← Gòlūb (← gòlūb (“vrsta ptice”); ← Gòlūb (ime))
Gòlūža ← Gòlūža (← gòlūža (“golūžav, bezbrad, čosav čovjek”))
Gòmērcić ← Gòmērac (← Gòmērje (ekonim))
Gòrānčić ← Gòranac (← Gòrani (ekonim))
Góste ← Góste (← Gòstidrāg/Gòstimil/Gòstirad/Gòstičaj/Gòstimir/Dòbrogost/Milogost/Ràdogost/Živogost...)
Gòstēvčić ← Gòstevac (← Gòstevo (ekonim))
Gòtovac ← Gòtovac (← gòtovac (“zgotovljeno jelo”); *← alb. gótë (“vrč, čaša, pehar”))
Gòvòrko ← Gòvòrko (← gòvòrko (“govòrljivac, govòrljiva osoba”) ← govòriti)

²⁶³ Leksemi s korijenom /gig/ znače krupna čovjeka ili životinju (npr. gíga, gigan, gīgānko, gīgāš, gígo, gigoš, gígota, gígōv, gígulja, gígūša...).

²⁶⁴ Slično značenje imaju i druge rumunjske riječi s korijenom /gog/ (npr. gogoman “glupak”, gogoāše “glupost...”).

Grábo ← Grábo (← Grabislav; *← grábo (“čovjek koji grabi”); *← grábo grāb (“vrsta šumskoga drveta”))
Grābovac ← Grābovac (← Grābovac (toponim))
Grāčć ← Grāča (← Grādimir; ← grāč (“vrsta vrane”; lat. Corvus corona))
Gráhić ← Gráho (/V. Gráho/)
Gráho ← Gráho (← Grādimir; ← gráho ← grāh (“biljka”))
Grānić ← Grāna (← grāna (“crvena tkanina”) ← tal. grana; ← grana (“životinja crvenkaste dlake”))²⁶⁵
Gřbavac ← Gřbavac (← gřbavac (“gřbav čovjek, koji ima grbu na leđima...”) ← gřba)
Gřbeš ← Gřbeš (← Gřbo (zaštitno ime))
Gřbeša ← Gřbeša (/V. Gřbeš/)
Gřbešić ← Gřbeš/Gřbeša (/V. Gřbeš/)
Gřcić ← Gřca (← Gřgūr/Grīgōrije/Grkòslav)²⁶⁶
Gřčić ← Gřca/Gřča/Gřk (/V. Gřcić/)
Grébo ← Grébo (← grébo (“koji što grebe”) ← grèbati)
Grépo ← Grépo (/Nejasno/)
Gřgić ← Gřga (← Gřgūr ← lat. Gregorius ← grč. Gregórios)
Gřgić ← Gřgo (/V. Gřgić/)
Grizelj ← Grizelj (← Grízo ← grízo ← grīsti; *← Grízo ← grč. Gregórios)
Grízović ← Grízo (/V. Grizelj/)
Gřle ← Gřle (/V. Gřlić/)
Gřlica ← Gřlica (/V. Gřlić/)
Gřlić ← Gřle ((osobno ime) ← gřlo (“dio tijela”))
Gřlušić ← Gřluša (← Gřle/Gřlić /V. Gřlić/)
Gřljević ← Gřlje (/V. Gřlić/)
Gřljic ← Gřlje (/V. Gřlić/)
Gròznica ← Gròznica (← Gròznica (hidronim ù Doljānima))
Grùbeša ← Grùbeša (/V. Grùbišić/)
Grùbešić ← Grùbeša (/V. Grùbišić/)
Grùbišić ← Grùbiša (← Grúbo (zaštitno ime) ← grùb)
Grùbješić ← Grùbješ (/V. Grùbišić/)
Gùbeljić ← Gùbelj/Gùbelja (*← Gùbo ← gùba (“zarazna bolest, lepra”); ← gùbica (“vanjski dio lica koji pokriva usnu šupljinu”); *← alb. gubë (“češalj za vunu, gargaše”))

²⁶⁵ Korijen /gran/ sa značenjem “koji ima crvene dlake” nalazi se u nekoliko zoonima (npr. grānava “krava”, grānaša “koza”, grānota “vol...”).

²⁶⁶ Antroponim Gřca potvrđen je najranije u Svetostefanskoj hrisovulji u obliku Gr6ca.

Gùdelj ← Gùdelj (← Gúdo ← Gùdan *← rum. gudă (“umiljatost”) ← rum. gudură (“umiljavati se”))²⁶⁷
Gúdić ← Gúdo (/V. Gùdelj/)
Gúgić ← Gúgo (← rum. Gug; ← alb. gugë (“divlji golub”; lat. Columba palumbus))²⁶⁸
Gújić ← Gúje/Gújo (*← gúja (“zmija”))
Gúsić ← Gúso (*← gùsan (“domaća pernata životinja”))²⁶⁹
Gùska ← Gùska (*← guska (“domaća pernata životinja”))
Gùslić ← Gùsle (← gusle (“narodno glazbalo”))
Gúšić ← Gúše (← gúše ← gùša (“vrat s prednje strane”) ← alb. gúshë)²⁷⁰
Gùta ← Gùta (← gùta (“izbočenje dijela tijela”); ← Gùta ← Dragùtin)
Gútić ← Gúto (← gúto (“gùtavac, gùtav čovjek”); ← Gúto ← Dragùtin)
Gúzina ← Gúzina (← gúzina (“čovjek velikih guzova”))
Gvòzden ← Gvòzden ((osobno ime) ← gvòzd (“šuma”))

H

Habíbija ← Habíbija (← ar. Ḥabībī)
Hābul ← Hābul (← Hábo ← Hābib ← tur. Habib ← ar. Ḥabīb; ← Hābir ← ar. ḥābir)
Haćímić ← Haćíma (← haćíma (“háćimova, sučeva žena”) ← háćim ← tur. hâkim ← ar. ḥākim (“sudac”))
Hádrović ← Hádro (← Hādir ← ar. ḥādir)
Hadžālīć ← Hadžālīja (← hādži Ālija /V. Hādžić i Ālić/)
Hadžiābdīć ← Hadžiābdīja (← hādži Ābdīja /V. Hādžić i Āvdīć/)
Hādžić ← Hādžija (← hādžija (“musliman koji je posjetio islamska sveta mjesta Meku i Medinu”) ← tur. hâci ← ar. ḥāġġ)
Hadžihājdić ← Hadžihājdo (← hādži Hājdo /V. Hādžić i Hājdar/)
Hadžiòmerović ← Hadžiòmer (← hādži Òmer /V. Hādžić i Òmerović/)
Hadžiòsmanović ← Hadžiòsman (← hādži Òsman /V. Hādžić i Òsmanović/)
Hadžisèlimović ← Hadžisèlim (← hādži Sèlim /V. Hādžić i Sèlimović/)
Hadžòman ← Hadžòman (← hādži Òman /V. Hādžić i Òmanović/)

²⁶⁷ U hrvatskoj je antroponimiji potvrđeno nekoliko antroponima s korijenom /gud/ (npr. Gùda, Gùdac, Gùdal, Gùdāl, Gùdan, Gùdas, Gùdaš, Gùde, Gùdelj, Gùdić, Gùdim, Gùdina, Gúdo, Gùdovīn, Gùdul, Gùdūr...).

²⁶⁸ I za rumunjski korijen /gug/ postoje brojne potvrde u hrvatskoj antroponimiji (npr. Gùga, Gùgāl, Gùgan, Gùgat, Gùgava, Gúgo, Gùgoje, Gùgota...).

²⁶⁹ U Srbiji je u 15. st. potvrđeno ime Gusin6 (ime sine despota Olivera).

²⁷⁰ U albanskom jeziku sve riječi sa značenjem “grlo” imaju korijen /guš/ (npr. gúshë “grlo,” gushān “golub gùšan”, gushëbārdhë “bjelovrat”, gushóre “ogrlica...”).

Háfíć ← Háfá (← Háfeta ← ar. ḥāffāt; ← Hafífa ← ar. ḥafifā; ← Hafija ← ar. ḥafiyā)
Háfizović ← Háfiz (← tur. hafiz ← ar. ḥāfiz (“čovjek koji Kuran zna napamet”))
Hajdar ← Həjdər (← tur. Hayder ← ar. Haydār)
Hajdarević ← Həjdər (/V. Həjdər)
Hajdūk ← Həjdūk (← həjdūk (“odmetnik od vlasti, drumski razbojnik”) ← mađ. haydúk ← tur. haydut ← ar. ḥayduḍ)
Hajrović ← Hájro (← Hajrūdin ← tur. Hayruddin ← ar. Ḥayruddīn; Hajrūlāh ← tur. Hayrullah ← ar. Ḥayrullāh; ← Həjrīja ← tur. Hayrī ← ar. ḥayrī)
Hākalo ← Hākalo (← hākalo (“čovjek koji haka) ← hākati)
Hākalović ← Hākalo (← hākalo /V. Hākalo/)
Hāketa ← Hāketa (← Hákó ← Hākija ← tur. Hakki ← ar. ḥaqqī; ← Hakūdin ← ar. ḥaqq-uddīn; ← Hākik ← ar. ḥaḳīq; ← Hákim ← ar. ḥākīm)
Halèbīć ← Halèbija (← tur. Halebi ← ar. ḥalābiyyā)
Hālilagić ← Hālilaga (← Hālil āga /V. Hālīović i Āganović/)
Hālilhodžić ← Hālilhodža (← Hālil hōdža /V. Hālīović i Hōdžić/)
Halilović ← Hālil (← tur. Halil ← ar. Ḥalīl)
Hāmidović ← Hāmid (← tur. Hāmid ← ar. Ḥamid)
Hāmšić ← Hāmšo (← Hāmšija ← ar. ḥamši)
Hāmza ← Hāmza (← tur. Hamza ← ar. Ḥamzā)
Hāmzić ← Hāmza (/V. Hāmza/)
Hāndžār ← Hāndžār (← hāndžār (“dugi šiljasti nož, s oštricom na objema stranama”) ← tur. hancer ← perz. ḥaṅḡer)
Hānić ← Hāna (← Hānis ← tur. hānis ← ar. ḥānis; ← Hāndān ← perz. hāndān)²⁷¹
Hāsagić ← Hāsaga (← Hāsa āga /V. Hāsanović i Āganović/)
Hāsanagić ← Hāsanaga (← Hāsan āga /V. Hāsanović i Āganović/)
Hāsanbegović ← Hāsanbeg (← Hāsan bēg /V. Hāsanović i Bēgović/)
Hāsandedić ← Hāsandeda (Hāsan dēda /V. Hāsanović i Dēdić/)
Hāsanovac ← Hāsanovac (Hāsanovac (toponim) /V. Hāsanović/)
Hāsanović ← Hāsan (← tur. Hasan ← ar. Ḥasān)
Hāsica ← Hāsica (← Hāsan /V. Hāsanović/)
Hásić ← Hásó (← Hāsan /V. Hāsanović/)
Hasídić ← Hasída (← Haséda ← ar. ḥasād)

²⁷¹ Ženski hipokoristik Hāna frekventniji je u muslimanskoj antroponimiji od muškoga Hāna zato što je izvedenica od većega broja osobnih imena (← Hanífa, Hanúma, Elhāna, Ilhāna, Merhāna, Rejhāna, Nurdžihāna, Salihāna, Umihāna).

Hátíć ← Hátá (← Hátéma ← ar. ḥatām; ← Hatída ← ar. ḥatidā; ← Hatídža ← ar. ḥadīḡā)
Hàvić ← Hàva (← Háviz ← ar. ḥāwīḡ; ← Hàva ← tur. Havva ← ar. Hawwā ← hebr. Havvāh (“Eva”))
Hebībović ← Hèbīb (← Hābīb ← ar. Ḥabīb)
Hèlbet ← Hèlbet (← hèlbet (“amen, kraj molitve”) ← tur. elbet ← ar. ālbätt; ← hēgbet ← tur. heybe ← ar. ‘aybā (“bisage”))
Hèrceg ← Hèrceg (← hèrceg (“vojvoda”) ← njem. Herzog)²⁷²
Hérić ← Héro (← Hèrāk ← lat. heros (“hrabar čovjek, junak”))
Héro ← Héro (← Hèrāk /V. Hérić/)
Hindīć ← Hindija (← tur. Hindi ← ar. Hindi (“zemlja oko rijeke Ind”))
Hinokić ← Hinok (← Híno *← Hinòslav)
Hōdžić ← Hōdža (← hōdža (“vjeroučitelj, muslimanski svećenik”) ← tur. hoca ← tur. hace ← perz. ḥāḡe)
Hóndo ← Hóndo (← hondo ← hōndelj²⁷³ (“drveni komad, obložen šarenom tkaninom sa zabodenim srebrnim ili zlatnim iglama koje drže bijeli rubac na glavi”) ← lat. hondellus ← lat. hondus)
Hóndžo ← Hóndžo (← hōndžo /V. Hóndo/)
Hóndo ← Hóndo (← hondo /V. Hóndo/)
Hrèlja ← Hrèlja (/Nejasno/)
Hrínić ← Hrino (/Nejasno/)
Hrkāc ← Hrkāc (← hrkāc (“pravoslavni kršćanin”))
Hrñjak ← Hrñjak (← Hrnje ← hrnje (“čovjek koji ima hrñjave, raspuknute usne”))
Hrñjica ← Hrñjica (← Hrnje /V. Hrñjak/)
Hrnjićević ← Hrñjič (← Hrnje /V. Hrñjak/)
Hfstić ← Hfstó (← Hristòfor ← grč. Hristóforos; ← Hristòdul ← grč. Hristódulos)
Hfstó ← Hfstó (/V. Hfstić/)
Hrùstanović ← Hrùstan (← Hrùsto ← Hrùstem *← Rùstem ← tur. Rustem ← perz. Rustem)
Hrvić ← Hfvo (← Hrvoje/Hrvàtin)
Hubijār ← Hubijār (← perz. Hubiyār)
Hùjdur ← Hùjdur (← tur. Huydur ← perz. huydur)
Hùmačkić ← Hùmački (← Húmac (ekonim))
Húmo ← Húmo (← Húm (horonim) ← húm)
Húnjić ← Húnje (← húnje (“hūnjav, hūnjav čovjek”))

²⁷² Titulu hercega dobio je Stipan Vukčić Kosača pa je njegova nekadašnja zemlja po tom dobila ime Hercegovina.

²⁷³ Hōndelj je ženski nakit koji i dans nose na glavi mlade žene u Konavlima.

Husèinbegović ← Husèinbeg (← Husèin bēg /V. Husèinović i Bēgović/)
Husèinović ← Husèin (← tur. Hüseyin ← ar. Husäyn)
Hüseljić ← Hüselja (← Húso /V. Husèinović/)
Húsić ← Húso (← Husèin /V. Husèinović/)
Hüsić ← Hüsa (← Husèin /V. Husèinović/)
Hüsičić ← Hüsića (← Húso /V. Husèinović/)
Hüskić ← Hüska (← Hüsa /V. Husèinović/)
Hüsković ← Hüsko (← Hüsa /V. Husèinović/)
Hüsović ← Húso (← Husèin /V. Husèinović/)
Hüšrep ← Hüšrep (← Hüšrev ← tur. Husrev ← perz. ħusrew)

I

Ibráhimagić ← Ibráhimaga (← Ibráhim àga /V. Ibráhimović i Àganović/)
Ibráhimović ← Ibráhim (← tur. Ibrahim ← ar. Ibrāhim ← hebr. Abraham)
İbrica ← İbrica (← İbra /V. Ibráhimović/)
İbrülj ← İbrülj (← İbra /V. Ibráhimović/)
İdriz ← İdriz (← tur. İdris ← ar. Idris)
İdrizović ← İdriz (/V. İdriz/)
İlak ← İlak (← İle /V. İlić/)
İličić ← İlijica (← İlija /V. İlić/)
İlić ← İlija (← grč. Élias ← hebr. Elijāhu)
İlijic ← İlija (/V. İlić/)
Imámović ← imām (“muslimanski svećenik”) ← tur. imam ← ar. imām)
İsāk ← İsāk (← tur. Ishāk ← ar. Ishāq ← sthebr. Ishak)
Islámović ← İslām ((osobno ime) ← ar. islām)
İsović ← İso (← İsāk /V. İsāk/)
İvančević ← İvanac (← İvan /V. İvānko/)
İvančević ← İvānko (← İvan /V. İvānko/)
İvančić ← İvānko (← İvan /V. İvānko/)
İvandić ← Ivānda (← İvan /V. İvānko/)
İvanika ← Ivānika (← İvan /V. İvānko/)
İvaníšević ← Ivāniš (← İvan /V. İvānko/)
İvānko ← İvānko (← İvan ← lat. Joannes ← sthebr. Johānān)
İvānković ← İvānko (← İvan /V. İvānko/)
İvānković ← İvānko (← İvan /V. İvānko/)
İvić ← Ívo (← İvan /V. İvānko/)
İvičević ← İvić (← Ívo ← İvan /V. İvānko/)
İvković ← İvko (← Ívo ← İvan /V. İvānko/)

J

Jagánjac ← Jagánjac (← jagánjac (“muško janje”))
Jágić ← Jágo (← Jâgoš ← Jâgomir; ← jágo (“dijete rođeno poslije smrti oca ili kojemu je majka umrla pri porodu, posmrtnik”) *← alb. jagë)²⁷⁴
Jähīć ← Jähija (← Jähjā ← tur. Yahya ← ar. Yahya ← hebr. Johanan)
Jákić ← Jáko (← Jâkov ← lat. Jacobus; ← Jâkir ← tur. Yâqir; ← Jâkub ← tur. Yaqūb ← ar. Ya’qūb)
Jâkirović ← Jâkir (← tur. Yâqir)
Jâkiša ← Jâkiša (← Jáko ← Jâkov ← lat. Jacobus)
Jakòvina ← Jakòvina (← Jâkov /V. Jâkiša/)
Jâkòvljević ← Jâkov (/V. Jâkiša/)
Jâmaković ← Jâmak (← jâmak (“pomoćnik bajraktara, pomoćnik majstora, regrut u janjičarskoj vojsci, tava za topljenje masla i loja”) ← tur. yamak)
Jánjić ← Jánja (← lat. Agnesa ← grč. ’Agné; ← Jáne ← grč. Iannes ← grč. Ioánnēs; ← Janičije ← grč. Ioanníkios)
Japàlak ← Japàlak (← japàlak (“prijatelj, dragan, dječak”) ← tur. yapalak)
Jārāk ← Jārāk (← Jaròslav /V. Járkić/)
Jaràmaz ← Jaràmaz (← jaràmaz (“osoba nevaljala, zločesta, nestašna, nesnosna, nepristojna...”) ← tur. yaramaz)
Jàranović ← Jàran (← jàran (“prijatelj”) ← tur. yaran ← perz. yaran)
Jarèbica ← Jarèbica (← jarèbica (“vrsta ptice” - lat. Perdix))
Járkić ← Járko (← Jàre ← Jaròslav/Jàromir)²⁷⁵
Jàsak ← Jàsak (← jàsak (“zabrana; vojni termin koji odgovara hrvatskomu Stoj!”) ← tur. yasak)
Jàšarbegović ← Jàšarbeg (← Jàšar bēg /V. Jàšarović i Bēgović/)
Jàšarević ← Jàšar (/V. Jàšarović/)
Jàšarović ← Jàšar (← tur. Yaşar)
Jàzvīn ← Jàzvin (← jàzvin *← hrv. jàzvina (“velika jàzva, rupa u zemlji”)); ← (rum. iazuină)
Jážo ← Jážo (← jážo ← jàža (“otvor u pregradi kroz koji silovito dotječe voda na mlinski kamen”))

²⁷⁴ I danas u Kučima (Crna Gora) postoji običaj da takvo dijete dobije ime Jâgoš.

²⁷⁵ Općeslavensko ime Jaroslav imalo je značenje “onaj koji je slavan, poznat po bujnosti, kršnosti, stasu” (češ. jarý “silan, stasit, bujan”). Leksemom *jaro* nazvano je godišnje doba u kojem sve buja, raste. Hrvatski leksemi jârík, jâra, jârica... u svezi su s navedenim značenjem - jârík je ječam koji se sije u proljeće, jârica je proljetna pšenica, jârī usjevi su proljetni usjevi...

Jéjić ← Jéja/Jéjo (← Jéla ← Jèlena; ← Jèlénko; ← jéja (“sova, buljina, ćuk, kukviža”))
Jèlavić ← Jèlava (← Jéla ← Jèlena ← grč. ’Elléne; ← Jèlen ← jèlen (“šumska životinja”); ← Jelàdije ← grč. ’Elládios; ← Jeleàzar ← grč. ’Eleázaros ← hebr. ’Ēl’āzār; ← Jelisej ← hebr. ’Ēlišā)
Jèlčić ← Jèlča (/V. Jèlavić/)
Jèličić ← Jèlica (← Jéla /V. Jèlavić/)
Jèlić ← Jèla/Jèle (/V. Jèlavić/)
Jèlin ← Jèlin (/V. Jèlavić/)
Jèlinić ← Jèlin/Jèlina (/V. Jèlavić/)
Jèlovac ← Jèlovac (← Jèlovac (toponim) ← jéla (“vrsta šumskoga drveta”))
Jerèmić ← Jerèmija (← grč. Jeremias ← hebr. Jirmejāhū)
Jèrinić ← Jèrin/Jèrina (← Jére /V. Jérković/; ← grč. Eirene)
Jérkić ← Jérko (← Jére /V. Jérković/)
Jërkoč ← Jërkoč (← Jérko /V. Jérković/)
Jérković ← Jérko (← Jére ← Jerònim ← lat. Hieronymus ← grč. Hierónimos) ← grč. hierós + ónyma)
Jogùnica ← Jogùnica (← jogùnica ← jògun /V. Jògunović/)
Jògunović ← Jògun (← jògun (“jògunasta, nepokorna, tvrdoglava, svoje glava osoba”) ← tur. yoğun)
Jòsipović ← Jòsip (← lat. Joseph ← hebr. Jōsēph)
Jòvanović ← Jòvan (← grč. Ioan ← grč. Ioánnēs ← hebr. Johānān)
Jóvić ← Jóvo (← Jòvan /V. Jòvanović/)
Jòvišić ← Jòviša (← Jóvo /V. Jòvanović/)
Józić ← Józo (← Jòzip /V. Jòsipović/)
Jòzinović ← Jòzina (← Józo /V. Jòsipović/)
Jüğ ← Jüğ ((osobno ime) ← jüğ (“strana svijeta”); *← rum. jug, juguri (“jaram”))
Jüğović ← Jüğ (/V. Jüğ/)
Jùka ← Jùka (← Júre /V. Júrić/)
Júkić ← Júko (← Júre /V. Júrić/)
Jùkić ← Jùka (← Júre /V. Júrić/)
Jùnuzović ← Jùnuz (← Jùnus ← tur. Yunūs ← ar. Yunus ← sthebr. Jonas)
Jùrčić ← Jùrča (← Júre /V. Júrić/)
Jùrica ← Jùrica (← Júre /V. Júrić/)
Jùrič ← Jùrič (← Júre /V. Júrić/)
Juríčević ← Jùrič (← Júre /V. Júrić/)

Jùričić ← Jùrič (← Júre /V. Júrić/)
Júrić ← Júre (← Jùraj ← lat. Georgius ← grč. Geórgios)²⁷⁶
Jùrilj ← Jùrilj (← Júre /V. Júrić/)
Jùrišić ← Jùriša (← Júre /V. Júrić/)
Jùrkić ← Jùrka/Jùrko (← Júre /V. Júrić/)
Jùrković ← Jùrko (← Júre /V. Júrić/)
Júsić ← Júso (← Jùsuf /V. Jùsufović/)
Jùsufbegović ← Jùsufbeg (← Jùsuf bèg /V. Jùsufović i Bègović/)
Jùsufović ← Jùsuf (← tur. Yusuf ← ar. Yūsuf ← sthebr. Johosef)
Jùsupović ← Jùsup (← Jùsuf /V. Jùsufović/)

K

Kàdić (← kàdija (“sudac”) ← tur. kadi ← ar. qādī)
Kàdragić ← Kàdraga (← Kàdri àga /V. Kàdrić i Āganović/)
Kàdrić ← Kàdrija (← tur. Kadri ← ar. qadri)
Kafèdžić ← Kafèdžija (← kafèdžija (“čovjek koji u kavani kuha i prodaje kavu”) ← tur. kahveci)
Káhvo ← Káhvo (← káhvo ← kàhva (“vrsta napitka”) ← tur. kahve ← ar. qahwā)
Kàjan ← Kàjan (← Kájo ← Kajētān ← lat. Caietanus; ← Káid ← ar. qā'id; ← Káim ar. qā'im; Kàjin ← hebr. Kai'in; ← kájo ← kàjin (“šurjak”) ← tur. kajın; ← kàja (“hrid, grumen”) ← tur. kaja: ← rum. caia (“čavao za potkivanje”))
Kájić ← Kájo (/V. Kàjan/)
Kàjtaz ← Kàjtaz (← tur. Kaytas ← ar. qaytas)
Kàjtazović ← Kàjtaz (/V. Kàjtaz/)
Kalàjdžić ← Kalàjdžija (← kalàjdžija (“obrtnik koji kalajem krpi staro posuđe”) ← tur. kalayci)
Kàlēb ← Kàlēb (← kàlēb (“vrsta ptice”))
Kàlezić ← Kàlez (← Kále ← rum. Calona/Calóta; ← grč. kalós (“lijep”); ← Kàlina; ← Kàzimir)
Kàlfic ← Kàlfa (← kàlfa (“pomoćnik majstoru nakon položenoga ispita naučnika, pomoćnik hodži u mektebu”) ← tur. kalfa ← ar. ḥalifā)
Kàlkan ← Kàlkan (← kàlkan (“štit za glavu, plitki fes s resama i dukatima, zaklon kod vrata da se ne vidi u dvorište, daske po zidu koje zaklanjaju pogled s ulice”) ← tur. kalkan)
Kàltak ← Kàltak (← kàltak (“tatarsko drveno sedlo”) ← tur. kaltak)

²⁷⁶ Zahvaljujući kultu sv. Jurja ovo je vrlo frekventno ime u Hrvata.

Kàmbër ← Kàmbër (← tur. Kamber ← ar. Qambār)
Kàndić ← Kànda (← Kandàkija ← grč. Kandákē; ← lat. Candidus)
Kàniža ← Kàniža (← Kàniža (ekonim))
Kápčević ← Kápac (← Kápo ← Kàpor ← alb. kapór (“čubast, koji ima čubu na glavi”)²⁷⁷
Kapetánović ← Kapètān (← kapètān (“turski vojni zapovjednik grada ili nahije”) ← tal. capitano ← lat. capitanus)
Kápic ← Kápo (← Kàpor /V. Kápčević/)
Kapidžić ← Kapidžija (← kapidžija (“vratar”) ← tur. capici)
Kàplan ← Kàplan (← tur. Kaplan)
Kapùlār ← Kapùlār (← kapùlār ← kapùrāl (“zapovjednik desetini vojnika”) ← tal. caporale ← lat. caporalis)
Kàrabeg ← Kàrabeg (← kàra bèg ← kàra (“crn, crnomanjast, crnopus”) ← tur. kara /V. Bègović/)
Kàrača ← Kàrača (← kàrača ← kàradža /V. Karàdža/)
Kàračić ← Kàrača (← kàrača /V. Karàdža/)
Karàdža ← Karàdža (← karàdža (“crnomanjast čovjek”) ← tur. karaca)
Karàduz ← Karàduz (← karàduz (“lakrdijaš, mađioničar”) ← tur. karagöz ← tur. kara göz (“crno oko”))
Kàrahodžić ← Kàrahodža (← kàra hòdža /V. Kàrabeg i Hòdžić/)
Karàman ← Karàman (← karàman (“vrlo crn čovjek”) ← tur. karaman)
Karamátić ← Karamáte (← kàra Máte /V. Kàrabeg i Mátíć/)
Karamèhmedović ← Karamèhmed (← kàra Mèhmed /V. Kàrabeg i Mèhmedović/)
Kardášević ← Kàrdāš (← tur. Kardaş)
Kàrdum ← Kàrdum (← kàrdum ← tur. karindum)
Káric ← Káro (← Kàriton ← grč. Charítōn; ← Karànfil ← grč. karyofýllon)
Kàrlović ← Kàrlo (← lat. Carolus ← njem. Karl)
Kàrlušić ← Kàrluša (← Kàrlović /V. Kàrlović/)
Kàsapović ← Kàsap (← kàsap (“mesar”) ← tur. kasap ← ar. qassab)
Kasùmačić ← Kasùmac (← Kàsūm ← Kásim ← tur. Kasim ← ar. qasim)
Kàsumović ← Kàsūm (← Kásim /V. Kasùmačić/)
Kàtavić ← Kàtava (← Káta /V. Kátíć/)
Kàtica ← Kàtica (← Káta /V. Kátíć/)
Kátíć ← Káta (← Katarína ← lat. Catharina ← grč. katharos)
Katúnac ← Katúnac (← Katúni (ekonim))
Katùnār ← Katùnār (← katùnār (“starješina katuna, stočarskoga naselja”) ← alb. katundës ← tur. qatan/qutan)

²⁷⁷ U hrvatskom su jeziku potvrđena dva leksema s korijenom /kap/ (kàporast “čubast”, kàporka “kokoš”) i u albanskom također dva (kapór “čubast”, kapósh “kokot”).

Katùnarić ← Katùnār (← katùnār /V. Katùnār/)
Kàtura ← Kàtura (← Káta /V. Kátíć/; ← kàtura (“mazga”) ← tur. katir)
Kàtušić ← Kàtuša (← Káta/Kátíć /V. Kátíć/)
Kàurin ← Kàurin (← kàurin (“kršćanin, nevjernik, nemusliman”) ← tur. qâur ← ar. kāfir)
Kàurinović ← Kàurin (← kàurin /V. Kàurin/)
Kàvara ← Kàvara (← kàvara (“prdo, čovjek koji pušta plinove iz crijeva”) ← tur. kavara)
Kàvazović ← Kàvaz (← kàvaz (“strijelac, momak koji nosi strijele u lovu → stražar, pozivar u sudu, tjelohranitelj velikodostojnika i stranih diplomata u bivšoj turskoj državi”) ← tur. kavas ← ar. qawwās)
Kàvelj ← Kàvelj (← kàvelj (“prosta dugačka pastirska svirala”) ← tur. kaval)
Kazàzīć ← Kazàzija (← kazàzija (“svilar”) ← tur. kazazi ← tur. kazaz ← ar. qazzaz)
Kazázović ← Kàzāz (← kàzāz /V. Kazàzīć/)
Kàzīć ← Kàzija (← Kázo ← Kazànfer ← tur. Gazanfer ← ar. gadanfār; ← Kázim ← ar. kāzim)
Kéčević ← Kéča/Kéčo (← kéčo ← kečèdžija (“obrtnik koji pravi keče, odjevne predmete od valjane govede dlake”) ← tur. keçeci; ← kéča (“vrsta kabanice od kostrijeti i vune”); ← kéča ← kèče (“bijela kapa od govede dlake”) ← tur. keçe)
Kéhić ← Kého (← kého (“sipljiv, astmatičan čovjek”) ← tur. keh)
Kèkić ← Kèka (← kèka (“čovjek jedar, punih i rumenih obraza”) ← alb. kékë)²⁷⁸
Kèlava ← Kèlava (← kèlava (“sitni slani ovčji sir u mješini”) ← alb. kèllë)²⁷⁹
Kelécija ← Kelécija (← kelécija (“čovjek s pletenim čuperkom na vratu, s perčinom”) ← tur. kellezi ← tur. kelle (“zatiļjak”))
Kèskīn ← Kèskin (← kèskin (“tkana šarena torba”) ← tur. keskin)
Kéšić ← Kéšo (← kéšo (“popo”) ← tur. keşiş²⁸⁰ ← per. kešiš)

²⁷⁸ Ista je motivacija i u leksema kéka (“biljka bñjak”) čije je korijenje služilo za jelo u vrijeme kad nije bilo dovoljno hrane.

²⁷⁹ F. Kurelac je u Dalmaciji zabilježio ime ovce Kela. U albanskom jeziku ima nekoliko leksema s korijenom /kel/ (npr. kèllë “sir”, kèllëz “mali okrugli ovčji sir”, kèll “sirak, masna ovčja vuna...”).

²⁸⁰ U defteru oblasti Brankovića zabilježena su potkraj 15. st. imena Kešo i Kešin. Budući da su Turci popisavali porezne obveznike, bit će vjerojatno da je oblik Kešo nadimak, a Kešin posvojni pridjev od njega izveden. U turskom jeziku postoje dva leksema u značenju “pop”: stariji keşiş (← perz. kešiš) i mladi papaz (← grč. papas).

Kěškić ← Kěško (← kěško ← kěške (‘‘ječmena ili pšenična kaša s kokošnjim ili janječim mesom’’) ← tur. keşkek ← perz. keškek)
Kěško ← Kěško (← kěško /V. Kěškić/)
Kěvelj ← Kěvelj (← kěvelj ← kàvelj /V. Kàvelj/)
Kěvrić ← Kěvro (← kěvro (‘‘smion, poduzetan čovjek’’) ← tur. kever ← tur. kevermek (‘‘osmjeliti se, usuditi se’’))
Kézo ← Kézo (← kézo (‘‘malen, nizak rastom’’) ← tur. kesme ← perz. kesme)²⁸¹
Kěža ← Kěža (← kěža (‘‘osoba kratkih nogu, niska rastom’’) /V. Kézo/)²⁸²
Kěžić ← Kěža (← kěža /V. Kěža/)
Kĩkaš ← Kĩkaš (← kĩkaš (‘‘čovjek koji ima kiku, perčin’’) ← kĩka)
Kladušāk ← Kladušāk (← Klàdūša (ekonim))
Klárić ← Klára (← lat. Clara)
Klémo ← Klémo (← Klément ← lat. Clemens)
Klěpica ← Klěpica (← klěpica (‘‘klěpka’’); ← klépo ← klěpati)
Klépo ← Klépo (← klépo /V. Klěpica/)
Klíco ← Klíco (← klíco ← klíca (‘‘donji rub u vepra, igra s nožem i kolčićem’’) *← alb. kllicë)
Kljájo ← Kljájo (← kljájo (‘‘kljäst, kljākav, kljākast čovjek, bez donjega dijela ruke, najdalje do lakta’’))
Kljúčanin ← Kljúčanin (← Kljûč (ekonim))
Kmětāš ← Kmětāš (← kmětāš (‘‘musliman koji je nadzirao rad i ljetinu kmetova’’) ← kmět)
Knezović ← Knêz (← knêz (‘‘poglavar sela’’))
Knězević ← Knêz (← knêz /V. Knezović/)
Kõhnić ← Kõhna (*← kõhna /Nejasno/)
Kójić ← Kójo (← Kõsta ← grč. Kóstas; ← Konstantin ← grč. Konstantinos; ← Kõzma ← grč. Kósmas)
Kòlak ← Kòlak (← kòlak (‘‘čovjek bez jedne ruke’’) ← tur. kolak)
Kòlaković ← Kòlak (← kòlak /V. Kòlak/)
Kolàkušić ← Kolàkuša (← Kòlak/Kòlaković /V. Kòlak/)
Kòlār ← Kòlār (← kòlar (‘‘obrtnik koji pravi kola’’))
Kolòbarić ← Kolòbar (← kolòbar (‘‘metalna karika na verigama, kòmaštrama’’) ← kolòmbar ← kolùmbar ← lat. columbarium)

²⁸¹ U hrvatskom su jeziku potvrđeni leksemi s korijenom /kez/ (npr. kězūn ‘‘ovan’’, kěza ‘‘svinja’’, kězme ‘‘prase...’’).

²⁸² U AR ([419.], IV., 942.) navedeno je da je Kěža nadimak ženskomu djetetu koje se uvijek kělji, kězi, pokazuje zube, a da je kěžina izraslina na drvetu zbog koje ono ostaje čvoravo.

Kòlovrāt ← Kòlovrāt (← kòlovrāt (‘‘nožna preslica koja se okreće pomoću kola’’))
Kóljić ← Kóljo (V. Kójić/)
Kòmād ← Kòmād (← kòmād (‘‘kus, dio krute tvari’’) ← tur. komad ← grč. kómation)
Komādina ← Komādina (← komādina ← kòmād /V. Kòmād/)
Kòmljenović ← Kòmljen (← Kòmnen ← grč. Komnenós)
Kòndža ← Kòndža (← kòndža (‘‘dio čizme od stopala navise’’) ← tur. konc/konç)
Kònjarić ← Kònjār (← kònjār (‘‘pastir koji čuva konje’’))
Kònjhodžić ← Kònjhodža (← Kònja hòdža ← Konia (ekonim) /V. Hòdžić/)
Kòpčić ← Kòpča (← kòpča (‘‘metalna spojnica’’)) ← tur. kopça)
Kopilāš ← Kopilāš (← kopilāš (‘‘dijete rođeno izvan braka’’) ← alb. kopl)
Kòprivica ← Kòprivica (← kòprivica ← kòpriva (‘‘biljka’’, lat. Urtica))
Kòrāc ← Kòrāc (← Kóro ← Korislav; ← Kòrnēlje ← lat. Cornelius; ← kòrāc (‘‘bat za potkivanje konja; alka’’)) ← grč. korákion)
Kòrda ← Kòrda (← kòrda (‘‘veliki krivi nož, oštar s obiju strana’’); ← Kòrdēlja ← lat. Cordelia)
Kòrdić ← Kòrda (← kòrda /V. Kòrda/)
Kòrdušić ← Kòrduša (← Kòrda/Kòrdić /V. Kòrda/)
Kórić ← Kóro (V. Kòrāc/)²⁸³
Korjènić ← Kòrjen (V. Kòrāc/)
Kòrkman ← Kòrkman (← kòrkman (‘‘silnik, koji drugima strah zadaje’’) ← tur. korkma ← tur. korkutmak (‘‘zadavati strah’’))
Kòrman ← Kòrman (← kòrman /V. Kòrkman/)
Koròman ← Koròman (← koròman (‘‘suhi vojnički kruh’’) ← tur. kuruman tur. kurumak (‘‘osušiti se’’))
Kósić ← Kóso (← Kòsan ← Kòsana; ← Kòsara)
Kòsir ← Kòsir (← kòsir (‘‘kratka kosa za podsijecanje grmlja i granja’’))
Kóso ← Kóso (V. Kósić/)
Kosović ← Kóso (V. Kósić/)
Kostadinović ← Kostadin (← Kõsta /V. Kõstić/)
Kõstić ← Kõsta (← grč. Kóstas)
Kòšarić ← Kòšār (← kòšār (‘‘obrtnik koji pravi koševе od pruća’’))
Kóšpo ← Kóšpo (← kóšpo *← kòšpica)

²⁸³ Antroponim Korjènić potvrđen je kao patronim 1399., 1409. i 1412. (Bogčinić Korčenić)

Kóštro ← Kóštro (← kóštro ("čovjek koštrunjave kose, oštarih kratkih dlaka"))
Kótlo ← Kótlo (← kótlo ("kotlòkrp") ← kòtao)
Kòvāč ← Kòvāč (← kòvāč ("obrtnik koji kuje"))
Kováčević ← Kòvāč (← kòvāč /V. Kòvāč/)
Kovāčić ← Kòvāč (← kòvāč /V. Kòvāč/)
Kòvačić ← Kòvāč (← kòvāč /V. Kòvāč/)
Kòvčalijsa ← Kòvčalijsa (← kòvčalijsa ("obrtnik koji pravi kopče") ← tur. kopçali)
Kòzarić ← Kòzār (← kòzār ("pastir koji čuva samo koze"))
Kózić ← Kózo (← kózo /Nejasno/)
Kòzina ← Kòzina (← kòzina ("kozje meso, kozja vuna, kozja koža, izrezana koža za opanke"))²⁸⁴
Kòžul ← Kòžul (← Kòža ← Kòzma ← grč. Kósmas)
Kràjina ← Kràjina (← Kràja/Kràje/Kràjo ← Krajislav/Kràjimīr)
Kràjinović ← Kràjina (/V. Kràjina/)
Králjević ← Krâlj (← krâlj ("vladarska titula"))
Králjić ← Krâlj (← krâlj /V. Králjević/)
Krasić ← Kráso (← Kràsimīr/Kràsnodar/Kràsnomīr)
Kràsnić ← Kràsna (← Kráso /V. Krásić/)
Kràvić ← Kràva (← kràva ("domaća životinja"))
Křbavac ← Křbavac (← Křbava (honorim))
Křčenda ← Křčenda (← Křče ← Křstimīr/Křstivoj/Křstomīr/Křstofor...)
Křčinić ← Křčina (← Křčo ← rum. Creț; ← křčina ("veliki krek"); ← alb. krëçë ("glavica"))
Křhić ← Křho (← Křsimīr/Křšimīr; ← Křč ← rum. Creț; ← alb. kreh, kréhër, kréhës ("grebenati, grebene, grebenar"))
Křho ← Křho (/V. Křhić/)
Křso ← Křso (← Křsimīr)
Křšić ← Křša (← Křsimīr /V. Křšo/)
Křšić ← Křšo (← Křsimīr /V. Křšo/)
Křšo ← Křšo (← Křsimīr)
Křzić ← Křzo (/V. Křzo/)
Křzo ← Křzo (← křzo ("křzub čovjek"))²⁸⁵
Křhan ← Křhan (← křhan ("čovjek koji jako křhā, kašlje"))

²⁸⁴ U staroj češkoj antroponimiji potvrđena su imena Koza, Kozel, Kozina ([500], 190.), a u našoj suvremenoj prezimena motivirana sljedećim osnovnim riječima (Kòžāk, Kòžāl, Kòzan, Kòzek, Kòzelj, Kòzica, Kòzija, Kòzijan, Kòzina, Kòzlo, Kòzul...).

²⁸⁵ U AR ([419], V., 530.) naveden je podatak da je Crnoj Gori potvrđen nadimak Křžūn, ali mu nije objašnjeno podrijetlo.

Křšto ← Křšto (← Křštof ← lat. Christopherus ← grč. Christóphoros)
Křžánac ← Křžánac (← Křžan ← lat. Chrysanthus ← grč. Chrysanthos)
Křžanović ← Křžan (/V. Křžanac/)
Křndelj ← Křndelj (← křndelj ("halapljiv, proždrljiv čovjek") ← tur. kirindi ← tur. kirinmek ("halapljivo jesti"))
Křndžija ← Křndžija (← křndžija ("skupljač i prodavač otpadaka") ← tur. kirinci)
Křnjić ← Křnja (← křnja ("křnjav čovjek"); ← Křnja (osobno ime))
Křpo ← Křpo (*← křpo ← křpa)
Křše ← Křše (← Křševān/Křšimīr)
Křtalić ← Křtalijsa (*← Kurtalijsa ← Křrt Àlija /V. Křrt i Àlić/)
Křtić ← Křta ((osobno ime) ← křt ("vrsta životinja"))²⁸⁶
Křvavac ← Křvavac (← Křvavac (toponim))²⁸⁷
Křželj ← Křželj (← křželj ("křžljav čovjek ili životinja"))
Křbić ← Křba (← Jākub ← tur. Yakūb ← ar. Ya'qūb)
Křdić ← Křdo (← Kudēlin; ← křdo ← křduz ("silovit čovjek") ← tur. ← kuduz; křdo ("dorepak") ← lat. coda)
Křdra ← Křdra (← křdra ("čovjek křdrave, křdraste kose"))
Křdrić ← Křdra (← křdra /V. Křdra/)
Křjundžić ← Křjundžija (← křjundžija ("zlatar") ← tur. kuyumcu)
Křkić ← Křko (← Křkor ← rum. Cucor; *← alb. kukán ("grbavac, grbonja"))
Křko ← Křko (/V. Křkić/)
Křkolj ← Křkolj (← křkolj ("divlje žito") /V. Křkić/)
Křkrika ← Křkrika (← křkrika ("křžljavo grmlje, šikara"))
Křlgljīć ← Křlgljija (← křlgljija ("pješač, najniži vojnik u turskoj vojsci") ← tur. kul oğlu)
Křluder ← Křluder (← křluder ("janjičar koji je bio zadužen da zarobljenike sprovede u tursko upravno središte") ← tur. kul uder)
Křlčkija ← Křlčkija (← křlčkija ("zapovjednik karākōlā, noćnih stražara") ← tur. kullukçu)
Křljanin ← Křljanin (← Křla (ekonim))²⁸⁸
Křndačina ← Křndačina (← křndačina ← křndak ("dio puške") ← tur. kundak)
Křndid ← Křndid (← křndid ← čukun đid ← tur. kökün; ← lat. Candidus)²⁸⁹

²⁸⁶ U hrvatskoj su antroponimiji potvrđeni brojni antroponimi s korijenom /křt/ (npr. Křt, Křtāk, Křtāl, Křtela, Křtješ, Křtica, Křtina, Křto, Křtoje...).

²⁸⁷ Toponim Křvavac nalazi se kod Gàbele.

²⁸⁸ Křla ← Solákova Křla u gornjoj Hercegovini.

²⁸⁹ U Dečanskoj hrisovulji potvrđeno je ime Křndēd6 koje M. Grković izvodi od imena Candidus.

Kùnovac ← Kùnovac (← Kùnovac (toponim))
Kuprèšāk ← Kuprèšāk (← Kùpres (ekonim))
Kurája ← Kurája (← Kúro ← Kùril ← grč. Kýrillos)²⁹⁰
Kúrić ← Kúro (/V. Kurája/)
Kùrilj ← Kùrilj (← Kúro /V. Kurája/)
Kùrt ← Kùrt (← tur. Kurt)
Kùrtić ← Kùrt (/V. Kùrt/)
Kùrtović ← Kùrt (/V. Kùrt/)
Kùstura ← Kùstura (← kùstura (“veliki nož”) ← rum. custură)
Kútle ← Kútle (← kútle (“kùtlār, čovjek koji pravi kútle, čaše za vodu, mjerice od lima za što žitko i tečno”) ← grč. koutala ← lat. cotylus; alb. kutúll)
Kùtleša ← Kùtleša (/V. Kútle/)
Kùzman ← Kùzman (← grč. Kósmas ili lat. Cosmas)
Kvàsina ← Kvàsina (← kvàsina (“ocat”))
Kvèšić ← Kvèša (/Nejasno/)

L

Lagùmdžija ← Lagùmdžija (← lagùmdžija (“miner”) ← tur. lâğunci)
Lákić ← Láko (← Lázār ← grč. Lazaros hebr. 'El'hāzār)
Làkišić ← Làkiša (← Láko /V. Lákić/)
Lálić ← Lálo (← Lázār /V. Lákić/; ← lálo ← lāla (“odgajatelj i pazitelj begove djece, učitelj”) ← tur. lala ← perz. lālā; ← alb. Lalos; ← rum. lală (“ujak”))
Lālić ← Lāla (/V. Lālić/)
Làndeka ← Làndeka (← làndeka (“vojnička deka, služila je kao prostirka i kao pokrivka”) ← njem. Landdeke)
Lásić ← Láso (← láso (“čovjek lāsaste, bjelkaste kose”))²⁹¹
Lásta ← Lásta (← lásta (“vrsta ptice”))
Látic ← Láto (← Látif ← tur. Lātif ← ar. laṭīf)
Làuc ← Láuc (← láuc /Nejasno/)
Làvrić ← Làvrija (← Lávro ← Lavrentije ← grč. Lauréntios ← lat. Laurentius)²⁹²

²⁹⁰ Ista autorica za ime Curać navodi da je albansko ili vlaško koje potječe od grčkoga imena Geórgios. ([157], 191.) Imena s korijenom /cir/, /ćir/, /kir/, /cur/, /ćur/ i /kur/ potječu od latinskoga imena Cyrillus i grčkoga Kýrillos.

²⁹¹ U hrvatskom su jeziku potvrđeni ovi leksemi s korijenom /las/ koji su u svezi s bojom dlake (npr. lāsāk “pas”, lāsa “koza”, lāsac “vol”, lāsan “jarac”, lāsīn “pas...”).

²⁹² Osnova Lavr- je potvrđena u nekoliko humskih i dubrovačkih imena (Lavóre Vl6kasović (1340.), Lavóre Sor6gočević6 (1423.) Lav6ro Migović6 (1438.)...). ([419], V., 903.)

Lāžeta ← Lāžeta (← Lāže ← Lāžimīr; ← Lázār /V. Lákić/)
Lebèdina ← Lebèdina (← lebèdina ← rum. lebedă (“labud”); ← polebèditi se (“uzoholiti se”))²⁹³
Lébo ← Lébo (← lébo (“bogomoljac”) ← tur. lebbe ← ar. lābbā; /V. Lebèdina/)
Lékić ← Léko (← Alèksije ← grč. Aléxios; ← Alèksāndar ← grč. Aléxandros)
Léko ← Léko (/V. Lékić/)
Léndo ← Léndo (← léndo ← lendòhān (“krupan, debeo, spor i lijen čovjek”) ← tur. lenduha ← perz. lendhā; ← alb. lëndë (“žir za tovljenje svinja”))
Lēndra ← Lēndra (← lēndra (“loj; salo; pura zamašćena lojem”) ← tur. lendre ← perz. lendre)
Lēndrić ← Lēndra (← lēndra /V. Lēndra/)
Lèpan ← Lèpan (← lèpan ← lat. lepus (“zec”); ← alb. lëpë, lepúr (“zec”))
Lèrić ← Lèrija (← lèrija ← elèrija /V. Elèrīć/)
Lésko ← Lésko (← Lésó ← Lèsāndar ← tal. Alessandro)
Lètica ← Lètica (← Léto /V. Léto/)
Létić ← Léto (/V. Léto/)
Léto ← Léto (← léto “dio muške odjeće koji završava suknjom kako je to vidljivo na stećcima; dio odjeće koji slobodno visi niz tijelo - prednje i stražnje léto; obod klobuka”)²⁹⁴
Lètuka ← Lètuka (← Léto /V. Léto/)
Lèvēntić ← Lèvēnt (← lèvēnt (“prikladno i lijepo odjeven čovjek”) ← tur. levend)
Ležèbur ← Ležèbur (← ležèbur /Nejasno/)
Líkić ← Líko (← Líkije ← lat. Licius; ← Ìlija ← grč. Élias; ← Hālīl ← tur. Halīl; Likoje ← grč. Lýkos)
Līmōv ← Līmōv (← Límó ← Līman /Nejasno/; *← alb. limë (“strugalo, trenica”))²⁹⁵
Līpovac ← Līpovac (← Līpovac (toponim))
Livája ← Livája (← livája (“ljevoruk čovjek”))
Livnjāk ← Livnjāk (← Lívno (ekonim))

²⁹³ Glagolu polebèditi se u AR ([419], V., 903.) nije objašnjeno podrijetlo. Bit će da je u svezi s rumunjskim slavenizmom lebedă/lebădă (“labud”).

²⁹⁴ U hrvatskoj antroponimiji brojna su prezimena, motivirana antroponimima s korijenom /let/ (npr. Lèt, Letája, Lètan, Lètanja, Lètava, Léte, Lètica, Lètil, Lètin, Lètina, Lètiš, Lètiško, Lètna, Léto, Lètoja, Lètonja, Lètün...)

²⁹⁵ Ime Liman potvrđeno je u Svetostefanskoj hrisovulji (“Liman6 s6 dětiju”).

Lòboja ← Lòboja (← lòboja /Nejasno/)
Lògara ← Lògara (← lògara (“jama, pećina, špilja u kojoj je log koje životinje”); *← alb. logóre (“naricaljka na pogrebu”))
Logàrušić ← Logàruša (← Lògara /V. Lògara/)
Lòjpur ← Lòjpur (← lòjpur (“čovjek bez dlaka na prsima, rukama i nogama”))
Lólje ← Lólje (← lólje /V. Ljólje/)
Lònčār ← Lònčār (← lònčār (“grnčar, obrtnik koji izrađuje zemljano posuđe”))
Lóvrić ← Lóvro (← lat. Laurentius)
Lózo ← Lózo (← lózo ← lòza (“vrsta biljke”))
Lùburić ← Lùbura (← lùbura “koliba pokrivena lùbom, korom drveta; pletena košara napravljena od potkornih vlakana; posuda načinjena od luba”))
Lùcić ← Lùca (← Lùcija ← lat. Lucia)
Lùcević ← Lùce (/V. Lùcović/)
Lùcović ← Lùcò (← Lucije ← lat. Lucius; ← Lucijān ← lat. Lucianus; ← Lùcil ← lat. Lucillus)
Lùčić ← Lùka (← lat. Lucas)
Lúgonja ← Lúgonja (← lúgonja (“čovjek lùgaste, pepeljaste kose”) ← lùg (“pepeo”))²⁹⁶
Lùjinović ← Lùjina (← Lújo ← Lùka /V. Lùčić/)
Lukènda ← Lukènda (← Lùka /V. Lùčić/)
Lùkić ← Lùka (/V. Lùčić/)
Lùkić ← Lùka (/V. Lùčić/)
Lùlāk ← Lùlāk (← Lúle ← Lùka /V. Lùčić/)
Lúlić ← Lúle (← Lùka /V. Lùčić/)
Lùlić ← Lùla (← Lùka /V. Lùčić/)

Lj

Ljéljak ← Ljéljak (← ljéljak (“lješnjak; sitno ružičasto grožđe”))
Ljiljanić ← Ljiljan (← ljiljan (“vrsta biljke”); ← lat. Lilianus)
Ljólje ← Ljólje (← ljólje *← alb. lóle (“zvekan, blesan, glupan, budala”))
Ljóljo ← Ljóljo (← ljóljo *← alb. lóle /V. Ljólje/)
Ljubas ← Ljubas (← Ljúbo ← Ljùbidrāg/Ljùbimir/Ljùborad/Ljùbomir/Ljubislav/Ljùbivoj/Ljùbibrat...)

²⁹⁶ Korijen /lug/ je čest u zoonima, naziva za životinje koje imaju lugastu, pepeljastu boju dlake (npr. lúgonja “magarac”; lùgica “krava, koza, ovca, kobila”; lùga “kokoš, koza, ovca, krava”; lùgeša “koza”; lùgoš “pijetao”; lùgan “vol...”).

Ljùbić ← Ljùba (← Ljùbica; /V. Ljùbas/)
Ljùbović ← Ljùbo (/V. Ljùbas/)
Ljùbūncić ← Ljùbunac (← Ljùbūnci (ekonim))
Ljúmo ← Ljúmo (← ljúmo ← alb. lum (“sretan”))

M

Mábić ← Mábo (← mábo ← mabèjin (“osoba koja je u konaku, penočištu posluživala goste”) ← tur. mabeyn)
Màcan ← Màcan (← màcan (“čovjek, češće životinja màcaste, žuto-smede dlake”) ← alb. mácë)²⁹⁷
Màcanović ← Màcan (← màcan /V. Màcan/)
Màcić ← Măca (← măca /V. Màcan/)
Măčkić ← Măčka (← măčka (“domaća životinja”); ← Măčkat ← rum. Măciat)
Măduna ← Măduna (← măduna ← mădona (amajlija ili što drugo s Gospinim likom; svećenikova majka; slika na kovanom novčiću”) ← lat. mea domina)
Mădunović ← Măduna (← măduna /V. Măduna/)
Mădžār ← Mădžār (← Mădžār (etnonim) ← tur. Macar)
Máhić ← Máho (← Măhmut ← tur. Mahmud ← ar. Maḥmūd)
Măhmutagić ← Măhmutaga (← Măhmut āga /V. Máhić i Āganović/)
Măhmutbegović ← Măhmutbeg (← Măhmut bēg /V. Máhić i Bēgović/)
Măhmutćehájić ← Măhmutćehāja (← Măhmut ćehāja /V. Máhić i Čájić)
Măhmutefëndīć ← Măhmutefëndija (← Măhmut efëndija /V. Máhić/ ← tur. efendi (“muslimanski svećenik ili vjerski obrazovani musliman; titula - gospodar, gospodin”) ← ngrč. afendi)
Măhmutović ← Măhmut (/V. Máhić/)
Májić ← Májo (← Mārko ← lat. Marcus; ← Mărin ← lat. Marinus; ← Marijān ← lat. Marianus; ← alb. maj (“bat, korać”))
Măjstorović ← Măjstor (← măjstor (“meštar, obrtnik”))
Măkan ← Măkan (← Máko ← Măkar/Makàrije ← grč. Makários)
Măksić ← Măks (← Măksim ← lat. Maximus; ← Măksūd ← ar. maqṣūd)
Maksúmić ← Maksúma (← tur. Măsume ← ar. maʿṣūmā; ← măksūm ← tur. măsüm (“dijete”) ← ar. maʿṣūm)

²⁹⁷ U pastirskom rječniku često se rabe riječi s korijenom /mac/ i to za životinje koje imaju žuto-smeđu glavu (npr. màcan “jarac, ovan, vol”; măčka “kobila, ovca”; măconja “vol”; măculja “krava”; măcilo “jarac”; măcīn “ovan”; măcōvka “ovca”; măcko “jarac, konj, magarac...”).

Mălānović ← Mălān (← Mále /V. Málić/)
Malèkīn ← Malèkīn (← malèkīn *← alb. mallëkes (“pop laik”))
Malekinušić ← Malekinuša (← Malèkīn /V. Malèkīn/)
Malènica ← Malènica (← Mālen /V. Málić/)
Málic ← Mále ((osobno ime) ← māl, mālen; ← Málík ← ar. Mālik)
Mālina ← Mālina (← Mále /V. Málić/)
Mālkić ← Mālka (← Mālkoč /V. Mālkoč/)
Mālkoč ← Mālkoč (← tur. Malkoç; ← mālkoč (“vođa turske jurišne konjice”) ← tur. malkoç)
Málović ← Málo (/V. Málić/)
Mámić ← Mámo (← grč. Mamonas ← hebr. mammōn)²⁹⁸
Māmuzić ← Māmuza (← māmūza (“ostruga”) ← tur. mahmuz ← ar. mihmez/mihmāz)
Māndarić ← Māndara (← Mānda /V. Māndić/)
Māndić ← Mānda (← Mandaléna ← lat. Magdalena ← grč. Magdaléne)
Mandrāpa ← Mandrāpa (← mandrāpa /Nejasno; *← alb. mandër (“pura posuta slanim ovčjim sirom”))
Māndurić ← Māndura (← Mānda /V. Māndić/)
Māndžo ← Māndžo (← māndžo (“osoba vrlo niska rastom”) ← māndžura /V. Mānjgo; ← māndžo (“pastir koji māndža zeleno lišće za mandžu, hranu stoci”) ← tur. manca)
Manìgoda ← Manìgoda (← manìgoda (“krvnik, dželat”) ← tal. manigoldo ← tal. Manigoldo)²⁹⁹
Manìgodić ← Manìgoda (← manìgoda /V. Manìgoda/)
Mānōv ← Mānōv (← Máne ← Manìslav; ← Mānojlo ← grč. Emmanuél ← hebr. Immanū’el; ← Mānōv (“Arnàut”) /Nejasno/)
Mānjgo ← Mānjgo (← mājgo (“osoba niska rastom; sakat čovjek”) ← alb. mëngonj ← lat. mancus)³⁰⁰
Manjúsak ← Manjúsak (← manjúsak (“malen, sitan čovjek”))
Māras ← Māras (← Máre /V. Mārinović/)
Mārgeta ← Mārgeta (← Margarèta ← lat. Margarita ← grč. margarítes)
Máric ← Māra/Máro (/V. Mārić i Mārinović/)
Mārić ← Mārija (← lat. Maria)

²⁹⁸ M. Grković imena s korijenom /mam/ dovodi u svezu s glagolom māmiti (Māman, Máme, Māmilo, Mámo, Māmula...) ([157], 117.)

²⁹⁹ Leksem manìgoda zaibljžen je u Dubrovniku kao manìgōdo, u Mikalje kao manìgōd ([419], VI., 451.)

³⁰⁰ U hrvatskom je jeziku potvrđeno nekoliko leksema s navedenim značenjem (npr. mājnjgura, manjgūrina, mājnjgurast, mājngura, mājndura, mājndžura, mājndžuka, mājnjuga...). ([419], VI., 449.) i ([462], II., 372.)

Marijánović ← Marijān (← lat. Marianus)
Mārīnčić ← Mārīnko (← Mārīn /V. Mārīnović/)
Mārinović ← Mārīn (← lat. Marinus)
Marjānović ← Mārjān (/V. Marijánović/)
Mārkešić ← Mārkeš/Mārkeša (← Mārko /V. Mārkočić/)
Mārkić ← Mārkić (← Mārko /V. Mārkočić/)
Mārkota ← Mārkota (← Mārko /V. Mārkočić/)
Mārkočić ← Mārkota (← Mārko /V. Mārkočić/)
Mārkočić ← Mārko (← Mārko ← lat. Marcus)
Mārojević ← Māroje (← Māro /V. Mārīnović/)
Mārtić ← Mārta (← lat. Martha ← arm. Mārthā)
Martínac ← Martínac (← Mārtin /V. Mārtinović/)
Mārtinović ← Mārtin (← lat. Martinus)
Mārušić ← Māruša (← Mārić; ← Māra /V. Mārić/)
Māslāc ← Māslāc (← Māslo /V. Māslo/)
Māsleša ← Māsleša (← Māslo /V. Māslo/)
Māslić ← Māslo (/V. Māslo/)
Māslo ← Māslo ((osobno ime) ← māslo)³⁰¹
Māsnica ← Māsnica (← māsница (“slatkiš nastao ishlaplivanjem groždanoga soka, masta”))³⁰²
Māstela ← Māstela (← māsela (“velika drvena posuda, kaca, čabar”) ← lat. mastellus ← lat. mastus ← grč. mastos)
Māsić ← Māše (← Māhmut /V. Māhić/)
Mātešić ← Māteša (← Māte /V. Mātić/)
Mātić ← Māte (← Mātej ← lat. Matthaëus ← grč. Matthaĩos ← hebr. Matitjāh; ← Mātija ← lat. Matthias ← grč. Matthías ← hebr. Matitjāhū)
Matijāšević ← Mātijāš (← Mātija /V. Mātić/)
Matíjević ← Mātij (V. Mātić/)
Mātković ← Mātko (← Māte /V. Mātić/)
Mázul ← Mázul (mázul “otpušteni činovnik; otpušten iz vojne službe; svrgnut, smijenjen”) ← tur. mazul ← ar. ma’zūl)
Mēcicić ← Mēca (← mēca (“mēcavica, pita koja se, dok je još vruća, prelije medom ili medovinom”))
Mēdāk ← Mēdāk (← Médo ← lat. Ursinus/Ursius/Ursus; ← Mēdvjed)
Mēdār ← Mēdār (← mēdār (“čovjek koji skuplja šumski med i prodaje ga”))

³⁰¹ U dinarskom području postoji nekoliko prezimena, motiviranih imenima ili nadimcima koji su nastali antroponimizacijom i sufiksacijom leksema māslo (npr. Māslāc, Māslāj, Māslāk, Māsle, Māslej, Māsleša, Māslo, Māsloš, Māslōv...).

³⁰² Na Drežničkoj ploči u Humu sredinom 14. st. zapisano je ime Masan (“knez6 Mas6n6”).

Médić ← Médo (/V. Mèdāk/)
Mèdīn ← Mèdin (← tur. Medīn ← ar. mādīn)
Mèdugorac ← Mèdugorac (← Mèdugōrje (ekonim))
Méhić ← Mého (← Mèhmed ← Muhàmed ← ar. Muhammād)
Mèhmedagić ← Mèhmedaga (← Mèhmed àga /V. Méhić i Àganović)
Mèhmedović ← Mèhmed (/V. Méhić/)
Mékić ← Méko (← Mèksūd ← Màksūd ← ar. maqṣūd; ← Mèlek ← tur. Melek ← ar. mālāk)
Mèmić ← Mèmija (← tur. Memi ← tur. Memiş)
Memidžan ← Memidžan (← tur. Memic ← tur. Memiş)
Ménalo ← Ménalo (← ménalo (“osoba koja mēna, veze koncem cik-cak po rubovima odjevnoga predmeta”) ← ménati)
Mèndeš ← Mèndeš (← mēndeš *← alb. mēndësh (“dojenče, dijete dugo dojeno”) ← alb. mēnd (“dojiti”)
Mèrdžan ← Mèrdžan (← tur. Mercan ← ar. mārġan)
Mérdžo ← Mérdžo (← Mèrdžan /V. Mèrdžan/)
Mesihović ← Mèsīh (← mèsīh (“dio abdeskoga obreda”) ← tur. mesh ← ar. mash)
Mèšić ← Mèša (Mèhmed /V. Méhić/)
Mèštrović ← Mèštar (← mēštar (“majstor”)
Mèšukić ← Mèšuka (← Mèša /V. Méhić/)
Mèter ← Mèter (← mēter ← mēhter (“svirač, član skupine svirača”) ← tur. mehter ← perz. mihter)
Metiljević ← Mètīlj (← Méto ← Mètod ← grč. Methódos)
Mètlāš ← Mètlaš (← mètlaš (“biljka od koje se prave metle, a od zrnja i kruh” - lat. Orghum sacharatum))
Mèzet ← Mèzet (← Mèzīd /V. Mèzit/)
Mézić ← Mézo (← Mèzīd ← ar. mazīd)
Mèzit ← Mèzit (← Mèzīd ← ar. mazīd)
Mihāc ← Mīhāc (← Mīho /V. Mīhić/)
Mīhalić ← Mīhal (/V. Mīhić/)
Mīhālĵ ← Mīhālĵ (← Mīho /V. Mīhić/)
Mīhāljević ← Mīhālĵ (← Mīho /V. Mīhić/)
Mīhić ← Mīho (← Mihòvil ← lat. Michael ← hebr. Mīchā’ēl)
Mījatović ← Mījat (← Mījo /V. Mīhić/)
Mījić ← Mījo (/V. Mīhić/)
Mījoč ← Mījoč (← Mījo /V. Mīhić/)
Mīkulić ← Mikula (← Mīko ← Mihòvil /V. Mīhić/; ← Nīkola /V. Nikolić/; *← rum. Micul ← rum. mic (“malen”)
Mīlanović ← Milan (← Mīle /V. Mīlić/)
Mīlas ← Mīlas (← Mīle /V. Mīlić/

Mīlās ← Mīlās (← Mīle /V. Mīlić/)
Mīlavić ← Mīlava (← Mīla /V. Mīlić/)
Mīletić ← Mīleta (← Mīle /V. Mīlić/)
Mīlićević ← Mīlīč (← Mīle /V. Mīlić/)
Mīlić ← Mīle (← Milislav/Milòslav(Milobrat/Milogost/Milorād/Milidrāg/Milidrūg/Mīlomīr/Mīlivoj...)
Mīlićević ← Mīlić (← Mīle /V. Mīlić/)
Mīlidrāg ← Milidrāg ((osobno ime) /V. Mīlić/)
Mīlīnković ← Mīlīnko (← Mīlin /V. Mīlić/)
Mīlišić ← Mīliša (← Mīle /V. Mīlić/)
Mīlòradović ← Mīlòrad ((složeno ime) /V. Mīlić/)
Mīloš ← Mīloš (← Mīle /V. Mīlić/)
Mīlòšević ← Mīloš (← Mīle /V. Mīlić/)
Mīlovánović ← Mīlovān (← Mīle /V. Mīlić/)
Mīlović ← Mīlo (/V. Mīlić/)
Mīljak ← Mīljāk (← Mīlje /V. Mīlić/)
Mīljko ← Mīljko (← Mīlje /V. Mīlić/)
Mīrić ← Mīro (← Miròslav)
Mīrković ← Mīrko (← Mīro /V. Mīrić/)
Mīsīr ← Mīsīr (← Mīsīr (horonim); ← mīsīr (“kukuruz, luk”)
Mīsīrlĵija ← Mīsīrlĵija (← Mīsīr (“Egipat”); ← tur. Misir)
Mīskīn ← Mīskīn (← mīskīn (“nevoljnik, siromah”) ← tur. miskin ← ar. mīskīn)
Mīsetić ← Mīseta (← Mīše ← Mihòvil /V. Mīhić/)
Mīšić ← Mīše (/V. Mīhić/)
Mīškić ← Mīško (← Mīše /V. Mīhić/)
Mīšura ← Mīšura (← Mīše /V. Mīhić/)
Mītar ← Mītar (← Dmītar ← grč. Demétrios)
Mītrović ← Mītar (/V. Mītar/)
Mīkota ← Mīkota (← mlíko (“mljeko”)
Mīlīnārević ← Mīlīnār (← mlīnār (“čovjek koji ù mlīnici melje žito”)
Mōdrāković ← Mōdrāk (← Mōdre ← mōdar (“boja”)
Mórić ← Móro (/V. Móro/)
Móro ← Móro (← lat. Maurus)
Mōstina ← Mōstina (← mōstina (“veliki most”)
Mōtika ← Mōtika (← mōtika (“vrsta alatke”)
Mrāvović ← Mrāv/Mrāvo (← mrāv)
Mřčić ← Mřča ((zaštitno ime) ← mřk)³⁰³

³⁰³ U hrvatskoj je onomastičkoj literaturi istaknuto da su imena s korijenom /mrč/ i /mrk/ profilaktička i da su davana djeci sa željom da od njih odagnaju zle duhove. ([261], 111.), ([419], VII., 49., 142. - 143.)

Mrgan ← Mrgan ((zaštitno ime) ← mrgòditi se)
Mrkonjić ← Mrkonja (← Mrko /V. Mřčič/)
Mřndić ← Mřndo (← mřndo ("mřndalo, čovjek koji mřnda") ← mřndati ("mrmljati, nerazgovijetno govoriti"))
Mřšić ← Mřše (← mřše ("mřšav čovjek"))
Mřvāl ← Mřvāl (← Mřvo ("zaštitno ime) ← mřva)
Mřvelj ← Mřvelj (← Mřvo /V. Mřvāl/)
Múcić ← Múco (← múco ("múcav čovjek, múcavac"))
Mùftić ← Mùftija (← mùftija ("najstariji muslimanski svećenik u okrugu, nadležan za izdavanje fětvī po Kuranu") ← tur. müftü ← ar. muftī)
Muhibić ← Muhibija (← ar. muhibbī)
Mùjak ← Mùjak (← Mújo /V. Mújić/)
Mùjala ← Mùjala (← Mújo /V. Mújić/)
Mújalo ← Mújalo (← Mújo /V. Mújić/)
Mùjan ← Mùjan (← Mùja /V. Mújić/)
Mùjanović ← Mùjan (← Mùja /V. Mújić/)
Mùjela ← Mùjela (← Mújo /V. Mújić/)
Mujèzinović ← Mujèzin (← mujèzin ("svećenik koji s munare poziva vjernike na molitvu") ← tur. müezzin ← ar. mu'addīn)
Mújić ← Mújo (← Muhàmed ← ar. Muḥammād; ← Mùstafa ← tur. Mustafa ← ar. Muṣṭafā)
Mùjić ← Mùja (← Mújo /V. Mújić/)
Mùjkanović ← Mùjkan (← Mújko /V. Mújić/)
Mújkić ← Mújko (← Mújo /V. Mújić/)
Mulahàsanović ← Mulahàsan (← mùla Hàsan /V. Mùlić i Hàsanović/)
Mùlić ← Mùla (← mùla ("islamski teolog") ← tur. mülla ← ar. mawla)
Mùmdžić ← Mùmdžija (← mùmdžija ("svječar") ← tur. mumcu)
Múminagić ← Múminaga (← Múmin àga /V. Múminović i Àganović/)
Múminović ← Múmin (← tur. mümin ← ar. mu'min)
Mùnikoza ← Mùnikoza (← mùnikoza ("divokoza") ← múnuti ("naglo ući ili izići, naglo proći, nestati"))
Mùradbegović ← Mùradbeg (← Mùrat bēg /V. Mùratović i Bēgović/)
Mùratović ← Mùrat (← tur. Murād ← ar. murād)
Mùrsel ← Mùrsel (← ar. mursāl)
Mùrvat ← Mùrvat (← Mùrvet ← Murùvet ← ar. muruwwät)
Mùsa ← Mùsa (← tur. Musa ← ar. Mūsā ← hebr. Muša)
Musèlimović ← Musèlim (← tur. müsellim ← ar. musāllim)
Mùsić ← Mùsa (← Músa /V. Mùsa/)
Mùsić ← Mùsa (← Músa /V. Mùsa/)
Mùslibegović ← Mùslibeg (← Mùsli bēg ← tur. Muslihuḍḍin ← ar. Muṣliḥuddīn /V. Bēgović/)
Muslimić ← Muslim (← tur. müslim ← ar. muslim)

Mùstafić ← Mùstafa (← tur. Mustafa ← ar. Muṣṭafā)
Mùstājbegović ← Mùstājbeg (← Mùstāj bēg ← tur. Mustay ← tur. Mustafa /V. Mùstafić i Bēgović/)
Mùstapić ← Mùstapa (← Mùstafa /V. Mùstafić/)
Musùlīn ← Musùlīn (← musùlīn ("vrsta tkanine, mušulīn, mušelīn") ← tal. mussolino ← lat. mussolinus ← ar. Moṣul))
Mùšan ← Mùšan (← Múše /V. Múšić/)
Mùšanović ← Mùšan (← Múše /V. Múšić/)
Mušèlić ← Mušelija (← tur. Muşeli)
Múšić ← Múše (← Muhàmed ← ar. Muḥammād; ← Muhàrem ← tur. Muḥarrem ← ar. Muḥarrām; ← Mùšīr ← tur. müşir ← ar. muşir; ← rum. Muşat ← rum. muşat ("krasan"))
Mùšinović ← Mùšina (← Múše /V. Múšić/)
Mùštović ← Mùšto (← mùšto ("čovjek velikih šaka") ← tur. muşt ← perz. mušt)
Mutàbdžija ← Mutàbdžija (← mutàbdžija ("obrtnik koji je izrađivao predmete od kostrijeti") ← tur. muytapçı)
Mùtāp ← Mùtāp (← mùtāp ("predmet od kostrijeti") ← tur. muytap ← perz. muytāb)
Mutāpčija ← Mutāpčija (← mutāpčija /V. Mutàbdžija/)

N

Nákić ← Náko (← Anàstāzije ← lat. Anastasius ← grč. Anastásios; ← Nákir ← ar. nākir; ← Nákif ← ar. nākir; ← Nákib ← ar. nākir; ← náko ← tur. nakkaş ("ličilac") ← ar. naqqāş)
Naletilić ← Nalètil (← Nejasno/)
Nàmetak ← Nàmetak (← nàmetak ("ono što je nametnuto"))
Násup ← Násup (← Násuf ← Násif ← ar. naṣīf)
Nèfer ← Nèfer (← nèfer ("pješak") ← tur. nefer ← ar. nafar)
Nènadić ← Nènād ((osobno ime))
Nèvenović ← Nèven ((osobno ime) ← nèven ("vrsta cvijeta"))
Nevesínjac ← Nevesínjac (← Nevèsinje (ekonim))
Nèvistić ← Nèvista (← nèvista ("nèvjesta"))
Nezèčić ← Nezèčija (← tur. Nezeçi ← ar. nazzāt)
Nézić ← Nézo (← Nèzīr /V. Nezīrić/)
Nezīrić ← Nèzīr (← tur. Nezīr ← ar. Nāḍīr)
Níkić ← Níko (← Nìkola /V. Nìkolić/)
Nìkolić ← Nìkola (← lat. Nicolas ← grč. Nikolaos)
Níkše ← Níkše (← Níko /V. Nìkolić/)
Nìkšić ← Nìkša (← Níko /V. Nìkolić/)
Nīzić ← Nīže (← Nìkola /V. Nìkolić; ← Nìgomīr (← Nēgomir))

Nógalo ← Nógalo (← Nógó ← nòga (“dio tijela”)³⁰⁴
 Nósić ← Nóso (← nòs (“dio tijela”); ← Nòsimīr/Nosislav)³⁰⁵
 Nòvačić ← Nòvāk (/V. Nòvāk/)
 Nòvāk ← Nòvāk ((osobno ime) ← nòv)
 Nováković ← Nòvāk (/V. Nòvāk/)
 Nóvić ← Nóvo (← Nòvāk /V. Nòvāk/)
 Nóvo ← Nóvo (← Nòvāk /V. Nòvāk/)
 Nóžić ← Nóže (/V. Nógalo/)
 Nuhefëndīć ← Nuhefëndija (← Nūh efëndija /V. Núhić i Mahmutefëndīć/)
 Núhić ← Núho (← Nūh ← tur. Nuh ← ar. Nūḥ ← hebr. Noa)
 Núhović ← Núho (/V. Núhić/)
 Núiće ← Nújo (← Núho /V. Núhić/)
 Númić ← Númo (← Nūmān ← tur. Numān ← ar. Nu‘mān)
 Núrkić ← Núrko (← Núro ← Nurūdīn ← tur. Nuruddīn ← ar. Nuru-
 ddīn; ← Nurdžihān ← ar. nūr ġihān; ← Nurizvet ← ar. nūr izwāt;
 ← Nūrija ← tur. Nūrī ← ar. nūrī)
 Núrko ← Núrko (← Núro /V. Núrkić/)
 Núrkić ← Núrko (← Núro /V. Núrkić/)
 Nuspāhīć ← Nuspāhija (← Nūh spāhija /V. Núhić i Spāhīć/)

Nj

Njávro ← Njávro (← njávro /Nejasno/)

O

Ōbād ← Ōbād (← ōbād (“vrsta insekta”)
 Ōbradović ← Ōbrad ((osobno ime)
 Ōdāk ← Ōdāk (← odōljen (“biljka za koju se je vjerovalo da ima
 magijsku moć”); ← odōljeti; ← Hōdāk ← Hōdimīr)
 Ōdić ← Ōdo (/V. Ōdāk/)
 Ōglić ← glija (← ōglija (“pješač u janjičarskoj vojsci”) ← tur. oğlu)
 Ōmanović ← Ōman (← Ōmer /V. Ōmerović/)
 Ōmbašić ← Ōmbaša (← ōmbaša (“desetar”) ← tur. onbaşı)
 Ōmeragić ← Ōmeraga (← Ōmer āga /V. Ōmerović i Āganović/)
 Ōmerbašić ← Ōmerbaša (← Ōmer bāša /V. Ōmerović i Bāšić/)

³⁰⁴ U hrvatskoj su antroponimiji brojne potvrde s korijenom /nog/ i varijantnim /nož/ (npr. Nògāč, Nogāja, Nógalo, Nògāl, Nógó, Nògul... Nòžāk, Nòžan, Nóže, Nòžen, Nòžica, Nòžilo, Nòžina, Nòžna...).

³⁰⁵ U češkoj postoji selo Nosislav, a u hrvatskoj je antroponimiji nekoliko antroponima s korijenom /nos/ (npr. Nòs, Nòsāk, Nòsan, Nóse, Nòsek, Nòsēla, Nòseta, Nòsko, Nóso...).

Ōmerhodžić ← Ōmerhodža (← Ōmer hōdža /V. Ōmerović i Hōdžić)
 Omèrika ← Omèrika (← Ōmer /V. Ōmerović/)
 Ōmerović ← Ōmer (← tur. Ōmer ← ar. ‘Umār)³⁰⁶
 Opáčak ← Opáčak (← opáčak (“opáčac, opáčan, òpāk, zločest”) ← alb.
 opák (“zao, rdav, nevaljao”)
 Ōpančār ← Ōpančār (← òpančār (“obrtnik koji izrađuje opanke”)
 Ōrdagić ← Ōrdaga (← òrdaga (“vojvoda, zapovjednik vojske”) ← tur.
 ordu aġasi)
 Ōreč ← Ōreč (← Óre ← Ōrest ← tal. Oresto ← grč. Oréstes; ← Ōrsat
 ← tal. Orsato ← lat. Ursus)
 Ōrlović ← Ōrle (← Ōrao ← òrao (“vrsta ptice grabljivice”); ← Ōrlādo
 ← tal. Orlando ← lat. Orlandus)
 Ōрман ← Ōрман (← tur. Orman ← tur. orman)
 Ōroz ← Ōroz (← òroz (“kokot”) ← tur. horoz ← perz. hurūs)
 Ōručević ← Ōruč (← tur. Oruç ← perz. oruč)
 Ōsmanović ← Ōsman (← tur. Osman ← ar. ‘Utmān)
 Ōsmić ← Ōsmo (← Ōsman /V. Ōsmanović/)
 Ōstojić ← Ōstoja ((osobno ime) ← stōjati)
 Ōvčina ← Ōvčina (← òvčina (“krupna ovca”)
 Ōvnović ← Ōvan/Ōvno (← òvan (“domaća životinja”)

P

Pàcara ← Pàcara (← pàcara /Nejasno/)
 Pàdalović ← Pàdalo (← pàdalo (“čovjek koji pada”) ← pàdati)
 Pájević ← Pájó (← Pàvao /V. Pāvlović/)
 Pájíć ← Pájó (← Pàvao /V. Pāvlović/)
 Pájó ← Pájó (← Pàvao /V. Pāvlović/)
 Pàla ← Pàla (← Pàvao /V. Pāvlović/); ← pàla (“vrsta sablje; metalni
 razgrtač pepela i žerave”) ← tur. pala)
 Pálac ← Pálac (← Pále ← Pàvao /V. Pāvlović/)
 Pálic ← Pále (← Pàvao /V. Pāvlović/)
 Pàlinić ← Pàlina (← Pále ← Pàvao /V. Pāvlović/)
 Páljan ← Páljan (← Páljan (etnik) ← Pálje (zaselak u Hérama))
 Pàndūr ← Pàndūr (← pàndūr “naoružani stražar, sluga u sudnici ili
 općinskom poglavarstvu, naoružan i odjeven u vojničku uniformu”)
 ← mađ. pandur)
 Pàndža ← Pàndža (← pànža (“šapa, kraj noge u nekih životinja s
 kandžama, ostrim dugim noktima”) ← tur. pence ← perz. penġe)

³⁰⁶ Ōmer je frekventno muslimansko ime zato što je to ime Muhamedova suborca.

Pàndžić ← Pàndža (← pàndža /V. Pàndža/)
Pápak ← Pápak (← pápak (“rožnati dio noge u nekih životinja - koza, ovaca, krava, svinja, srna...”))
Pàpić ← Pàpa (← pàpa ← tur. papas ← grč. pappas (“pop”))
Pàponja ← Pàponja (← pàponja /V. Pàpić/)
Paràdžik ← Paràdžik (← paràdžik ← arpàdžik (“sitni jednogodišnji luk za sadnju”) ← tur. arpacik; ← paràdžik (“komadić tkanine ili grede”) ← tur. paracik)
Pàšić ← Pàša (← pàša (“vojni i civilni zapovjednik u rang generala”) ← tur. paša ← tur. başa)
Pátak ← Pátak (← pátak (“domaća pernata životinja”))
Pàvičić ← Pàvica (← Páva /V. Pàvlović/)
Pávić ← Pávo (← Pàvao /V. Pàvlović/)
Pávko ← Pávko (← Pávo ← Pàvao /V. Pàvlović/)
Pàvlak ← Pàvlak (← Pávle ← Pàvao /V. Pàvlović/)
Pavličević ← Pàvlīč (← Pàvao /V. Pàvlović/)³⁰⁷
Pàvlinović ← Pàvlina (← Pàvao /V. Pàvlović/)
Pàvlović ← Pàvao (← lat. Paullus)
Pávlović ← Pávlo (← Pàvao /V. Pàvlović/)
Pazárac ← Pazárac (← Pàzār (ekonim))
Pàžin ← Pàžin (← pàžin /Nejasno/)
Péco ← Péco (← Pètar /V. Pètrović/)
Pèhar ← Pèhar (← Pého ← Pètar /V. Pètrović/; ← pèhar (“čaša, kalež, putir”))
Pèhīlj ← Pèhīlj (← Pého /V. Pètrović/)
Pehlivánović ← Pehlivān (← pehlivān (“akrobat na žici”) ← tur. pehlivan ← perz. pehlivān)
Pèjazić ← Pèjaz (← pèjaz /Nejasno/)
Péjdo ← Péjdo (← Péjo ← Pètar /V. Pètrović/)
Péjić ← Péjo (← Pètar /V. Pètrović/)
Péjzo ← Péjzo (← péjzo *← alb. péjzë, pejzór (“žile, žilav čovjek”))
Péko ← Péko (← Pètar /V. Pètrović/)
Pèkušić ← Pèkuša (← Péko ← Pètar /V. Pètrović/)
Pélic ← Péle (← Pelègrīn ← tal. Pellegrino ← lat. Peregrinus)
Pènava ← Pènava (/Nejasno/)
Pènavić ← Pènava (/V. Pènava/)
Pèndić ← Pènda (← pènda *← alb. péndë, pendár (“malen, nizak i nabijen čovjek”))

³⁰⁷ U AR ([419], IX., 715.) stoji uz ovo prezime da je pogrešno zapisano i da bi umjesto /č/ trebalo stajati /ć/, što naravno nije točno.

Pèran ← Pèran (← Péro ← Pètar /V. Pètrović/)
Pèranović ← Pèran (← Péro ← Pètar /V. Pètrović/)
Pèrić ← Pèra (← Pètar /V. Pètrović/)
Périć ← Péro (← Pètar /V. Pètrović/)
Pèrišić ← Pèriša (← Péro ← Pètar /V. Pètrović/)
Pérko ← Pérko (← Péro ← Pètar /V. Pètrović/)
Pérković ← Pérko (← Péro ← Pètar /V. Pètrović/)
Pèrva ← Pèrva (← Pèra ← Pètar /V. Pètrović/)
Pèrvan ← Pèrvan (← Pèrva ← Pèra ← Pètar /V. Pètrović/)
Pèrviz ← Pèrviz (← pèrviz (“ograda, okvir, optok”) ← tur. pervaz/perviz ← perz. perwaz/perwez)
Pèšōrda ← Pèšōrda (← Péšo ← Pètar /V. Pètrović/)
Pètković ← Pètko (← Pètar /V. Pètrović/)
Pètrīc ← Pètric (← Pètar /V. Pètrović/)
Petričević ← Pètrīc/Pètrīč (← Pètar /V. Pètrović/)
Petričušić ← Petričuša (← Pètrīc ← Pètar /V. Pètrović/)
Pètrīlj ← Pètrīlj (← Pètar /V. Pètrović/)
Pètrina ← Pètrina (← Pètar /V. Pètrović/)
Pètrović ← Pètar (← lat. Petrus ← grč. Petros)
Pètrušić ← Pètruša (← Pètrović /V. Pètrović/)
Pèzer ← Pèzer (← pèzer /V. Bèzer/)
Pézić ← Pézo (← pézo ← pèzer / V. Bèzer/)
Pilatić ← Pilat (← Pīle ← Pīlip /V. Filipović/)
Pīlāv ← Pīlāv (← pīlāv (“jelo od gusto kuhane riže, jerišta ili bungura”) ← tur. pilāv ← perz. pilāv)
Pīlāvdžić ← Pīlāvdžija (← pīlāvdžija (“čovjek koji pravi i prodaje pīlāv”) ← tur. pīlāvci)
Pīljić ← Pīlje (← Pīlip /V. Filipović/)
Pīntul ← Pīntul (← pīntul *← rum. pīnt (“trbuh”); *← tur. pīnti (“škrtac”))
Pīnjić ← Pīnje (← pīnje (“čovjek poguren u leđima”) *← alb. pīnjë)
Pīnjūh ← Pīnjūh (← Pīnje /V. Pīnjić/)
Pīnjušić ← Pīnjuša (← Pīnjić /V. Pīnjić/)
Pīperac ← Pīperac (← Pīperi (“crnogorsko pleme i kraj”))
Pīplica ← Pīplica (← pīplica (“mlada kokoš koja još ne nese jaja”))
Pīrālīć ← Pīrālīja (← pīr Ālija ← tur. pīr (“starješina deviškoga reda”); /V. Ālīć/)
Pīrić ← Pīrija (← pīrija /V. Pīrija/)
Pīrija ← Pīrija (← pīrija (“starješina deviškoga reda”) ← tur. pīr ← perz. pīr)

Pišković ← Piško (← piško ← alb. pishkë, pishkull (“koji mrmlja, nerazgovijetno govori”))
Pištalo ← Pištalo (← pištalo ← pištati)
Pivac ← Pivac (← pivac (“kokot, pijetao”))
Pivici ← Pivo (/Nejasno/)
Planinić ← Planina (← planina)
Plavuškić ← Plavuški (← Plavuzi (ekonim))
Plèčić ← Plèća (← plèća (“dio tijela”))
Plèjić ← Plèjo (← plèjo ← plèho /Nejasno/)
Plòčkinjić ← Plòčkinja (← Plòča (← ekonim))
Plòsko ← Plòsko (← plòsko ← plòska (“plòsnata staklena boca”))
Pòbrić ← Pòbro (← pòbro ← pòbratim; ← Pòbrat)
Pòdbòrkić ← Pòdbòrka (← Pòdbòr (ekonim))
Pòkvić ← Pòkva (← pòkva (“pogača dvaput mijesena”) ← pòkvasica, pòkvasnica)
Pòle ← Pòle (← Pòldrug; ← Pòlikarp ← lat. Polycarpus; ← Lèopold ← lat. Leopoldus; ← Polèksije ← grč. Poléksenos; ← Àpostol ← grč. Apóstolos)
Pólić ← Póle (/V. Póle/)
Polùnīć ← Polùnija (/Nejasno/)
Pòljāk ← Pòljāk (← Pòlje (honorim) ← pòlje)³⁰⁸
Poljārević ← Pòljār (← pòljār (“čuvar poljskih usjeva”))
Pópić ← Pópo (← pópo /V. Pòpović/)
Pópo ← Pópo (← pópo /V. Pòpović/)
Pòpovac ← Pòpovac (← Pòpovo polje (honorim))
Pòpović ← Pòp (← pòp (“pravoslavni svećenik”) ← grč. pappas)
Pòzder ← Pòzder (← pòzder (“trunje koje otpada kada se nabija lan ili konoplja”))
Prāčić ← Prāča (← prāča (“veliki iver”))
Prālas ← Prālas (← Prāle ← Pravòslav)³⁰⁹
Prāljak ← Prāljak (← prāljak (“štapić odlomljen od grančice”))
Prānjić ← Prānje (← Frānje /V. Frānjić/)
Prāsac ← Prāsac (← prāsac (“svinja”))
Prce ← Prce (← /V. Pílić/)
Prèvišić ← Prèviša (← Previslav)

³⁰⁸ Pòljāk je stanovnik nekoga naselja u polju ili doseljenik iz njega. T. Maretić je smatrao da je ovo ime moglo dobiti dijete rođeno u polju. ([261], 76.)

³⁰⁹ U hrvatskoj je antroponimiji malo antroponima s osnovom Pral- (npr. Prālas, Prāle, Prālica, Prālja, Prālko...).

Přguda ← Přguda (← Přgo ← přgav; ← přga (“pura napravljena od brašna popržena sijerka”) ← alb. prgë)
Příjić ← Příjo (← Přijatelj/Prijězda; ← příjo ← přijatelj)
Primorac ← Primorac (← primørje (Makarska))
Prkàčin ← Prkàčin (← prkàčin (“dio štale odvojen za mladunčad koja još sišu”) ← tal. parricacino ← lat. parricatinus)³¹⁰
Přleta ← Přleta (← Přle /V. Přlić/)
Přlić ← Přle (← Prvòslav)
Přndelj ← Přndelj (← přndelj (“divlji poriluk” - lat. Campanula pyramidalis))
Přnjić ← Přnje (← přnje (“čovjek koji se přnji”) ← přnjiti (“imati poseban položaj mišića oko usta i nosa”))
Próhić ← Próho (/V. Próho/)
Próho ← Próho (← Pròhor ← grč. Próchoros)
Pròtrka ← Pròtrka (← pròtrka ← protřcati)
Přpa ← Přpa (← přpa (“prpac, vođa přpōrā i prpōrūšā”))³¹¹
Přskalo ← Přskalo (← přskalo ← přskati (u govoru))
Prūsac ← Prūsac (← prūsac (“prūsavac, konj koji prūsā, u kasu diže odjednom obje lijeve pa obje desne noge”))
Prūsina ← Prūsina (← prūsina ← prūs /V. Prūsac/)
Pūcār ← Pūcār (← pūcār (“obrtnik koji izrađuje pūce; sprave za češljanje vune - grebène, gargaše”))
Púce ← Púce (← púce ← pūcār /V. Pūcār/)
Púco ← Púco (← púco ← pūcār /V. Pūcār/)
Pūdār ← Pūdār (← pūdār (“čuvar vinograda”))
Púdić ← Púdo (← Pūd ← lat. Pudus)³¹²
Pūhača ← Pūhača (← pūhača (“vrsta žabe”))
Pūharić ← Pūhār (← pūhār (“čovjek koji lovi i prodaje puhove”))
Púljić ← Púlje (← Punislav/Putislav; ← púlje (“pjegav čovjek”) ← alb. pulalí (“púljust, pjegast, pjegav”))³¹³

³¹⁰ U Hercegovini se danas rabi leksem kòčāk u istom značenju.

³¹¹ Kad je bila suša, momci su u selu išli od kuće do kuće da bi u igri i pjesmi umolili dobre duhove da im daju kišu; djevojke su ih simbolično polijevale vodom. U zapadnoj Hercegovini se rabi nekoliko leksema s korijenom /prp/ (npr. přpa “sitna zemlja, sitni duhan”; přpoška “sitna zemlja”; přpati se “biti u prpošci...”).

³¹² U hrvatskoj je antroponimiji potvrđeno nekoliko antroponima koji su izvedenice navedenoga imena (npr. Pūda, Púde, Pūdelj, Pūdija, Pūdina, Púdo...).

³¹³ U AR ([419], XII., 651.) navedeno je da su oblici Púlje i Púljo zapravo nadimci za čovjeka koji ima izbočene, izbuljene, ispupčene oči. U Hercegovini je nadimak za takva čovjeka Búlje, a ne Púlje. T. Maretić npr. oblik Púljas dovodi u tvorbenu vezu s imenima Púro, Püreš..., a imena s korijenom /pur/ izvodi od glagola pūriti ([261], 93.) Neka su

Púpo ← Púpo (← púpo *← alb. púpë (“púpavac”))³¹⁴
Pùšić ← Pùša (← Pùniša/Punislav/Putislav; ← pùša (“maljav čovjek”) *← alb. push)³¹⁵
Púšić ← Púše (V. Pùšić/)
Pùtica ← Pùtica (← Púto ← Putislav; ← púto (“životinja kojoj su noge smeđe, a iznad kopita bijele”) *← alb. pútë (“noga, šapa”))³¹⁶
Púzić ← Púzo (← púzo /Nejasno/)

R

Ràdālǵ ← Ràdālǵ (← Ráde /V. Rádić/)
Ràdat ← Ràdat (← Ráde /V. Rádić/)
Rádić ← Ráde (← Radòslav/Ràdomǵr/Ràdivoj/Ràdočaj/Radislav/Ràdimǵr/Ràdibrat/Ràdomil/Ràdmil/Ràdgost..)
Ràdišić ← Ràdiša (← Ráde /V. Rádić/)
Ràdmanić ← Ràdman (/V. Rádić/)
Ràdoš ← Ràdoš (← Ráde /V. Rádić/)
Ràgūž ← Ràgūž (← Ràgūza (Dubrovnik))
Rahímić ← Rahíma (← tur. Rahíme ← ar. rahīmā)
Ràtč ← Ràjtč (← Rájo /V. Rádić/)
Ràjtč ← Ràjtč (← Rájo /V. Rádić/)
Rájić ← Rájo (/V. Rádić/)
Rájković ← Rájko (← Rájo /V. Rádić/)
Rákić ← Ráko (/V. Rádić/)
Ráko ← Ráko (/V. Rádić/)

od navedenih imena mogla biti motivirana i leksemima supstratnoga podrijetla. Balkanski grecizam *pouli* (“pile”) ima brojne potvrde u albanskom i rumunjskom jeziku (npr. alb. púlë “kokoš”, púlķë “ćurka”, pulórë “kokoška...” rum. pui “mladunče”, puică “kokica”, puisor “pile...”). Korijen /pul/ je također bogato zastupljen i u hrvatskih antroponima (npr. Pùlja, Pùljac, Pùljāč, Pùljāk, Pùljan, Pùljar, Pùljas, Pùljāš, Pùlje, Pùlješ, Pùljrč, Pùljina, Pùljiš, Pùljko, Pùljo...).

³¹⁴ U albanskom i rumunjskom jeziku korijen /pup/ znači “pero” (npr. alb. púpë “pupavac”, púpël “pero”, pupëlór “pernat”, puplájë “perad”, puplāsh “pernat...” rum. pupāsă “pernat...” U hrvatskoj antroponimiji pak nekoliko je prezimena motivirano antroponimima s korijenom /pup/ (npr. Pùpa, Pùpac, Pùpāč, Pùpāk, Pùpat, Pùpelj, Pùpica, Pùpilo, Pùpin, Pùpko, Pùpo...).

³¹⁵ Rasprostranjenost korijena /puš/ također treba zahvaliti balkanskim stočarima (npr. alb. push “malja”, pushatāk “maljav”, pushatór “maljav”, púshem “omaljaviti”, pushërój “omaljaviti...” rum. puști “maljav dječak...”). Brojni su u nas i antroponimi s korijenom /puš/ (npr. Pùša, Pùšac, Pùšāč, Pùšāk, Pùšar, Pùše, Pùšej, Pùšela, Pùselj, Pùseta, Pùšilo, Pùšin, Pùško, Pùškūr, Pùšman, Pùšo, Pùšut...).

³¹⁶ U Hercegovini konja koji ima takve noge nazivaju Pùtalj, Pùtko, Pùtica.

Ráljević ← Rálje (V. Rádić/)
Ramàdanović ← Ramàdan (← tur. Ramadan ← ar. ramadān)
Rámić ← Rámo (← Ramàdan /V. Ramàdanović/)
Ràmljāk ← Ràmljāk (← Ràma (horonim))
Ràos ← Ràos (← Rahòslav³¹⁷ ← Ráho /V. Rádić/)
Ráspudić ← Ráspud (← rásput ← rásputiti (“rastjerati, razjuri, razbiti čopor vukova...”))³¹⁸
Ráše ← Ráše (V. Rádić/)
Rášić ← Ráše (V. Rádić/)
Rášidović ← Rášid (← tur. Rāšid ← ar. Rāšid)
Rášo ← Rášo (V. Rádić/)
Ràtković ← Ràtko (V. Rádić/)
Ràvānčić ← Ràvanac (← Ràvan (ekonim))
Ràvlīć ← Ràvlija (/Nejasno/)
Ràvnjāk ← Ràvnjāk (← Ràvno (ekonim))
Rázić ← Rázo (← Rázim ← ar. rāzim)
Rébac ← Rébac (← Rébo /V. Rébić/)
Rébić ← Rébo (← rébo ← alb. rebba (“ovca s paroščima”))³¹⁹
Rèdžić ← Rèdža (← Rèdžep ← tur. Recep ← ar. Rāğāb)
Rèdžović ← Rèdžo (← Rèdžep /V. Rèdžić/)
Rénjo ← Rénjo (← rénjo (“čovjek šareno odjeven”) ← tur. renk ← perz. renk)
Rèpāk ← Rèpāk (← Répo ← rêp; *← alb. répë, repòsh, repúr... (“gol, golovrat, ogoljen...”))³²⁰
Rèpeša ← Rèpeša (← Répo /V. Rèpāk/)
Rèpičić ← Rèpica (← Répo /V. Rèpāk/)
Rešētār ← Rešētār (← rešētār (“obrtnik koji izrađuje rešeta”))
Rèzagić ← Rèzaga (← Rèza àga ← Rèzāk ← Abdurèzāk /V. Rézić i Àganović/)

³¹⁷ Hipokoristička osnova Rah- dobivena pokratom složenih imena sa složeničkim dijelom **rad**, ima dosta potvrda u hrvatskoj antroponimiji (npr. Ràha, Ràhac, Ràhāč, Ràhan, Ràhēla, Ràhelja, Ràheta, Ràhija, Ràhinja, Ráho, Ràhonj, Ràhulj...). U Dečanskoj hrisovulji potvrđeno je šest antroponima, tvorenih sufiksacijom osnove Rah- (Raho, Rahoje, Rahló, Rahló, Rahunó, Rahutó). ([157], 164.)

³¹⁸ U Humu je 1439. potvrđen ovaj patronim (“Vukasó Raspudićó”)

³¹⁹ U AR ([419], XII., 801.) stoji da je Rébo nadimak za čovjeka, prenesen sa životinje bez repa. Za bezrepu životinju u Hercegovini se rabe leksemi: kùsālǵ, kùso, kùsonja... Nadimak Rébo i zoonim rèba motivirani su zapravo supstratnim leksemima (alb. rebba “ovca s paroščićima”).

³²⁰ U hrvatskoj antroponimiji ima nekoliko antroponima s korijenom /rep/ (npr. Rèpac, Rèpāč, Rèpāc, Repāja, Rèpāk, Rèpan, Rèpāš, Répe, Rèpen, Rèpeš, Rèpeša, Rèpīc, Rèpija, Rèpina, Répo, Rèpoš, Rèpul, Rèpūn, Rèput...).

Rézić ← Rézo (← Rëzāk ← Abdurëzāk ← ar. Abdu-l-Räzzāq)
Rézo ← Rézo (← Rëzāk /V. Rézić/)
Rìpić ← Rìpa (*← rìpa ("rëpa"); *← rìpa ← alb. rríp ("remen"); ← alb. rrípë ("strmen"))
Rizvanbegović ← Rìzvanbeg (← Rìzvan bèg /V. Rìzvanović i Bëgović/)
Rizvanović ← Rìzvan (← tur. Rizvān ← ar. riḏwān)
Rízvić ← Rízvo (← Rìzvan /V. Rìzvanović/)
Rógić ← Rógo (← rógo ← rôg ("dio tijela životinje"))³²¹
Rógo ← Rógo (← rógo /V. Rógić/)
Ròkša ← Ròkša (← Ròko ← tal. Rocco ← lat. Rochus; ← Rògša /V. Rógić/)
Róljo ← Róljo (← róljo ("krpelj, róljac, róljak"))
Rómić ← Rómo (← Ròman ← lat. Romanus; ← Ròmul ← lat. Romulus)³²²
Rósić ← Róso (← Rósa ← lat. Rosalia)
Róso ← Róso (/V. Rósić/)
Ròtīm ← Ròtīm (/Nejasno/)
Rôzić ← Rôza (← Ròzālija ← lat. Rosalia)
Rùdeš ← Rùdeš (← Rúdo ← rûd ("crven"); Rùdōlf ← lat. Rudolphus)³²³
Rùmbočić ← Rùmboči (ekonim))
Rùpčić ← Rùbac (← Rùben ← lat. Rubenus ← hebr. Rūbēn)³²⁴
Rùstempašić ← Rùstempaša (← Rùstem pāša /V. Rústić i Pāšić/)
Rústić ← Rústo (← Rùstem ← tur. Rustem ← perz. Rustehem)
Ruščùklīć ← Ruščùklīja (← Rùščuk (ekonim))
Rúvić ← Rúvo (← Ruvēid ← ar. ruwāyd)
Rùžić ← Rùža (← lat. Rosa)

³²¹ Korijen /rog/ je bogato zastupljen u hrvatskoj antroponimiji (npr. Rògāč, Rògāc, Rògan, Rògar, Rògat, Róge, Rògelj, Rògīč, Rògin, Rògina, Rógo, Rògoč, Rògoj, Rògoje, Rògolja, Rògonja, Rògoš, Rògota, Rògul, Rògulja, Rògūn, Rògūš, Rògut...).

³²² U hrvatskoj antroponimiji ima nekoliko potvrda za izvedenice imena Roman (npr. Ròmāc, Ròmāj, Ròmāc, Róme, Ròmek, Ròmelj, Ròmēš, Ròmica, Ròmilo, Ròmko, Rómo, Ròmša...).

³²³ U matičnim knjigama ovo je prezime zapisano s finalnim /ž/, a njegovi nositelji danas pišu /š/.

³²⁴ U Svetostefanskoj hrisovulji potvrđeno je ime Rubac ("Rubčć s6 dětiju i s6 zetem"). Ime Rubac potvrđeno je i u Humu 1434. godine ("Rubčć Vuksanč"). Ovdje je Vuksanč knez kojemu je otac Rubčć jer se iste godine javlja i kao Vuk Rupčić ("Odč humčske zemle knez Vukč Rupčić"). I u suvremenoj hrvatskoj antroponimiji brojni su antroponimi s korijenom /rub/ koji su pak motivirali prezimena (npr. Rùba, Rùbac, Rùbāč, Rùbāk, Rùban, Rùbāš, Rúbe, Rùbēla, Rùbelj, Rùben, Rùbeš, Rùbeša, Rùbeta, Rùbil, Rùbin, Rùbina, Rùbna, Rúbo...).

S

Sábitović ← Sábit (← tur. Sābit ← ar. ṣābit)
Sàbljić ← Sàblja (← osobno ime) ← sàblja ("dugi nož"); ← grč. Sábbas ← hebr. Sāba)
Sábljo ← Sábljo (/V. Sàbljić/)
Sàčić ← Sàč (← sàč ("metalni ovalni poklopac pod kojim se na ognjištu peče kruh, meso, krumpir, pita...") ← tur. saç ← perz. sağ)
Sádiković ← Sádik (← tur. Sādik ← ar. ṣādiq)
Sàdžak ← Sàdžak (← sàdžak ("željezni tronožac na koji se na ognjištu stavljaju lonci u kojima se kuha jelo") ← tur. saç ayak)
Sákić ← Sáo (← Sákib ← tur. Sākib ← ar. ṭāqib)
Sàkić ← Sàka (← Sákib /V. Sákic/; ← sàka ("vodonoša") ← tur. saka ← ar. saqqa)
Salavàrda ← Salavàrda (← salavàrda /Nejasno/)
Sàlčin ← Sàlčin (← Sálko /V. Sálkić/)
Sàlčinović ← Sàlčin (← Sálko /V. Sálkić/)
Sálihagić ← Sálihaga (← Sálih aga /V. Sálkić i Āganović/)
Salihàmidžić ← Salihàmidža (← Sálih àmidža /V. Sálkić/ ← tur. amuca ("stric"))
Sálihović ← Sálih (← tur. Sālih ← ar. Sālih)
Sálkić ← Sálko (← Salahūdīn ← ar. Salahuddīn; ← Sálih ← tur. Sālih ← ar. Šālih; ← Sálīm ← tur. Sālim ← ar. Sālim)
Sálković ← Sálko (V. Sálkić/)
Samàrdžić ← Samàrdžija (← samàrdžija ("obrtnik koji izrađuje samare") ← tur. semerci ← tur. semer ("samar"))
Saràčić ← Saràčija (← saràčija ("pripadnik janjičarske konjice") ← tur. saraçu ← ar. sārāğ)
Saràjlīć ← Saràjlīja (/V. Saràjlīja/)
Saràjlīja ← Saràjlīja (← Sàrajevo (ekonim) ← tur. Sarayli)
Sàrić ← Sàra (← Sára ← lat. Sara ← hebr. Sārāh)
Sàvić ← Sàva (← grč. Sábbas ← hebr. Sabba; ← Savàtije ← hebr. Šabbetāj)
Sèfer ← Sèfer (← Sàfer ← tur. Safer ← ar. ṣafār; ← tur. Sefer ← ar. sáfār)
Sèferović ← Sèfer (V. Sèfer/)
Séfić ← Séfo (← Sèfer /V. Sèfer/)
Sèlak ← Sèlak (← Sèlimīr)
Sèlimhodžić ← Sèlimhodža (← Sèlim hòdža /V. Sèlimović i Hòdžić/)
Selímić ← Selíma (← tur. Selīme ← ar. Sālīmā)
Sèlimović ← Sèlim (← tur. Selīm ← ar. Sālīm)

Sèmiz ← Sèmiz (← sèmiz (“debeo čovjek”) ← tur. semiz)
Sénkić ← Sénko (← Arsènije ← grč. Arsénios; *← Semijün ← Semìon)
Sènjāk ← Sènjāk (← Sènjāk (toponim))
Sèrdār ← Sèrdār (← sèrdār (“vojskovođa, starješina, poglavar, zapovjednik janjičara u manjem upravnom području...”) ← tur. serdar ← perz. serdār)
Serdáreviće ← Sèrdar (← sèrdār /V. Sèrdār/)
Serdárović ← Serdar (← serdar /V. Sèrdār/)
Serhàtljija ← Serhàtljija (← serhàtljija (“graničar, krajišnik”) ← tur. serhatli ← perz. serḥad)
Sèsar ← Sèsar (← sèsar *← cèsar)³²⁵
Sičája ← Sičája (← síče *← sičan ← tur. siçan (“miš”))
Sihìrlīć ← Sihìrljija (← sihiṛlija (“vrač, čarobnjak”) ← tur. sihirli ← perz. sihir/siḥr (“urok, vradžbina”))
Sikimić ← Sikim (/Nejasno/)
Sīlić ← Sīla (← Bùjsil/Bùjesil/Gòjsil/Vòjsil; ← sīla (“snaga, moć”); ← Sīlvan ← lat. Silvanus; ← Sīlvestar ← lat. Silvestrus; ← Sīlvije ← lat. Silvius)
Símić ← Símo (← Simèun/Simèon ← grč. Symeón ← hebr. Šimehōn)
Simit ← Simit (← simit (“mali bijeli kruh”) ← tur. simit/simid ← ar. sāmīd)
Sinanagić ← Sinanaga (← Sīnan àga /V. Sinanović i Àganović/)
Sinanović ← Sīnan (← tur. Sinan ← ar. Sinān)
Sirko ← Sírko (← Síro ← Sirògoj/Siròslav)
Sītār ← Sītār (← sītār (“obrtnik koji izrađuje sīta”))
Sīvonja ← Sīvonja (← Sívo ← sívo (“čovjek sive, sivkaste boje kose”))³²⁶
Sīvoš ← Sīvoš (/V. Sīvonja/)
Sivrić ← Sivrija (← sivrīja (“klijesta sa šiljastim vrhom za pravljenje kopči i vađenje klinaca iz potkove”) ← tur. sivri (“šiljast”))³²⁷
Sjèkirica ← Sjèkirica (← sjèkirica (“mala sjekira”))
Ského ← Ského (/V. Skènder/)
Skéjo ← Skéjo (/V. Skènder/)
Skènder ← Skènder (← tur. Iskender ← ar. Iskändār ← grč. Aléxandros)

³²⁵ Ovo je prezime 1768. god. zapisano s inicijalnim /c/ (Cesar). U božićnoj pjesmi “U se vrime godišta” u zapadnoj se Hercegovini riječ cesàrica izgovara kao sesàrica.

³²⁶ Antroponimizacijom i sufiksacijom pridjeva sīv nastali su antroponimi s korijenom /siv/ koji su motivirali prezimena (npr. Sīva, Sīvac, Sīvája, Sīvāk, Sīvālī, Sīvan, Sīvaš, Sīvša, Sīve, Sīveš, Sīveša, Sīvica, Sīvka, Sīvko, Sīvonja, Sīvoša, Sīvota, Sīvura, Sīvuša...).

³²⁷ U AR ([419], XV., 92.) stoji da je leksem sivrīja u svezi s leksemom cīvrīja, a ne s adaptiranim turcizmom *sivri*.

Skočájić ← Skočája (← Skóče /V. Skóko/)
Skòčibušić ← Skòčibuha (← skòčibuha)
Skóko ← Skóko (← skóko ← skòk; *← rum. scoc (“žlijeb”); *← rum. Skokșor)³²⁸
Sláto ← Sláto (← sláto (“zakupnik slätine, slanoga izvora”); ← Slätina (ekonim))
Slávić ← Sláve/Slávo (← Slàvomir/Slàvoljub)
Slíško ← Slíško (← slíško /V. Slíšković/)
Slišković ← Sliška (← slíška (“bàbura, hrastov plod koji nastaje iz cvijeta, a ne iz resa”))³²⁹
Smàilhodžić ← Smàilhodža (← Smàil hòdža /V. Smàilović i Hòdžić/)
Smàilović ← Smàil (← tur. Ismail ← ar. Isma‘īl ← hebr. Isma‘ēl)
Smájjić ← Smájo (← Smàil /V. Smàilović/)
Smájkić ← Smájko (← Smájo /V. Smàilović/)
Smājlović ← Smàjl (/V. Smàilović/)
Smiljanić ← Smiljan (← smilje (“vrsta cvijeća”))
Smólić ← Smóle (← smòla)
Smòljan ← Smòljan (/V. Smólić/)
Sóće ← Sóće (← sóće (“čovjek koji je za sòdžbinu sòčio, tražio kradljivca, ukradene stvari, otetu ženu, ubojicu zbog krvne osvete...”))³³⁰
Sóćević ← Sóće (← sóće /V. Sóće/)
Sòftić ← Sòfta (← sòfta (“učenik medrese, muslimanske vjerske škole”) ← tur. softa ← perz. suḥte/sūḥte)
Sòldīn ← Sòldīn (← sòldīn (“sitni mjedeni novac”) ← mlet. soldin ← tal. soldino)
Sóldo ← Sóldo (← sóldo ← sòldāt (“vojniki”) ← tal. soldato)³³¹
Sòlīn ← Sòlīn (← Sòlīn (ekonim))
Sòpta ← Sòpta (← sòpta ← sòfta /V. Sòftić/)
Sòsa ← Sòsa (*← Sòfija ← grč. Sophía; ← Sòsana ← hebr. Šōsannā)
Spáhić ← Spáho (← spáho /V. Spàhić/)
Spàhić ← Spàhija (← spàhija (“lenski konjanik, zapovjednik spahiluka”) ← tur. sipahi ← perz. sipāhī)

³²⁸ P. Skok smatra da njegovo prezime može biti u svezi s riječju ùskok (gli Scocchi → Scocchi → Skok) ([462], III., 263.)

³²⁹ U Humu je 1352. i 1365. potvrđen antroponim Sliško.

³³⁰ Riječ je nejasna postanja. Rabi se u Hercegovini i Crnoj Gori. U Kućima npr. sóće je prokazivač kradljivaca.

³³¹ U AR ([419], XV., 905.) pogrešno je naveden posvojni pridjev dalmatinskoga i hercegovačkoga prezimena Sóldo (Sòldov, umjesto Sòldin) i nominativ množine istoga prezimena (Sòldi, umjesto Sòlde).

Spájić ← Spájo (← spájo ← spáho /V. Spàhīć/)
Spúžanin ← Spúžanin (← Spúž (ekonim))
Spužević ← Spúž (← spúž ("púž" - lat. Cochlea))
Spúžić ← Spúže (← spúž /V. Spužević/)
Srèbrović ← Srèbro (← srèbro; *← Àrgīr ← grč. Argiōros)
Stànić ← Stàna (← Stanislav/Stànimīr)
Stánkovć ← Stánko (← Stáne /V. Stànić/)
Stàpić ← Stàp (← stàp ("duboki drveni sud u kojem se méte mlijeko i dobiva mlàčenica i maslo"))
Stīpānović ← Stīpān (← lat. Stephanus ← grč. Stéphanos)
Stípić ← Stípe (← Stīpān /V. Stīpānović/)
Stjèpānović ← Stjèpān (V. Stīpānović/)
Stòjanović ← Stòjan (← Stóje/Stójo ← Stòjimīr/Stòjislav/Stòjimil)
Stòjčić ← Stòjča/Stòjko (← Stóje/Stójo /V. Stòjanović/)
Stójić ← Stóje/Stójo (V. Stòjanović/)
Stójkić ← Stójko (← Stóje/Stójo /V. Stòjanović/)
Stòjković ← Stójko (← Stóje/Stójo /V. Stòjanović/)
Stòlica ← Stòlica (← Stóle ← Stòjan /V. Stòjanović/)
Stúpac ← Stúpac (← stúpac ("stup, drvena greda"))
Stùpār ← Stùpār (← stùpār ("čovjek koji stùpa u stupi, valja sukno i suknene predmete"))
Stùpić ← Stùpa (← stùpa ("duboki drveni sud u kojem se tuče kava i ječam"))
Sùbašić ← Sùbaša (← sùbaša ("nadzornik imanja, ubirač aginskih i begovskih prihoda") ← tur. subaşı)
Sùčić ← Sùč/Sùča (Nejasno/)³³²
Sùdār ← Sùdār (← sùdār ("obrtnik koji izrađuje drveno suđe"))
Suhàrić ← Suhàrija (← suhàrija /V. Suvàrić/)
Súlić ← Súle (← Sulislav/Sùligoj; ← sùla ("drvena posuda za maslo, sir, skorup..."))³³³
Súljić ← Súljo (← Sulējman ← ar. Sulāymān ← hebr. Solomon)
Sùšac ← Sùšac (← sùšac ("suho grožđe, čerez"))
Súšak ← Súšak (← sùšak ("krpelj, nametnik"))
Sùšić ← Sùša (V. Sùšić/)
Sùšić ← Sùša (← sùša)
Sùšilović ← Sùšilo (← sùšilo)

³³² M. Grković ime Sučijakó dovodi u svezu sa sudskim zvanjem sučija. Da se radi o takvoj motivaciji, pisar bi navedeni antroponim zapisao kao Sudóčijakó.

³³³ U hrvatskoj je antroponimiji nekoliko potvrda za korijen /sul/ (npr. Sùlak, Sùlča, Súle, Sùleč, Sùlenta, Sùlica, Sùlin, Sùligoj...).

Súton ← Súton (← súton ("sumrak"))
Suvàrić ← Suvàrija (← suvàrija ("pripadnik vojne konjice") ← tur. süvari perz. suwārī)
Svitlica ← Svitlica (← svitlica ("krijesnica"))
Svrze ← Svřze (← svřze /Nejasno/)

Š

Šābanović ← Šāban (← tur. Şaban ← ar. ša'bān)
Šābić ← Šābo (← Šāban /V. Šābanović/)
Šāćirović ← Šāćir (← tur. Şakir ← ar. Šakir)
Šāfro ← Šāfro (← šāfro ("čovjek žučkaste kose") ← tur. şafri ← perz. šāfrī)
Šāgolj ← Šāgolj (← šāgolj ← alb. shagól ("laneni odjevni predmet, kecelja"))
Šāhīć ← Šāhija (← Šāhid ← perz. šāhid; ← Šāhin ← tur. Şahin ← perz. šāhin)
Šāhinagić ← Šāhinaga (← Šāhin āga /V. Šāhinović i Āganović/)
Šāhinović ← Šāhin (← tur. Şahin ← perz. šāhin)
Šāin ← Šāin (← šāin ← šājin /V. Šājin/)
Šājin ← Šājin (← šājin ← šāhin ("vrsta sokola") ← tur. şāhin ← perz. šāhin)
Šākić ← Šāka (← šāka ("dio ruke"); *← alb. shaka, shakósh, shakatár ("šala, šaljiv, šaljivac"))
Šākota ← Šākota (← Šāko /V. Šākić/)
Šāldo ← Šāldo (← Šāle /V. Šālić/)
Šālić ← Šāle (← Šālamūn ← Šālamūn ← lat. Salomon ← hebr. Šelōmōh)³³⁴
Šālinović ← Šālina (← Šāle /V. Šālić/)
Šāmerić ← Šāmera (← šāmera ("vrsta kune" - lat. Martes scythica))
Šāntić ← Šānto (← šānto ("šāntavac, šāntav čovjek, kojemu je jedna noga kriva pa zbog toga šānta, hramlje"))
Šānje ← Šānje (← šānje ("šānjav čovjek, koji jedva primjetno hramlje, šānja"))
Šārac ← Šārac (← Šāro ← šāro ("čovjek koji ima manje površine bijele kose"); ← šārac ("šaren konj"))

³³⁴ Biblijsko ime Šālamōn u hrvatskoj je antroponimiji potvrđeno u nekoliko varijantnih neizvedenih oblika (Šālamān, Šālamōn, Šālamūn, Šālamān, Šālamōn, Šālamūn, Šēlomūn, Šōlomūn, Šālomōn...) i u brojnim izvedenicama navedenih imena. Brojne su potvrde za antroponime nastale sufiksacijom pokraćene osnove Šal- (Šāla, Šālaga, Šālaj, Šālāja, Šālar, Šālat, Šāle, Šālēnda, Šālen, Šāleta, Šālica, Šālija, Šālin, Šālina, Šālko, Šālo, Šāloh, Šāloj, Šāloš, Šālovān, Šālūn, Šāfur, Šālut...).

Šaràvanja ← Šaràvanja (← šaràvanja /V. Šarac/)
 Šarčević ← Šarac (/V. Šarac/)
 Šarić ← Šaro (/V. Šarac/)
 Šarić ← Šara (/V. Šarac/)
 Šáše ← Šáše (← šáše ("razrok čovjek") ← tur. şaşı (alb. shashí))
 Šásić ← Šáše (V. Šáše/)
 Šášković ← Šásko (← Šáše /V. Šáše/)
 Šátor ← Šátor (← šátor ← čador ← tur. çatir /V. Čadra/)
 Šćûk ← Šćûk (← šćûk ← ćûk ("vrsta sove"))
 Šćûkûlj ← Šćûkûlj (← šćûkûlj /V. Šćûk/)
 Šecibović ← Šecîb (← Šekîb ← tur. Şekîb ← perz. šekîb)
 Šegétalo ← Šegétalo (← šegétalo ← šegétati)³³⁵
 Šégo ← Šégo (← ségo ← alb. shégë, shegón ("crvene, crvenkaste kose ili dlake"))³³⁶
 Šehić ← Šeho (← Šehāb ← Šihāb ← tur. Şihāb ← perz. šihāb; ← Šehan ← ar. šāyh; ← Šehîd ← ar. šāhîd; ← šeho /V. Šehović/)
 Šëhović ← Šëh (← šëh ("visoki muslimanski svećenik, starješina tekije, prvak derviša") ← tur. şeyh ← ar. šāyh)
 Šekelja ← Šekelja (← Šekîb ← ar. Šakîb ← perz. šekîb; ← Šekûr ← ar. šākûr; *← alb. shékë ("čanjak"))
 Šekérija ← Šekérija (← tur. Şekeriye ← perz. šeker)
 Šélo ← Šélo (*← Šeligoj)
 Šëmšić ← Šëmšija (← šëmšija ("obrotnik koji izrađuje suncobrane i kišobrane") ← tur. şemsiyye ← ar. šāmsiyyā)
 Šéro ← Šéro (← Šerîf ← tur. Şerif ← ar. Šarîf)
 Šëtka ← Šëtka (← šëtka ("lisica") ← alb. shétkë)
 Šëva ← Šëva (← Šëvāl ← ar. šawwāl; ← šëva ("šëvast čovjek, sévo"))
 Šévo ← Šévo (/V. Šëva/)
 Šilić ← Šile (← Šilvestar ← Silvestar ← lat. Silvester; ← šile ("šilast, šiljat"))
 Šiljeg ← Šiljeg (← šiljeg ("ovan u drugoj godini života") ← alb. shilégë)
 Šimić ← Šima/Šíme/Šímo (← Šimun /V. Šimunović/)
 Šimović ← Šimo (← Šimun /V. Šimunović/)
 Šimunović ← Šimun (← lat. Simon ← hebr. Šimhōn)
 Šipovac ← Šipovac (← Šipovo (ekonim))
 Širić ← Šíro (← širo *← širok)

³³⁵ U AR navedeno je da glagol šegétati znači škakljati. ([419], XVII., 524.)

³³⁶ Brojne su u nas potvrde antroponima s korijenom /šeg/ (npr. Šëga, Šëgan, Šëgar, Šëgat, Šëgava, Šëgavac, Šëge, Šëgeta, Šëgina, Šëgiša, Šëgman, Šëgo, Šëgon, Šëgota, Šëgotina, Šëgud, Šëgul, Šëgula, Šëgûlj, Šëgulja, Šëgûn, Šëgut, Šëgûtin, Šëgva...).

Šišić ← Šíše (← Šišmünd ← Sismünd ← tal. Sismondo ← lat. Sigismundus; ← šíše ← šíšati; ← tur. şışman ("debeljko, trbonja"))³³⁷
 Šišić ← Šíša (/V. Šišić/)
 Šitum ← Šitum (← šitum ("ranar, vidar") ← alb. shitúm)³³⁸
 Šitun ← Šitun (← šitun ← šitum /V. Šitum/)
 Škámbo ← Škámbo (← škámbo ("prebjeg, bjegunac") ← škāmpati)³³⁹
 Škàrica ← Škàrica (← škàrica ("uholoža"); ← škáro ← alb. shkàrë, shkarmënd ("siromah, jadnik, bijednik, bijedan i nevoljan čovjek"))³⁴⁰
 Škégro ← Škégro (← škégro /Nejasno/)
 Škòbāl ← Škòbāl (← škòbāl ("sokol golubar") ← alb. shkóbë)
 Škóbić ← Škóbo (← škóbo ← škòbāl /V. Škòbāl/)³⁴¹
 Škóljić ← Škóljo (← škóljo *← škôlj ("kamen koji strši na njivi ili pašnjaku pa smeta pri oranju i košnji") ← tal. scoglio)
 Škóljo ← Škóljo (← škóljo /V. Škóljić/)
 Škóro ← Škóro (← škóro ("čovjek škòrave, smežurane, naborane kože") ← alb. shkórr, shkórrë ("mršav, smežuran"))
 Škòrput ← Škòrput (← škòrput ("namreškano svilen platno") ← tur. şorkut)

³³⁷ P. Skok ([462], III., 396.) smatara da je prezime Šišković motivirano nadimkom Šiško koji je nastao antroponimizacijom turcizma šiško ("dežmekast čovjek, debeljko"). Riječ je po njem hibridna, turska osnova i slavenski sufiks -ko. S njim se ne slaže A. Škaljić ([542], 590.) koji apelativ šiško izvodi iz turskoga glagolskoga pridjeva trpnoga (← tur. şışkim ("podbuhnut") dodavanjem gramatičkoga morfema /o/ na osnovu šışk-. U Skoka nadimak ima kratkosilazni, a u Škaljića kratkouzlazni naglasak.

³³⁸ U albanskom jeziku značenje korijena /šit/ je ono što je u svezi s ranom (npr. shitúm "ranar", shítëm "rana", shitó "raniti", shitóhem "raniti se...").

³³⁹ P. Skok ([462], III., 390.) smatra da je glagol škāmpati dalmatolirski relik, ali s nejasnim razvojem.

³⁴⁰ U literaturi postoje različita tumačenja motivacije prezimena s korijenom /škar/. U AR ([419], XVII., 652.) dosta je porizvoljno protumačena motivacija nekih prezimena s korijenom /škar/. Tako uz prezime Škàrica stoji da je vjerojatno motivirano nadimkom čovjeka koji ima oštar jezik kao škare. Uz prezime Škàrić stoji da je izvedeno od imena ili nadimka Škàrica. Uz prezime Škàrić stoji da je izvedeno od imena Škáro, a ovo da je postalo od nadimka Škáro prema tjelesnim osobinama ili od imena Škarijot, Škáro. Ovdje se ništa ne kaže o kakvim se tjelesnim obilježjima radi. Uz prezime Škàrina stoji da je izvedeno od nadimka toga lika ili od muškoga imena koje je postalo od Iškarijot, Škarijot, s nastavkom -ina. U Skoka ([462], III., 399.) prezime Škàrica je također dovedeno u svezu s apelativom škàre.

³⁴¹ U nas se leksemi škòbac i škòbāl rijetko rabe, frekventna je varijanta prvoga s elidiranim inicijalnim fonemom (škòbac → kòbac). U AR ([419], XVII., 660.) stoji da je škòba onaj koji posljednji igra, ali nije objašnjeno o kakvoj se igri radi niti pak etimologija te riječi.

Škróbo ← Škróbo (← škróbo *← škròb)
 Škùtor ← Škùtor (← Škùtor (← alb. Shkutri (← Skadar)))³⁴²
 Šljámo ← Šljámo (← šljámo /Nejasno/)
 Šljívo ← Šljívo (← šljívo ← šljíva)
 Šòla ← Šòla (/V. Šolája/)
 Šolája ← Šolája (← Šóle ← Šòlomùn ← Sòlomùn ← lat. Solomon; * ← alb. shóllë, shollí (“opanak, opančar”); *← šolàkan (“prost, neuk čovjek”))³⁴³
 Šòljić ← Šòlja (/V. Šolája/)
 Šóljić ← Šólje (/V. Šolája/)
 Šóše ← Šóše (← šóše *← alb. shóshë (“rešeto”))³⁴⁴
 Šóšić ← Šóše (/V. Šóše/)
 Šòšić ← Šòša (/V. Šóše/)
 Špágo ← Špágo (← špágo *← alb. shpagúes, shpagúaj, shpagúhem (“oduženik, platiti dug, odužiti se”); * ← alb. shpágë, shpagín, shpagësë, shpagimtór (“krvna osveta, osvetnik”))
 Špúren ← Špúren (← špúren (“prije vremena okoćen ili rođen”) ← lat. spurius (rum. spuriu, tal. spurio...))³⁴⁵
 Štëta ← Štëta (← štëta)
 Šùbara ← Šùbara (← šùbara (“krznena kapa”) ← njem. Schube ← ar. ġubbā)
 Šùcurović ← Šùcur (← tur. şükür ← ar. šukr)
 Šúde ← Šúde (← šúde ← šudār (“bijeli rubac, ručnik od lana”) ← tal. sudario ← lat. sudarium)
 Šúdić ← Šúde/Šúdo (/V. Šúde/)
 Šúdo ← Šúdo (/V. Šúde/)
 Šukàlīć ← Šukàlija (*← šuk Àlija /V. Šúko i Àlīć/)
 Šùkman ← Šùkman (/V. Šúko/)
 Šúko ← Šúko (← šúko (“šukav, šukast, bezrog”) ← alb. shúkë)³⁴⁶

³⁴² Škutorijom Hercegovci nazivaju kraj od Vrgorca do Imotskoga.

³⁴³ U hrvatskoj je antroponimiji potvrđeno nekoliko antroponima s korijenom /šol/ (npr. Šolac, Šolája, Šòlak, Šòlar, Šòldo, Šóle, Šòleta, Šòlija, Šòlijan, Šòlin, Šòlko, Šòlman, Šòlo, Šòljač, Šòljak, Šòljan, Šòlje...).

³⁴⁴ U Bosni je 1768. god. zapisano prezime Šòšarić (Sosarich)

³⁴⁵ U nas se rabi još i leksem špüre, odnosno špüre.

³⁴⁶ Nadimak Šúko je prenesen sa životinje na čovjeka (šukav, šukast je bez rogova, bezrog). Zato je najviše zoonima s korijenom /šuk/ (npr. šukonja “vol”, šukava “krava”, šukilo “jarac”, šukaš “jarac”, šukan “ovan, jarac”, šukalj “ovan, jarac...”). U antroponimiji ima potvrda za nekoliko antroponima s tim korijenom (npr. Šuk, Šuka, Šukalo, Šukalj, Šukara, Šukaš, Šukelj, Šukman, Šúko, Šukor, Šukul...).

Šùman ← Šúman (← Šúme ← šùma *← lat. Silvanus)³⁴⁷

Šùmelj ← Šùmelj (/V. Šùman/)

Šúnje ← Šúnje (← šúnje (“šúnjav, šúnjast, našúnjen čovjek, koji se šúnji”))³⁴⁸

Šúnjić ← Šúnje/Šúnjo (/V. Šúnje/)

Šúnjo ← Šúnjo (/V. Šúnje/)

Šùšac ← Šùšac (← šùšac ← sùšac /V. Sùšac/)

Šúšak ← Šúšak (← šúšak ← sùšak /V. Sùšak/)

Šùšić ← Šùša (← šùša (“bezroga životinja”); * ← alb. shushát, shushátem, shúshem, shusháq, shusháqë (“biti zaboravljiv, rasijan, senilan, star...”))

Šùšković ← Šùško (/V. Šùšić/)³⁴⁹

Šùšnjār ← Šùšnjār (← šùšnjār (“crveni krpelj”))

Šùta ← Šùta (← šùta /V. Šútaló/)

Šútaló ← Šútaló (← Šúto ← šúto (“bezrog, okrnjenih rogova”) ← alb. shut/shyt, shután/shytán...)³⁵⁰

Šùtić ← Šùta (← šùta /V. Šútaló/)

T

Tàbak ← Tàbak (← tàbak (“kožar”) ← tur. tabak ← ar. dābaq)

Tàbaković ← Tàbak (← tàbak /V. Tàbak/)

Tàdīć ← Tàdija (← lat. Thaddaeus ← grč. Thaddaios ← hebr. Taddáy)

Tádić ← Tàde (← Tàdija /V. Tàdīć/)

Táhirović ← Táhir (← tur. Tahir ← ar. tāhir)

Tále ← Tále (← Tàdija /V. Tàdīć/; ← Tàlat ← tur. Tal’at ← ar. Tal’at; ← Tàlib ← ar. ṭālib; ← Tàlih ← tur. Talih ← ar. ṭālih)

Tàlić ← Tále (/V. Tále/)

Tàlijánac ← Tàlijánac (← Tàlijān (etnonim))

Tàmbić ← Tàmbo (← tàmbo ← tàmbar (“obrtnik koji podstavlja gunjeve janjećom ili ovčjom kožom”) ← tur. tanbar ← ar. ṭunbur ← perz. dūnbe-i bereh)

³⁴⁷ U hrvatskoj je antroponimiji potvrđeno nekoliko antroponima s korijenom /šum/ (npr. Šumac, Šumāk, Šuman, Šúme, Šumēla, Šumelj, Šumera, Šúmina, Šúmo, Šúmonja...).

³⁴⁸ U AR ([419], XVII., 884.) šúnjav znači budalast, a šúnje je čovjek slabe pameti, nemoćna i slaba tijela.

³⁴⁹ U Dečanskoj hrisovulji potvrđeno je ime Šuško i patronim Šušković (“Šuš6ko, Šuš6ković6”) koje M. Grković dovodi u svezu sa značenjem “šuškati u govoru”. ([157], 195.)

³⁵⁰ U Dečanskoj hrisovulji je najranija potvrda za antroponim s korijenom /šut/ (“Šut6”). U suvremenoj antroponimiji među prezimenima postoji nekoliko potvrda s istim korijenom (npr. Šut, Šuta, Šutája, Šutāk, Šutalo, Šutan, Šúte, Šutija, Šutilo, Šutina, Šúto, Šutul...).

Tàmbur ← Tàmbur (← tàmbur (“mali bubanj presvučen janjećom kožom”) ← tur. tanbur ← ar. ṭunbur)
Tàmburović ← Tàmbur (← tàmbur /V. Tàmbur/)
Tanàsilović ← Tanàsilo (← Tanàsije ← Atanàsije ← grč. Athanasios)
Tànčica ← Tànčica (*← Tánko ← Táne /V. Tánović/)
Tàndara ← Tàndara (← tåndara (“mala limena peć za grijanje) ← tur. tandir)
Tánović ← Táno (← Tanàsije /V. Tanàsilović/)
Tánjić ← Tánje (← Tanàsije /V. Tanàsilović/)
Taràna ← Taràna (← taràna (“suho, izmrvljeno tijesto od kojega se pravi varivo, čorba”) ← tur. tarhana ← perz. terhane)
Tàslidža ← Tàslidža (← Tàslidža (← ekonim) ← tur. Taşlice)
Táso ← Táso (← Tanàsije /V. Tanàsilović/)
Tásovac ← Tásovac (← Tásovac (toponim) /V. Tanàsilović/)
Tášiće ← Táše (← Tanàsije/Tàtomīr/Táhir /V. Tanàsilović i Táhirović/)
Tàtar ← Tàtar (← tatar (“carski poštonoša”) ← tur. tatar ← tur. Tatar ← perz. Tātār)³⁵¹
Tàtarević ← Tàtar (← tatar /V. Tàtar/)
Tàvra ← Tàvra (← tàvra ← tàfra (“ljutit i vatren napad riječima, čovjek s takvim obilježjem”) ← tur. taфра ← ar. ṭafrā)
Tèletović ← Tèlet/Tèleta (/Nejasno/)
Tèmīn ← Tèmīn (← Tèmīm ← ar. tāmīm)
Tèrkeš ← Tèrkeš (← tèrkeš (“tulac u kojem se nose strijele”))
Tèrzīć ← Tèrzija (← tèrzija (“krojač koji šiva odijela od čohe”) ← tur. terzi ← perz. derzi)
Tèskera ← Tèskera (← tèskera (“putna isprava”) ← tur. tezkere ← ar. taḍkirā)
Téšiće ← Téšo (← Tèodor ← grč. ← Theóodoros; ← Teodòsije ← grč. Theodósios; ← Teòfil ← grč. Theóphilos; ← Teòfan ← grč. Theophánes...)
Tíbo ← Tíbo (← Tájbib ← tur. Tayyib ← ar. ṭayyib)
Tica ← Tica (← tica (← “ptica”))
Tikveš ← Tikveš (/V. Tìkvina/)
Tikveša ← Tikveša (/V. Tìkvina/)
Tìkvina ← Tìkvina (← tìkvina ← tìkva)³⁵²
Tinjak ← Tinjak (← Tinja (toponim) ← tinja (“močvarno zemljište”))
Tipura ← Tipura (← tipura (“krpar, skupljač krpa i tekstilnih otpadaka”) ← tur. tipur ← tur. tipe (“krpa”))

³⁵¹ U bivšoj Turskoj pripadnici tatarskoga naroda su na svojim brzim konjima prenosili fermane i drugu službenu poštu iz Carigrada u sve krajeve te prostrane države. Bili su zbog toga vrlo cijenjeni i dobro plaćeni.

³⁵² P. Skok ([462], III., 469.) smatra da su ovo pejorativi za čovjeka niže inteligencije.

Tipurić ← Tipura (← tipura /V. Tipura/)
Tòdorić ← Tòdor (← Tèodor ← grč. Theóodoros)
Tókić ← Tóko (/V. Tóle/)
Tóle ← Tóle (← Tòlimīr/Tolislav)³⁵³
Tólić ← Tóle/Tólo (/V. Tóle/)
Tólo ← Tólo (/V. Tóle/)³⁵⁴
Tòlušić ← Tòluša (← Tóle/Tólić/Tólo /V. Tóle/)
Tòlj ← Tòlj (← Tòholj /V. Tóle/)
Tòljagić ← Tòljaga (← tòljaga (“veliki debeli štap koji služi u borbi”))
Tòmas ← Tòmas (← Tómo ← Tomislav; ← Tòma /V. Tòmić/)
Tòmić ← Tòma (← lat. Thomas ← grč. Thōmās ← arm. Teōmā)
Tòpalović ← Tòpal (← tòpal (“osoba kojoj je jedna noga kraća od druge pa hramlje u hod”) ← tur. topal)
Tòpčić ← Tòpčija (← tòpčija (“vojnik koji rukuje topom”) ← tur. topçu ← tur. top (“artiljerijsko oruđe”))
Tópić ← Tópo (← tópo /V. Tòpalović/)
Topòran ← Topòran (← topòran (“vojnik koji se bori samo sjekirom”) ← tòpor (“manja sjekira duže drške za borbu izbliza”))
Tórlić ← Tórlo (← tórlo ← tòrlak (“neuk, prost, primitivan čovjek; hvalisavac, čovjek koji se razmeće riječima; neiskusna, nevješta mladić”) ← tur. torlak)
Tórlo ← Tórlo (← tórlo /V. Tórlić/)
Tòsun ← Tòsun (← tur. Tosun ← tur. tosun (“junac”))
Tòšiće ← Tòše/Tòšo (← Tòlimīr/Tolislav/Tòdor /V. Tóle i Tòdorić/)
Tràvnjak ← Tràvnjak (← Tràvnik (ekonim))
Třbonja ← Třbonja (← třbonja (“čovjek velika trbuha”))
Třčalo ← Třčalo (← třčalo ← třcati)
Třebínjac ← Třebínjac (← Trèbinje (ekonim))
Třfković ← Třfko (← Třfūn ← grč. Trýphos)
Trípić ← Trípo (← Třpūn ← Třfūn /V. Třfković/)
Třnovac ← Třnovac (← Třnovo (ekonim))
Trògrla ← Trògrla (← trògrla (“tri grla”))
Třtić ← Třta (← třta (“kraj kraljevnice”))
Trùtina ← Trùtina (← trùtina (“lijen čovjek; veliki drveni malj za nabijanje guvna”))

³⁵³ Od složenih imena Tòlimīr i Tolislav tvore se hipokoristici sufiksacijom osnova Tol- i Tòlj- (npr. Tòla, Tòlāk, Tòlan, Tòlar, Tòlas, Tòlaš, Tóle, Tòlen, Tòlija, Tòlijak, Tòlilo, Tòlin, Tòliša, Tòlko, Tòlman, Tòlo, Tòloja, Tòloš, Tòlj, Tòlja, Tòljan, Tòlje, Tòljen, Tòljko, Tòljo...). Svi su navedeni antroponimi motivirali i prezimena.

³⁵⁴ U AR ([419], XVIII., 435.) stoji pogrešno da se prezime Tólo nalazi u Grabovniku kod Ljubuškoga i Kruševu kod Mostara. U Grabovniku su zapravo Tólići, a u Kruševu Tóle.

Tùcak ← Tùcak (← tùcak (“ratni zarobljenik koji je prosjačenjem morao skupiti otkupninu za svoje oslobođenje”) ← tur. tutsak)
Tùcaković ← Tùcak (← tùcak /V. Tùcak/)
Túce ← Túce (← túce ← tùcak /V. Tùcak/)
Tùčić ← Tùč (← tùč (“bronca”) ← tur. tuç)
Tufègdžija ← Tufègdžija (← tufègdžija /V. Tufèkčija/)
Tùfek ← Tùfek (← tùfek (“puška”) ← tur. tüfek ← tur. tüfenk ← perz. tufenk)
Tufèkčija ← Tufèkčija (← tufèkčija (“puškar”) ← tur. tufekçi /V. Tùfek/)
Tùka ← Tùka (← tùka (“vrsta fesa i marama jemènija koja se oko njega obavija”))
Túle ← Túle (← Tùlimîr; ← Tûl ← lat. Tùllus; ← Tûlije ← lat. Tullius; ← túle ← tùlav)³⁵⁵
Túlić ← Túle (/V. Túle/)
Túljo ← Túljo (/V. Túle/)
Túrić ← Túro (← túro ← tûr (“divlji bik”))³⁵⁶
Túrkić ← Túrko (← Tùrčin (etnonim); ← túrko (“kršćanin koji je primio islam, tursku vjeru”))
Túrković ← Túrko (/V. Túrkić/)
Turùdīć ← Turùdija (/Nejasno/)
Tùtīš ← Tùtīš (*← Túto ← túto ← tùtati (“nespretno hodati”); *← alb. tûtë (“bojažljivac, plašljivac, kukavica”))

U

Udòvičić ← (udòvica)
Ùgarak ← Ùgarak (← ùgarak (“užareni ili nagorjeli ostatak glavnje na ognjištu”))
Ùložnik ← Ùložnik (← Ùlog (ekonim))
Ùzunović ← Ùzun (← ùzun (“čovjek visoka rasta, dugonja”) ← tur. uzun)³⁵⁷

V

Vájzović ← Vájzo (← Vėjzo /V. Vėjzović/)

³⁵⁵ Od imenâ Tùlimîr, Tûl, i Tûlije tvoreni su hipokoristici sufiksacijom osnova Tul- i Tulj- (npr. Tûl, Tùlac, Tùlač, Tùlava, Túle, Tùlen, Tùleša, Tùlez, Tùlica, Tùlilo, Tùlina, Tùliša, Tùlko, Tùlman, Túlo, Tùlok, Tùlja, Tùljak, Tùljáč, Tùlje, Tùljo...).

³⁵⁶ U hrvatskoj su antroponimiji brojne potvrde antroponima s korijenom /tur/ (npr. Tùrac, Tùralo, Tùrâlĵ, Tùran, Tùranja, Tùras, Tùrat, Túre, Tùrèla, Tùrica, Tùrina, Tùrĵak, Tùrĵan, Túro, Tùrok, Tùronja, Tùroš, Tùrša, Tùrûk, Tùrul Tùrûš...).

³⁵⁷ Postoji u muslimanskoj antroponimiji i rijetko osobno ime Ùzun (← tur. uzun “junac, mladi bik”).

Validžić ← Valìdžija (← validžija (“obrtnik izrađuje kovčege”) ← tur. valici)
Vàsīlj ← Vàsīlj (← Váso ← Vàsīlje ← grč. Basíleios)
Vàtrić ← Vàtra (← vàtra (“oganj”) ← alb. vátër)
Vègar ← Vègar (← vègar /Nejasno/)³⁵⁸
Végo ← Végo (← végo ← vègar /V. Vègar/)
Vėjzović ← Vėjzo (← Vėjiz ← Vèiz ← Uvèiz ← Uvèis ← tur. Uveis ← ar. uwäys)
Vékić ← Véko (← Vèlimir/Velislav)
Vèlagić ← Vèlaga (← Vèli àga /V. Vélić i Àganović/)
Velèdar ← Velèdar (← velèdar /Nejasno/)
Vélić ← Véle/Vélo (← Vèlimir/Vèlibor/Velislav; ← Vèlija ← tur. Veli ← ar. wāli)
Verája ← Verája (← verája (“metalna poluga s dvama kolotovima o kojima vise verige”))
Vèrem ← Vèrem (← vèrem (“sušica i druge bolesti koje bolesnika čine žutim i blijedim u licu”) ← tur. verem ← ar. wāram)
Vèren ← Vèren (← vèren ← vèrem /V. Vèrem/)
Vican ← Vican (← Více ← Vïcēncije ← lat. Vincentius)
Vïcko ← Vïcko (← Více /V. Vïcan/)
Vïcković ← Vïcko (← Více /V. Vïcan/)
Vidáček ← Vidáček (← Vîdāk /V. Vîdović/)
Vidàkušić ← Vidàkuša (← Vîdāk/Vîdàković /V. Vîdović/)
Vîdić ← Vîd (/V. Vîdović/)
Vîdović ← Vîd (← Vidòslav; ← lat. Vitus)
Vîdović ← Vîd (/V. Vîdović/)
Víla ← Víla (← víla (“antropomorfno biće”))
Vîštica ← Vîštica (← vîštica (“vještica”))
Vládić ← Vlâdo (← Vlâdimîr/Vlâdislav/Vlâdivoj)
Vlâdić ← Vlâdo (/V. Vlâdić/)
Vláho ← Vlâho (← Vlâh (etnonim); ← lat. Blasius)
Vlâićević ← Vlâić (← Vlâjić /V. Vlâjčić/)
Vlâjčić ← Vlâjko (← Vlâjo Vlâho/Vlâdimîr/Vlâdislav/Vlâdivoj)
Vlâšić ← Vlâh ((etnonim))
Vókić ← Vóko (← Vojislav/Vòjmil/Vòjmir/Vòjsil...)
Vòlār ← Vòlār (← vòlār (“čovjek koji je s pomoću volova orao njive”))³⁵⁹

³⁵⁸ U suvremenom albanskom jeziku postoji podosta riječi s korijenom /veg/ koje su u svezi s osnovnim znančenjem “prividati se, vidjeti ono što drugi ne vide (npr. vegóĵ “svanuti”, vegullí “priviđenje”, vegîm “utvarak”, vegullón “prividati se”, vegón “vidjeti utvaru...”).

³⁵⁹ Danas u Hercegovini volárima nazivaju čak i one koji oru s pomoću konja.

Volárević ← Vòlār (← vòlār /V. Vòlār/)
Vòlarić ← Vòlār (← vòlār /V. Vòlār/)
Volòder ← Volòder (← volòder (“čovjek koji dere volove”))
Vòljevisa ← Vòljevisa (/Nejasno; *← alb. vólë (“orah”))
Vrānčić ← Vrānča/Vrānko (← Vrāne /V. Vrānić/)
Vrānić ← Vrāne (← Frāne ← lat. Franciscus; ← vrāne (“čovjek vrānē, vrlo crne kose”))
Vrānkić ← Vrānko (← Vrāne /V. Vrānić/)
Vrānković ← Vrānko (← Vrāne /V. Vrānić/)
Vrānješ ← Vrānješ (← Vrānje /V. Vrānić/)
Vrānjić ← Vrānje (/V. Vrānić/)
Vrānjković ← Vrānjko (← Vrānje /V. Vrānić/)
Vřcan ← Vřcan (← vřcan (“čovjek koji vřcā, naglo trza glavom”) ← vřcati)
Vřčić ← Vřč (← vřč (“vrsta posude za vodu”))
Vrdòljāk ← Vrdòljāk (← Vřdòl ← Vřhdòl (ekonim))
Vrēbac ← Vrēbac (← vrēbac (← vrābac))
Vřicić ← Vřice/Vřico (/Nejasno/)
Vřljić ← Vřlja (← vřlja (“vřljiv čovjek; koji nakrivo, razroko, vřljivo gleda”))
Vúčić ← Vúće/Vúčo (← Vûk /V. Vûković/)
Vùčijāk ← Vùčijāk (← Vùčija /V. Vûković/)
Vùčina ← Vùčina (← Vúće/Vúčo /V. Vûković/)
Vùčko ← Vùčko (← Vúće/Vúčo /V. Vûković/)
Vùgdalić ← Vùgdalija (/Nejasno/)
Vùjević ← Vùja/Vùje (← Vûk /V. Vûković/)
Vùjica ← Vùjica (← Vùja /V. Vûković/)
Vùjčević ← Vùjč (← Vúje/Vújo /V. Vûković/)
Vùjinović ← Vùjina (← Vúje/Vújo /V. Vûković/)
Vùjnović ← Vùjna (← Vùja /V. Vûković/)
Vûk ← Vûk ((profilaktičko ime) ← vûk)
Vukàdin ← Vukàdin (← Vúko /V. Vûković/)
Vùkanović ← Vùkan (← Vúko /V. Vûković/)
Vùkasović ← Vùkas (← Vúko /V. Vûković/)
Vúkić ← Vúko (← Vûk /V. Vûković/)
Vùkmīr ← Vùkmīr (← Vûk /V. Vûković/)
Vùkoja ← Vùkoja (← Vúko /V. Vûković/)
Vùkoje ← Vùkoje (← Vúko /V. Vûković/)
Vùkojević ← Vùkoje (← Vúko /V. Vûković/)
Vùkotić ← Vùkota (← Vúko /V. Vûković/)
Vûković ← Vûk ((profilaktičko ime) - vûk)

Vûkša ← Vûkša (← Vûk /V. Vûković/)
Vûkšić ← Vûkša (← Vûk /V. Vûković/)
Vúle ← Vúle (← Vûk /V. Vûković/)
Vùletić ← Vùleta (← Vúle /V. Vûković/)
Vúlić ← Vúle (← Vûk /V. Vûković/)

Z

Zádrić ← Zádro (*← Zàdar (ekonim))
Zádro ← Zádro (/V. Zádrić/)
Záhirović ← Záhir (← tur. Zāhir ← ar. Zāhir)
Záimović ← Záim (← tur. Zaim ← ar. zā'im)
Zājmović ← Zājm (← Záim /V. Záimović/)
Zàklān ← Zàklān (← zàklān ← zàklati)
Zalíhić ← Zalíha (← ar. zālīhā)
Zàlup ← Zàlup (← zàlup /Nejasno/)
Záne ← Záne (← Zànifir ← Zàmfir ← grč. Sámpeiros)
Zàtega ← Zàtega (← zàtega ← zatégnuti)
Zdīlār ← Zdīlār (← zdīlar (“zdjelar, obrtnik koji izrađuje drvene posude”) ← zdīla (“zdjela”))
Zèbić ← Zèba (← Eùzèbije ← lat. Eusebius ← grč. Eusébios)
Zêc ← Zêc (← zêc (lat. Lepus timidus))
Zêčević ← Zêc (← zêc /V. Zêc/)
Zêčić ← Zêča/Zêka (/V. Zêko/)
Zèjnilhodžić ← Zèjnilhodža (← Zèjnil hòdža ← Zèjnel ← tur. Zeynel /V. Hòdžić/)
Zèkić ← Zêka (/V. Zêko/)
Zêko ← Zêko (“životinja sa sivim okruglim pjegama na bijeloj površini”)³⁶⁰; ← Zèkir ← tur. Zekir ← ar. ḏākir; ← Zèkija ← tur. Zekī ← ar. ḏāki; ← Zekerijah ← ar. Zākariyyā)
Zèkotić ← Zèkota (← Zêko /V. Zêko/)
Zèkušić ← Zèkuša (← Zêko /V. Zêko/)
Zelèničić ← Zelènika (← zelènika /V. Zelènika/)
Zelènika ← Zelènika (← zelènika (“lisnato crnogorično drvo” - lat. Buxus sempervirens))
Zélić ← Zéle (← zéle (“čovjek zelenih očiju”))
Zéljko ← Zéljko (← zéljko /V. Zélić/)
Zèrem ← Zèrem (← zèrem (“zlatan ili pozlaćen nakit”) ← tur. zerem ← perz. zerīn)

³⁶⁰ Korijen /zek/ je vjerojatno supstratnoga podrijetla. Potvrđeno je to značenje u zoonima (npr. zèkan “konj”, zèkulja “krava”, zèkuša “kobila...”).

Zlátić ← Zláto (← Zlàtomīr; ← zláto)
 Zlòmislíć ← Zlòmisl ((profilaktičko ime))
 Zlòmužica ← Zlòmužica (← Zlòmuž (profilaktičko ime))
 Zlòpaša ← Zlòpaša (← zlòpaša (“zao paša”) /V. Pàšić/)
 Zórić ← Zóro (← Zorislav)
 Zóvak ← Zóvak (← Zóvo *← zóva)
 Zónko ← Zónko (← Zóvo /V. Zóvak/)
 Zúbac ← Zúbac (← Zúbo ← zúb)
 Zûbović ← Zûbo (/V. Zúbac/)
 Zúcić ← Zúce/Zúco (← Zulfikār /V. Zúkić/)
 Zùhríć ← Zùhrija (← Zúhra ← tur. Zühre ← ar. Zuhra)
 Zùkanović ← Zùkan (← Zúko /V. Zúkić/)
 Zúkić ← Zúko (← Zulfikār ← tur. Zülfikār ar. Dū-l-fāqār)
 Zúlić ← Zúla (← Zulējha ← tur. Züleyha ← ar. Zulāyhā)
 Zùrić ← Zùrija (← Zúro *← zúriti)³⁶¹
 Zúrovac ← Zúro (/V. Zùrić/)
 Zvîrović ← Zvîr (← zvîr (“zvijer”))
 Zvónić ← Zvóne (← Zvònimīr)

Ž

Žarić ← Žàra (← Žârko *← žâr ← žàriti)
 Žarković ← Žárko (/V. Žarić/)
 Ždérić ← Ždéro (← ždéro (“čovjek koji ždère”) ← ždèrati)
 Žíko ← Žíko (← Živomir/Živorad/Živòslav/Živòjin)
 Žílić ← Žíle (← žíle (“žílav čovjek, žílonja, kojemu se vide žile”; /V. Žíko/)
 Živković ← Žívko (/V. Žíko/)
 Živkušić ← Živkuša (← Živković /V. Žíko/)
 Žûgor ← Žûgor (← žûgor ← žûgoriti (“tiho govoriti mrmljajući”); * ← alb. zhugán, zhúgë, zhúgëz, zhúgull (“šugavac, šugavko, svrbljivac”))
 Žûlj ← Žûlj (← žûlj)
 Žuljèvić ← Žûlj (/V. Žûlj/)
 Žúnić ← Žúna (← žúna (“vrsta ptice”))
 Žùškić ← Žùška (← žùška (“vrsta insekta - lat. Geofrupes stercorarius)
 *← alb. zhuzhák, zhúzhul)
 Žútić ← Žúto (← žúto ← žût)

³⁶¹ Korijen /zur/ je potvrđen u antroponimiji, ali mu je nejasno značenje (npr. Zúra, Zùrāk, Zúrak, Zùran, Zurànda, Zùrëla, Zùrkan, Zúrko, Zúro...).

Na osnovi istraženoga i proučenoga korpusa zapadnohercegovačkih prezimena (u manjoj mjeri osobnih imena i nadimaka) mogu se na kraju navesti važnije značajke koje kvalificiraju antroponimski sustav ove naše pokrajine.

Prezimena čine poseban antroponimski sustav koji ima sva obilježja zapadnohercegovačkih štokavskih govora. Iako prezimena nemaju značenja, nego samo služe za identifikaciju osobe, ona se fonološki, morfološki, tvorbeno i prozodijski manifestiraju u jezičnom sustavu kao i opći leksik određenoga dijalekta. Ona su njegov sastavni dio i nose njegova jezična obilježja. Zbog toga specijalne onomastičke korpuse (antroponimski, ekonimski, toponimski, hidronimski, oronimski, horonimski...) i treba izučavati u okviru određenoga dijalekta, skupine mjesnih govora ili čak i mjesnoga govora. Jedan je od zadataka, koji sam sebi postavio, bio da dokažem neraskidivu vezu između antroponimskoga sustava i sustava mjesnih govora. Zato je ovo istraživanje zapadnohercegovačkih prezimena imalo primarno onomastički karakter, ali i naglašen dijalektološki.

Zapadnohercegovačka prezimena su nastala prije 2 - 3 stoljeća pa su ona korisni podaci za istraživanje starijih slojeva mjesnih govora. Brojna su prezimena nastala od antroponimiziranih apelativa u osnovi kojih su nazivi za nestala zanimanja, obrte, predmete materijalne kulture, običaje i odnose među ljudima... U antroponimskom sustavu znatno duže traju nekad aktualni jezični procesi koji su u njima često "okamenjeni" pa su zato vrijedni za izučavanje povijesti jezika. U antroponimâ, nadalje, neke jezične zakonitosti prije "posustaju", prestaju biti aktualne ili manje frekventne nego u općem leksiku (npr. depalatalizacija, indeklinabilnost, određene supstitucije fonema...).

Budući da je dobar dio zapadnohercegovačkih prezimena motiviran nadimcima aloglotskoga podrijetla (najčešće turskoga), na osnovi antroponimskoga materijala može se pratiti importacija i adaptacija takvih leksema. Tako su neki importirani leksemi potvrđeni u prezimenima s oblicima i prozodemima nigdje zabilježenim (npr. Alëndâr, Bajrèktâr, Karàduz, Mèzet, Pèzer...) pa njihovo istraživanje otkriva neke puteve

importacije i zakonitosti adeptacije jezičnomu sustavu zapadnohercegovačkih govora. Iako se ti govori mogu grupirati u dvije skupine (štakavsku i šćakavsku), među njima nema bitnijih jezičnih razlika pa je zbog toga to područje promatrano kao cjelina, odim nekih pojedinačnih i posebnih izoglosa.

Obilježje antroponimiji ne daje samo govor, nego i nacionalna i konfesionalna pripadnost nositelja antroponimskoga znaka. Najviše je u zapadnoj Hercegovini hrvatskoga stanovništva (70,43 %). Muslimansko stanovništvo po brojnosti je na drugom mjestu (20,27 %). Hrvatsko i muslimansko stanovništvo (zajedno 90,70 %) jest izvorno zapadnohercegovačko. Pripadnici ostalih naroda potomci su nekadašnjih došljaka (svega 9,30 %) pa njihova prezimena ne daju pečat zapadnohercegovačkoj antroponimiji.

Sa stajališta fonoloških vrijednosti zapadnohercegovačkih prezimena može se zaključiti da su u njima potvrđene iste zakonitosti, ista ograničenja u distribuciji fonema kao i u općem leksiku. Potvrđuju to brojne supstitucije fonema koje su rezultat nekad aktualnih jezičnih zakonitosti i adaptacija importiranih leksema sutavu zapadnohercegovačkih govora. Supstitucije fonema mogu se podijeliti na samoglasničke i suglasničke.

Samoglasničke su supstitucije sljedeće: elizija (npr. Alèrić → Lèrić...), kontrakcija (npr. Mārjić → Mārić, Tādijić → Tādić...), alternacije jata (npr. Stjēpānović → Stipānović... ali samo Drinovac, Livāja, Mlikota, Nèvistić, Pīvac, Vištica, Zdīlār...), zatvaranje sloga (npr. Smāilović → Smājlović, Zāimović → Zājmović...), supstitucija samoglasničkih fonema (npr. Alèrić : Elèrić, Elpéza : Alpéza, Bèhram : Bèhrem, Lūcović : Lūcević, Mèzit : Mèzet, Vrábac : Vrébac...) itd.

Suglasničke su supstitucije raznovrsne i bogate potvrdama: debilabijalizacija fonema /m/ u medijalnom i finalnom položaju (npr. Alèndār, Vèren, Zèren...), djelomična supstitucija fonema /l/ fonemom /o/ na kraju medijalnoga sloga (npr. Biokšić, Miogost...), elizija ili supstitucija fonema /h/ (npr. Ajdūk, Alīlović, Āralo, Ērceg, Mijáljević, Pléjić..., ali Hājdūk, Halīlović, Hāsanović, Hèrceg, Miháljević...), supstitucija neslavenskoga fonema /f/ (npr. Hūsrep, Jūsupović, Mùstapić, Pilipović, Prānjić, Vránjić..., ali Filipović, Frānjić, Jūsufović, Mùstafić...), artikulacijska asimilacija fonema /s/ (npr. Šušak, Šušić, Šušnjār..., ali Sūšac, Sūšak, Sūšić...), akustička asimilacija (npr. Blāškić, Bōkšić, Rūpčić, Tufēgdžija..., ali Dāutbegović, Dèrvišbegović, Jūsufbegović...), depalatalizacija (npr. Dūlkić, Mārkić, Sálkić...) desibilarizacija (npr. D jd. Čōrlūki, Prōtrki, Zātegi..., ali N mn. Bošnjāci, Ercēzi, Pinjūsi, Rāmljāci...), desonorizacija (npr. Āhmet, Māhmut, Mèzit...), metateza (npr. Bajraktārević, Parādžik..., ali Barjaktārević, Arpādžić...), umetanje intervokalnoga /j/ u fonijskom ostvaraju (npr. Biokšić, Nūić, Zājmović...,

ali Hadžiōmerović, Hadžiōsmanović...), depalatalizacija palatalnoga /r/ (npr. Bèćirević : Bèćirović, Serdārović : Serdārević..., ali samo Dizdārević, Mlīnārević, Volārević...), elizija pojedinih fonema iz fonemskoga sustava muslimanskih govora (/č/, /ž/, /l/ i /ń/), te /h/ i /f/ iz hrvatskih, arealna distinkcija suglasničkih skupina /št/ i /šč/ (npr. Štēta, Vištica..., ali Šćūk, Šćūkūlj...), supstitucija turskih fonema: /k/ (npr. Čōlak, Čōlić, Čōlović..., ali Kōlak, Kōlaković, Kolākušić...), /b/ (npr. Pēzer, Pézo..., ali Bēzer, Bézo, Bēzić...), /kʔ/ (npr. Čēcez, Čēsko, Čēskić..., ali Kēkez, Kēsko, Kēskić...) itd.

Jedan dio zapadnohercegovačkih prezimena javlja se u varijantnim oblicima. Varijantnim se smatra mladi oblik koji se razlikuje od starijega najmanje u jednom elementu postave (segmentne ili suprasegmentne). Varijantnost je rezultat supstitucije, adaptacije i distribucije fonema ili pak kakve promjene prozodema. Uzroci varijantnosti su različiti i ishod su adaptacije supstratnoga fonetizma fonetizmu novoštokavskih zapadnohercegovačkih govora (npr. Čāvar : Čavar, Čāvo : Čavo, Lólje : Ljólje...), adaptacije adstratnoga fonetizma (npr. Mùstafić : Mùstapić, Kōlak : Čōlak, Sōfta : Sōpta : Sōvta...), alternacija jata koje su dijalektalno determinirane (npr. Stjēpānović : Stjēpānović, Bīlić : Bijelić...), zatim nacionalnih i konfesionalnih obilježja antroponimije (npr. Īlijić : Ālijić, Īvanović : Jōvanović, Jōsipović : Jūsufović...), prezimena nastala u različitim društvenim sredinama (npr. Džālto : Đalto, Jūsufović : Jūsupović...), pa u različitim periodima (npr. Kōlak : Čōlak, Kōlaković : Čōlaković, Dogāndžić : Dugāndžić, Tosum : Tōsun...). Neka su prezimena varijantna zbog promjena na suprasegmentnoj razini (npr. Ārapović : Arápović, Artuković : Artúković, Mijatović : Mijátović...) ili na morfološkom planu zbog promjene tvorbenoga i obličnoga nastavka (npr. Đólo : Đóle, Púco : Púce, Šúdo : Šúde, Šúnjo : Šúnje, Tólo : Tóle...) ili pak zbog administrativne prilagodbe prezimena fonološkomu sustavu standardnoga jezika (npr. Ērceg : Hèrceg, Mijáljavić : Miháljević...)

Po morfološkim obilježjima antroponimski se leksik u malo čem razlikuje od općega leksika zapadnohercegovačkih prezimena. Prezimenā ženskih osoba ne razlikuju se oblikom od prezimenā muških nositelja, kao u drugih slavenskih naroda. Razlika ipak postoji - muška su prezimena deklinabilna, a ženska uglavnom indeklinabilna. Izuzetak su prezimena na -a koja mogu biti deklinabilna i indeklinabilna kad se njima identificiraju ženske osobe. Kao i u općem leksiku tako i u antroponimskom oblični nastavci nose podatke o morfološkim kategorijama.

Prezimenom se identificira jedna osoba pa se ona stoga uglavnom rabe u jednini, ali se u nekim situacijama mogu rabiti i množinski oblici (za ljude istoga prezimena u nekoj skupini). Osobna imena, osobni nadimci

i prezimena rijetko se rabe u množini, a obiteljska imena uglavnom pak u množini. Dakle, antroponimi iz prve skupine mogu se ponekad rabiti i u množini, a oni iz druge i u jednini.

U antroponimiji zapadne Hercegovine prevladavaju prezimena koja u N jd. završavaju suglasnikom (oblični nastavak -Ø) nad onima koja završavaju samoglasnikom koji ja pak u funkciji fleksema. S obzirom na nastavak u G jd. sva se prezimena mogu posijeliti u dvije skupine - u jednoj su ona koja u tom padežu imaju nastavak -a, a u drugoj ona koja imaju nastavak -e. Sva prezimena koja u N jd. imaju tzv. nepostojani /a/ u ostalim paradigmatskim oblicima imaju osnove koje završavaju suglasničkom skupinom (npr. Drinovac-Ø, Drinövc-a, Drinövc-u...). Ova zakonitost vrijedi samo za lekseme slavenskoga podrijetla, ali ne i za one aloglatskoga (supstratnoga i adstratnoga) podrijetla (npr. Gřbavac-Ø, Gřbävca..., ali Čavar-Ø, Čavar-a...). Osnove svih prezimena jesu suglasničke i nema ni jedne potvrde za aglutinaciju na granici osnove i nastavka (npr. Túc-e, Túc-ě, Túc-i..., a ne Túce-Ø, Túce-a, Túce-u...).

Oblik V jd. morfološki je raznolikiji od ostalih. To je zbog toga što je vokativ padež dozivanja i oslovljavanja pa se često i prozodijski razlikuje od ostalih paradigmatskih oblika. U ovom su padežu najčešći fleksemi -o i -e, ali je vrlo uobičajeno izjednačavanje vokativnoga i nominativnoga oblika. Manji postotak prezimena u V jd. ima varijantne oblike kojih je varijantnost dobivena dodavanjem različitih fleksema. To najviše vrijedi za prezimena koja u N jd. završavaju fonemom /r/ (npr. Štāru : Štāre, Zdīlāru : Zdīlāre...) ili fonemima /s/, /š/ i /z/ (npr. Mīlasu : Mīlase, Mīlošu : Mīloše, Īdrīzu : Īdrīze...).

U I jd. redovito se u donjohercegovačkim govorima supstituira fonem /m/ fonemom /n/ u finalnoj poziciji pa se tako na osnovu dodaju nastavci: -ōn i -on. U općem leksiku pa tako i u antroponimskom uglavnom se u donjohercegovačkim govorima neutralizira opreka -on : -en što je rezultat usustavljivanja, uklanjanja iz sustava nepotrebnih, nefunkcionalnih različitosti. Kad se prezimena rabe u množini, onda u paradigmatskim oblicima D, L i I uglavnom otpada finalni vokal zbog čega se pak duži prethodni. Posljedica navedene elizije jest supstitucija finalnoga /m/ (npr. D mn. Pětrovićima → Pětrovićin, Kōzinama → Kōzinān...).

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji većina prezimena pripada dvjema deklinacijskim vrstama (a-vrsta i e-vrsta), a njih dvadesetak ima i kombiniranu - u jednini su fleksemi a-vrste, a u množini fleksemi e-vrste (npr. Búbal-o, Búbal-a... Búbal-e, Búbāl-ā... (jd. : mn.)).

Prozodijski sustav zapadnohercegovačkih govora (opći i antroponimski leksik) ima četiri naglasaka i zanaglasnu dužinu. Njihova distribucija je ista

kao i u standardnom jeziku. Prednaglasnih dužina nema, a zanaglasne se dosljedno čuvaju. U nekoliko gornjohercegovačkih sela potvrđeno je postojanje akuta. Kao i u apelativa i u prezimena, naglašenih silaznim naglascima, tonska se silina pomiče na proklitiku (npr. G mn. u Čāvārā → ù Čāvārā, u Kōrdā → ù Kōrdā, u Kōzinā → ù Kōzinā...).

Veći ili manji broj prezimena ima u svim paradigmatskim oblicima iste prozodeme pa su, zbog sustavnijega prikaza, ona razvrstana u odgovarajuće prozodijske tipove. U većine tipova nema nikakve prozodijske promjene u slogu, a u manjega broja postoji promjena vrste naglasaka, mjesta naglasaka ili zanaglasne dužine, u endosilabičnom i neendosilabičnom položaju. Najviše je prozodijskih promjena u V jd. i G mn. što je u skladu s istom zakonitošću u apelativnom leksiku. Kakav je naglasak oblika G jd., takav je u većine padežnih oblika. Budući da većina tipova nema nikakvih prozodijskih promjena, a u manjega broja tipova (i prezimena koja ima pripadaju) većina paradigmatskih oblika ima nepromijenjenu prozodemsku strukturu, može se zaključiti da u većine prezimena i većine paradigmatskih oblika prevladava stalni prozodem (vrsta, mjesto i kvantiteta).

Antroponimski leksik ima manje prozodijskih tipova od općega leksika što je i razumljivo jer svi apelativi ne mogu biti antroponimizirani. Ako se imaju u vidu sve prozodijske manifestacije u antroponimskom sustavu, onda se može zaključiti da se u potpunosti uklapa u prozodijski sustav zapadnohercegovačkih govora. Manji je broj prozodijski varijantnih prezimena, takvih koja imaju istovjetne fonemske postavke, ali ne i prozodeme. Varijantnost proizlazi iz činjenice da ih je najviše motivirano imenima ili nadimcima različite prozodemske strukture (npr. Gřga → Gřgić i Gřgo → Gřgić...), u manjega broja varijantnost je posljedica prilagođavanja došljakoga prezimena prozodijskomu sustavu zapadnohercegovačkih govora (npr. Pāvlović : Pāvlović, Bābović : Bābović, Břković : Břković, Čátović : Čátović...) ili je pak posljedica utjecaja izvan dijalekta (npr. Mārtinović : Mārtinović, Mijatović : Mijatović...).

Naša bi se prezimena, dijalektalno obilježena, trebala ostvarivati fonijski onako kako ih ostvaruju njihovi nositelji, pa i u standardnom jeziku, naravno ako je takav ostvaraj u skladu s njegovim morfonološkim zakonitostima.

U zapadnohercegovačkom antroponimskom sustavu više je izvedenih prezimena (56,5 %) nego neizvedenih (43,5 %). Od izvedenih prezimena 70,7 % je tvoreno dodavanjem sufiksa -ić na osnovu riječi, 23,6 % otpada na sufiks -ović, a samo 5,7 % na sufiks -ević. Usporedbom statističkih podataka zapadnohercegovačke i bukovičke antroponimije (novoskokavski krajevi), može se uočiti postojanje vrlo približnih vrijednosti.

Tvorbene osnove se mogu dobiti odlučanjem obličnoga nastavka osnovne riječi ili pak odlučanjem prezimenskoga nastavka u tvorenice. Prezimenske osnove su onomastičke, imeničke, hipokorističke, deminutivne, augmentativne, pejorativne, okrnjene, neokrnjene, proširene, jotirane, palatalizirane, sibilizirane, depalatalizirane, debilabijalizirane, jednosložne, dvosložne, prefiksalne, sufiksne itd. Na granici tvorbene osnove i tvorbenoga nastavka ista su ograničenja u distribuciji fonema u antroponimskom i općem leksiku samo što je u antroponimâ više potvrda za neutralizaciju palatalizacijskih procesa i to zato da se očuva izrazna tvorbeni veza između imena ili nadimka rodočelnika i prezimena njegovih potomaka. Na granici osnove i nastavka najaktivniji je palatalizacijski proces.

Od tvorbenih sufikasa u zapadnohercegovačkoj antroponimiji potvrđena su tri -ić, -ović i -ević i tri tvorbeni tipa izvedenih prezimena.

U zapadnohercegovačkoj antroponimiji bio je vrlo plodan tvorbeni proces u kojem su nastala prezimena preobrazbom (konverzijom). Imena i nadimci postali su prezimena, a da pri tomu nije promijenjena fonemska i prozodemska postava osnovne riječi. Takav tvorbeni način znatno je bogatiji potvrdama u antroponimskom nego u općem leksiku.

Za potpunije poznavanje tvorbenih zakonitosti prezimenâ važno je i poznavanje prozodemske i tvorbene strukture osnovnih riječi koje su najčešće nastajale sufiksacijom nepokraćenih, pokraćenih i proširenih osnova. Takav uvid u strukturu osnovnih riječi puno govori o frekvenciji određenih imena, nastavaka i prozodema. Brojni su sufiksi u tvorbenom procesu desemantizirani i izgubili su svoje uglavnom hipokorističko značenje. U zapadnohercegovačkoj antroponimiji ima potvrda i za supstratske i adstratske (aloglotske) sufikse - u većine je njihovo podrijetlo zaboravljeno, a značenje izgubljeno (desemantizirano). Tvorbenom raščlambom osnovnih riječi izdvojeno je devedesetak sufikasa što je približno broju sufikasa u imena u bukovičkoj antroponimiji (broj aktivnih sufikasa u antroponimiji nekoga kraja kreće se u prosjeku od 50 do 100 (u Dečanskoj hrisovulji ima ih 103). Uvidom u suvremenu zapadnohercegovačku antroponimiju može se zaključiti da opada broj aktivnih sufikasa i to uglavnom zbog nekontroliranoga posuđivanja imena stranoga podrijetla. Što su imena raznovrsnija, to su potrebe za sufiksacijom manje. Što su pak imena manje raznovrsna (ograničen broj leksema kao u vrijeme nakon Tridentskoga koncila), to su potrebe za sufiksacijom veće. Dokaz za ovo su brojni sufiksi u vremenima kad se slavenska narodna imena zamjenjuju svetačkima (malo imena - puno sufikasa).

Od 1105 izvedenih prezimena 86,9 % ih zadržava prozodemsku strukturu osnovne riječi, a samo 13,1 % ima promjenu vrste naglaska, mjesta

naglaska ili kvantitete zanaglasnoga sloga što je i karakteristika prostranijega južnoštokavskoga areala (Crna Gora, Hercegovina, Dalmacija).

Budući da je, u stoljećima kad su nastajala prezimena, zapadna Hercegovina bila tipičan patrijarhalni kraj u kojem je muškarac bio *pater familias*, većina prezimena je motivirana imenima ili nadimcima muških osoba, a vrlo ih je mali broj motiviran ženskim imenima ili nadimcima.

Nije uvijek bilo lako proniknuti u tvorbeni proces i točno odrediti osnovnu riječ. Tu su od pomoći bili jezični i izvanjezični podaci. Uvažavanjem svih relevantnih podataka u većine prezimena je osnovna riječ točno određena, u manjega broja prezimena osnovna riječ je pretpostavljena, a u njih tridesetak rješenje je odloženo za neko drugo vrijeme kad možda bude više podataka.

S obzirom na osnovnu riječ sva se prezimena mogu podijeliti u dvije skupine: u jednoj su ona motivirana imenima, a u drugoj ona motivirana nadimcima. Osobni su nadimci raznovrsni pa se prema njima, odnosno prema osnovnoj riječi, mogu podijeliti u nekoliko skupina.

Nadimci, koji su motivirali prezimena, nastali su antroponimizacijom leksema različita značenja pa se prema tomu mogu i grupirati u nekoliko skupina - vršitelj radnje, zanimanje, tjelesni ili duhovni nedostaci, izgled tijela ili nekoga njegova dijela, patronimski nadimak udate žene, ime naselja i stanovnika naselja, naziv za biljku i životinju, naziv za pojedini predmet materijalne kulture, pogrđni naziv, rodbinski ili svojbinski naziv, naziv za antropomorfno biće i nadnaravne pojave, nazivi za vjerske običaje, nazivi za narodna vjerovanja, nazivi za narodnu nošnju i dijelove odjeće itd.

Iako je u ovom radu obrađen antroponimski sustav zapadne Hercegovine, koji ima puno zajedničkih obilježja, on se samo uvjetno može promatrati kao cjelina. Naime, neke jezične zakonitosti imaju šire areale prostiranja, u koje je uključena i ova krajina. Neki pak areali samo djelomično zahvaćaju ovaj kraj. Tako npr. južna i jugozapadna Bosna, zapadna Hercegovina i Dalmacija imaju puno zajedničkih prezimena (također i onomastičkih zakonitosti) što je posljedica činjenice da su nastala na prostoru zapadnih novoštokavskih ikavskih govora i što su nastala na području intenzivnih migracija stanovništva u proteklom stoljećima.

U obradi se nisu mogli zaobići ni povijesni podaci o zapadnohercegovačkim prezimenima. Budući da je opis sinkronijski, s povijesnim antroponimskim podacima operiralo se je samo onda ako su bili prijeko potrebni za objašnjenje neke suvremene forme prezimena.

7

KRATICE

A - akuzativ
alb. - albanski
ANUBiH - Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine
ar. - arapski
arm. - armenski
BIGZ - Beogradski izdavački grafički zavod
CANU - Crnogorska akademija nauka i umjetnosti
češ. - češki
ČSAV - Československá akademie věd
D - dativ
FOC - Folia onomastica croatica
fr. - francuski
G - genitiv
germ. - germanski
grč. - grčki
GZM - Glasnik Zemaljskoga muzeja u Sarajevu
HAZU - Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
HDZ - Hrvatski dijalektološki zbornik
hebr. - hebrejski
hrv. - hrvatski
I - instrumental
i dr. - i drugi
i sl. - i slično
istrorum. - istrorumunjski
itd. - i tako dalje
JAZU - Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (sada HAZU)
jd. - jednina
JOK - Jugoslavenska onomastička konferencija
K - konsonant
kelt. - keltski

L - lokativ
 lat. - latinski
 mađ. - mađarski
 mak. - makedonski
 MANU - Makedonska akademija na naukite i umetnostite
 MH - Matica hrvatska
 MS - Matica srpska
 N - nominativ
 npr. - na primjer
 njem. - njemački
 OJ - Onomastica jugoslavica
 OP - Onomatološki prilozi
 PAN - Polska akademia nauk
 perz. - perzijski
 polj. - poljski
 rom. - romanski
 rum. - rumunjski
 rus. - ruski
 SANU - Srpska akademija nauka i umetnosti
 SAZU - Slovenska akademija znanosti i u umetnosti
 SEZ - Srpski etnografski zbornik
 slov. - slovenski
 SPN - Státní pedagogické nakladatelství
 srp. - srpski
 sthebr. - starohebrejski
 stgrč. - starogrčki
 stsl. - staroslavenski
 tal. - talijanski
 tur. - turski
 tzv. - takozvani
 V - vokativ
 V - vokal
 V. - Vidi
 ZMK - Zpravodaj Místopisné komise
 ZNŽOJS - Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena
 ZSF - Zavod za slavensku filologiju

OB RATNI RJEČNIK PREZIMENA

A

*žeba
Jarèbica
Tànčica
Vùjica
Stòlica
Pìplica
Svitlica
Malènica
Đevènica
Cèrnica
Màsnica
Jogùnica
Gròznica
Hìńica
Klèpica
Škàrica
Ìbrica
Sjèkirica
Jùrica
Hàsica
Tìca
Kàtica
Lètica
Vištica
Pùtica
Bìjavica

Bràdvica
Vòl'evica
Kòprivica
Břzica
Zlòmužica
Bèncà
Pùhača
Břkl'ača
Kàrača
Čiča
Bèća
žida
Bèvānda
Krčènda
Lukènda
Manìgoda
Čèthoda
Salavārda
Ćorda
Kōrda
Pèšōrda
Dàguda
Přguda
Akmàžà
Karàžà
Tàsližà
Pànžà
Bônžà

žùžà
Đònlaga
Čàмага
Čùmaga
Zàtega
Èl'uga
Bèha
Sičàja
Šolàja
Bulàja
Veràja
Kuràja
Livàja
Habìbija
Kelécija
Tufèkčija
Kulùkčija
Mutàpčija
Mutàbžija
Tufègžija
Lagùmžija
Křmžija
Kòvčalija
Dèlija
Saràjlja
Misirlja
Serhàtlja
Šekérja

*Dvografemska slova ovdje su pisana jednografemskim znakom: dž → ž, lj → l', nj → ñ

Pirija
Ćumúrija
Lòboja
Čòja
Ćòja
Dràgoja
Còkoja
Vùkoja
Làndeka
Ivànika
Zelènika
Omèrika
Kùkrika
Mòtika
Bòjka
Pròtrka
Gùska
Šetka
Đuka
Juka
Ćorluka
Tuka
Lètuka
Mùjala
Pàla
Gàbela
Čùbèla
Ćùbèla
Mùjèla
Màstela
žemíla
Víla
Šòla
Trògrla
Gàgula
Bàkula
Hrèl'a

Šèkel'a
Gíl'a
Taràna
Kundàčina
Vùčina
Òvčina
Komàdina
Lebèdina
Krājina
Màlina
Čùlina
Bùl'ina
Čàrapina
Ćupina
Pètrina
Kvàsina
Prùsina
Brìstina
Mòstina
Brìstina
Arbùtina
Trùtina
Glàvina
Tikvina
Jakòvina
Àzina
Bàzina
Kòzina
Glamùzina
Màduna
Šaràvaña
Třboña
Lúgoña
žámoña
Pàpoña
Mandràpa
žòpa

Đòpa
Přpa
Šùbara
Pàcara
Tàndara
Lògara
Čampàra
Dùspara
Kàvara
Čàdra
Lèndra
Kùdra
Tèskera
Tìpura
Mišura
Kàtura
Kùstura
Čùtura
Tàvra
Čevra
Sòsa
Mùsa
Zlòpaša
Grèbeša
Grùbeša
Màsleša
Kùtleša
Rèpeša
Tìkveša
Jàkiša
Ròkša
Vùkša
Bòbeta
Bègeta
Màrgeta
Hàketa
Přleta

Bènetà
Štèta
Làžeta
Šàkota
Mlikota
Màrkota
Glàvota
Bàlta
Sòpta
Làsta
Gùta
Šùta
Kèlava
Pènavà
Šèva
Bùkva
Pèrva
Abàza
Alpéza
Elpéza
Hàmza
Mùnikoza
Bùnòza
Kèža
Kàniža
Gòlùža

B

Bèvāb
Kālēb

C

Rébac
Vrébac
Zúbac
Blàgajac

Pàlac
Bílac
Anadólac
Golémac
Glúmac
Talijánac
Dol'ánac
Križánac
Bašínac
Martínac
Cfnac
Katúnac
Jagáñac
Trebíñac
Nevesíñac
Cfñac
Stúpac
Šárac
Pazárac
Píperac
Crnògorac
Mèdugorac
Prìmorac
Prásac
Prùsac
Sùšac
Šùšac
Grbavac
Křbavac
Békavac
Bàlavac
Krvávac
Pívac
Gràbovac
Bùhovac
Bùkovac
Jèlovac

Hàsanovac
Bílinovac
Drinòvac
Třnovac
Kùnovac
Lìpovac
Šìpovac
Pòpovac
Cèrovac
Bòrovac
Zúrovac
Tásovac
Gòtovac
Dvízac
Zèc
Pètric
Làuc

Č

Bùhāč
Kòvāč
Òreč
Ràič
Ràjič
Jùrič
Mijoč
Màlkoč
Jèrkoč

Ć

Mihāc
Hřkāc
Bilāc
Màslāc
Dùlāc
Dřmāc

Bàràc	Präcié
Kòràc	Säcié
Bäbié	Kòvačié
Bäbié	Koväčié
Däbié	Nòvačié
žäbié	Bëcié
Mäbié	Bùrečié
Šäbié	Zëcié
Bëbié	Nezëčié
Lëbié	Jëličié
Halëbié	Ìličié
Čelëbié	Äničié
Rëbié	Zelëničié
Muhìbié	Rëpičié
Glìbié	Ändričié
Tämbié	Jüričié
Bóbié	Jüričié
Čóbié	Pävičié
Škóbié	Udòvičié
Kübié	Vlajčié
L'übié	Böjčié
Mäcié	Stöjčié
Plëcié	Jëlčié
Mëcié	Äncié
Vrícié	Dùmāncié
Dröcié	Gòrāncié
Gřcié	Vrāncié
Lücié	Rāvāncié
Múcié	Ìvāncié
Zúcié	Mārīncié
Àndačié	Drīncié
Břkl'ačié	L'übūncié
Kasūmačié	Barūncié
Kāračié	Rūmbočié
Sarāčié	Kòpčié
Drāčié	Tòpčié
Grāčié	Rùpčié

Gòmërcié
Gřcié
Mřcié
Čùrcié
Jùrcié
Vřcié
Lücié
Sücié
Tücié
Vücié
Gòstëvcié
Brácié
Bécié
Kädié
Alikädié
Derviškädié
Vládié
Vládié
Nënädié
Břnädié
Rádié
Brádié
Tádié
Tädié
Hažìabdié
Dëdié
Hàsandedié
Bijëdié
Mëdié
žìdié
Hasídié
Vìdié
Hažìhájdié
Bāndié
Kāndié
Māndié
Nuhefëndié

Mahmutefëndié
Pëndié
Hīndié
Gódié
Manìgodié
Kôrdié
Búdié
Abúdié
Gúdié
Kúdié
Púdié
Ráspudié
Turùdié
Šúdié
Ävdié
Čorbàžic
Gážic
Hàžic
Busulàžic
Akmàžic
Arpàžic
Kafëžic
Rëžic
žìžic
Vallžic
Salihāmižic
Čemìžic
Kapìžic
Kalājžic
Mùmžic
Dugànžic
Domànžic
Pānžic
Bostànžic
Kujùnžic
Höžic
Kàrahožic

Älihožic
Čòlakhožic
Smāilhožic
Hālilhožic
Zëjnilhožic
Sèlimhožic
Kòrñhožic
Òmerhožic
Samāržic
Pilāvžic
Ändié
Mfndié
Đòrđié
žáfié
Háfié
Mùstafié
Séfié
Kālfic
Àlikālfic
Fófié
Ágié
Mèhmedagié
Òrdagié
Ävdagié
Sālihagié
Jágié
Àlijagié
Älagié
Vëlagié
Hālilagié
Fāzlagié
Tòl'agié
Ibrāhimagié
Čërimagié
Hāsanagié
Èminagié
Múminagié

Sinanagié
Dàlipagié
Drágié
Kādragié
Òmeragié
Hāsagié
Māhmutagié
Rëzagié
Bégié
Cígié
Gígié
Čèngié
Đógic
Gògic
Rógic
Gřgic
Gřgic
Gúgic
Jàhié
Máhié
Spáhié
Spàhié
Bećirspàhié
Nuspañhié
Gráhié
Šàhié
Céhié
Kéhié
Méhié
Kréhié
Šéhié
Zalíhié
Míhié
Próhié
Glúhié
Núhié
Bájié

Čájié	Šákié	Màrkié
Skočájié	Măčkié	Břkié
Čájié	Hùmačkié	Břkié
žájié	Čékié	Čérkié
Fájié	Kěkié	Jérkié
Mahmutéehájié	Lékié	Pödbörkié
Kájié	Blékié	Jürkié
Bulájié	Mékié	Núrkié
Májié	Vékié	Hüşkié
Smájié	Zěkié	Blăškié
Pájié	Bikié	Drăškié
Spájié	Čikié	Čéškié
Rájié	Đikié	Kéškié
Jéjié	Likié	Miškié
Bléjié	Nikié	Plāvüşkié
Pléjié	Hùsikié	Žüşkié
Péjié	Ăjkié	Bükié
Bálijie	žájkié	žükié
İlijie	Smájkié	Đükié
Míjié	Stójkié	Jükié
Àndrijie	Mújkié	Júkié
Príjié	Sálkié	Kúkié
Kójié	Bilkié	Lükié
Stójié	Dülkié	Lükié
Östojié	Dánkié	Měšukié
Gújié	žánkié	Vúkié
Mújié	Vránkié	Zúkié
Müjié	Sénkié	Ălié
Băkié	Đínkié	Bălié
Gákié	Đónkié	Bálié
Jákié	Fránkié	Čálié
Lákié	Cökié	Vugdălié
Dlăkié	Čökié	Hažălié
Nákié	Hinokié	Gálié
Rákié	Tókié	Düğalié
Săkié	Vókié	Mihalié
Sákié	Järkié	Šukălié

Lălié	Čölié	Šöl'ie
Lálié	Dólié	Đřl'ie
Balălié	Gólié	Gřl'ie
Delălié	Nikolié	Vřl'ie
Málié	Smólié	Púl'ie
Cřnalié	Pólié	Drópul'ie
Pálié	Tólié	Súl'ie
Băralié	Sihirlie	Dòlamié
Pirălié	Přlié	Mámié
Šálié	Máslié	Rámié
Tálié	Žitòmislié	Ćemié
Krtălié	Güşlié	Démié
Célié	Běšlié	Měmié
Ćélié	Búlié	Jerěmié
Dèlié	Dúlié	Áhmié
Andèlié	Đúlié	Haćimié
Gélié	Čěhulié	Rahímié
Jèlié	Mikulié	Sikimié
Jélié	Lùlié	Selímié
Pélié	Mülié	Muslimié
Mušèlié	Súlié	Símié
Vélié	Túlié	Šímié
Zélié	Vúlié	Rómié
Òglié	Kulòglié	Tòmié
İlié	Ràvlié	Dúrmié
Bílié	Fàzlié	Ósmié
Čílié	Garàzlié	Mùmié
Mílié	Đózlié	Maksúmié
Sílié	Băl'ie	Čízmié
Šílié	Král'ie	Ănié
Naletilié	Săbl'ie	Ănié
Žilié	Gùbel'ie	Hănié
Saràjlié	Hùsel'ie	Ajànié
Ruščùklié	Píl'ie	Andrijànié
Diklié	Kól'ie	Bòjanié
Budimlié	Škól'ie	L'il'anié
Bólié	Šöl'ie	Smil'anié

Ràdmanié	Stàpié	Kàdrié	Dúrié	Gásié	Jùvišié
Grànié	Mùstapié	Zàdrié	Màndurié	Vlàšié	Nìkšié
Dùranié	Trípié	Àndrié	Đúrié	Másié	Bòkšié
Vrànié	Stípié	Lëndrié	Júrié	Pàšié	Bìokšié
Dùšanié	Drópié	Kùdrié	Kúrié	Rùstempašié	Vùkšié
Stànié	Tópié	Érié	Tipurié	Ràšié	Hámšié
Korjènié	Čúpié	Bérié	Túrié	Šàšié	Šèmšié
Pàlenié	Púpié	Ćérié	Čùturié	Tàšié	Šòšié
Kòhnié	Stùpié	Dérié	Zùrié	Bèšié	Šòšié
Krèčinié	Bàrié	Ždérié	Làvrié	Bèšié	Tòšié
Jèlinié	Kolòbarié	Đérié	Kévrié	Grèbešié	Bàtošié
Planìnié	Bàrbarié	Hérié	Sivrié	Grùbešié	Màršié
Jèrinié	Bràdarié	Lèrié	Lóvrié	Grùbješié	Mřšié
Hrìnié	Màndarié	Alèrié	Hásié	Kèšié	Bùšié
Glàvinié	Bàgarié	Šàmerié	Lásié	Màrkešié	Skòčibušié
Bónié	Pùharié	Périé	Krásié	Gàlešié	Glibušié
Zvónié	Suhàrié	Pèrié	Ćésié	Mèšié	Petričušié
Kràsnié	Kàrié	Zùhrié	Kvèšié	Bàrešié	Aličušié
Polùnlié	Čàkarié	Mírié	Màksié	Krèšié	Dúšié
Žúnié	Klárié	Pìrié	Àleksié	Krèšié	Kòrdušié
Jánié	Volàrié	Šírié	Ćósié	Tèšié	Gúšié
Fránié	Màrié	Nezìrié	Ćòsié	Màtešié	Vidàkušié
Pránié	Màrié	Bájrié	Kósié	Grùbišié	Kolàkušié
Vrànié	Katùnarié	Bèkrié	Nósié	Čìšié	Pèkušié
Tánié	Kòñarié	Émrié	Rósié	Čìšié	Zèkušié
Plòčkiñié	Sàrié	Ćórié	Gúsié	Ràdišié	Živkušié
Pínié	Bàsarié	Ćòrié	Húsié	Đíšié	Bilušié
Búcoñié	Šàrié	Tòdorié	Hùsié	Làkišié	Tòlušié
Mřkoñié	Šàrié	Bàjgorié	Júsié	Milišié	Kàrlušié
Sivoñié	Kòšarié	Kórié	Músié	Mřšié	Grļušié
Křnié	Baketàrié	Mórié	Mùsié	Đumišié	Múšié
Přnié	Suvàrié	Zórié	Bàšié	Bàrišié	Bànušié
Húnié	Kòzarié	Vàtrié	Àlibašié	Pèrišié	Cvitànušié
Šúnié	Žàrié	Búrié	Àrambašié	Jùrišié	Malekìnušié
Kápié	Gábrié	Bùrié	Òmbašié	Šìšié	Frànušié
Èrkapié	Dóbrlié	Lùburié	Òmerbašié	Šìšié	Pìnušié
Pàpié	Póbrié	Ćúrié	Sùbašié	Prèvišié	Pùšié

Púšić	Titić	Kápčević	Bajraktarević	Jusufbegović	Sálković
Logarušić	Kurtić	Šarčević	Bëćirević	Alibegović	Anković
Màrušić	Nëvistić	Oručević	Kardášević	Mùslibegović	Bránković
Pètrušić	Kostić	Vlajićević	Matijášević	Alajbegović	Vránković
Sušić	Hfstić	Dragićević	Begotášević	Mùstajbegović	Stánković
Sušić	Rústić	Milićević	Ivaníšević	Hàsanbegović	Ivánković
Šušić	Gútić	İvićević	Milòšević	Čejvanbegović	İvánković
Kàtušić	Šutić	Bišćević	Blážević	Rizvanbegović	Milinković
Batić	Žutić	Đorđević	Kněžević	Husëinbegović	Vráńković
Ćatić	Núić	Đurđević	Spužević	Jášarbegović	Márković
Fatić	Havić	Pájević	İvić	Dërvišbegović	Žárković
Hatić	Jèlavić	Brájević	Đivić	Dautbegović	Břković
Katić	Milavić	Matíjević	Pívić	Màhmutbegović	Jérković
Pilatić	Slávić	Vukojević	Pókvić	Jügović	Pérković
Zlātić	Dobròslavić	Márojević	Bükvić	Šehović	Mírković
Matić	Pènavić	Vüjević	Bâbović	Sálihović	Bórković
Karamatić	Pávić	Mihál'ević	Hebíbović	Mesíhović	Ćúrković
Bratić	Kravić	Rál'ević	Šećíbović	Núhović	Júrković
Létić	Savić	Král'ević	Gölübović	Jóvić	Júrković
Bàletić	Savić	Dübl'ević	L'übović	Tàbaković	Núrković
Miletić	Kàtavić	Metíl'ević	Zübović	Tùcaković	Túrković
Vùletić	Lúcević	Ból'ević	Lúcović	Đaković	Hùsković
Čipetić	Kováčević	Drl'ević	Čóvić	Čòlaković	Šášković
Mišetić	Kéčević	Grl'ević	Òbradović	Kòlaković	Slíšković
Sòftić	Zéčević	Gâšl'ević	Milòradović	Jàmaković	Pišković
Mùftić	Avdićević	Búl'ević	Mèhmedović	Bàraković	Bòšković
Déjtić	Dragićević	Žul'èvić	Karamèhmedović	Bráković	Bilušković
Ántić	Vujíćević	Jäkövl'ević	Hámidović	Mòdraković	Šušković
Šántić	Milíćević	Cärević	Rášidović	Dùraković	Màtković
Lèvëntić	Pavlićević	Hàjdarević	Vídović	Nováković	Ràtković
Bùntić	Hrnićević	Serdárević	Vídović	Vicković	Pètković
Čotić	Petrićević	Dizdarević	Âžović	Trífković	Cvítković
Zèkotić	Juríćević	Volárević	Rêžović	Čòhković	Čùčuković
Màrkotić	Antíćević	Pol'árević	Jùsufović	Rájković	Àrtuković
Vùkotić	İvânčević	Mlīnārević	Dragòvić	Brájković	Vùković
Màrtić	Ivânčević	Jášarević	Bëgović	Stójković	Pávković
Křtić	Sóčević	Tătarević	Mùradbegović	Sádiković	İvković

Dîvković	Šabanović
Živković	Maćanović
Pađalović	Ramadanović
Hakalović	Aganović
Malović	Beganović
Ćemalović	Ajanović
Tođalović	Marijanović
Smajlović	Damjanović
Alilović	Stojanović
Halilović	Marjanović
Željović	Mujanović
Đelilović	Mujkanović
Milović	Vukanović
Gavrilović	Zukanović
Tanasilović	Malanović
Sušilović	Milanović
Smajlović	Bol'anović
Čolović	Ömanović
Karlović	Ösmanović
Orlović	Hažidsmanović
Pavlović	Sinanović
Pavlović	Damjanović
Bakamović	Stjepanović
Islamović	Stipanović
Imamović	Jaranović
Bajramović	Peranović
Ibrahimović	Duranović
Selimović	Gavranić
Hažiselimović	Hasanović
Muselimić	Mulahasanović
Čerimović	Tanović
Šimović	Kapetanović
Zajmović	Cvitanović
Dujmović	Hrustanović
Kasumović	Glavanović
Nović	Pehlivanović
Bandović	Jovanović

Milovanović
Rizvanović
Križanović
Benović
Ėglenović
Koml'enović
Nevenović
Salčinović
Kostadinović
Žinović
Huseinović
Šahinović
Krajinović
Lujinović
Vujinović
Šalinović
Čulinović
Pavlinović
Fazlinović
Ėminović
Muminović
Marinović
Kaurinović
Mušinović
Martinović
Augustinović
Azinović
Mujezinović
Jozinović
Vujnović
Madunović
Jogunović
Šimunović
Antunović
Uzunović
Övnović
Arapović

Kasapović
Filipović
Pilipović
Josipović
Popović
Daupović
Jusupović
Serdarović
Srebrović
Hadrović
Dilberović
Berberović
žaferović
Seferović
Beglerović
Ömerović
Hažimerović
Šaćirović
Bećirović
Tahirović
Zahirović
Jakirović
Demirović
Beširović
Zvirović
Hajrović
Majstorović
Petrović
Mitrović
Meštrović
Tamburović
Čučurović
Šučurović
Gafurović
Büturović
Vukasović
Đurasović

İsović
Kosović
Husović
Čatović
Mijatović
Buratović
Muratović
Teletović
Ahmetović
Sabitović
Žilitović
Kürtović
Čustović
Muštović
Arnautović
Mahmutović
Glavović
Mravović
Kajtazović
Kavazović
Elezović
Knezović
Hafizović
Idrizović
Grizović
Vajzović
Junuzović
Hrvic
Ruvic
Rizvic
Gazic
Pejazic
Kazic
Razic
Kazazic
Kalezic
Mezic

Nezic
Pezić
Rezić
Krezić
Fejzić
Hamzić
Jozic
Kozic
Rozic
Terzić
Mamuzić
Puzić
Dražić
Kezić
Knezić
Nizić
Bozić
Nozić
Banozić
Spuzić
Ruzić
Druzić
D
Öbad
Kömäd
Kündid
Biserövid
E
Bence
Pfće
Puce
Tuce
Dräče
Söče

Šúde
Gáže
Gíje
Blágoje
Vúkoje
Čále
Fále
Gále
Tále
Đóle
Póle
Tóle
Gfle
Kútle
Búle
Čúle
Túle
Vúle
Lól'e
Lól'e
Záne
Šáne
Šúne
Ráše
Šáše
Níkše
Šóše
Křše
Góste
Ćúže

G

Milidrāg
Kàrabeg
Èrceg
Hèrceg

Šil'eg
Dòdig
Jũg

H

Piñũh

I

Batacēli
Baticēli

K

Tàbak
Bèribak
Tùcak
Vidáčak
Opáčak
Čučāk
Mēdāk
Ōdāk
Bàžak
Sàžak
Vùcijāk
Mùjak
Fàlak
Japàlak
Sēlāk
Īlāk
Čòlak
Čòlāk
Kòlak
Lùlāk
Prál'ak
L'él'ak
Mil'āk

Rāml'āk
Vrdòl'āk
Pòl'āk
Čúl'ak
Sēnāk
Hřnāk
Bòšnāk
Rāvñāk
Trāvñāk
Livñāk
Dùvñāk
Drèžñāk
Pápak
Rěpāk
Bàrak
Ūgarak
Jārāk
Jàsak
Īsāk
Kuprèšāk
Kladùšāk
Mañúšak
Súšak
Šúšak
Pátak
Nàmetak
Bàltak
Kàltak
Nòvāk
Zóvak
Bèbek
Tùfek
Đèrek
Paràžik
Ūložnik
Ćuk
Šćuk

Àjdūk
Hajdūk
Bijūk
Čaluk
Bègluk
Ćutuk
Vúk
Bàzuk

L

Bilāl
Ćemāl
Mürsel
Hābul
Pĩntul
Mázul
Kôžul

L'

Škòbāl'
Rādāl'
Mĩhāl'
Mřvāl'
Křndel'
Přndel'
Gùdel'
Šumel'
Kàvel'
Kèvel'
Mřvel'
Grizel'
Gržel'
Pèhil'
Pètril'
Jùril'
Kùril'

Vāsīl'
Gàzil'
Šāgol'
Kùkol'
Tòl'
Šćukūl'
Ībrūl'
Žūl'

M

Bèhram
Vèrem
Bèhrem
Zèrem
Bũdim
Tēmim
Ròtim
Kàrdum
Đugum
Šitum

N

Baràban
Bòban
Màcan
Vican
Vřcan
Bògdan
Arfàžan
Memìžan
Mèržan
Arfàđan
Dràgan
Butigan
Dògān
Mřgan

Kàjan
Mùjān
Màkan
Bèkan
Kàlkan
Bòkan
Břkan
Đùkan
Fālān
Bilan
Zàklān
žòlān
Kàplan
žèvlān
Pál'an
Bèl'an
Smòl'an
Bũl'ān
Karàman
Đulīman
Kòrkman
Hažòmān
Koròman
Ōrman
Kòrman
Šuman
Küzman
Lèpan
Pèran
Topòran
Dùrān
Gāvřān
Mùšan
Gàštan
Glāvan
Báčvan
Pèrvān

Boròzan
Gvòzden
Bèhmen
Špùren
Šàin
Garàbin
Prkàčìn
Sàlčìn
Vukàdin
Alàdin
Mèdin
Čajdin
Sòldìn
Šajin
Malèkin
Kèskin
Miskìn
Jèlin
Sòlin
Musùlin
Kl'účanin
Kúl'anin
Spúžanin
Čapìn
Kàurin
Jàzvìn
Pàžin
Súton
Bèncùn
Tòsun

O

Grábo
Đébo
Lébo
Grébo

Ćibo
Glíbo
Tíbo
Žámbo
Škróbo
Péco
Klíco
Péjdo
Šáldo
Sóldo
Léndo
Hóndo
Ćúrdo
Šúdo
Mán'žo
Hón'žo
Mér'žo
Hónđo
Đódo
Bágo
Špágo
Mán'go
Šégo
Végo
Rógo
Vláho
Gráho
Ského
Krého
Próho
Žájo
Klájjo
Pájjo
Skéjo
Ráko
Vicko
Vüčko

Žéko
Léko
Bléko
Péko
Zéko
Žíko
Brájko
Bùzāl'ko
Zél'ko
Míl'ko
Búl'ko
Ìvanko
Črvénko
Đónko
Dóko
Skóko
Pérko
Ffko
Sírko
Gòvörko
Núrko
Lésko
Plósko
Dráško
Ćéško
Kéško
Bíško
Slíško
Kúko
Šúko
Zóvko
Búbalo
Trčalo
Nógalo
Bájalo
Mújalo
Häkalo

Brèkalo
Přskalo
Ménalo
Čépalo
Àralo
Šegétalo
Pištalo
Šútalo
Ćúvalo
Gélo
Šélo
žóklo
Boškàilo
Čàbrilo
Đólo
Gólo
Tólo
Tórlo
Máslo
Kótlo
Sábl'o
Bél'o
Gíl'o
Škól'o
Lól'o
Ról'o
Dfl'o
Túl'o
Čámo
Šl'ámo
Klémo
Húmo
L'úmo
Đélmo
Béno
žíno
žòno

Déño
Réño
Šúño
žápo
Đápo
Čépo
Klépo
Grépo
Škámipo
Pópo
Křpo
Kóšpo
Púpo
Zádro
Héro
Šéro
Šáfro
Gágro
Škégro
Čékro
Bóro
Škóro
Móro
Čvóro
Kóštro
Dúro
Návro
Táso
Krésó
Kóso
Róso
Krěšo
Čáto
Sláto
Léto
Bájto
žálto

Đálto
Bóto
Hřsto
Křísto
Čávo
Ćávo
Šévo
Káhvo
Šl'ívo
Nóvo
Rízvo
Kézo
Rézo
Péjzo
Lózo
Jázo

P

Àrap
Mùtāp
Hüsrep
Zùlup
Násup

R

Bòbār
Pùcār
Òpančār
Lònčār
Velèdar
Mèdār
Hàjdar
Alèndār
Čohòdār
Sèrdār
Pùdār

Sùdār
 Dìzdār
 Bàždār
 Māžār
 Hānžār
 Vègar
 Pèhar
 Hubijār
 Bahtijār
 Àčkar
 Bakālār
 Zdīlār
 Kōlār
 Vōlār
 Kapūlār
 Katūnār
 Šušnār
 Gāšpar
 Stūpār
 Ārār
 Sēsar
 Tātar
 Falētār
 Rešetār
 Mītar
 Sītār
 Čavar
 Brizār
 Čīber
 Kāmbēr
 Čānber
 Deprānder
 Bēnder
 Skēnder
 Volōder
 Kulūder
 Pōzder

Nēfer
 Sēfer
 Bēšker
 Dūsper
 Mēter
 Bēzer
 Pēzer
 Bānbir
 Bārbir
 Āhmīr
 Būdimīr
 Būkmīr
 Vūkmīr
 Čēsīr
 Mīsīr
 Kōsīr
 Bīrbor
 Žūgor
 Dūmpor
 Šātor
 Škūtor
 Ležēbur
 Tāmbur
 Žūbur
 Hūjdur
 Bāndūr
 Žūmhūr
 Lōjpur
 Žāltur

S

L'ūbas
 Prālas
 Mīlas
 Mīlās
 Tōmas

Māras
 Bōras
 Đūras
 Rāos
 Bēus

Š

Kīkāš
 Kopilāš
 Mētlāš
 Brēl'āš
 Čuktērāš
 Kmētāš
 Bēktāš
 Glāvāš
 Gīrbeš
 Mēndeš
 Rūdeš
 Tērkeš
 Vrāneš
 Ēreš
 Tikveš
 Čāliš
 Tūtiš
 Rādoš
 Biloš
 Miloš
 Gōloš
 Sīvoš

T

Rādat
 Žēmāt
 Kōlovrāt
 Mūrvat
 Hēlbet

Domāzet
 Mēzet
 Simit
 Mēzit
 Kūrt
 Arnāut
 Bōgut
 Būlut
 Škōrput

V

Pilāv
 Čulāv
 Līmōv
 Mānōv

Z

Ābāz
 Jarāmaz
 Kājtaz
 Čēcéz
 Čērkez
 Ēlez
 Sēmiz
 Īdriz
 Fērīz
 Pērvīz
 Ōroz
 Karāduz
 Bēuz

Ž

Rāgūž

A

Àbāz 214, 216* (M)**

Abāza 148 (M)

Abùdić 148 (M)

Àčkar 148 (M)

Âdžović 148 (M)

Àganović 148 (M)

Ágić 148, 181, 192 (M)

Àhmetović 148, 174, 194, 203 (M)

Áhmić 148 (M)

Àhmīr 148 (M)

Ajānić 9, 10, 148, 224 (M)

Ajánović 233 (M)

Àjdūk 148 (H)

Àjkić 211 (M)

Akmādža 48 (H)

Akmādžić 64, 74, 148 (H)

Alādīn 205, 233 (M)

Àlagić 148 (M)

Àlājbegović 148, 233 (M)

Àleksić 144 (S)

Alèndār 9, 43, 148 (M)

Alèrić 52, 53, 74 (H)

Àlibašić 174, 187 (M)

Àlibegović 233, 265 (M)

Àlić 148, 160, 167, 174, 258 (M)

Àlićušić 148 (M)

Àlihodžić 148 (M)

Àlijagić 9 (M)

Àlikadić 148 (M)

Àlikalfić 148 (M)

Alílović 3, 9, 20, 36, 41, 42, 47, 48, 50, 52, 54, 56, 57, 58, 71, 118, 136, 147, 148, 151 (H)

Alpéza 116, 120, 147, 148, 151, 152 (H)

Anadólac 43 (M)

Ânčić 72 (H)

Àndačić 1, 21, 24, 47, 137, 148, 154 (H)

Àndričić 214, 220, 231, 235, 236 (H)

Àndrić 9, 147, 174, 182, 268, 272 (H)

Andrijànić 147, 236 (H)

Àndrijić 148 (H)

Andèlić 44, 147, 148, 174, 210, 220, 226, 229, 232, 268, 272 (H)

Àndić 161 (S)

Àničić 146, 147, 148, 152, 156, 158, 159, 160, 162, 164, 174 (H)

* Brojem se označava naselje u kojem žive nositelji prezimena. (Vidi kartu i Rječnik ekonima.)

** Simbolima se označava narodnost nositelja prezimena (H = Hrvat, M = Musliman, S = Srbin).

Ânić 41, 42, 43, 58, 136, 147, 148 (H)
Ănić 231, 234 (H)
Ânković 1 (H)
Antíchević 147 (H)
Ăntić 66, 147, 174 (H)
Ăntūnović 48, 66, 148, 174, 192, 195, 227 (H)
Āralo 21, 146, 148 (H)
Ārambašić 74 (H)
Ārap 148 (M)
Ārapović 1, 3, 9, 12, 42, 43, 87, 122, 144, 146, 147, 148, 151, 174 (H)
Ārār 1, 11 (H)
Arbūtina 226 (S)
Arfādžan 173, 208 (M)
Arfādan 179 (M)
Arnaut 43, 185 (M)
Arnautović 9, 43 (M)
Arpādžić 148 (M)
Ārtuković 58, 66 (H)
Augustínović 219, 233 (H)
Āvdagić 148 (M)
Avdíchević 174 (M)
Āvdīć 148, 174, 187, 223, 233 (M)
Āzina 231 (M)
Āzinović 174 (M); 233 (S)

B

Bábić 174 (M)
Bābić 4, 10, 41, 48, 58, 147, 148, 227, 228, 230, 231, 233 (H)
Bābović 9, 174 (M)
Báčvan 226 (M)
Bādžak 148 (M)
Bàgara 216, 223, 236 (H)
Bàgarić 146, 147, 227 (H)

Bágo 72, 81, 87, 174 (H)
Bahtījār 148 (M)
Bājalo 9, 43, 226 (S)
Bājgorić 9, 148 (M)
Bájić 9 (H); 174 (M)
Bajraktárević 174 (M)
Bājramović 3, 148, 181, 189 (M)
Bajrektárević 174, 252 (M)
Bájrić 148, 174, 199, 206, 226 (M)
Bájto 60 (H)
Bakālār 8, 9 (H)
Bákamović 148 (M)
Baketàrić 148, 226, 227, 233, 255 (H)
Bàkić 174 (H)
Bākula 87, 92, 93, 94 (H)
Balàlić 148 (M)
Bālavac 174 (M)
Bàletić 148, 156 (H)
Bálić 10, 148, 151 (H); 166, 167 (M)
Bàlić 148, 174, 181, 195, 203, 207, 233, 239 (M)
Bàlijijć 148 (M)
Bàlta 227 (H); 148 (M)
Bàljijć 174 (M)
Bànbīr 14 (H)
Bándić 69, 70, 72, 74, 137 (H)
Bàndūr 36, 39, 40, 41, 48, 57 (H)
Banòvić 270 (H)
Bànožić 100, 102, 118, 148, 152 (H)
Bànušić 205, 216, 217, 222 (H)
Baràban 223, 225, 226 (H)
Bārāc 24, 32, 56, 116, 119, 120, 121, 122, 148 (H)
Bàrak 258 (M)
Bàraković 9, 258 (M)
Bàralić 233 (M)

Bàrbarić 14, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 42, 43, 58, 66, 144, 147, 148, 158, 174, 180, 206, 237 (H)
Bàrbor 1, 51, 52 (H)
Bàrešić 231, 237 (H)
Bárić 9, 14, 77, 174 (H)
Bàrišić 36, 42, 43, 48, 60, 74, 91, 113, 159, 202, 216, 223, 231, 239, 241 (H)
Barùnčić 244 (H)
Bàsarić 9, 148 (M)
Bāšić 43, 47, 94, 95 (H); 9, 148, 174, 242 (M)
Bašīnac 224 (M)
Batacēli 265 (H)
Baticēli 270 (H)
Baticēli-Talijānac 270 (H)
Bátīć 4 (H)
Bàtlak 148 (M)
Bàtošić 174 (H)
Bāzina 78, 97, 100, 102, 113, 148, 150, 224, 233 (H)
Bāždār 174 (M)
Bèbek 1, 42, 48, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 148 (H)
Bébić 54 (H)
Bèčić 160 (M)
Bèca 9 (M)
Béčić 148, 165, 168 (M)
Bèćirević 9, 174 (M)
Bèćirović 9, 43, 148, 202, 203, 204, 206 (M)
Bećirspāhić 231, 233 (M)
Bèganović 148, 223, 233 (M)
Bègeta 148 (M)
Bégić 39, 50, 94, 96, 139, 146, 147, 148, 212, (H); 9, 174, 177, 179, 233 (M)

Bèglerović 9, 148, 160, 166, 169 (M)
Bègluk 174 (M)
Bègović 43, 148, 173, 174, 175 (M)
Begtášević 174 (M)
Bèha 174 (M)
Bèhmen 148 (M)
Bèhram 148 (M)
Bèhrem 174, 175 (M)
Békavac 174 (M)
Bèkrić 174, 203 (M)
Bèktāš 174, 223, 224, 233 (M)
Bektášević 148 (M)
Bèljan 174 (H)
Béljo 24, 147, 148, 152, 213, 214, 218, 219, 220, 232, 233, 234 (H)
Bènca 160 (M)
Bènce 148 (M)
Bèncūn 32, 148, 151 (H)
Bènder 9 (H)
Bèneta 148 (H)
Béno 11 (H)
Bènović 78 (H)
Bèrberović 226 (M)
Bèribak 174 (M)
Bérić 212, 229, 234 (M)
Béšić 166, 174 (M)
Bèšić 148, 205, 233 (M)
Bèširović 43 (M)
Bèšker 220, 224, 226, 227, 233, 255 (H)
Bèšlīć 85, 92, 93, 148 (H)
Bèus 61 (H)
Bèuz 14 (H)
Bèvāb 196, 202, 203, 207 (M)
Bèvānda 13, 14, 16, 18, 24, 25, 29, 132, 136, 141, 144, 146, 148, 151, 152, 154, 158, 159, 210, 212, 229 (H)

Bèzer 1, 38, 41, 48, 49 (H)
Bijavica 29, 148 (M)
Bijedić 9 (M)
Bijūk 43 (H)
Bikić 66 (H)
Bilac 147 (H)
Bilāc 121 (H)
Bilāl 43 (M)
Bilan 148 (H)
Bilić 23, 36, 39, 41, 42, 43, 48, 50, 52, 71, 148, 151, 174, 195, 210, 216, 219, 220, 229, 248, 256 (H); 43, 258 (M)
Bilinovac 118 (H)
Bilkić 174 (M)
Biloš 9, 70, 174, 181, 182, 188, 233 (H)
Bilušić 145 (H)
Bilušković 198 (H)
Biokšić 147, 148 (H)
Biseròvid 174 (M)
Bišćević 148 (M)
Bišić 174 (M)
Biško 39, 41, 42, 58, 78, 81 (H)
Blàgajac 148 (M)
Blàgoje 9 (S)
Blàškić 66 (H)
Blàžević 41, 43, 48, 144, 146, 147, 148, 151, 179, 187, 256 (H)
Bléjić 239 (M)
Blékić 74, 77 (H)
Bléko 129, 130 (H)
Bòban 41, 42, 43, 77, 78, 94, 146, 148, 151 (H)
Bòbār 233, 243 (M)
Bòbeta 148 (M)
Bóbić 165 (M)
Bògdan 4, 9, 113, 135, 136, 148, 152 (H)

Bògut 78, 93, 147, 148 (H)
Bòjanić 155 (S)
Bòjčić 18, 148 (H)
Bòjka 42, 43, 44, 58, 60 (H)
Bòkan 10 (H)
Bòkšić 47, 135, 137, 148 (H)
Bólić 10 (H)
Bòljanović 9 (S)
Bóljević 9 (M)
Bòndža 113 (H)
Bónić 9, 89 (H)
Bòras 36, 40, 41, 43, 47, 49, 55, 56, 57, 58, 66, 67, 87, 117, 148, 152 (H)
Bórković 9 (S)
Bóro 222 (S)
Bòrovac 8, 9 (H)
Boròzan 160 (S)
Bostàndžić 9 (M)
Boškàilo 9, 148 (M)
Bòšković 2, 3, 9, 10, 43, 137, 146, 147, 148, 151 (H)
Bòšnjāk 9, 36, 41, 42, 43, 44, 48, 52, 67, 70, 78, 79, 87, 88, 89, 106, 107, 124, 126, 131, 132, 134, 137, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 156, 158, 159, 174, 180, 196, 204, 210, 213, 214, 215, 216, 217, 219, 221, 227, 230, 231, 232, 233, 234 (H)
Bóto 41, 42, 43 (H)
Bóžić 10, 14, 71, 140, 146, 147, 148, 174, 265, 272 (H); 9 (M)
Brácić 68, 71 (H)
Bràdarić 88 (H)
Brádić 148, 174, 210, 214, 229, 233, 236, 243 (H)
Bràdvica 1, 9, 25, 43, 60, 148 (H)

Brájević 148 (M)
Brájko 237 (H)
Brájković 1, 4, 7, 8, 10, 36, 147, 148, 182 (H); 174, 179 (M)
Bráković 10 (H)
Bránković 148 (M)
Brátić 9, 196 (S)
Břbor 42, 43, 58 (H)
Brèkalo 100, 101, 102, 104, 152, 171, 181, 230, 233 (H); 148 (M)
Brèljāš 198 (H)
Bristina 174, 216, 220 (M)
Brizār 206, 210, 228, 231, 232, 233 (H)
Břkan 148 (M)
Břkić 240 (H); 148 (M)
Břkić 9, 13, 14, 16, 21, 27, 36, 37, 42, 46, 47, 54, 62, 66, 67, 116, 138, 141, 146, 147, 148, 174, 181, 214, 222, 223, 224, 226, 227, 229, 241, 255 (H); 232, 233 (M)
Břkljača 148 (H)
Břkljačić 9, 34 (S)
Břković 214, 216, 221 (H)
Břnādić 77 (H)
Břstina 9 (S)
Břzica 69, 71 (H)
Búbalo 1, 4, 8, 9, 10, 11, 19, 20, 33, 39, 40, 121, 148, 151 (H)
Búconjić 74 (H)
Búdić 84 (H); 233 (M)
Būdīm 148, 203, 240, 241, 233 (H); 174, 182 (M)
Būdimīr 80, 82, 83, 85, 179, 180, 227, 231, 233 (H)
Budīmlić 135 (H)
Bùhāč 135, 147, 148, 152 (H)
Bùhovac 1, 146, 147, 148, 151 (H)

Būkić 72 (H)
Būkmīr 8, 60, 61, 148 (H)
Bùkovac 11, 12, 42, 148 (H); 43 (M)
Bùkva 174 (M)
Bùkvić 208, 233 (M); 9 (S)
Bulāja 214 (H)
Bulájić 9 (H)
Búle 3, 4, 7, 8, 9, 33, 36, (H)
Búlić 18, 25, 27, 33, 58, 65, 147, 199 (H); 234 (M)
Bùlut 9 (H)
Bùljān 9, 24, 148, (H)
Búljević 148 (M)
Bùljina 147 (H); 174, 182 (M)
Bùljko 146, 148 (M)
Bùnōza 47, 57, 72 (H)
Būntić 3, 4, 8, 10, 12, 13, 14, 22, 27, 30, 34, 36, 46, 89, 146, 147, 152 (H)
Bùratović 233 (H)
Bùrečić 225, 226, 233 (H)
Búrić 216, 228 (H); 9, 148, 174, 233, 239 (M)
Bùrić 17 (H)
Burūdžija 182 (M)
Busulādžić 9 (M)
Būšić 79, 89, 147, 148 (H)
Butigan 2, 9 (H)
Büturović 43, 148, 174 (M)
Bùzāljo 9 (M)
Bùzuk 272 (H)

C

Càrević 174 (H)
Célic 113, 148 (H)
Cèrnica 265 (M)

Čerovac 151 (H)
Čigić 9, 57, 108, 148, 161 (H)
Čipetić 272 (H)
Čoikić 174 (M)
Čokoja 174, 193, 234, 243, 263, 270 (M)
Črnac 103, 105, 107, 108 (H)
Črñalić 148 (M)
Črnògorac 77, 78, 81, 87 (H)
Črñjac 11, 36, 104, 148, 151, 156, 158, 174, 232, 240 (H)
Črvenko 147 (S)
Čvitanović 1, 9, 15, 21, 28, 118, 146, 147, 148, 224 (H)
Čvitànušić 174 (H)
Čvìtković 138, 148, 150, 151, 152, 153, 174, 179 (H)

Č

Čabrilo 9 (S)
Čadra 148 (M)
Čajdin 148, 233 (M)
Čajić 174 (M)
Čakarić 273 (H)
Čale 48, 77, 151, 159 (H)
Čalić 222, 233 (H)
Čaluk 174 (H)
Čamaga 174 (M)
Čamber 82, 85 (H)
Čamo 9, 148 (M)
Čampàra 148 (M)
Čarapina 15, 28, 46, 147, 148, 152, 161, 162, 164, 165 (H)
Čavo 233 (M)
Čekić 148 (M)
Čékro 9 (M)
Čelèbić 148 (M)

Čengić 148 (M)
Čepalo 226 (M)
Čépo 10, 72, 74, 148 (H)
Čerkez 9, 36, 110, 117, 119, 129, 130, 134, 137, 147, 148, 265, 272 (H)
Čěvra 148 (M)
Čiča 206, 207 (M)
Čilić 8, 9, 32, 148 (H); 173, 174, 179, 181 (M)
Čizmić 148 (M)
Čobić 181 (M)
Čohòdār 258 (M)
Čoja 174 (H)
Čoikić 148 (M)
Čòlak 11, 36, 47, 67, 111, 113, 116, 117, 120, 148, 151 (H)
Čòlāk 231, 233, 243, 256 (M)
Čòlakhodžić 148 (M)
Čòlaković 2, 5, 9, 174 (M)
Čólić 9, 178, 226 (H); 9, 12, 43, 45, 148, 181, 189, 224, 233 (M)
Čólović 160 (S)
Čorbàdžić 205, 223, 233, 240 (M)
Čòtić 38, 41, 52 (H)
Čóvić 136, 137, 146, 147, 148, 151, 152, 250 (H)
Čùbēla 125, 126, 127, 129, 130, 134, 180 (H)
Čùčāk 148 (M)
Čùčuković 9 (M)
Čúle 139, 146, 147, 148 (H)
Čùlina 74, 148 (H)
Čùlinović 174, 165 (M)
Čúljak 2, 3, 9, 58, 60, 62, 66, 71, 74, 78, 92, 93, 109, 127, 131, 137, 147, 148, 151, 152, 155, 158, 170, 174, 180, 213, 219, 220, 231 (H)

Čumaga 174 (M)
Čùpić 214 (H)
Čùstović 148, 206 (M)
Čùtura 79, 92, 93, 146, 148 (H)
Čùturić 93 (H)
Čúvalo 25, 57 (H)
Čvóro 160, 161 (S)

Ć

Ćajić 174 (M)
Ćališ 210, 219, 220, 226, 229, 231, 233 (H)
Ćapin 240 (H)
Ćatić 148, 174, 179, 223, 233 (M)
Ćáto 9 (M)
Ćatović 148 (M)
Ćavar 11, 23, 25, 28, 33, 34, 44, 108, 125, 127, 132, 133, 147, 148, 151, 153, 154, 174, 178, 179, 180, 206, 214, 233 (H)
Ćávo 208 (M)
Ćećez 174 (M)
Ćehić 233 (M)
Ćehulić 233 (H)
Ćejvānbegović 148 (M)
Ćelić 256 (H)
Ćemāl 148 (M)
Ćemálović 148 (M)
Ćemić 174 (M)
Ćemìdžić 233 (M)
Ćeric 9, 43 (M)
Ćerimagić 9 (M)
Ćerimović 43 (M)
Ćerkić 148 (M)
Ćesić 94, 96, 148 (H)
Ćēsīr 148, 174 (M)
Ćeškić 120, 121 (H)

Ćěško 9, 43 (M)
Ćěthoda 148 (M)
Ćiber 9, 148 (M); 9 (S)
Ćibo 174 (M)
Ćikić 233 (H)
Ćišić 148, 174 (M)
Ćišić 148 (M)
Ćòhković 263 (M)
Ćòja 174 (H)
Ćòrda 148, 174 (M)
Ćóric 1, 8, 9, 13, 15, 16, 20, 23, 24, 27, 30, 33, 41, 42, 44, 46, 81, 85, 87, 106, 108, 128, 132, 134, 135, 136, 137, 144, 151, 152, 156, 158, 159, 174, 178, 215 (H); 9, 148 (M)
Ćòric 141, 142, 146, 147, 148, 160 (H)
Ćòrlūka 69, 72, 77, 116 (H)
Ćósić 174, 184, 250, 270 (M)
Ćòsić 116, 118, 129, 130, 147, 148 (H)
Čùbēla 148, 151, 152, 159 (H)
Čùcurović 168, 169 (M)
Čùk 95, 100, 101, 102, 148, 221, 226 (H); 1, 174 (S)
Čuktèrāš 9 (S)
Čùlāv 226 (M)
Čumúrija 148 (M)
Čùpina 148 (M)
Čùrčić 219, 226, 231, 233 (H)
Čúrdo 89, 207 (H)
Čúrić 174, 210, 229, 231, 233 (H); 148 (M)
Čúrković 148, 158 (H)
Čùtuk 62, 66, 71 (H)
Čúže 39, 40, 41, 42, 48, 49, 127, 129, 131, 136, 147, 148, 158, 180 (H)

Ćúžić 22, 39, 41, 48, 110, 120, 129, 148 (H)

D

Dábić 188 (S)
Dàguda 233 (M)
Dàlipagić 43 (M)
Dàmjanović 9, 136, 137, 148 (H)
Dàmnjanović 151 (H)
Dánkić 27, 148 (H)
Dàupović 43 (M)
Dàutbegović 174, 203, 205, 206, 233 (M)
Dèdić 48, 52, 70, 74, 231 (H); 9, 148, 174, 187 (M)
Dèjtić 167 (M)
Delàlić 43, 174, 233 (M)
Dèlić 138, 143, 146, 147, 148 (H); 167, 168, 214, 215, 216, 252, 270 (M); 9, 43 (S)
Dèlija 181 (M)
Delínac 272 (H)
Démić 148 (M)
Dèmirović 148, 174, 202, 207, 270 (M)
Dénjo 148 (M)
Deprànder 2, 9 (H)
Dérić 43 (M)
Dèrvišbegović 174, 205 (M)
Derviškadić 148 (M)
Dìklić 233 (H)
Dìlberović 148 (M)
Dìvić 150 (H)
Dìvković 9, 147 (H)
Dìzdār 9, 148 (M)
Dizdàrević 43, 58, 148, 174 (M)
Dlākić 174 (M)

Dóbrić 233 (H)
Dobròslavić 151 (H)
Dòdig 4, 8, 9, 13, 17, 32, 38, 39, 41, 42, 48, 49, 51, 52, 53, 147, 148, 217 (H)
Dóko 9, 10, 30, 148, 174 (H); 174 (M)
Dòlamić 148 (H)
Dólić 148, 160, 231, 233 (H)
Doljánac 245 (H)
Domàndžić 66 (H)
Domàzet 122 (H)
Dráče 148 (M)
Drāčić 148 (M)
Dràgan 38 (H)
Dragičević 7, 31, 34 (H)
Drágić 231 (H)
Dràgićević 2, 3, 8, 9, 34, 36, 148, 151 (H)
Dràgoja 93, 147 (H)
Dragović 3 (H)
Drāškić 103 (H)
Drāško 9 (H)
Drāžić 116 (H)
Drèznjāk 148, 152, 156, 158, 159, 164, 171, 206, 210, 231, 236 (H); 174, 176, 191, 270 (M)
Drinčić 9 (S)
Drinovac 89, 181 (H)
Dřljević 148, 174 (M)
Dřljjić 216 (H)
Dřljo 245, 250, 265, 268 (H)
Dřmāc 146, 147, 148 (H)
Dròčić 148 (M)
Drópić 1 (S)
Dròpuljić 47, 48 (H)
Drúžić 151 (H)

Dùbljević 154 (M); 154, 174 (S)
Dùgalić 148, 205 (M)
Dugàndžić 4, 7, 9, 22, 23, 25, 27, 28, 32, 34, 36, 41, 42, 47, 116, 144, 151 (H)
Dùjmović 1, 7, 9, 12, 28, 29, 41, 43, 67, 148, 151, 152, 159, 161, 174 (H)
Dùlāc 9 (S)
Dúlić 166 (M)
Dumānčić 90, 91, 148, 152, 180 (H)
Dùmpor 160 (M)
Dùraković 9, 12, 13, 14, 148, 174 (M)
Dùrān 174 (M)
Dùranić 9 (M)
Dùranović 148 (M)
Dúrić 226 (M)
Dúrmić 250 (M)
Dúro 256, 258 (M)
Dùspara 93, 95, 100 (H)
Dùsper 147, 148 (H)
Dùšanić 147 (S)
Dúšić 148 (M)
Dùvnjāk 233 (H); 43, 148, 217, 229 (M)
Dvìzac 148 (M)

DŽ

Džábić 148 (M)
Džáferović 148, 174, 226 (M)
Džáfić 166, 173, 174 (M)
Džájić 36, 42, 62, 66, 87, 216 (H); 174 (M)
Džájkić 103, 152, 174, 206 (H)
Džájo 42, 43, 141, 148 (H)
Džākula 4, 9 (H)

Džálto 148, 174, 179, 195, 196, 200, 204, 233, 241, 250, 270 (H)
Džáltur 174 (M)
Džàlup 272 (H)
Džámbo 147 (H); 260 (M)
Džámonja 43, 233 (H)
Džánkić 198, 233 (H)
Džápo 174 (M)
Džèba 9, 11, 139, 144, 146, 147, 148 (H)
Džéko 9 (H)
Dželílović 29, 148, 174, 233 (M)
Džemāt 233 (M)
Džemíla 9, 174 (M)
Džèvlān 42, 43, 44, 174 (H)
Džīda 1, 24, 148, 151 (H)
Džīdić 148, 151, 152, 156, 157, 158, 159 (H)
Džīdžić 221, 222, 227 (H)
Džīlitović 148 (M)
Džíno 174, 191, 270 (M)
Džínović 148, 221 (M)
Džóklo 148 (M)
Džōdlān 222, 224, 225, 226 (H)
Džóno 9 (H)
Džōpa 174 (M)
Džùbur 174 (M)
Džūdža 43, 148 (M)
Džùkić 14 (M)
Džùmhūr 148, 174 (M)

Đ

Đáković 272 (H)
Đálto 174 (H)
Đápo 9, 43 (M)
Đelílović 43, 146 (M)
Đélmo 174, 187 (M)

Đèrek 82, 91 (H)
Đerić 9, 174 (S)
Devènica 9, 147 (S)
Đikić 233 (H)
Đinkić 148, 152, 156, 158, 174 (H)
Đódo 216, 231 (H)
Đogić 144 (H); 231, 243 (M)
Đóle 136, 137 (H)
Đólo 148 (H)
Đónkić 148 (H)
Đónko 9 (M)
Đònlaga 9 (S)
Đòpa 147, 148, 265 (H)
Đòrdević 9, 174 (S)
Đòrđić 9 (S)
Đózlić 146, 148 (M)
Đùgum 174, 240 (M)
Đùka 174, 206 (M)
Đùkan 43 (M)
Đùkić 148 (M)
Đùlić 43, 174, 233, 242 (M)
Đulimān 148, 174, 206, 224, 226 (M)
Đùlkić 148 (M)
Đùmišić 43 (M)
Đùras 220 (H)
Đùrasović 160 (S)
Đùrdević 10 (H)
Đurić 144 (S)

E

Èglenović 168, 169 (M)
Èlez 8, 10, 21, 34 (H)
Èlezović 43, 45, 148 (M); 9 (S)
Elpéza 72 (H)
Èljuga 74, 148 (H)

Èminagić 148 (M)
Èminović 9, 148 (M)
Èmrić 231, 233 (M)
Èrceg 148 (H)
Èreš 24, 36, 41, 47, 48, 50, 52, 57, 129, 130, 141 (H)
Érić 9, 27, 28, 152 (H)
Èrkapić 74 (H)

F

Fájić 148 (M)
Fàlak 9, 11, 36, 174 (H)
Fàlān 174, 182, 185 (M)
Fále 174, 179 (M)
Falètār 159, 214, 216, 222, 233 (H)
Fàtić 148 (M)
Fàzlagić 3, 4, 9 (M)
Fàzlibegović 148 (M)
Fàzlić 43, 148 (M)
Fàzlinović 43 (M)
Féjzić 148, 174, 233, 234 (M)
Fèríz 148 (M)
Fìlipović 9, 28, 63, 96, 146, 147, 148, 151, 152, 215 (H)
Fófić 225, 226 (H)
Fránjić 52, 182, 186, 225, 226 (H)
Fránjkić 148 (H)
Frànjušić 220, 221, 222 (H)
Frko 148 (M)

G

Gàbela 174 (M)
Gábrić 72, 142, 148 (H)
Gádže 7, 8, 36, 40, 41, 49, 55, 74, 146, 148 (H)
Gádžić 4 (H)

Gàfurović 224 (M)
Gágro 18, 23, 24, 48, 136, 147, 148, 174, 180 (H)
Gàgula 148 (M)
Gákić 14 (H)
Gále 3, 33, 36, 48 (H)
Gàlešić 9, 148, 174, 176, 179, 182 (M)
Gálić 1, 4, 9, 12, 18, 25, 33, 36, 38, 39, 43, 46, 48, 68, 79, 80, 81, 82, 87, 95, 100, 101, 102, 110, 118, 122, 132, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 160, 174, 207, 208, 209, 232 (H)
Garàbīn 211 (M)
Garàzlić 208 (M)
Gásić 145 (S)
Gàšljević 233 (S)
Gàšpar 41, 42, 43, 60, 81, 85, 100, 112, 148, 151 (H)
Gàštan 148 (M)
Gàvrān 55, 57, 58, 93, 148, 159, 174 (H)
Gàvrānović 233 (M)
Gàvrilović 9 (S)
Gázić 233 (M)
Gàzilj 216, 232 (H)
Gélić 174, 233, 243 (M)
Gélo 239 (M)
Gígić 9, 148 (M)
Gíje 43 (M)
Gílja 148 (H)
Gíljo 135, 151 (H)
Glamùzina 19, 20, 23, 66, 148, 151 (H)
Glàvan 178 (H)
Glàvanović 233 (M)
Glàvāš 74, 77, 148, 220, 233 (H)

Glàvina 132 (H)
Glàvinić 10 (H)
Glàvota 74 (H)
Glàvović 148 (M)
Glíbić 147, 148, 151, 152, 157, 180 (H)
Glíbo 147, 148, 150, 151, 152, 174, 212, 213, 217, 233, 237, 240 (H)
Glíbušić 248 (H)
Glúhić 3 (M)
Glúmac 179 (M)
Gògić 174 (M)
Golémac 36, 148, 152, 158, 159, 160, 164 (H)
Gólić 148 (M)
Gólo 1, 9, 145 (S)
Gòloš 148 (M)
Gòlūbović 174 (S)
Gòlūža 4, 147, 148, 151 (H)
Gòmērčić 9 (H)
Gòrānčić 208, 213, 214, 217, 233 (M)
Góste 148 (M)
Gòstēvčić 174, 187 (M)
Gòtovac 147 (H)
Gòvōrko 52, 53, 58, (H)
Grábo 233 (H)
Gràbovac 87 (H)
Grāčić 174 (M)
Gráhić 270 (M)
Gráho 9, 270 (M)
Grānić 9, 49, 53, 56, 58, 60, 61, 63 (H)
Gřbavac 9, 10, 18, 29, 39, 40, 41, 42, 43, 48, 54, 58, 60, 61, 66, 146, 148, 216, 221, 228, 229, 230, 232, 245 (H)

Gṛbeš 146, 148, 174, 206, 213, 214, 217, 231, 233 (H)
 Gṛbeša 9 (H)
 Gṛbešić 101, 108, 109, 133, 148, 178, 180 (H)
 Gṛcić 148, 174, 178, 179, 205, 208, 229, 232, 233, 234 (M)
 Gṛčić 148 (M)
 Grébo 148 (M)
 Grépo 10, 42, 43, 47, 51, 74 (H)
 Gṛgić 148, 216, 220 (H)
 Gṛgić 8, 9, 41, 43, 48, 57, 60, 66, 74, 119 (H)
 Grīzelj 36, 41, 42, 47, 48, 55, 57, 58, 148 (H)
 Grīzović 148 (M)
 Gṛfle 136, 137, 147, 148 (H)
 Gṛlica 250 (M)
 Gṛlić 35 (H)
 Gṛlušić 43 (H)
 Gṛljević 148 (M)
 Gṛljjić 148 (M)
 Gròznica 179 (H)
 Grùbeša 222, 243, 248, 255 (H)
 Grùbešić 43, 100, 116 (H)
 Grùbišić 2, 9, 43, 51, 61, 71, 74, 78, 93, 96, 146, 147, 148, 152 (H)
 Grùbjješić 2 (H)
 Gùbeljić 148 (M)
 Gùdelj 148, 152 (H)
 Gúdić 222, 233 (M)
 Gúgić 134 (H)
 Gújić 43 (M)
 Gúsić 174, 182 (M)
 Gùska 9, 174 (M)
 Gùslić 135 (H)
 Gúšić 9 (M)

Gùta 179 (M)
 Gútić 1 (S)
 Gùzina 148 (M)
 Gvòzden 233 (M)

H

Habībija 148, 174, 176, 250, 256 (M)
 Hàbul 43, 148 (M)
 Haćimić 220, 221, 231 (M)
 Hádrovic 148, 233 (M)
 Hadžalić 43 (M)
 Hadžiabdīć 148 (M)
 Hādžić 9, 43, 148, 174, 233 (M)
 Hadžihájdić 148 (M)
 Hadžiòmerović 148, 174 (M)
 Hadžiòsmanović 148, 233 (M)
 Hadžisèlimović 148 (M)
 Hadžòmān 148 (M)
 Háfić 148 (M)
 Háfizović 43 (M)
 Hājdar 148 (M)
 Hāj darević 43, 148, 174, 233 (M)
 Hāj dūk 55 (H); 12, 174 (M)
 Hájrovic 148 (M)
 Hākalo 148 (M)
 Hākalović 174 (M)
 Hāketa 250 (M)
 Halèbīć 174 (M)
 Hālilagić 3 (M)
 Hālilhodžić 148, 174, 175 (M)
 Halílović 174, 263, 265 (M)
 Hámidović 233 (M)
 Hámšić 181, 202 (M)
 Hāmza 174 (M)
 Hāmzić 9, 148, 174 (M)
 Hāndžār 43, 148 (M)

Hānić 252 (M)
 Hāsagić 174 (M)
 Hāsanagić 9, 224 (M)
 Hāsanbegović 148, 205 (M)
 Hāsandedić 148 (M)
 Hāsanovac 238 (M)
 Hāsanović 270 (M)
 Hāsica 206 (M)
 Hásić 166 (M)
 Hasídić 174, 178, 233 (M)
 Hátīć 176, 191 (M)
 Hàvić 174 (M)
 Hebíbović 148, 174, 182 (M)
 Hèlbet 174 (M)
 Hèrceg 36, 41, 42, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 58, 61, 66 148 (H)
 Hérić 174 (M)
 Héro 233, 238, 256 (M)
 Hīndīć 173, 174, 182 (M)
 Hīnokić 174 (M)
 Hòdžić 169, 181, 186, 187, 193, 203, 211, 215, 216, 223, 232, 233, (M)
 Hóndo 258, 270, 313 (M)
 Hóndžo 172 (M)
 Hóndo 174, 181 (M)
 Hrèlja 174 (M)
 Hrīnić 232, 233, 234 (M)
 Hṛkāć 67, 81, 87, 103, 105, 108, 110, 117, 122, 134, 147, 148, 174, 182, 204, 207, 206 (H)
 Hṛnjāk 243 (M)
 Hṛnjica 148, 260, 270 (M)
 Hrnjīčević 43 (M)
 Hṛstić 4, 43, 47, 54, 148 (H)
 Hṛsto 140, 148 (H)
 Hrùstanović 148 (M)

Hṛvić 148, 174 (M)
 Hṛvić 148 (M)
 Hubījār 235 (M)
 Hùjdur 148, 233, 242 (M)
 Hùmačkić 148 (M)
 Húmo 43 (M)
 Húnjić 9, 10 (M)
 Husèinbegović 233 (M)
 Husèinović 148, 233 (M)
 Hùseljić 166 (M)
 Húsić 3, 206 (M)
 Hùsić 202, 203 (M)
 Hùsikić 174 (M)
 Hùskić 174 (M)
 Hùsković 148 (M)
 Hùsović 148 (M)
 Hùsrep 174, 178, 181, 190, 233 (M)

I

Ibráhimagić 174 (M)
 Ibráhimović 43 (M)
 Ībrica 216 (M)
 Ībrūlj 9, 43, 148 (M)
 Īdrīz 148, 174 (M)
 Idrízović 174 (M)
 Īlāk 8 (M)
 Īlīčić 71, 74, 148, 225, 226 (H)
 Īlić 1, 4, 9, 33, 34, 36, 38, 40, 148, 174, 265, 272 (H)
 Īlijjić 33 (H)
 Imámović 173, 174, 175, 205, 232, 233, 234, 243 (M)
 Īsāk 224, 233 (M)
 Islámović 148, 205, 233 (M)
 Īsović 233 (M)

Ìvānčević 39 (H)
 Ivānčević 208, 227, 228, 230, 233 (H)
 Ìvānčić 216, 233, 272 (H)
 Ivāndić 73, 198, 206, 210 (H)
 Ivānika 214 (H)
 Ivaníšević 155, 156 (S)
 Ìvānko 178, 237, 241, 243, 244 (H)
 Ivānković 224, 255 (H)
 Ìvānković 8, 9, 15, 18, 19, 21, 31, 36, 42, 43, 48, 89, 90, 97, 100, 110, 111, 118, 137, 146, 147, 148, 152, 154, 158, 159, 161, 255 (H)
 Ívić 174, 224, 235, 226 (H)
 Ìvičević 144 (H)
 Ìvković 148, 172, 173, 174, 175, 181, 233 (M)

J

Jagánjac 148 (M)
 Jágić 216 (H)
 Jāhić 258 (H)
 Jákić 2, 3, 9, 174 (H); 9, 43 (M)
 Jākirović 148 (M)
 Jākiša 2, 9 (H)
 Jakōvina 13 (H)
 Jākōvljević 91, 146, 147, 148, 160, 200, 201, 203, 204, 208, 210, 223, 225, 226, 233 (H)
 Jāmaković 174 (M)
 Jānjić 82, 174 (H); 144, 155, 156 (S)
 Japàlak 181, 184, 185 (M)
 Jārāk 9, 148 (H)
 Jarāmaz 174 (S)
 Jāranović 174, 175 (M)
 Jarèbica 233 (M)

- Járkić 21, 146 (H)
 Jāsak 78 (H)
 Jāšarbegović 148 (M)
 Jāšarević 148, 174 206, 233, 234 (M)
 Jāšarović 148 (M)
 Jāzvīn 5, 9, 174 (M)
 Jážo 85 (H)
 Jéjić 216 (M)
 Jèlavić 1, 9, 24, 49, 54, 60 (H)
 Jèlčić 4, 9, 36, 37, 38, 148 (H)
 Jèlić 206, 213, 218, 219, 220 (H)
 Jélić 78 (H)
 Jèlić 37, 48, 110, 122, 227, 243, 248, 256 (H)
 Jèlin 148, 174 (M)
 Jèlinić 40 (H)
 Jèlovac 148, 181, 233 (M)
 Jerēmīć 146 (H)
 Jèrinić 146 (H)
 Jérkić 13, 14, 15, 29, 148 (H)
 Jèrkoč 9 (M)
 Jérković 30, 31, 174 (H)
 Jogūnica 4 (S)
 Jògunović 148 (M)
 Jòsipović 178 (H)
 Jòvanović 9, 10, 11 (H)
 Jóvić 8, 9, 10, 146, 152 (H)
 Jòvišić 148 (S)
 Józić 159, 174, 213, 221, 233 (H)
 Jòzinović 248 (H)
 Jüg 250 (M)
 Jügović 148, 250 (M)
 Jūka 19, 25, 147, 148, 151 (H)
 Júkić 10, 42, 53, 82, 87, 88, 93 (H)
 Jùkić 174, 196, 210, 231, 233, 234 (H)

Jùnuzović 174, 178, 217 (M)
 Jûrčić 62, 66, 71 (H)
 Jùrica 148, 151 (H)
 Jûrič 58, 60, 148 (H)
 Juríčević 235, 241 (H)
 Jûričić 27 (H)
 Jûričić 27, 222, 231, 233, 239, 256, 258 (H)
 Júrić 62, 65, 78, 118, 147, 148, 151, 152, 156, 159, 168, 174, 178, 213, 217, 218, 224, 226, 227, 228, 231, 233, 256, 258, 265, 268, 270 (H)
 Jûrilj 1, 107, 121, 135 (H)
 Jûrišić 85, 88 (H)
 Jûrkić 174, 250 (H)
 Jûrković 1, 2, 3, 4, 8, 9, 36, 38, 41, 158, 174 (H)
 Júsić 148, 205, 236 (M)
 Jùsufbegović 174 (M)
 Jùsufović 148 (M)
 Jùsupović 173, 174, 176 (M)

K

Kadić 9, 174, 186, 187 (M)
 Kàdragić 43 (M)
 Kàdrić 9, 10, 166, 174, 205 (M)
 Kafèdžić 148 (M)
 Káhvo 148 (M)
 Kàjan 148 (M)
 Kájić 166 (M)
 Kàjtaz 148 (M)
 Kàjtazović 174 (M)
 Kalàjdžić 233 (H); 9, 148 (M)
 Kālēb 272 (H)
 Kàlezić 160 (S)
 Kálfić 3 (H)

Kàlkan 174 (M)
 Kàltak 148, 205 (M)
 Kàmber 174 (M)
 Kàndić 154, 160 (S)
 Kàniža 148 (M)
 Kápčević 205, 226, 233 (H)
 Kapetánović 9, 58, 148, 174, 233 (M)
 Kápić 148, 174 (M)
 Kapìdžić 148, 174 (M)
 Kàplan 174 (M)
 Kapùlār 3, 7, 9, 19, 36 (H)
 Kàrabeg 148 (M)
 Kàrača 216, 240 (H)
 Kàračić 13, 21, 28, 106, 107, 124, 135, 144, 146, 148, 152, 155, 222 (H)
 Karàdža 148 (M)
 Karàduz 148, 193 (M)
 Kàrahodžić 148, 174, 233 (M)
 Karàman 9 (M)
 Karamátīć 9, 87 (H)
 Karamèhmedović 10, 148 (M)
 Kardášević 148 (M)
 Kàrdum 52, 55, 56, 116 (H)
 Kárić 174, 176, 252 (M)
 Kārlović 174 (H)
 Kàrlušić 174 (H)
 Kàsapović 148 (M)
 Kasūmačić 148 (M)
 Kàsumović 233 (M)
 Kàtavić 1 (H)
 Kàtica 146, 148 (M)
 Kátīć 8, 9 (H)
 Kātúnac 174 (H)
 Kātùnār 174 (S)
 Kātùnarić 148 (H)

Kàtura 70, 148 (H)
Kàtušić 136 (H)
Kàurin 159 (H)
Kàurinović 159 (H)
Kàvara 3, 9 (M)
Kàvazović 148 (M)
Kàvelj 272, 298 (H)
Kazàžić 148 (M)
Kazázović 148 (M)
Kàžić 206 (M)
Kécević 174 (M)
Kéhić 148 (M)
Kèkić 214 (H); 14, 148 (M)
Kèlava 33, 36, 146, 174, 182, 190 (H)
Kelécija 9, 148 (M)
Kèskìn 174 (M)
Kéšić 78 (H)
Kéškić 147 (H)
Kéško 174 (M)
Kèvelj 148 (M)
Kévrić 174, 175 (M)
Kézo 174 (M)
Kèža 36 (H)
Kèžić 36, 39, 50 (H)
Kìkāš 11, 31, 32 (H)
Kladùšāk 179, 182 (M)
Klárić 13, 147, 148 (H)
Klémo 14, 146, 148 (H)
Klèpica 174, 178 (H)
Klépo 9, 174, 175, 182 (M)
Klíco 223, 233 (M)
Kljájo 151, 161 (H)
Kljúčanin 43, 58 (M)
Kmètāš 206, 217, 228, 232, 233 (M)

Knezòvić 33, 35, 36, 47, 50, 69, 77, 78, 95, 102, 111, 113, 115, 121, 137, 147, 148, 151, 152, 153, 156, 158, 159, 160, 170, 174, 180, 214 (H)
Knězević 83, 151, 174, 205, 223, 226, 237, 265 (H); 160 (S)
Kòhnić 148 (M)
Kójić 148 (M)
Kòlak 54, 60, 66, 72, 147, 179 (H)
Kòlaković 174 (M)
Kolàkušić 235, 237 (H)
Kòlār 174 (H)
Kolòbarić 47, 48, 100, 112, 113, 147, 148, 151 (H)
Kòlovrāt 272 (H); 174, 176 (M)
Kóljić 9 (M)
Kòmād 176 (M)
Komàdina 150, 151, 152 (H); 148 (M)
Kòmljenović 147 (H)
Kòndža 41, 48, 71 (H)
Kònjarić 211 (M)
Kònjhodžić 43, 148 (M)
Kòpčić 223 (M)
Kopilāš 128, 148, 180 (H)
Kòprivica 174, 250 (S)
Kòrāc 20, 21, 23, 147 (H); 9 (M)
Kòrda 1, 66, 224 (H)
Kòrdić 1, 2, 11, 14, 29, 30, 41, 42, 44, 67, 72, 79, 140, 141, 146, 148, 150, 151, 174, 223 (H)
Kòrdušić 117, 119 (H)
Kórić 174 (M)
Korjènić 43, 148 (M)
Kòrkman 148 (M)
Kòrman 233, 235 (M)

Koròman 47 (H)
Kósić 148 (H)
Kòsir 134 (H)
Kóso 9 (M)
Kosòvić 148 (M)
Kostàdinović 145 (S)
Kòstić 148, 256, 265 (H)
Kòšarić 9, 43, (M)
Kóšpo 174, 252 (M)
Kóštro 82, 147, 148, 174, 182 (H)
Kótlo 148 (M)
Kòvāč 48, 84, 87, 88, 92, 93 (H); 177, 179, 233 (M)
Kováčević 9, 36, 146, 225, 226 (H); 148, 174, 182, 183, 184, 185, 193, 205, 233, 239, 260, 270 (M)
Kovāčić 148, 270 (M)
Kòvačić 19, 121 (H)
Kòvčalija 241 (H)
Kòzarić 148 (H)
Kózić 250, 252 (M)
Kòzina 1, 2, 3, 10, 11, 16, 27, 32, 36, 39, 40, 41, 42, 58, 74, 78 (H)
Kòžul 25, 100, 103, 112, 121, 132, 134, 137, 146, 147, 148, 151, 152, 154, 183, 260 (H)
Kràjina 33, 50 (H)
Kràjinović 196, 198, 203, 207, 239, 258 (H)
Králjević 1, 36, 48, 50, 52, 53, 54, 67, 70, 80, 97, 110, 111, 120, 122, 129, 132, 134, 147, 148, 224, 233 (H)
Králjić 9, 41 (H)
Krásić 11, 27 (H)
Kràsnić 3 (M)
Kràvić 40, 41, 42, 48, 52 (H)
Krbavac 1 (M)

Krčènda 174 (M)
Krèčinić 174 (M)
Kréhić 43 (M)
Krého 148 (M)
Krésó 9, 148, 174 (M)
Krèšić 43, 147, 148, 150, 151, 152, 156, 157, 158, 159, 160 (H)
Kréšić 3, 4 (H)
Kréšo 147, 174, 214, 233 (H)
Krézić 148, 161 (H)
Krézo 148 (M)
Krhan 174 (M)
Krišto 151 (H)
Križānac 152, 192, 240, 260 (H)
Križanović 1, 9, 147 (H)
Kr̀ndelj 14, 148 (H)
Kr̀ndžija 233 (M)
Kr̀njić 158 (H); 174, 175 (M)
Krpo 9, 148, 174 (M)
Krše 12 (M)
Krtālīc 1, 144, 146, 147, 148, 151 (H)
Krtić 174, 182 (H)
Krvāvac 1, 9 (H); 3, 9, 14, 148 (M)
Krželj 41, 42 (H)
Kūbić 178 (M)
Kúdić 196, 231 (H)
Kùdra 9, 148 (M)
Kùdrić 214 (H)
Kujùndžić 3, 25, 148 (H)
Kúkić 80, 148, 152, 159, 174, 179, 182, 207, 239 (H)
Kúko 148 (M)
Kúkolj 183 (M); 174 (S)
Kùkrika 4, 174 (S)
Kulòglić 231, 233 (M)

Kulùder 148 (M)
Kulùkčija 148 (M)
Kúljanin 174 (H)
Kundàčina 160 (S)
Kùndid 74 (H)
Kùnovac 160 (S)
Kuprèšak 250 (M)
Kurája 174, 214, 215, 216, 218, 227, 228, 231, 234 (H)
Kúrić 174, 181 (M)
Kùrìlj 113 (H)
Kùrt 148 (M)
Kùrtić 174 (M)
Kùrtović 10, 74, 148, 167, 168 (H)
Kùstura 206 (H)
Kútle 122, 135 (H)
Kùtleša 88, 223 (H)
Küzman 2, 146, 174 (H)
Kvàsina 223 (H)
Kvèsić 8, 9, 12, 18, 20, 30, 42, 97, 100, 101, 112, 113, 115, 116, 136, 137, 147, 148, 150, 151 (H)

L

Lagùmdžija 148 (M)
Lákić 9 (M)
Làkišić 148 (M)
Lálic 165 (M)
Làlic 43 (M)
Làndeka 36, 41, 42, 48, 78, 93 (H)
Lásić 134, 135, 137, 148, 151, 152, 154, 158, 159, 212 (H)
Lásta 30, 148, 152 (H)
Látic 9, 43 (M)
Làuc 36, 53, 54 (H)
Làvrić 47, 48, 60 (H)
Làžeta 83 (H)

Lebèdina 8 (H)
Lébo 93, 174, 178 (H)
Lékić 83, 214, (H)
Léko 62, 67, 69, 72, 74, 95, 148, 151, 152, 158, 174 (H)
Léndo 148 (M)
Lèndra 148 (M)
Lèndrić 2 (H)
Lèpan 135, 136 (H)
Lèrić 148 (M)
Lésko 18, 19, 24, 25, 137, 148, 152 (H)
Lètica 148, 196, 206, 211 (M)
Létić 3, 182, 186, 190 (M)
Léto 137, 159 (H)
Lètuka 174, 175 (M)
Lèvèntić 74, 77, 148 (H)
Ležèbur 129, 130 (H)
Líkić 174 (M)
Lìmōv 1, 9 (H)
Lìpovac 148 (M)
Livája 147, 148, 174, 272 (H)
Livnjāk 58, 148 (M)
Lòboja 60 (H)
Lògara 71, 78 (H)
Logàrušić 103, 151, 180, 207 (H)
Lòjpur 1, 160 (S)
Lólje 8 (H)
Lònčār 42, 43, 60, 80, 85, 125, 128, 137, 147, 148, 151, 152, 174, 182, 195, 233 (H)
Lóvrić 1, 9, 28, 29, 82, 111, 113, 115, 134, 146, 147, 148, 151, 152, 161, 162, 170, 174, 214, 222, 224, 226, 231, 255 (H)
Lózo 58, 174 (H)
Lùburić 9, 20, 23, 36, 41, 47, 148, 151 (H)

Lücić 227 (H)
Lúcević 174, 178, 182 (H)
Lúcović 90, 148, 152 (H)
Lüčić 8, 41, 42, 44, 148 (H)
Lúgonja 135, 148 (H)
Lùjinović 148 (M)
Lukènda 9, 72, 148 (H)
Lükić 233, 234 (H)
Lükić 83, 272 (H)
Lülāk 174 (M)
Lülić 10, 178, 179, 204 (M)
Lülić 179, 210 (M)

LJ

Ljéljak 148, 174 (M)
Ljìljanić 151 (H)
Ljólje 14, 148 (H)
Ljóljo 174 (H)
Ljùbas 174 (H)
Ljùbić 19, 36, 37, 102, 106, 124, 134, 136, 137, 148, 151, 152, 158, 205, 224, 233, 239 (H)
Ljùbović 148 (M)
Ljùbünčić 148, 233 (M)
Ljúmo 148 (M)

M

Mábić 100, 158 (M)
Màcan 42, 147, 182 (H)
Màcanović 174 (M)
Màcić 9, 174 (M)
Mächkić 148 (M)
Màduna 148 (H)
Màdunović 66 (H)
Màdžār 47, 237 (H)
Máhić 9, 43, 148 (M)

Màhmutagić 148 (M)
Màhmutbegović 233 (M)
Mahmutčehájić 148 (M)
Mahmutefendić 174 (M)
Màhmutović 148 (M)
Májić 3, 41, 42, 44, 58, 60, 74, 146, 250, 256, 258 (H)
Májstorović 48, 74, (H)
Màkan 233 (M)
Mäksić 43, 58 (M)
Maksúmić 3, 9, 21, 45, 147, 148, 154, 174 (M)
Mälānović 198 (M)
Malèkīn 221 (H)
Malekīnušić 215, 216 (H)
Malènica 84 (H)
Málic 198 (H)
Màlina 11 (H)
Mälkić 148 (M)
Mälkoč 174 (M)
Málović 172, 174, 175 (M)
Mámić 148 (H)
Màmuzić 148 (H)
Màndarić 7, 9, 27, 29, 36, 37 (H)
Màndić 36, 38, 40, 48, 109, 133, 134, 136, 142, 148, 161, 174, 182, 191, 234 (H)
Mandràpa 1, 9 (S)
Màndurić 80, 81, 82 (H)
Mándžo 23, 140, 148 (H)
Manìgoda 173, 174 (S)
Manìgodić 174 (S)
Mànōv 232, 233 (M)
Mánjgo 148 (M)
Manjúšak 223, 224, 233 (M)
Màras 92, 93 (H)
Màrgeta 144, 146, 147 (H)

Márić 4, 9, 28, 43, 47, 68, 71, 80, 93, 100, 126, 129, 131, 140, 144, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 156, 157, 158, 159, 164, 166, 170, 171, 174, 205, 206, 220, 227, 233, 234, 235, 240 (H)
Marić 138, 141, 148, 158, 174, 178, 180, 193 (H); 9, 43, 138, 147, 174, 193 (M)
Marijanović 18, 25, 68, 71, 138, 143, 147, 151, 178 (H)
Mariñčić 27, 46, 148 (H)
Marinović 36, 52, 53, 59, 74, 148, 150 (H)
Marijanović 136, 137, 146, 174 (H)
Märkešić 215, 216, 222, 231, 233 (H)
Markić 47, 49, 60, 82, 135, 136, 137, 148, 151, 152, 154, 192, 233, 243 (H)
Märkota 25, 28, 29, 89, 90, 158 (H)
Märkotić 48, 50, 54, 55, 60, 146, 148, 151, 158 (H)
Märković 41, 42, 48, 147, 174, 206, 268 (H)
Märojević 150, 152 (H)
Martić 88, 93, 129, 135, 147, 148 (H)
Martínac 19, 151 (H)
Martinović 9, 10, 13, 14, 15, 24, 28, 30, 48, 100, 102, 112, 138, 139, 146, 147, 151, 224, 227, 231, 256, 270 (H)
Märušić 100, 108, 110, 122, 129, 130, 136, 147, 210, 212, 220 (H)
Mäslāc 4, 10 (S)
Mäsleša 21, 43, 148, 173 (M)
Máslić 233 (M)
Máslo 148, 173 (M)
Mäsnica 206, 240 (M)
Mästela 3 (H)
Másić 186 (M)
Mätešić 219, 220 (H)
Matić 8, 41, 42, 48, 49, 50, 52, 58, 60, 146, 151, 178, 208 (H)
Matijášević 39, 53 (H)
Matijević 120, 134 (H)
Mätković 101, 150, 214, 221 (H); 155, 156 (S)
Mázul 146, 148, 250, 258, 270 (H)
Mëcić 220 (H)
Mëdāk 42, 48, 74 (H)
Mëdār 148 (M)
Mëdić 19, 21, 47, 116, 147, 151 (H)
Mëdīn 192, 193 (M)
Mëdugorac 62, 66 (H)
Mëhić 9, 14, 148, 186 (M)
Mëhmedagić 148 (M)
Mëhmedović 148 (M)
Mëkić 148 (M)
Mëmić 148, 191, 233, 237 (M)
Memidžan 174 (M)
Ménalo 4, 9 (H)
Mëndeš 148, 151, 196, 198, 241 (H)
Mërdžan 10, 147 (H)
Mërdžo 9, 43, 148 (H)
Mesihović 9, 43, 58, 148 (M)
Mëšić 174 (M)
Mëštović 151, 196, 210, 229, 232, 233, 236 (H)
Mëšukić 148 (M)
Mëter 216, 220 (H)

Metiljević 9 (M)
Mëtlāš 36 (H)
Mëzet 148 (M)
Mëzić 166, 168 (M)
Mëzit 173, 260 (M)
Mihāc 148 (S)
Mihalić 10 (H)
Mihālġ 89, 159, 174, 184, 260, 239 (H)
Miháljević 36, 50, 52, 54, 148, 151 (H)
Míhić 151 (H); 9 (S)
Mijatović 28, 72, 148, 174, 210 (H)
Míjić 151, 174, 178, 179, 268, 270 (H)
Mġjoč 47 (H)
Mikulić 47, 48, 58, 66, 68, 70, 71, 72, 74, 77, 78, 82, 85, 97, 100, 113, 115, 146, 148, 151, 152, 174, 180, 233 (H)
Milanović 182 (H); 10, 178, 205, 233 (M)
Milas 41, 42, 48, 72, 82, 148 (H)
Milās 179, 215, 216 (H)
Milavić 148, 174 (M)
Miletić 15, 16, 19, 24, 46, 47, 147, 148, 174, 216, 222 (H); 148 (M); 9 (S)
Miličević 36, 89, 90, 91 (H)
Milić 74 (H)
Miličević 1, 7, 9, 18, 23, 24, 25, 27, 29, 34, 36, 46, 47, 48, 52, 54, 56, 78, 92, 95, 96, 136, 144, 146, 147, 148, 151, 178, 239 (H)
Milidrāg 143 (H)
Milinković 152 (H)
Milišić 226, 237 (H)
Milòradović 122 (H)
Miloš 13, 15, 16, 40, 41, 42, 44, 48, 71, 77, 92, 147, 148, 216 (H)
Milòšević 1, 205 (H); 9 (S)
Milóvanović 160 (S)
Milović 233 (S)
Milġāk 272 (H)
Milġko 146, 147 (H)
Mirić 1 (S)
Mirković 9 (S)
Misir 78, 132 (H)
Misirlija 148 (M)
Miskīn 148 (S)
Mišetić 55, 56, 58, 60 (H)
Mišić 2, 24, 137, 138, 151, 152, 227, 260 (H)
Miškić 255 (S)
Mišura 212, 214, 220, 221, 233, (H)
Mġtar 88 (H)
Mġtrović 9, 10, 217, 223 (H); 174 (S)
Mlikota 182, 233, 272 (H)
Mlinārević 8, 36, 41, 48, 52, 72 (H)
Mödrāković 158 (S)
Mórić 9, 148, 174 (M)
Móro 8 (H)
Möstina 214 (H)
Mötika 206, 208, 239 (M)
Mrāvović 265 (M)
Mřčić 9 (H)
Mrgan 9, 148 (M)
Mřkonjić 148 (M)
Mřndić 174 (M)
Mřšić 29, 147 (H)
Mřvālġ 2, 3, 9 (H)
Mřvelġ 81 (H)

Múcić 33, 35, 36, 41, 48, 61, 62, 74 (H)
Mùftić 148 (M)
Muhibić 250 (M)
Mùjāk 265 (M)
Mùjala 250 (M)
Mújalo 252 (M)
Mùjān 148 (M)
Mùjānović 9, 43, 148, 216, 224 (M)
Mùjela 252, 258, 265 (M)
Mujèzinović 43, 148 (M)
Mújić 166 (M)
Mùjić 148 (M)
Mùjkanović 173 (M)
Mulahàsanović 233 (M)
Mùlić 174 (M)
Mùmdžić 148 (M)
Múminagić 43 (M)
Múminović 3, 148, 233 (M)
Mùnikoza 174, 202, 203, 208 (M)
Mùradbegović 9, 233 (M)
Mùratović 173, 174, 181, 183, 187, 196 (M)
Mùrsel 179 (M)
Mùrvat 174, 176 (M)
Mûsa 20, 22, 24, 66, 100, 110, 111, 113, 115, 116, 119, 122, 146, 147, 148, 151, 152 (H)
Musèlimović 31, 32, 148 (H)
Mûsić 36 (H)
Mùsić 174 (M)
Mùslibegović 148 (M)
Muslimić 250 (M)
Mùstafić 148, 233, 250, 256, 258 (M)
Mùstājbegović 205, 233 (M)
Mùstapić 1, 2, 9, 10, 137, 147, 148, 151, 153 (H)

Musulīn 2, 9 (H)
Mùšan 54 (H)
Mùšanović 148, 191 (M)
Mušelić 146 (M)
Músić 9, 43, 148, 165, 166, 174 (M)
Mùšinović 174 (M)
Mústović 148 (M)
Mutàbdžija 148 (M)
Mùtāp 174 (M)
Mutāpčija 252 (M)

N

Nákić 19, 24, 46, 107, 120, 134, 148 (H)
Naletilić 9, 106, 107, 109, 133, 148, 154, 178 (H)
Nàmetak 43, 148 (M)
Násup 208 (M)
Nèfer 148 (M)
Nēnādić 80, 198 (H)
Nèvenović 208 (M)
Nevesínjac 43 (M)
Nèvisitić 228 (H)
Nežecić 148 (H)
Nézić 148 (M)
Nézić 233 (M)
Nežirić 174 (M)
Níkić 71, 147 (H)
Nìkolić 1, 4, 9, 12, 24, 146, 148, 178, 206, 214, 226, 232, 233, 234, 260, 265 (H)
Níkše 1, 7, 36 (H)
Nìkšić 43, 148 (M)
Nìžić 50, 52 (H)
Nógalo 74, 134 (H)
Nósić 42, 43, 47, 51, 52, 54 (H)
Nòvačić 148 (H)

Nòvāk 134, 147, 148, 151, 152, 154, 157, 201, 207, 208, 211, 226 (H)
Nováković 9, 227 (M)
Nóvić 9, 215, 216 (H); 43 (M)
Nóvo 148 (M)
Nóžić 148 (M)
Nuhefèndić 233 (M)
Núhić 174 (M)
Núhović 43 (M)
Núić 9, 33, 36, 37, 41, 42, 44, 48, 57, 74 (H)
Númić 174 (M)
Núrkić 196, 199 (M)
Núrko 148 (M)
Núrković 148 (M)
Nuspàhīć 205, 232, 233, 234 (M)

Nj

Njávro 2, 4, 9 (H)

O

Òbād 4 (H)
Òbradović 4, 9 (H)
Òdāk 18, 24, 27, 50, 148 (H)
Ódić 148 (H)
Òglić 3 (M)
Òmanović 174, 205, 233 (M)
Òmbašić 43 (M)
Òmeragić 148, 174, 182, 233 (M)
Òmerbašić 224 (M)
Òmerhodžić 43 (M)
Omèrika 165, 226 (M)
Òmerović 165, 173, 174, 256, 270 (M)
Opáćak 73, 74 (H)
Òpančar 147, 148 (H)

Òrdagić 233 (M)
Òreč 91, 92, 96, 148, 212 (H)
Òrlović 84 (H)
Òrman 43, 148 (M)
Òroz 134 (H)
Òručević 148 (M)
Òsmanović 148, 174 (M)
Ósmić 43, 212, 216, 232, 233, 234 (M)
Òstojić 1, 2, 3, 9, 10, 11, 12, 27, 31, 32, 148, 158, 161, 225, 226 (H)
Òvčina 148, 174 (M)
Óvnović 179 (M)

P

Pàcara 148 (M)
Pàdalović 174 (M)
Pájević 148 (M)
Pájić 148, 245 (H)
Pájo 148 (M)
Pàla 43, 148 (M)
Pálac 69, 70, 148, 150, 151 (H)
Pálic 165, 174, 175, 176, 181, 182, 224 (M)
Pàlinić 233 (H)
Páljan 242 (M)
Pàndūr 148, 252 (M)
Pàndža 82, 148, 152, 156, 158, 159, 160, 162, 255 (H)
Pàndžić 74, 146, 255 (H)
Pápak 198, 206, 208, 233 (H)
Pàpić 221 (H)
Pàponja 8, 21, 30, 38, 46, 47, 180, 224 (H)
Paràdžik 41, 42, 48, 58, 79, 137, 148 (H)
Pàšić 148 (M)

Páta 148, 174 (M)
Pàvičić 49, 52, 56 (H)
Pávić 9, 83, 178 (H)
Pávković 91, 103, 122, 151, 152, 206 (H)
Pàvlak 60 (H)
Pavličević 215, 222 (H)
Pàvlinović 182 (H)
Pàvlović 1, 2, 3, 4, 8, 9, 10, 31, 32, 36, 41, 42, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 56, 58, 60, 215, 227, 231, 241, 245 (H)
Pávlović 146, 174, 195, 196, 197, 207, 224, 226 (H)
Pazárac 174 (M)
Pàžin 9, 10, 146, 147, 148, 158 (H)
Péco 148 (M)
Pèhar 1, 3, 7, 8, 12, 18, 19, 24, 27, 28, 30, 36, 37, 38, 41, 42, 48, 127, 138, 147, 148, 151, 152, 159 (H)
Pèhìlj 148 (M)
Pehlivánović 174 (M)
Pèjazić 159 (H)
Péjdo 14 (H)
Péjić 71, 78, 90, 147 (H)
Péjzo 4 (H)
Péko 137 (H)
Pèkušić 148, 154 (M)
Pélić 174 (M); 174 (S)
Pènava 7, 36, 58, 93, 94, 147, 213, 223 (H); 9 (M)
Pènavić 122, 148, 151 (H)
Pèndić 166 (M)
Pèran 231 (H)
Pèranović 221 (H)
Pèrić 4, 9, 36, 42, 48, 71, 72 (H)

Périć 148, 216, 227, 233 (H)
Pèrišić 1, 4 (S)
Pérko 90, 108 (H)
Pérvković 181, 241 (H)
Pèrva 250 (M)
Pèrvān 1, 2, 27, 36, 47 (H)
Pèrviz 176, 230 (M)
Pèšōrda 77 (H)
Pètković 4, 36, 265 (H)
Pètrić 80, 81, 85, 87 (H)
Petričević 151, 227 (H)
Petričušić 85 (H)
Pètrilj 48 (H)
Pètrina 19, 20, 23, 140, 147 (H)
Pètrović 10, 58, 60, 66, 91, 147, 148, 224, 225, 226, 232, 233, 236, 241, 256, 265, 268, 272 (H)
Pètrušić 19, 21, 39, 41, 50, 52, 53, 54, 56 (H)
Pèzer 71 (H)
Pézić 1, 13, 66, 147, 148 (H); 166 (M)
Pilatić 56 (H)
Pilāv 174, 181, 206, 207, 210, 211, 218, 229, 233 (M)
Pilāvđžić 14 (M)
Piljić 233 (H)
Pintul 148 (M)
Pinjić 166 (M)
Pinjūh 18, 19, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 147, 151, 152, 160 (H)
Pinjušić 174, 270, 272 (H)
Piperac 43 (M)
Piplica 241, 256, 268 (H)
Piralić 174, 186, 190 (M)
Pirić 82 (H)

Pirija 174 (M)
Pišković 92 (H)
Pišta 174 (S)
Pivac 53, 59 (H)
Pivić 220, 225, 226 (H)
Planinić 5, 28, 33, 34, 41, 137, 146, 147, 148, 158 (H)
Plāvūškić 233 (M)
Plčić 174, 232, 233, 234 (M)
Pléjić 79, 88 (H)
Plōčkinjić 148, 219, 233 (H)
Plósko 148 (M)
Póbrić 148 (M)
Pōdbōrkić 214 (H)
Pókvić 224, 270 (M)
Póle 148 (H)
Pólić 80, 82 (H); 216, 232 (M)
Polūnić 79 (H)
Pōljāk 1 (S)
Poljárević 177, 179, 233 (M)
Pópić 148 (M)
Pópo 148 (M)
Pōpovac 148 (M)
Pōpović 1, 9 (S)
Pōzder 148, 174, 181, 189 (M)
Prāčić 214, 224, 233, 234 (M)
Prālas 68, 71, 151 (H)
Prāljak 4, 9, 60 (H)
Prānjić 2, 52, 173, 174, 186 (H)
Prāsac 36, 49 (H)
Prce 4, 9, 10, 11, 43, 148 (H)
Prèvišić 2, 3, 8, 9 (H)
Přguda 148 (M)
Príjić 233 (M)
Primorac 1, 8, 9, 12, 19, 27, 29, 36, 39, 41, 42, 44, 46, 47, 48, 60, 63, 71, 72, 129, 130, 134, 135, 146, 147, 152 (H)

Prkàčin 4, 146 (H)
Přleta 148 (H)
Přlić 41, 42, 78, 148 (H)
Přndelj 152 (H)
Přnjić 2 (H)
Próhić 9, 43 (M)
Próho 174, 183, 187 (M)
Prōtrka 82 (H)
Přpa 204, 239 (M)
Přskalo 1, 8, 10, 15, 17, 19, 33, 35, 38, 46, 47, 110, 122, 138, 141, 147, 148, 151, 152, 155, 156, 158, 210, 212, 224, 229, 230, 234, 241 (H)
Prūsac 3, 11 (H)
Prūsina 13, 21, 22, 25, 137, 146, 147, 151 (H)
Pūcār 48 (H)
Púce 140, 142, 146, 148, 174 (M)
Púco 233 (M)
Pūdār 9, 160 (S)
Púdić 80 (H)
Pūhača 174 (S)
Pūharić 1 (H)
Púljić 4, 53, 147, 148 (H)
Púpo 204, 207, 208, 233 (M)
Pūšić 137, 143, 147, 148, 152, 158 (H)
Púšić 84, 195, 196 (H)
Pūtica 84, 195, 196 (H)
Púzić 148 (M)

R

Rādāl 74 (H)
Rādat 71, 96 (H)
Rādić 41, 47, 52, 60, 74, 116, 198, 214, 216, 222, 226, 227, 233 (H)

Ràdišić 19, 21, 25, 67, 151 (H)
Rădmanic 250 (M)
Rădoš 9, 81, 91, 112, 148, 178, 179, 220, 223, 230, 239 (H)
Răgūž 4, 8, 9, 10, 151 (H)
Rahimic 9, 148 (M)
Răiĉ 106, 146, 147, 148, 151, 152, 158, 164, 166, 170, 179, 231, 232, 233, 239, 240, 241, 245, 248, 255, 256 (H)
Răjiĉ 2, 9, 89, 147, 148, 151, 152, 156, 158, 160, 162, 165, 206, 232, 234, 248, 250, 255, 256, 260 (H)
Răjić 146 (H)
Răjković 4, 233 (H); 148 (M)
Răkić 59, 127 (H)
Răko 272 (H)
Răljević 148 (M)
Ramădanović 148 (M)
Rămić 120, 148, 174, 204, 207, 260, 263, 270 (M)
Rămljāk 31, 33, 41, 42, 81, 87, 150, 152, 154, 158, 171, 180, 219, 221, 224, 228 (H)
Răos 53 (H)
Răspudić 9, 15, 16, 46, 137, 146, 147, 151, 223 (H)
Răše 36 (H)
Răšić 4, 36, 42, 44, 58, 60, 62, 65, 66, 72, 147 (H)
Răšidović 232 (M)
Răšo 148 (H)
Rătković 1 (S)
Răvānĉić 214 (H)
Răvlić 74, 148, 182, 221, 223 (H)
Răvnjāk 182, 228 (M)
Răzić 9, 174 (M)
Răbac 8, 9 (H)

Rébić 147 (H)
Rědžić 174 (M)
Rědžović 148 (M)
Rénjo 255, 256 (H)
Rěpāk 148 (M)
Rěpeša 9, 148 (M)
Rěpiĉić 148 (M)
Rešetār 56 (H)
Rězagić 148 (M)
Rézić 107, 133, 152 (H)
Rézo 90 (H)
Rlpić 179, 190, 194, 203 (H)
Rizvanbegović 148, 233 (M)
Rizvanović 148, 174 (M)
Rízvić 178, 265 (M)
Rízvo 265 (M)
Rógić 41, 44, 47, 74, 173, 174, 179 (H)
Rógo 151 (H)
Rőkša 148 (M)
Róljo (H)
Rómić 89, 250 (H)
Rósić 152 (H)
Róso 53, 58, 64, 65, 73 (H)
Ròtīm 127, 131, 146, 151, 159, 174, 178, 180, 206, 208, 209, 234 (H)
Rôzić 2, 3, 18, 27, 30, 46, 137, 141, 142, 146, 147, 151, 174, 179, 256, 258, 263, 265 (H)
Rùdēš 72 (H)
Rùmboĉić 205, 214 (H)
Rùpĉić 5, 40 (H)
Rùstempašić 148 (M)
Rústić 174, 250 (M)
Rušĉùklić 148 (M)
Rúvić 228, 233 (M)
Rüžić 182 (S)

S

Sábitović 205, 214, 233 (M)
Săbljić 20, 42, 48, 74, 100, 118, 129, 147, 221, 233 (H)
Săbljo 78, 89, 95, 206, 210, 211, 221, 227, 231 (H)
Săĉić 174 (M)
Sádiković 43, 148 (M)
Sădžāk 148 (M)
Săkić 148, 263 (M)
Săkić 158 (H)
Salavàrda 132 (H)
Sălĉin 148, 154, 160, 174 (M)
Sălĉinović 174 (M)
Sălihagić 174 (M)
Salihămidžić 174 (M)
Sălihović 3, 203 (M)
Sălkić 9, 148 (M)
Sălković 148, 174, 233 (M)
Samărdžić 233 (M)
Sarăĉić 174 (M)
Sarăjlĉić 148, 174, 265 (M)
Sarăjlja 43 (M)
Sărić 146, 148 (M)
Săvić 129, 131 (H); 9, 145, 160 (S)
Sēfer 148, 178, 196, 199, 206 (M)
Sēferović 148 (M)
Sėfić 148, 242 (M)
Sělāk 16, 27, 202, 216, 221 (H)
Sėlimhodžić 233 (M)
Selimić 9, 43 (M)
Sėlimović 148, 184, 206, 208 (M)
Sēmiz 43 (M)
Sénkić 143 (H)
Sěnjāk 94 (H)
Sėrdār 9 (M)

Serdáreviĉ 148 (S)
Serdároviĉ 206 (H)
Serhătlija 270 (M)
Sēsar 97, 100, 118, 147, 151 (H)
Siĉāja 215, 219, 220, 233 (H)
Sihirliĉ 178 (M)
Sikimić 174 (M)
Silić 148 (M)
Simić 9 (S)
Simit 43 (M)
Sīnanagić 233 (M)
Sīnanović 148, 174 (M)
Sírko 148 (M)
Sītār 174 (M)
Sivonja 148 (M)
Sivoš 8, 41, 42, 44, 58 (H)
Sivrĉić 4, 11, 34 (H)
Sjėkirica 148 (M)
Skėho 203, 208, 210, 239 (M)
Skėjo 148 (M)
Skėnder 179 (M)
Skoĉajić 233 (S)
Skòĉibušić 162 (H)
Skóko 22, 36, 47, 54, 66, 116, 117, 134, 147, 150, 151, 152 (H)
Sláto 265 (M)
Slávić 129, 130 (H)
Slíško 196, 215, 216, 233 (H)
Slíšković 67, 78, 110, 120, 122, 134
Smăilhodžić 148, 265 (M)
Smăilović 202 (M)
Smájjić 148, 238, 270 (M)
Smájkić 148, 174 (M)
Smăjlović 260 (M)
Smiljanić 143, 146, 147 (H)
Smólić 146 (H)
Smòljan 27, 32, 46, 146, 147 (H)

Sóče 2, 8, 11, 14, 15, 23, 31, 146, 148, 152, 158 (H)
Sóčević 1 (S)
Sòftić 233 (M)
Sòldin 148 (M)
Sòldo 1, 4, 12, 14, 19, 20, 24, 25, 29, 32, 43, 78, 90, 100, 101, 102, 104, 105, 107, 108, 132, 134, 146, 147, 151, 152, 174, 178, 180, 206 (H)
Sòlin 42, 43, 44, 47, 56 (H)
Sòpta 113, 116, 146, 147, 222 (H)
Sòsa 79 (H)
Spáhić 3, 148 (M); 9 (S)
Spàhić 174, 175 (M)
Spájić 2, 3, 47, 74, 77, 108, 110, 205 (H)
Spúzanin 148 (M)
Spužević 147 (H)
Spúžić 9, 148 (M)
Srèbrović 90 (H)
Stànić 58, 272 (H)
Stánković 9, 233 (H); 9 (S)
Stàpić 174, 194, 217, 220 (H)
Stìpānović 178 (H)
Stípić 74, 80, 82, 137, 178, 206, 217, 219, 250, 260 (H)
Stjèpānović 250 (H)
Stòjanović 147, 181, 239, 240, 241, 260, 272 (H)
Stòjčić 13, 15, 148, 150, 151 (H)
Stójić 8, 9, 21, 22, 24, 36, 46, 118, 146, 147 (H)
Stójkic 148, 152, 156, 158 (H)
Stójković 9 (S)
Stòlica 174 (H)
Stúpac 148 (M)

Stùpār 148 (H)
Stùpić 174 (S)
Sùbašić 174, 203, 205, 233, 237, 240, 270 (M)
Sùčić 210, 231, 233 (H)
Sùdār 250 (H); 28, 136, 145, 154 (S)
Suhàrić 181 (M)
Súlić 1, 9, 10, 27, 29, 78 (H)
Súljić 3, 148, 191, 242 (M)
Sùšac 4, 8, 9, 18, 20, 22, 24, 27, 29, 33, 34, 35, 36, 41, 46, 67 (H)
Súšak 1 (H)
Sùšić 7, 9 (H)
Sùšić 29, 36 (H)
Sùšilović 146 (H)
Súton 92, 100, 147, 152 (H)
Suvàrić 202 (M)
Svitlica 224 (M)
Svrze 132 (H)

Š

Šàbanović 173 (M)
Šábić 191, 205, 207, 212, 228, 230, 233 (M)
Šácirović 148 (M)
Šáfro 178 (M)
Šágolj 272 (H)
Šàhić 174 (M)
Šáhinagić 9 (M)
Šáhinović 9, 148 (M)
Šàin 1 (S)
Šàjin 17, 19 (H)
Šàkić 136 (H)
Šàkota 9, 12, 27, 102, 146, 147, 206 (H)

Šáldo 9 (M)
Šálić 152 (H)
Šàlinović 51 (H)
Šàmerić 166 (M)
Šántić 23, 113, 148 (H)
Šánje 9 (H)
Šárac 24, 25, 42, 47, 147, 151, 153, 220 (H)
Šaràvanja 4, 16, 21, 46, 106, 124, 144, 146, 147, 152, 159, 174 (H)
Šárčević 210, 225, 226, 233 (H)
Šárić 59, 90, 91, 151, 160, 166, 168, 169, 180, 268 (H); 9 (S)
Šarić 3, 9, 148, 152 (M)
Šáše 174 (M)
Šásić 177 (M)
Šášković 166 (M)
Šàtor 9, 43 (M)
Šćúk 181, 189 (M)
Šćùkùlj 205, 233 (M)
Šećibović 174 (M)
Šegétalo 148 (M)
Šégo 9, 29, 31, 32 (H)
Šéhić 172, 173, 174, 175, 179, 212 (M)
Šèhović 9, 148, 174 (M)
Šèkelja 222, 231 (H)
Šekérija 245, 272 (H)
Šélo 88, 148 (H)
Šemšić 160 (M)
Šéro 221, 233 (M)
Šètka 3, 8, 27, 143, 147 (H)
Šèva 148 (M)
Šévo 21, 67, 147, 148 (H)
Šílić 9, 272 (H)
Šiljeg 1, 2, 52, 53 (H)

Šímić 9, 32, 42, 47, 48, 52, 67, 68, 70, 71, 72, 74, 77, 78, 113, 147, 207 (H)
Šimòvić 1, 2, 4, 7, 21, 23, 36, 42, 48, 57 (H)
Šimunović 41, 42, 44, 48, 66, 77, 147, 159, 174, 181, 186, 188, 196, 197, 198, 207, 223, 227, 233, 235, 250 (H)
Šipovac 174 (S)
Širić 95, 174 (H)
Šišić 9, 148, 215, 216 (H)
Šišić 175 (M)
Šitum 191 (H); 174, 178 (M)
Šitun 191 (H)
Škámpe 179, 182 (M)
Škàrica 147, 151, 174, 181, 206, 232, 233, 243, 248, 255 (H)
Škégro 21, 25, 47, 118, 137, 150, 151 (H)
Škòbālji 265 (H)
Škóbić 152, 159, 161 (H)
Škóljić 148 (M)
Škóljo 148 (M)
Škóro 9, 144, 145 (S)
Škòrput 59 (H)
Škróbo 47, 113, 115, 117 (H)
Škùtor 151, 152, 156, 158 (H)
Šljámo 174 (M)
Šljívo 206, 208, 232, 233 (M)
Šòla 220 (H)
Šolája 148 (S)
Šòljić 256 (M)
Šóljić 147, 152, 222 (H)
Šóše 9, 42, 48 (M)
Šóšić 53, 54 (H)

Šošić 48, 52 (H)
 Špágo 43, 45, 148 (M)
 Špúren 174 (M)
 Štëta 174 (M)
 Šùbara 174 (M)
 Šùcurović 227 (M)
 Šúde 191 (H)
 Šúdić 189, 191 (H)
 Šúdo 191 (H)
 Šukàlić 43, 148 (M)
 Šukman 176, 182 (M)
 Šúko 148 (M)
 Šuman 152, 161 (H)
 Šumelj 47 (H)
 Šúnje 148, 174, 192 (M)
 Šúnjić 41, 47, 52, 138, 146, 147, 151, 152, 157, 159, 160, 161, 162, 192, 216 (H)
 Šúnjo 215 (H)
 Šušac 36, 109, 110, 121, 122, 134, 136, 137, 146, 180 (H)
 Šušak 96, 110 (H)
 Šušić 233 (M)
 Šušković 217 (M)
 Šušnjār 42, 80, 81, 87, 148 (H)
 Šùta 148, 243 (H)
 Šútalo 1, 4, 9, 10 (H)
 Šütić 168 (M)

T

Tàbak 174, 187, 217, 233 (M)
 Tàbaković 148 (M)
 Tàdić 9, 29, 135, 137, 147, 159, 223, 237, 250, 268 (H)
 Tádić 210, 221, 227, 233 (H)
 Táhirović 174 (M)
 Tále 159 (H)

Tálić 151, 152, 156, 158, 159, 160, 162, (H); 174, 265 (M)
 Talijánac 265, 270 (H)
 Tàmbić 2, 43, 48 (H)
 Tàmbur 58 (H)
 Tàmburović 42 (H)
 Tanàsilović 1 (S)
 Tànčica 43 (M)
 Tàndara 84 (H)
 Tánović 148 (M)
 Tánjić 215, 219, 233 (H)
 Taràna 1, 43 (S)
 Tàslidža 9, 43, 148 (M)
 Táso 148 (M)
 Tásovac 174, 178 (M)
 Tàšiće 179 (M)
 Tàtar 174, 176 (M)
 Tàtarević 146, 233 (M)
 Tàvra 83 (H)
 Tèletović 174, 184, 270 (M)
 Tèmìn 148 (M)
 Tèrkeš 9 (H)
 Tèrzić 43, 148, 256 (M); 9 (S)
 Tèskera 43 (M)
 Tèšić 188 (S)
 Tíbo 270 (M)
 Tìca 9, 57, 174 (H)
 Tìkveš 11 (M)
 Tìkveša 11, 148 (M)
 Tìkvina 148 (M)
 Tìnjāk 9 (M)
 Tìpura 148, 152 (M)
 Tìpurić 159 (H)
 Tòdorić 9 (S)
 Tókić 11, 27, 90, 91, 151, 208 (H)
 Tóle 137, 151 (H)
 Tólić 42, 57, 72, 74, 77, 152 (H)

Tólo 82, 87 (H)
 Tòlušić 55, 85 (H)
 Tòlj 2, 17, 18, 58, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 196, 199 (H)
 Tòljagić 263 (M)
 Tòmas 33, 35, 42, 72, 74 (H)
 Tòmić 27, 39, 42, 44, 47, 48, 54, 69, 80, 81, 85, 91, 93, 95, 128, 143, 147, 152, 156, 158, 170, 180, 181, 210, 222, 227, 228, 229, 250, 263, 270 (H)
 Tòpalović 147, 154, 270 (H)
 Tòpčić 3, 147 (M)
 Tópić 90, 91, 109, 118, 169, 174, 181, 196, 197, 198, 199, 207, 233, 240, 245, 268 (H)
 Topòran 148 (M)
 Tórlić 232 (M)
 Tóro 9, 148 (M)
 Tòsun 148 (M)
 Tóšić 2, 3 (S)
 Tràvnjāk 148 (M)
 Tr̃bonja 9, 148 (M)
 Tr̃čalo 148 (M)
 Trebínjac 148 (M)
 Trifković 160 (S)
 Trípić 9 (S)
 Tr̃novac 148 (M)
 Trògrla 196 (H)
 Tr̃tić 205, 239 (M)
 Trùtina 61 (H)
 Tùcak 78 (H)
 Tùcaković 9, 174 (M)
 Túce 148 (M)
 Tùčić 227, 233 (H)
 Tufègdžija 270 (M)
 Tùfek 173, 174 (M)

Tufèkčija 174, 270 (M)
 Tùka 148 (H)
 Túle 206 (H)
 Túlić 174, 176 (M)
 Túljo 174 (H)
 Túrić 43 (M)
 Túrkić 165, 166 (M)
 Túrković 148 (M)
 Turùdić 11, 25, 36 (H); 148 (M)
 Tùtiš 178 (H)

U

Udòvičić 97, 100, 151 (H); 148 (M)
 Ûgarak 224 (M)
 Ûložnik 217, 219, 220, 231 (H)
 Ûzunović 184 (M)

V

Vájzović 174 (M)
 Validžić 36, 43 (M)
 Vàsìlj 8, 9, 23, 24, 28, 31, 32, 33, 34, 43, 137, 147, 151 (H)
 Vàtrić 174 (M)
 Vègar 53 (H)
 Végo 3, 4, 7, 9, 10, 36 (H)
 Vèjzović 148, 160 (M)
 Vèkić 73, 74 (H)
 Vèlagić 148, 181 (M)
 Velèdar 9 (M)
 Vèlić 181 (M)
 Verája 9 (H)
 Vèrem 182, 224 (M)
 Vèren 182 (S)
 Vican 93, 152 (H)
 Vìcko 41 (H)
 Vìcković 147 (H)

Vidáčak 140, 143, 146, 147 (H)
Vidàkušić 224, 225, 226 (H)
Vidić 9, 10, 14 (H)
Vidović 9, 11, 23, 30, 31, 34, 133, 146, 147, 151, 152, 156, 158, 159, 263 (H)
Vidović 205, 207, 219, 220, 232, 234, 237 (H)
Vila 148, 182, 190, 192 (M)
Vištica 1, 2, 36, 41, 42, 60 (H)
Vladić 10, 146, 147, 148, 151, 152, 158, 159, 174 (H)
Vladić 191, 192, 196, 197, 218, 222, 233, 240, 241 (H)
Vláho 23, 24, 27, 32, 33, 146, 147 (H)
Vlàićević 31 (H)
Vlájčić 239 (H)
Vlašić 78 (H)
Vókić 78 (H)
Vòlār 42 (H)
Volárević 42 (H)
Volàrić 27, 152 (H)
Volòder 148 (M)
Vòljevica 148, 226 (M)
Vrànčić 137 (H)
Vránić 137, 141, 174, 270 (H)
Vránkić 8, 9, 10 (H)
Vránković 146 (H)
Vrànješ 36, 38, 48, 71, 72, 73, 74, 77, 78, 129 (H)
Vránjić 270 (H)
Vránjković 95, 146, 158 (H)
Vrcan 43, 47, 74 (H)
Vřčić 148, 174 (M)
Vrdòljāk 36, 74, 152 (H)
Vrébac 72, 139 (H)
Vřicić 166 (M)
Vřljić 77, 127, 152, 154, 155, 158, 161, 180, 206, 221, 223 (H)
Vúčić 2, 8, 18, 20, 23, 24, 25, 33, 34, 43, 57, 151, 160, 175 (H)
Vùčijāk 156 (S)
Vùčina 4, 9, 147, 153 (H)
Vùčko 74 (H)
Vùgdalić 224, 233 (M)
Vùjević 42, 47, 48, 54 (H)
Vùjica 60 (H)
Vujíčević 147, 270 (H)
Vùjinović 147 (H)
Vùjnović 160 (S)
Vùk 9 (M)
Vukàdin 85, 241 (H)
Vùkanović 2, 4, 9 (S)
Vùkasović 9 (H)
Vúkić 4, 8 (H)
Vùkmīr 148 (H)
Vùkoja 56, 90, 100, 102, 112, 147, 151, 158, 181, 192, 211, 222, 233, 248, 250, 260, 270 (H)
Vùkoje 148 (S)
Vùkojević 43, 53, 54, 60, 61 (H)
Vùkotić 148 (M)
Vùković 160 (S)
Vùkša 146 (H)
Vùkšić 8, 9, 36, 40, 50, 52, 55, 56, 57, 58, 233 (H)
Vúle 174, 182 (M)
Vùletić 9, 58, 62, 74, 108 (H)
Vúlić 1, 74 (H); 1 (S)
Z
Zádrić 205, 231, 232 (H)
Zádro 67, 69, 113, 146, 147, 150,

151, 152, 158, 162, 165, 171, 180, 182, 196, 231, 233, 236, 237, 241 (H)
Záhirović 148, 174, 178, 228 (M)
Záimović 174, 233, 234 (M)
Zājmović 233, 234 (M)
Zàklān 9 (M)
Zalíhić 148 (M)
Zàlup 256 (M)
Záne 217, 221, 222 (H)
Zàtega 258 (M)
Zdīlār 174 (H)
Zèbić 174, 272 (M)
Zèc 30, 193 (H); 214 (M)
Zèčević 224, 225, 226, 239 (M)
Zèčić 148, 206, 212, 217, 229, 233, 234, 260 (M)
Zèjnilhodžić 148 (M)
Zèkić 272 (M)
Zéko 248 (H)
Zèkotić 233 (M)
Zèkušić 1, 21, 147 (H)
Zelèničić 71 (H)
Zelènika 1, 9, 24, 116, 127, 128, 132, 135, 136, 147, 151, 152, 158, 178, 180, 240, 241 (H)
Zélic 41, 49, 152, 225, 231, 241 (H); 148 (M)
Zéljko 60, 107, 108, 109, 147, 174, 206 (H)
Zèrem 174, 183, 187 (M)
Zlátić 219, 220 (H)
Zlòmislić 90, 107, 135, 160, 202 (H)
Zlòmužica 148 (M)
Zlòpaša 47, 57, 87, 118 (H)
Zórić 42, 43, 48, 50, 71, 77, 78 (H)
Zóvak 39, 47, 48, 56, 57, 60, 77 (H)
Zóvko 20, 21, 22, 24, 32, 39, 41, 48, 80, 95, 106, 107, 109, 110, 121, 122, 124, 134, 135, 139, 141, 147, 150, 151, 152, 153, 154, 158, 180, 231, 241 (H)
Zúbac 11, 17, 25, 27, 30, 67, 116, 146, 147, 214 (H)
Zûbović 9, 148 (M)
Zúcić 77 (H)
Zùhrić 43, 148 (M)
Zùkanović 9, 217 (M)
Zúkić 168, 169, 178, 233, 263 (M)
Zúlić 233 (M)
Zùrić 41, 42, 43, 48 (H)
Zúrovac 4, 9, 174 (S)
Zvírović 6 (H)
Zvónić 1 (H)
Ž
Žarić 178 (H)
Žárković 9 (S)
Ždérić 41, 42 (H)
Žiko 252 (M)
Žílić 215, 216, 221, 222, 223 (H)
Živković 43, 54 (H)
Živkušić 61 (H)
Žúgor 174, 181 (M)
Žulj 43, 68, 71, 74, 80, 226, 228 (H)
Žuljèvić 48, 231 (H)
Žúnić 162 (H)
Žùškić 160 (M)
Žútić 158, 222, 225, 226, 233 (H)

RJEČNIK EKONIMA

1. Gabela	31. Bijakovići
2. Gòrica	32. Mèdugorje
3. Strùge	33. Miletina
4. Gràbovina	34. Cérno
5. Jasènica	35. Crnòpod
6. Zvírovići	36. Stùdènci
7. Pfcavci	37. Stùbica
8. Trebìžat	38. Zvírići
9. Čapljina	39. Bijača
10. Drètelj	40. Hardòmilje
11. Šurmānci	41. Hrāšljani
12. Krúcevići	42. Prèdgrède
13. Biletići	43. Ljùbuški
14. Blizānci	44. Mòstarskā Vrata
15. Tèpčići	45. Gràdskā
16. Dòbrò Sèlo	46. Lipno
17. Grādnići	47. Ràdišići
18. Blātnica	48. Húmac
19. Čèrin	49. Tèskera
20. Čalići	50. C`veni G`m
21. Hāmzići	51. Pròlog
22. Dràgicína	52. Lìsice
23. Māli Ogradènik	53. Vašarovići
24. Vèliki Ogradènik	54. Grāb
25. Slùžanj	55. Grābovnik
26. Pòtpolje	56. Òtok
27. Čitluk	57. Pròbōj
28. Kréhīn Grādac	58. Vitina
29. Vionica	59. Òrahōvlje
30. Pàoča	60. Veljáci

61. Šipovača
 62. Vójnici
 63. Kašće
 64. Gréda
 65. Dòle
 66. Klòbük
 67. Gřljevići
 68. Bòrajna
 69. Dònji Mámići
 70. Dràgicína
 71. Růžici
 72. Tiháljina
 73. Putěševica
 74. Drinòvci
 75. Drinovačkò Břdo
 76. Bláževići
 77. Grùde
 78. Sòvići
 79. Gòrica
 80. Vínjani
 81. Čitluk
 82. Vír
 83. Pòdbilā
 84. Zavèlim
 85. Zágørje
 86. Vùčipolje
 87. Pòsüşje
 88. Òsòje
 89. Pokléčāni
 90. Sùtina
 91. Vřpolje
 92. Tribistovo
 93. Ràstovača
 94. Bātīn
 95. Brocānac
 96. Grádac
 97. Podvrānić

320

98. Rújan
 99. Pòtkrāj
 100. Kočèrin
 101. Cřnē Lòkve
 102. Ljubòtići
 103. İzbično
 104. Gòrnjā Brītvica
 105. Dònjā Brītvica
 106. Gòrnji Cřnač
 107. Dònji Cřnač
 108. Dobřkovići
 109. Òklaje
 110. Třn
 111. Prīvālĵ
 112. Gòrnji Mámići
 113. Důžice
 114. Lèdinac
 115. Smòkinje
 116. Rāsno
 117. Kòsmaj
 118. Bùhovo
 119. Čerīgaj
 120. Mòkrò
 121. Tùřcinovići
 122. Prìbinovići
 123. Širokī Brījeg
 124. Lādine
 125. Gòstuša
 126. Gràbova Drāga
 127. Gòrnji Grádac
 128. Dònji Grádac
 129. Dòbrič
 130. Žvātić
 131. Pròhovo
 132. Knéšpolje
 133. Lise
 134. Ûzārići

135. Jāre
 136. Biògraci
 137. Lĵtī Dòlac
 138. Mĵlkovići
 139. Čùle
 140. Pòdgørje
 141. Sritnice
 142. Sělište
 143. Krivòdòl
 144. Slipćići
 145. Bāčevići
 146. Jasènica
 147. Ròdoč
 148. Mòstār
 149. Zāhūm
 150. Vukòdòl
 151. Īlići
 152. Cīm
 153. Žòvnica
 154. Pòlog
 155. Bogòdòl
 156. Gòrānci
 157. Sovići
 158. Vihòvići
 159. Òrlac
 160. Rāštani
 161. Vòjno
 162. Rāškā Gòra
 163. Vlàštāk
 164. Vřdi
 165. Dònjā Drěžnica
 166. Gòrnjā Drěžnica
 167. Žlīb
 168. Pèrutac
 169. Stríževo
 170. Còpi
 171. Kreménac

172. Dīvā Gràbovica
 173. Dònjā Jāblanica
 174. Jāblanica
 175. Jělačići
 176. Bācína
 177. Zlāte
 178. Dòljāni
 179. Sòvići
 180. Rìsovac
 181. Slātina
 182. Mírci
 183. Žūglići
 184. Šābānčići
 185. Ródići
 186. Mrákovo
 187. Glòdnica
 188. Hùdùtskò
 189. Lìzopěrci
 190. Tòšćanica
 191. Grěvići
 192. Kùcāni
 193. Klèk
 194. Helĵdòvi
 195. Ûstirama
 196. Grāčac
 197. Mèopotòčje
 198. Tríšćani
 199. Rāvnica
 200. Bòrova Rāvan
 201. Tólovac
 202. Pārcani
 203. Grāčanica
 204. Pàroš
 205. Dūge
 206. Lūg
 207. Gòrica
 208. Škròbučāni

209. Šérovina
210. Omètala
211. Dônji Višnjāni
212. Gôrnji Višnjāni
213. Māglice
214. Òrašac
215. Pròslapskā Planina
216. Pròslap
217. Kováčevo Pòlje
218. Mlùša
219. Plòča
220. Pòdbōr
221. Rìpci
222. Šcīt
223. Kòpčići
224. Vārvara
225. Zāhūm
226. Rūmboci
227. Jāklići
228. Drūžinovići
229. Lāpsūnj
230. Šlīmac
231. Gmići
232. Pàljike
233. Pròzor
234. Boróvnica
235. Blāce
236. Dòbroša
237. Ljùbunci
238. Hére
239. Krānčići
240. Dônjā Vāst
241. Ūzdōl

242. Kūte
243. Šcīpe
244. Īvānci
245. Pájíci
246. Pòžetva
247. Jasènik
248. Cīni Vřh
249. Plavúzi
250. Bāre
251. Krūščica
252. Gôrnji Čāžanj
253. Dônji Čāžanj
254. Gôrnjā Vràtnā Gòra
255. Dônjā Vràtnā Gòra
256. Sòlakova Kúla
257. Krájkovići
258. Kāle
259. Būščāk
260. Homātlje
261. Dóščica
262. Stūdēnčica
263. Čùlina
264. Dùbokō
265. Pārsovići
266. Òteležāni
267. Pāčerāni
268. Mírac
269. Bùkovica
270. Gòrani
271. Blūčići
272. Kòstājnica
273. Falánovo Břdo

LITERATURA

- [1] Alerić, D.: *O potrebi djelomičnog prilagođavanja dijalekatskih mjesnih imena i prezimena*, Jezik XXII., Zagreb 1974., str. 5. i 80.
- [2] Alerić, D.: *Porfirogenetovi zahumski toponimi*, Rasprave Zavoda za jezik 10/11, Zagreb 1984./85., str. 15.
- [3] Alerić, D.: *Ime planine Biokove*, Rasprave Zavoda za jezik 15, Zagreb 1989., str. 67.
- [4] Alerić, D.: *Neobično hercegovačko riječno ime Mlade ili Mladi*, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 19, Zagreb 1993., str. 51.
- [5] Alerić, D.: *Toponim Bosna kao slavistički problem*, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 21, Zagreb 1995., str. 5.
- [6] Arandjelović-Živković, B.: *Hipokoristici antroponima muškog roda u jednom delu Kosmaja*, OJ 1, SAZU, Ljubljana 1969., str. 163.
- [7] Babić, S.: *Tvorba imenica na -ić*, Jezik XVII, Zagreb 1970., str. 74. i 112.
- [8] Babić, S.: *Tvorba imenica na -ač*, Radovi ZSF 12, Zagreb 1971., str. 13.
- [9] Babić, S.: *Izvedenice sufiksom -ica od imeničkih osnova*, Jezik XIX, Zagreb 1972., str. 109.
- [10] Babić, S.: *Tvorba imenica na -ica i -ice*, Radovi ZSF 13, Zagreb 1973., str. 37.
- [11] Babić, S.: *Suvremeni problemi tvorbe riječi*, Jezik XXIII, Zagreb 1975., str. 41.
- [12] Babić, S.: *Prezimana, toponimi, etnici i ktetici u književnom jeziku*, Jezik XXIII, Zagreb 1975., str. 139.
- [13] Babić, S.: *Tvorba imenica sufiksima na -ak*, Radovi ZSF 14, Zagreb 1976., str. 69.
- [14] Babić, S.: *Sustav u tvorbi imenica muškoga roda koje znače nositelja radnje*, Radovi ZSF 15, Zagreb 1977., str. 11.
- [15] Babić, S.: *Mješovite tvornice*, Jezik XXV, Zagreb 1978., str. 129.
- [16] Babić, S.: *Granica između tvorbenih i netvorbenih (motiviranih i nemotiviranih) riječi*, Prilozi - VIII. međunarodni slavistički kongres u Zagrebu, Zagreb 1978., str. 7.

- [17] Babić, S.: *Tvorba imenica sufiksima na -(a)k*, Književni jezik VII, Sarajevo 1978., str. 19.
- [18] Babić, S.: *Tvorba imenica sufiksima na -(a)c*, Naš jezik XXIII, Beograd 1978., str. 175.
- [19] Babić, S.: *Sufiksi s morfološkim gledišta*, Jezik XXVII, Zagreb 1979., str. 10.
- [20] Babić, S.: *Tvorba imenica sufiksima na -aš*, Jezik XXVIII, Zagreb 1980., str. 33.
- [21] Babić, S.: *Tvorba imenica sufiksima na -ina*, Rad JAZU 388, Zagreb 1981., str. 313.
- [22] Babić, S.: *Tvorba imenica sufiksima na -ar*, Filologija 10, Zagreb 1981., str. 141.
- [23] Babić, S.: *Tvorba imenica nultim sufiksima*, Bilten Zavoda za lingvistiku 4, Zagreb 1981., str. 4.
- [24] Babić, S.: *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, JAZU i Globus, Zagreb 1986.
- [25] Babler, O. F.: *Iméno Oliver v srbských dějinách*, ZMK XXIII, Prag 1983., str. 9.
- [26] Bakula, P.: *Topografsko-historijski šematizam Franjevačke kustodije i apostolskog vikarijata u Hercegovini za godinu Gospodnju 1867.*, Mostar 1970.
- [27] Banašević, N.: *O imenima vila u narodnim pjesmama*, Zbornik radova SANU XVII, Beograd 1962., str. 134.
- [28] Barac-Grum, V.: *Patronimička prezimena u SRH*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 3.
- [29] Barac-Grum, V.: *Pogled na gorskokotarsku povijesnu antroponimiju*, Rasprave Zavoda za jezik 13, Zagreb 1987., str. 5.
- [30] Barac-Grum, V.: *Mogućnosti preobrazbe vlastitoga imena*, Rasprave Zavoda za jezik 16, Zagreb 1990., str. 15.
- [31] Barac-Grum, V.: *Odnos između onomastičkih kategorija u regiji*, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 17, Zagreb 1991., str. 27.
- [32] Barac-Grum, V. - Zečević, V.: *Tvorba prezimena u Gorskom kotaru*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 217.
- [33] Barić, E.: *Rusinska prezimena*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 225.
- [34] Barić, E.: *Hrvatska srednjovjekovna imena s glagolskim prvim dijelom*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 259.
- [35] Bašagić, S.: *Znameniti Hrvati Bošnjaci i Hercegovci u turskoj carevini*, MH, Zagreb 1931.
- [36] Beneš, J.: *O českých příjmeních*, ČSAV, Prag 1962.
- [37] Beneš, J.: *České židovské příjmení z apelativ a z rodných jmen*, ZMK XXVI, Prag 1985., str. 354.

- [38] Benković, A.: *Naselja Bosne i Hercegovine sa katoličkim stanovništvom*, Đakovo 1966.
- [39] Berić, D.: *Otkuda ime vili Ravijolji*, Glasnik SANU V, sv. 1., Beograd 1953., str. 157.
- [40] Bertoša, M.: *Antroponimija dvigradskog područja*, Jadranski zbornik 7, Rijeka - Pula 1969., str. 177.
- [41] Bezljaj, F.: *Onomastika in leksikologija*, OJ 1, SAZU, Ljubljana 1969., str. 10.
- [42] Bezljaj, F.: *Onomastika v etimoloških slovarjih*, OJ 5, JAZU, Zagreb 1975., str. 3.
- [43] Bijelić-Bogdan, P.: *Narodna imena (Konavli i Dalmacija)*, ZNŽOJS 30, JAZU, Zagreb 1935., str. 241.
- [44] Bjelanović, Ž.: *Imena stanovnika mjesta Bukovice*, Čakavski sabor, Split 1978.
- [45] Bjelanović, Ž.: *Obiteljski nadimci u sjevernoj Dalmaciji*, OJ 8, JAZU, Zagreb 1979., str. 75.
- [46] Bjelanović, Ž.: *Toponimi tipa Muškovci s područja sjeverne Dalmacije*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 33.
- [47] Bjelanović, Ž.: *Semantičke podudarnosti nadimaka na -onja i na -ilo*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 235.
- [48] Bjelanović, Ž.: *Fonološke varijacije i varijante u antroponimiji*, OJ 9, JAZU, Zagreb 1982., str. 175.
- [49] Bjelanović, Ž.: *Tvorba hipokoristika sufiksne forme u jekavskom govoru sjeverne Dalmacije*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 7.
- [50] Bjelanović, Ž.: *Prozodemske varijante u antroponimiji*, Filologija 11, Zagreb 1983., str. 18.
- [51] Bjelanović, Ž.: *Struktura antroponimskih varijanti na -(č)ina*, Zbornik za književnost i filologiju 27/28, MS, Novi Sad 1984.
- [52] Bjelanović, Ž.: *Antroponimija Bukovice*, Split 1985.
- [53] Bjelanović, Ž.: *O jednom tipu splitskih prezimena*, FOC 5, Zagreb 1996., str. 7.
- [54] Bjelovučić, Z. N.: *Kralj Tomislav ili Domaslav*, Jadranski dnevnik III, 1936., str. 233.
- [55] Bláňar, V.: *Lexikologická a gramatická problematika vlastných mien*, Medunarodni slavistički sastanak, Beograd 1957., str. 571.
- [56] Bláňar, V.: *Společensky podmienená identifikácia - podstatný príznak vlastných mien*, ZMK XVI, Prag 1975., str. 31.
- [57] Bláňar, V.: *Základné problémy antroponomastiky*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 247.
- [58] Bláňar, V.: *Die Semantik der Propria*, ZMK XXVI, Prag 1985., st. 72.

- [59] Blánar, V. - Matejčík, J.: *Živé osobné mená na strednom Slovensku*, Osveta, Banská Bystrica 1983.
- [60] Bogdanović, N.: *Toponimi antroponimske osnove u slivu gornjeg toka svrljiškog Timoka*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 41.
- [61] Bosanac, M.: *Prosvetin imenoslov*, Prosvjeta, Zagreb 1984.
- [62] Bošković, R.: *Iz onomastičke derivacije i povodom nje*, OJ 6, JAZU, Zagreb 1976., str. 187.
- [63] Bošković, R.: *Odabrani članci i rasprave*, CANU, Titograd 1978.
- [64] Božović, M.: *Onomastika sela Banovog Dola kod Zvečana*, OP 4, SANU, Beograd 1983., str. 453.
- [65] Bratić, T.: *Svadbeni i pogrebni običaji na selu u Gornjoj Hercegovini*, GZM XV, Sarajevo 1903., str. 385.
- [66] Bratulić, J. - Šimunović, P.: *Prezimeni i naselja u Istri (1 - 3)*, Čakavski sabor i dr., Pula i Rijeka 1985.
- [67] Brozović, D.: *O strukturalnim i genetskim kriterijima u klasifikaciji hrvatskosrpskih dijalekata*, Zbornik za filologiju i lingvistiku 3, Novi Sad 1960., str. 68.
- [68] Brozović, D.: *O jednom problemu naše historijske dijalektologije*, Zbornik za filologiju i književnost 4/5, Novi Sad 1961., str. 95.
- [69] Brozović, D.: *O problemu ijekavskošćakavskog (istočnobosanskog) govora*, HDZ 2, Zagreb 1966., str. 119.
- [70] Brozović, D.: *Doseljenje Slavena i njihovi dodiri sa starosjediocima u svjetlu lingvističkih istraživanja*, ANUBiH, Sarajevo 1969., str. 129.
- [71] Brozović, D.: *Standardni jezik*, MH, Zagreb 1970.
- [72] Brozović, D.: *Dijalekatska slika hrvatskosrpskog jezičnog prostora*, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Zadar 1970., str. 5.
- [73] Brozović, D.: *O makarskom primorju kao jednom od središta jezično-historijske i dijalekatske konvergencije*, Makarski zbornik, Makarska 1970., str. 381.
- [74] Budimir, M.: *Sa slovenskog Olimpa*, Zbornik Filološkog fakulteta 4, Beograd 1956., str. 1.
- [75] Budimir, M.: *De nominis serbici vestigiis classicis*, Zbornik za filologiju i lingvistiku 3, Novi Sad 1960., str. 7.
- [76] Budimir, M.: *Mariani*, OJ 5, JAZU, Zagreb 1975., str. 53.
- [77] Bukumirić, M.: *Onomastika sela Prekoruplja omeđenog rekama Mirušom, Belim Drinom i Klinom*, OP 2, SANU, Beograd 1981., str. 339.
- [78] Bukumirić, M.: *Onomastika Prekoruplja*, OP 3, SANU, Beograd 1982., str. 303.
- [79] Bukumirić, M.: *Iz onomastike južne Metohije*, OP 5, SANU, Beograd 1984., str. 413.

- [80] Burić, A.: *Povijesna antroponimija Gorskog kotara u Hrvatskoj*, Rijeka 1983.
- [81] Buturac, J.: *Stanovništvo Požege i okolice (1700 - 1950)*, ZNŽOJS 43, JAZU, Zagreb 1967., str. 205.
- [82] Buturac, J. - Ivanda, A.: *Povijest katoličke crkve među Hrvatima*, Hrvatsko književno društvo "Sv. Ćiril i Metod", Zagreb 1973.
- [83] Chloupek, D.: *Nadimci iz turopoljskih sela*, ZNŽOJS 42, JAZU, Zagreb 1964., str. 49.
- [84] Constantinescu, N. A.: *Dicționar onomastic românesc*, Bukurešt 1963.
- [85] Crepajac, Lj.: *Prilog proučavanju grčkih modela srpskohrvatske antroponimije*, OP 1, SANU, Beograd 1979., str. 69.
- [86] Čulić, G.: *Struktura antroponimije Boke kotorske u 14. i 15. st.*, OJ 14, Zagreb 1991., str. 87.
- [87] Čatić, A.: *Božić kod muslimana (Prozor u Bosni)*, ZNŽOJS 26, JAZU, Zagreb 1926., str. 379.
- [88] Ćirković, S.: *Stefan Vukčić Kosača*, Beograd 1964.
- [89] Ćorović, V.: *Der Dialekt von Mostar*, Archiv für sl. Philologie 29, Beč 1937.
- [90] Ćorović, V.: *Prošlost Hercegovine, Mostar i Hercegovina*, Beograd 1937.
- [91] Čupić, D.: *Prezimeni sa sufiksom -ac/-ica u crnogorskoj antroponimiji*, OJ 8, JAZU, Zagreb 1979., str. 93.
- [92] Čupić, D.: *Lična imena u hronici "Kazivanje starih Trebješana"*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 23.
- [93] Čupić, D.: *Onomastika Zagarača*, OP 4, SANU, Beograd 1983., str. 345.
- [94] Čupić, D.: *Neslovenski elementi u nekim hidronimima u Crnoj Gori*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 87.
- [95] Dauzat, A.: *Les noms de famille de France*, Pariz 1977.
- [96] Debeljak, S.: *Nadimci u okolini Sv. Ivana na Zelini*, ZNŽOJS 16, JAZU, Zagreb 1911., str. 305.
- [97] Dedijer, J.: *Hercegovina*, SEZ XII/6, SAN, Beograd 1906.
- [98] Dešić, M.: *Utjecaj mjesta akcenta na tvorbu hipokoristika nastalih od ličnih imena*, Jezik X, Zagreb 1962., str. 86.
- [99] Doçi, R.: *Tragom albanskog antroponima Plak*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 259.
- [100] Doçi, R.: *Ilirsko-alabanska baza das- i dash- u funkciji antroponima, patronima i toponima*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 29.
- [101] Doçi, R.: *Predislamska antroponimija albanskog etnosa predjela Llapushë*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 83.
- [102] Dorčić, A.: *Prezimeni i nadimci u Baški na otoku Krku*, Krčki zbornik 1, Krk 1970., str. 425.

- [103] Dragičević, M.: *O nekim imenima deminutivno-hipokoristične i augmentativno-pejorativne kategorije u današnjim ličkim govorima*, Zbornik Pedagoškog fakulteta 6/7, Rijeka 1984., str. 7. i 97.
- [104] Džogović, A.: *Lična imena iz 1455. godine u nahiji Dolci u poređenju sa današnjim*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 281.
- [105] Džogović, A.: *Onomastika Dečana i okolnih sela*, OP 6, SANU, Beograd 1985., str. 439.
- [106] Džogović, A. - Bukumirić, M.: *Sistem ličnih imena kod srpskog stanovništva u Klini i Drniku u Metohiji*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 35.
- [107] Đaković, L.: *Prilozi za demografsku i onomastičku građu Bosne i Hercegovine 1*, ANUBiH, Sarajevo 1979.
- [108] Đapić, S.: *Nadimci i prezimena u Kumanu (Banat)*, Prilozi za proučavanje jezika 2, Novi Sad 1966., str. 161.
- [109] Đapić, S.: *Nadimci i prezimena u Taraš-Banatu*, Prilozi za proučavanje jezika 4, Novi Sad 1968., str. 161.
- [110] Đapić, S.: *Nadimci i prezimena u Melencima (Banat)*, Prilozi za proučavanje jezika 5, Novi Sad 1969., str. 323.
- [111] Đapić, S.: *Nadimci i prezimena u selu Elmiru (Banat)*, Prilozi za proučavanje jezika 6, Novi Sad 1970., str. 225.
- [112] Đapić, S.: *Nadimci i prezimena u Srpskom Itebeju (Banat)*, Prilozi za proučavanje jezika 6, Novi Sad 1970., str. 231.
- [113] Đorđić P.: *Đorđe, Đuro i sl.*, Naš jezik III, Beograd 1935., str. 89.
- [114] Đorđić, P.: *O imenu Đorđe*, Naš jezik III, Beograd 1935., str. 209.
- [115] Đorđić, P.: *Domentijan ili Dometijan*, Zbornik MS 13/14, Novi Sad 1956., str. 71.
- [116] Đurić, M.: *Onomastika Ljubomira*, OP 6, SANU, Beograd 1985., str. 191.
- [117] Erdeljac, A.: *Još o vokativu ličnih imena i prezimena*, Jezik VII, Zagreb 1959., str. 153.
- [118] Filipović, M.: *Prozor*, Glasnik Geografskog društva XVIII, Beograd 1932., str. 1.
- [119] Filipović, M.: *Begovi Kopčići*, Pregled, Sarajevo 1933., str. 479.
- [120] Filipović, M.: *Rama*, Srpsko geografsko društvo XXIX, Beograd 1951., str. 82.
- [121] Filipović, M.: *Narodna nošnja u Rami*, GZM, nova serija VI, Sarajevo 1951., str. 121.
- [122] Filipović, M.: *Različita etnološka građa iz Rame*, Bilten za proučavanje folklora 2, Sarajevo 1953., str. 343.
- [123] Filipović, M.: *Rama u Bosni*, SEZ LXIX, SANU, Beograd 1955.
- [124] Filipović, N.: *Vlasi i uspostava timarskog sistema u Hercegovini (1)*, Centar za balkanološka ispitivanja 10, ANUBiH, Sarajevo 1974.

- [125] Filipović, R.: *Sudbina hrvatskih prezimena na engleskom jezičnom području u SAD*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982, str. 39.
- [126] Filipović, R.: *Teorija jezika u kontaktu*, JAZU, Zagreb 1986.
- [127] Finka, B.: *Prilog utvrđivanju onomastičke terminologije*, Jezik XI, Zagreb 1963., str. 60.
- [128] Finka, B.: *Ojkonim - ojkonimija*, Jezik XXXII, Zagreb 1984., str. 15.
- [129] Fischman, A. J.: *Sociologija jezika*, Svjetlost, Sarajevo 1978.
- [130] Frančić, A.: *Prezimenski mozaik Međimurske Bistrice danas*, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 15, Zagreb 1989., str. 93.
- [131] Frančić, A.: *Osobno ime kao sociolingvistički znak*, FOC 2, Zagreb 1993., str. 133.
- [132] Frančić, A.: *Međimurski obiteljski nadimci od osobnih imena*, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 19, Zagreb 1993., str. 81.
- [133] Frančić, A.: *Međimurski obiteljski nadimci*, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 20, Zagreb 1994., str. 31.
- [134] Gămulescu, D. - Jivcovići, M.: *Dicționar sîrbocroat-român*, Editura științifică, Bukureșt 1970.
- [135] Garić, M.: *Promjena hipokorističnih imena na -o i -ko*, u: *Prilozi terminologiji i onomastici u Bosni i Hercegovini*, Institut za jezik i književnost, Sarajevo 1975.
- [136] Gashi, S.: *Ilirsko-albanski antroponimijski kontinuitet na relaciji antika-srednji vek*, JOK 2, MANU; Skoplje 1980., str. 71.
- [137] Gashi, S.: *Slavenski antroponimi Albanaca u XV. i XVI. stoljeću*, OJ 9, JAZU, Zagreb 1982., str. 199.
- [138] Gashi, S.: *Albansko-vlaška simbioza u svjetlu onomastike*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1983., str. 147.
- [139] Gavazzi, M.: *Vrela i sudbine narodnih tradicija*, Liber, Zagreb 1978.
- [140] Geitler, L.: *Etimologija imena Hrvat*, Rad JAZU 34, Zagreb 1876., str. 11.
- [141] Georgijević, S.: *O imenu Bunjevci*, OJ 7, JAZU, Zagreb 1978., str. 177.
- [142] Georgijević, S.: *Antroponimijski nastavak -ot(a)*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 269.
- [143] Georgijević, S.: *O problemima patronima, etnika i kletika u srpskohrvatskom jeziku*, OP 2, SANU, Beograd 1981., str. 123.
- [144] Gluhak, A.: *Hrvatski etimološki rječnik*, August Cesarec, Zagreb 1993.
- [145] Gošić, N.: *Lična imena u srpskih priložnika iz 18. vijeka stare pravoslavne crkve u Sarajevu*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 281.
- [146] Gošić, N.: *Imenska formula u srpskih priložnika stare pravoslavne crkve u Sarajevu*, Studia linguistica Polono-Jugoslavica 3, Sarajevo 1983., str. 37.

- [147] Grković, M.: *Rečnik ličnih imena kod Srba*, Vuk Karadžić, Beograd 1977.
- [148] Grković, M.: *O nekim antroponimijskim radovima devetnaestog veka*, JOK 1, CANU, Titograd 1977., str. 35.
- [149] Grković, M.: *Poreklo ličnih imena u romanima Milovana Vidakovića*, OP 1, SANU, Beograd 1979., str. 143.
- [150] Grković, M.: *Lična imena u vlaškim katunima banjskog vlastelinstva*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 289.
- [151] Grković, M.: *Imena zarobljenih ratnika Stefana Lazarevića u Samarkandu*, OP 2, SANU, Beograd 1981., str. 93.
- [152] Grković, M.: *Koren hrg u antroponimiji*, OJ 9, JAZU, Zagreb 1982., str. 215.
- [153] Grković, M.: *Imena u dečanskim hrisovuljama*, Filozofski fakultet i Institut za južnoslovenske jezike, Novi Sad 1983.
- [154] Grković, M.: *Neke nove pojave u srpskoj antroponimiji*, OP 5, SANU, Beograd 1984., str. 101.
- [155] Grković, M.: *Prilog proučavanju praslovenske antroponimije*, OP 6, SANU, Beograd 1985., str. 101.
- [156] Grković, M.: *Imena u Žičkoj povelji*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 217.
- [157] Grković, M.: *Rečnik imena Banjskog, Dečanskog i Prizrenskog vlastelinstva u XIV veku*, Narodna knjiga, Beograd 1986.
- [158] Grujić, R.: *Plemenski rječnik ličko-krbavske županije*, ZNŽOJS 21, JAZU, Zagreb 1917., str. 273.
- [159] Grujić, R.: *Promena imena pri monašenju kod srednjovekovnih Srba*, Glasnik Skopskog naučnog društva XI, Skoplje 1932., str. 239.
- [160] Gutschmidt, K.: *Eigennamen in der Literatur*, Berlin 1984.
- [161] Hadrovics, L.: *Magyar-szerbohorvát szótár*, Terra, Budimpešta 1976.
- [162] Hajdarhodžić, H.: *Hercegovačke porodice u 18. vijeku*, GZM 32, Sarajevo, str. 105.
- [163] Halaga, O.: *Onomastik und Stadtgeschichtsforschung*, ZMK XXVI, ČSAV, Prag 1985., str. 83.
- [164] Halilović, S.: *Pravopis bosanskoga jezika*, Preporod, Sarajevo 1996.
- [165] Hašimbegović, H. i dr.: *Oblast Brankovića, opširni katastarski popis iz 1455*, Sarajevo 1972.
- [166] Hamm, J.: *Morfonologija u onomastici (onimiji)*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 69.
- [167] Hraste, M.: *Antroponimija i toponimija općine hvarske*, HDZ 1, JAZU, Zagreb 1956., str. 331.
- [168] Hraste, M.: *Vlastito ime u Jugoslavena*, Jezik XI, Zagreb 1961., str. 40.
- [169] Hraste, M.: *O vokativu prezimena muškoga roda na -a*, Jezik XII, Zagreb 1962., str. 48.

- [170] Hraste, M.: *O prijelazu glasa -m u -n*, Filologija 6, JAZU, Zagreb 1970., str. 69.
- [171] Hubaček, J.: *Zur Problematik der Zugnamen*, ZMK XXVI, ČSAV, Prag 1985., str. 91.
- [172] Ičev, S.: *Rečnik na ličnite i familni imena u B'lgarite*, Sofija 1969.
- [173] Isačenko, A. V.: *O vzájomných vzťahoch medzi morfológiou a deriváciou*, Jazykovedný časopis VII, Bratislava 1953., str. 35.
- [174] Isaković, A.: *Rječnik karakteristične leksike u bosanskome jeziku*, Sarajevo 1992.
- [175] Ivanovska, O.: *Buneš*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 89.
- [176] Ivić, P.: *Promena ra>re u srpskohrvatskim govorima*, Nadbitka z prac filologicznych 18, Varšava 1984.
- [177] Ivić, P.: *Dijalektologija srpskohrvatskog jezika*, MS, Novi Sad 1956.
- [178] Ivić, P. - Grković, M.: *Toponimi antroponimijskog porekla u svetostefanskoj hrisovulji*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 95.
- [179] Ivšić, S.: *Grafija kneza Višeslava na njegovoj krstionici*, Nastavni vjesnik L, Zagreb 1941., str. 409.
- [180] Jahić, Dž.: *Neki hipokoristici muslimanskih imena orijentalnoga porijekla u rogatičkom i bjelopoljskom govoru*, OP 5, SANU, Beograd 1986., str. 229.
- [181] Jakić-Cestarić, V.: *Imena pastira u Zoranićevim Planinama*, Zadarska revija 5, Zadar 1969., str. 509.
- [182] Jakić-Cestarić, V.: *Etnički odnosi u srednjovjekovnom Zadru prema analizi osobnih imena*, Radovi Instituta JAZU 19, Zadar 1972., str. 99.
- [183] Jakić-Cestarić, V.: *Antroponomastička analiza isprave zadarskog priora Andrije s početka X. stoljeća*, OJ 6, JAZU, Zagreb 1976., str. 195.
- [184] Jakić-Cestarić, V.: *O imenu oca splitskoga nadbiskupa Ivana u natpisu na sarkofagu*, OJ 7, JAZU, Zagreb 1978., str. 133.
- [185] Jakopin, F.: *Vprašanje naglaševanja priimkov v slovenščini*, OJ 6, JAZU, Zagreb 1976., str. 217.
- [186] Janković, S.: *Imena tipa Elma - Alma*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 75.
- [187] Janjanin, M.: *O ženskim prezimenima*, Naš jezik IV, Beograd 1935., str. 47.
- [188] Jeremić, R.: *Bunjevačka prezimena*, Književni sever VI, 1930., str. 252.
- [189] Jireček, K.: *Istorija Srba (1-2)*, Beograd 1952.
- [190] Jireček, K.: *Romani u gradovima Dalmacije u toku srednjega veka*, Odelenje društvenih nauka SANU 42, Beograd 1962.
- [191] Josifović, S.: *Oko Dositejeva imena*, Zbornik za filologiju i lingvistiku 1, Novi Sad 1957., str. 181. i 3, Novi Sad 1960., str. 196.

- [192] Jovanović, G.: *O relativnoj frekvenciji hrišćanskih imena XV veka u oblasti Brankovića*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 295.
- [193] Jovanović, G.: *Hrišćanska imena u okolini Beograda početkom XVI veka*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 207.
- [194] Junković, Z.: *Glasovi s' - z' u hrvatskosrpskom književnom jeziku*, Jezik XIII, Zagreb 1967., str. 76.
- [195] Jurančič, J.: *O priimkih pri Južnih Slovanih*, Slavistična revija, Ljubljana 1978.
- [196] Jurančič, J.: *O jeziku in priimkih na obeh straneh slovensko-hrvaške meje v nekdanji Panoniji*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 217.
- [197] Jurčević, I.: *Prilog proučavanju govora sela Kovača kod Duvna*, Prilozi za proučavanje jezika 15, Novi Sad 1959.
- [198] Jurišić, K.: *Mihovil ili Mihael*, Služba božja 5/6, Makarska 1967., str. 363.
- [199] Jurišić, K.: *Katolička crkva na Biokovsko-neretvanskom području u doba turske vladavine*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972.
- [200] Jutronić, A.: *Najstarija sačuvana knjiga rođenih Sutivana (1622-1694)*, Starine JAZU 47, Zagreb 1957., str. 223.
- [201] Kamber, D.: *Stanje župa i duša apostolskog vikarijata u Bosni srebreničkootomanskoj prema popisu izvršenom 1813*, Franjevački vjesnik XXXVIII (1931.), str. 369., i XXXIX (1932.), str. 22., 57. i 83.
- [202] Karadžić, V. S.: *Srpski rječnik*, Nolit, Beograd 1972.
- [203] Karaš, M.: *Nazwy osobowe a nazwy miejscowe*, OJ 5, JAZU, Zagreb 1975., str. 13.
- [204] Karplukówna, M.: *Z badań nad polskim nazewnictwem osobowym XV i początku XVI. wieku*, Onomastica III, Varšava 1957., str. 179.
- [205] Kašić, J.: *Prilog poređenju imena u Dečanskim hrisovuljama i Vukovom rječniku*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 203.
- [206] Katičić, R.: *Suvremena istraživanja o jeziku starosjedilaca ilirskih provincija*, Centar za balkanološka istraživanja 1, Sarajevo 1964., str. 11.
- [207] Katičić, R.: *Keltska osobna imena u antičkoj Sloveniji*, Arheološki vestnik XVII, Ljubljana 1966., str. 145.
- [208] Katičić, R.: *Značenje antroponomastike u našoj filologiji*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 85.
- [209] Keber, J.: *Priimek Jonke*, Jezik in slovstvo III, Ljubljana 1961., str. 469.
- [210] Keber, J.: *Priimki v Skokovem in Bezlajevem etimološkem slovarju*, Oj 8, JAZU, Zagreb 1979., str. 125.
- [211] Keber, J.: *O izvoru priimkov na -šek*, OJ 9, JAZU, Zagreb 1982., str. 229.
- [212] Kemura, I.: *Muslimanska imena i njihova značenja*, Sarajevo 1983.
- [213] Klaić, B.: *Rječnik stranih riječi*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1978.

- [214] Klaić, N.: *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku*, Zagreb 1971.
- [215] Klaić, V.: *Rodoslovlje knezova krbavskih od plemena Gusić*, Rad JAZU 134, Zagreb 1896., str. 190.
- [216] Klaić, V.: *Hrvatska plemena od 12. - 16. stoljeća*, Rad JAZU 130, Zagreb 1897., str. 1.
- [217] Klaić, V.: *Povijest Hrvata (1-5)*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1981.
- [218] Knappová, M.: *Jak se bude jmenovat?*, ČSAV, Prag 1978.
- [219] Knappová, M.: *K překládání osobních jmen*, Naše řeč LXVI, Prag 1983., str. 169.
- [220] Knappová, M.: *Osobní jméno a společnost*, Onomastika jako společenská věda, ČSAV, Prag 1983., str. 35.
- [221] Knappová, M.: *Zur heutigen Arealen und sozialen Differenzierung von Vornamen*, ZMK XXVI, ČSAV, Prag 1985., str. 101.
- [222] Knappová, M.: *Rodné jméno v jazyce a společnosti*, ČSAV, Prag 1989.
- [223] Knappová, M.: *Příjmení v současné češtině*, Liberec 1992.
- [224] Koneski, B.: *Ličnoto ime Emnosta*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 155.
- [225] Korobar-Belčeva, M.: *Komponenta mil-/mil vo makedonskata onimija*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 157.
- [226] Korobar-Belčeva, M.: *Formantite -o, -j i -ota vo makedonskata antroponimija*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 309.
- [227] Korobar-Belčeva, M.: *Antroponimite vo popisot na imotite na Htetovskiot manastir od 1343. godina*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 267.
- [228] Kotulič, I.: *Sociálny a lingvistický rozbor historických osobných mien*, Sborník prací Pedagogické fakulty v Ostravě, SPN, Prag 1983., str. 109.
- [229] Kovačić, M.: *Izbor ličnog imena u nacionalno mještovitim brakovima u Bosni i Hercegovini*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 151.
- [230] Kowalik-Kaleta, Z.: *Staropolskie nazwy osobowe motywowane przez nazwy miejscowe*, PAN i Instytut języka polskiego, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk i Łódź 1981.
- [231] Krahe, H.: *Lexikon altillyrischer Personennamen*, Heidelberg 1929.
- [232] Krajčovič, R.: *Dve významné štúdie o problematike vlastných mien*, Slavia XXVII, Prag 1958., str. 314.
- [233] Krasniqi, M.: *Antroponimija kod Albanaca u Jugoslaviji*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 103.
- [234] Kristić, N.: *O semantičkom sadržaju i tvorbi obiteljskih nadimaka u gradu Pagu*, FOC 2, Zagreb 1993., str. 47.
- [235] Kriščáková, J.: *O tvorení živých osobných mien so suffixom -ul'a*, 8. slovenská onomastická konferencia, Banská Bystrica 1983., str. 233.

- [236] Krošláková, E.: *Slovenské priezviska s časticou ne-*, 8. slovenská onomastická konferencia, Banská Bystrica 1983., str. 248.
- [237] Kulišić, Š.: *Razmatranje o porijeklu Muslimana u Bosni i Hercegovini*, GZM, nova serija VIII, Sarajevo 1953., str. 145.
- [238] Kulišić, Š.: *Nekoliki tragovi balkanskog supstrata u etnogenezi stanovništva Crne Gore i Hercegovine*, GZM 34, Sarajevo, str. 7.
- [239] Kulušić, S.: *Matrilokalni brak i materinska filijacija u narodnim običajima Bosne, Hercegovine i Dalmacije*, GZM 13, Sarajevo 1958., str. 51.
- [240] Lađević, M.: *Prilog proučavanju naših nadimaka*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 319.
- [241] Lađević, M.: *Neka ženska imena bez odgovarajućeg muškog pandana*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 111.
- [242] Lamping, D.: *Der Name in der Erzählung*, Bonn 1983.
- [243] Ledić, F.: *Mitologija Slavena (1/2)*, Zagreb 1970.
- [244] *Leksik prezimena SR Hrvatske*, Institut za jezik i Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1976.
- [245] Lisac, J.: *Imenski sustav u službenoj i nelslužbenoj uporabi u Gorskom kotaru*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 331.
- [246] Loma, A.: *Imena slovenskih božanstava kao antroponimi u Srba*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 121.
- [247] Lončarić, M.: *Prilog tvorbi živih imena u kajkavskom narječju*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 341.
- [248] Lukenda, M.: *Prezimana hidronimskog porijekla*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 353.
- [249] Luković, M.: *Onomastika sela Gajtana u gornjoj Jablanici*, OP 4, SANU, Beograd 1983., str. 389.
- [250] Ljubas, M.: *Iz problematike značenja vlastitih imena*, Anali Filološkog fakulteta 7, Beograd 1967., str. 167.
- [251] *Ljubuški kraj, ljudi i vrijeme*, Mostar - Zagreb 1996.
- [252] Macurová, A.: *Poznámky k vlastním jmenům v překladu*, ZMK XXVI, ČSAV, Prag 1985., str. 432.
- [253] Magazanik, D. A.: *Turecko-russkij slovar'*, Moskva 1945.
- [254] Majtan, M. - Považaj, M.: *Meno pre naše dieťa*, Obzor, Bratislava 1983.
- [255] Maksimov, V. I.: *Struktura i členenie slova*, Leningradski universitet, Lenjingrad 1977.
- [256] Malec, M.: *Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych*, Instytut języka polskiego 42, Wrocław 1982.
- [257] Mandić, D.: *Bosna i Hercegovina 1*, Chicago 1960.
- [258] Mandić, D.: *Chroati catholici Bosnae et Hercegovinae in descriptionibus annis 1743 et 1768 exaratis*, Chicago i Roma 1962.

- [259] Mandić, D.: *Rasprave i prilozi iz stare hrvatske povijesti*, Rim 1963.
- [260] Mandić, D.: *Etnička povijest Bosne i Hercegovine*, Hrvatski povijesni institut, Rim 1967.
- [261] Maretić, T.: *O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba*, Rad JAZU 81, Zagreb 1886., str. 81., i Rad 82, Zagreb 1886., str. 69.
- [262] Maretić, T.: *Otkle ime Svetozar*, Južnoslovenski filolog II, Beograd 1921., str. 226.
- [263] Marjanović, S.: *Antroponimi među toponimima gornje Toplice*, JOK 2, MANU, Skopje 1980., str. 173.
- [264] Markov, B.: *O nastavcima -ana, -lija, -luk i -džija*, Naš jezik VIII, Beograd 1957., str. 151.
- [265] Markov, B.: *Makedonski preziminja so ekspresiv vo osnovata*, OJ 1, SAZU, Ljubljana 1969., str. 140.
- [266] Markov, B.: *Dvočleni makedonski preziminja i prekari*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 365.
- [267] Markov, B.: *Makedonski preziminja izvedeni od žensko lično ime ili prekar*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 125.
- [268] Marković, M.: *Stočarska kretanja u dinarskim planinama ZNŽOJS 45*, JAZU, Zagreb 1971.
- [269] Marojević, R.: *Antroponimske kategorije u staroruskom jeziku*, OP 4, SANU, Beograd 1983., str. 137.
- [270] Marojević, R.: *Slovenski antroponimi*, OP 5, SANU, Beograd 1984., str. 183.
- [271] Matejčić, F.: *Prezimana na otoku Krku*, Krčki zbornik 1, Krk 1970., str. 463.
- [272] Matejčík, J.: *Všeobecné a jednotlivé v obsahových modeloch živých osobných mien*, Onomastika jako společenská věda, ČSAV, Prag 1983., str. 35.
- [273] Matić, R.: *Toponim Počitelj*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 67.
- [274] Matić, S.: *Poreklo nekih ličnih imena naših*, Naš jezik IV, Beograd 1950., str. 94.
- [275] Matijašević, F.: *Akcentat i morfološka struktura dvosložnih antroponimijskih hipokoristika u oblasti Ibra*, Južnoslovenski filolog XXVII, Beograd 1966., str. 337.
- [276] Matijašić, F.: *Složena lična imena sa sufiksom -ka*, OJ 1, SAZU, Ljubljana 1969., str. 159.
- [277] Medić, M.: *Mataruga, Macura i Margan, tri prezimana*, GZM 42, Sarajevo 1930., str. 227.
- [278] Menac, A.: *Ruska imena u hrvatskom književnom jeziku*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 129.

- [279] Menac, M.: *O učeničkim nadimcima*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 377.
- [280] Menac, M.: *Sustav osobnih imena Milne na Braču*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 135.
- [281] Merku, P.: *Onomastični problemi ob slovensko-romanski meji*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 389.
- [282] Mihajlović, V.: *O prezimenu Čadenović*, Glasnik cetinjskih muzeja, Cetinje 1968., str. 111.
- [283] Mihajlović, V.: *Neki problemi semantike naših ženskih imena*, Prilozi za proučavanje jezika IV, Novi Sad 1968., str. 226.
- [284] Mihajlović, V.: *Što znači i kako je postalo prezime Krivokapić*, Glasnik cetinjskih muzeja 2, Cetinje 1969., str. 211.
- [285] Mihajlović, V.: *Jedno do sada nepoznato muško ime iz 16. veka*, OJ 1, SAZU, Ljubljana 1969., str. 156.
- [286] Mihajlović, V.: *O desamentizaciji nekih naših prezimena*, OJ 7, JAZU, Zagreb 1978., str. 139.
- [287] Mihajlović, V.: *Kemza - vodeni duh*, OP 1, SANU, Beograd 1979., str. 113.
- [288] Mihajlović, V.: *Prezime Šunjevarić*, OJ 8, JAZU, Zagreb 1979., str. 121.
- [289] Mihajlović, V.: *Patronimika i apelativna leksika*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 213.
- [290] Mihajlović, V.: *Tragovi indoevropske osmice u našoj apelativnoj leksici i onomastici*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 143.
- [291] Mihajlović, V.: *Rukovet prezimena*, OJ 14, Zagreb 1991., str. 141.
- [292] Mikonov, V. A.: *Horvatske familii v statistiko-geografičeskom osveštenii*, Oj 9, JAZU, Zagreb 1981., str. 257.
- [293] Milas, M.: *Današnji mostarski dijalekat*, Rad JAZU 153, Zagreb 1903., str. 47.
- [294] Mirkulovska, B.: *Onomastički lik na bel6- vo SR Makedonija*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 147.
- [295] Mišćević, N.: *Filozofija jezika*, Naprijed, Zagreb 1981.
- [296] Mitkov, M.: *Ulogata na formalnite modeli vo opisot na onomastičkiot sistem*, JOK 1, CANU, Titograd 1977., str. 53.
- [297] Mitkov, M.: *Teoretskite pogledi za statusot na sopstvenite iminja vo naukata za makedonskiot jazik*, OJ 8, JAZU, Zagreb 1979., str. 3.
- [298] Mitkov, M.: *Statusot na ličnoto ime vo logičko-sintaksičkata organizacija na rečenicata*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 157.
- [299] Moguš, M.: *Za novu akcenatsku klasifikaciju u dijalektologiji*, Zbornik za filologiju i lingvistiku 10, Novi Sad 1967., str. 125.
- [300] Moguš, M.: *O jedinstvu čakavske akcentuacije*, Radovi Zavoda za slavensku filologiju 12, Filozofski fakultet, Zagreb 1971., str. 7.

- [301] Moguš, M.: *Fonološki razvoj hrvatskoga jezika*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1971.
- [302] Moguš, M.: *Fonološki kriteriji za određivanje čakavskog narječja*, Radovi Zavoda za slavensku filologiju 13, Zagreb 1973., str. 23.
- [303] Moguš, M.: *Čakavsko narječje*, Školska knjiga, Zagreb 1977.
- [304] Moguš, M.: *Nazivi za zanimanje kao toponimi*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 221.
- [305] Moguš, M.: *Prezimana nalik na osobna imena*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 163.
- [306] Moldanová, D.: *Naše příjmení*, Mladá fronta, Prag 1983.
- [307] Mollova, M.: *Noms orientaux en Europe orientale*, OJ 7, JAZU, Zagreb 1978., str. 83.
- [308] Muljačić, Ž.: *Dubrovački izvještaj o prilikama u Hercegovini u proljeće 1788. god.*, Godišnjak Istorijiskog društva Bosne i Hercegovine IV, Sarajevo 1952., str. 277.
- [309] Muljačić, Ž.: *Naši pejorativi romanskog podrijetla*, Radovi Filozofskog fakulteta 3, Zadar 1962., str. 115.
- [310] Muljačić, Ž.: *Dalmatski elementi u mletački pisanim dubrovačkim dokumentima 14. st.*, Rad JAZU 327, Zagreb 1962., str. 237.
- [311] Muljačić, Ž.: *Osobna imena u Dubrovniku (1800-1900)*, Filologija 4, JAZU, Zagreb 1963., str. 111.
- [312] Muljačić, Ž.: *Strukturalizam i problemi dijakronijske antroponimije*, Zbornik za filologiju i lingvistiku 7, Novi Sad 1964., str. 95.
- [313] Muljačić, Ž.: *Opća fonologija i fonologija talijanskog jezika*, Školska knjiga, Zagreb 1972.
- [314] Nametak, A.: *Hipokoristici od ličnih muslimanskih imana u Podgorici*, ZNŽOJS 29, JAZU, Zagreb 1934., str. 238.
- [315] Neroznak, V. N.: *Principy issledovania paleobalkanskoj onomastiki*, Istoričeskaja onomastika, Nauka, Moskva 1977.
- [316] Nikić, A.: *Jugoistočna Hercegovina prije 300 godina*, Kršni zavičaj VII, Drinovci 1974., str. 4.
- [317] Nikić, A.: *Sedamstogodišnji rad franjevaca u Hercegovini*, Kršni zavičaj IX, Drinovci 1976., str. 25.
- [318] Nikić, A.: *Kulturne prilike u Hercegovini zadnjih desetljeća turske vladavine (1823-1878)*, Zbornik Kačić VIII, Split 1976., str. 193.
- [319] Nikić, A.: *Hercegovački ustanak*, Kršni zavičaj X, Drinovci 1977., str. 28.
- [320] Nikić, A.: *Iseljavanje hercegovačkih katolika od 15. stoljeća do danas*, Kršni zavičaj XIII, Drinovci 1980., str. 52.
- [321] Nikić, A.: *Karitativna djelatnost franjevaca u Hercegovini u 19. stoljeću*, Zbornik Kačić XIV, Split 1982., str. 1.

- [322] Nikić, A.: *Političko-pastoralno i prosvjetno-karitativno djelovanje hercegovačkih franjevaca od 1878. do 1918. godine*, Mostar 1986.
- [323] Nikolić, B.: *Osnovi mlađe novoštokavske akcentuacije*, Institut za srpskohrvatski jezik, Beograd 1970.
- [324] Nikolić, M.: *O posesivnom genitivu ličnih imena*, Naš jezik XVII, Beograd 1969., str. 264.
- [325] Nosić, M.: *Tvorba andronima, patronima i metronima u zapadnoj Hercegovini*, FOC 2, Zagreb 1993., str. 47.
- [326] Nosić, M.: *Hrvatski obratni prezimenar*, HFD, Rijeka 1995.
- [327] Nosić, M.: *Humačka ploča*, Riječ 1, sv. 1/2, Rijeka 1995.
- [328] Nosić, M.: *Bosansko-hercegovačka ekonimija 1*, HFD, Rijeka 1996.
- [329] Nosić, M.: *Goranska prezimena češkoga podrijetla*, Riječ 2, sv. 2., Rijeka 1996., str. 47.
- [330] Nosić, M.: *O imenima Velež i Podvelež*, Riječ 2, sv. 2, Rijeka 1996., str. 54.
- [331] Nosić, M.: *I prezimena su blago jezika*, Riječ 2, sv. 2., Rijeka 1996., str. 183.
- [332] Novak, G.: *Morlaci (Vlasi) gledani s mletačke strane*, ZNŽOJS 45, JAZU, Zagreb 1971.
- [333] Novaković, N.: *Varijacije refleksa jata u antroponimima i toponimima na ijekavskom govornom području*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 223.
- [334] Okuka, M.: *Govor Rame*, Svjetlost, Sarajevo 1983.
- [335] Okuka, M.: *Govorne osobine stanovništva Drežnice*, GMZ, nova serija 38, Sarajevo 1983.
- [336] Oliva, K.: *K karakteristice vlastního jména ve srovnání s apelativem*, OJ 8, JAZU, Zagreb 1979., str. 11.
- [337] *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika*, MANU, Skoplje 1983.
- [338] Ostojić, I.: *Prilog onomastici šibenskog kraja*, Krapina 1980.
- [339] Ostojić, M.: *Etimološka analiza geografskog pojma Vasojevići*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 165.
- [340] Palavestra, V.: *Narodna predanja o starom stanovništvu u dinarskim krajevima*, GZM 26, Sarajevo 1953., str. 5.
- [341] Palavestra, V.: *O porijeklu nekih recentnih antroponima u Bosni i Hercegovini*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 401.
- [342] Pătruț, I.: *Onomastică românească*, Științifică și Enciclopedică, Bukurești 1980.
- [343] Pavičić, S.: *Seobe i naselja u Lici*, ZNŽOJS 41, JAZU, Zagreb 1962., str. 1.

- [344] Pavlović, M.: *Ispitivanje ikavskih govora u Bosni i Hercegovini*, Glasnik SANU 3, Beograd 1952., str. 318.
- [345] Pavlović, Z.: *Antroponimi tipa Dojčin u najšem jeziku*, OJ 3/4, JAZU, Zagreb 1973/74., str. 87.
- [346] Pavlović, Z.: *Onomastički derivati izvedeni iz lekseme gost u slovenskim jezicima*, JOK 1, CANU, Titograd 1977., str. 71.
- [347] Pavlović, Z.: *Postojanost antroponima tvoreni sufixima tipa -š- i njihov uticaj na imenovanje toponima*, OJ 7, JAZU, Zagreb 1978., str. 157.
- [348] Pavlović, Z.: *Toponimi izvedeni od ličnih imena koja su tvorena sufixima -oš, -uš*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 229.
- [349] Pavlović, Z.: *Baza tur u patronimiji i toponimiji*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 171.
- [350] Peco, A.: *Još nešto o imenima tipa Jovo i Rade*, Naš jezik, nova serija IV, Beograd 1953., str. 340.
- [351] Peco, A.: *Govor sela Bune*, Zbornik za filologiju i lingvistiku I, Novi Sad 1957., str. 177.
- [352] Peco, A.: *Mjesto centralnohercegovačkog govora među ostalim govorima jekavske Hercegovine*, Južnoslovenski filolog XXV, Beograd 1961., str. 86.
- [353] Peco, A.: *Govor istočne Hercegovine*, Srpski dijalektološki zbornik 14, Beograd 1964., str. 14.
- [354] Peco, A.: *Jekavske oaze u zapadnoj Hercegovini*, Južnoslovenski filolog XXVII, Beograd 1966.
- [355] Peco, A.: *Uticaj turskog jezika na fonetiku štokavskih govora*, Naš jezik (n. s.) XVI, Beograd 1967., str. 87.
- [356] Peco, A.: *O nekim specifičnostima zapadnobosanske antroponimije*, Južnoslovenski filolog XXXIV, Beograd 1978.
- [357] Peco, A.: *Pregled srpskohrvatskih dijalekata*, Naučna knjiga, Beograd 1978.
- [358] Peco, A.: *Morfološka i prozodijska uobličavanja orijentalnih imena ženskoga roda u srpskohrvatskom jeziku*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 409.
- [359] Peco, A.: *O jednom tipu naših hipokoristika*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 177.
- [360] Peco, A.: *Prilog proučavanju hercegovačke antroponimije u predturskom periodu*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 11.
- [361] Peco, A.: *Ikavskoštakavski govori zapadne Hercegovine*, ANUBiH, Djela LXI, Odjeljenje društvenih nauka 35, Sarajevo 1986.
- [362] Peco, A. - Stanojčić, Ž.: *Srpskohrvatski jezik*, Interpres, Beograd 1972.

- [363] Penkovskij, A. B.: *Russkie ličnye imenovanja, postroenye na dvuhkomponentnoj modeli "imja + otčestvo"*, Onomastika i norma, Nauka, Moskva 1976.
- [364] Pešikan, M.: *Razlikovanje vlastitih i apelativnih imena u toponimiji*, Naš jezik (n. s.) XVII, Beograd 1969., str. 257.
- [365] Pešikan, M.: *Nastavak -za u južnozetskim imenima XV veka*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 419.
- [366] Pešikan, M.: *Zetsko-humsko-raška imena na početku turskog doba*, OP 3/4/5, SANU, Beograd 1982. - 1984., str. 1.
- [367] Pešikan, M.: *O tzv. albansko-vlaškoj simbiozi*, OJ 11, JAZU, Zagreb 1984., str. 11.
- [368] Pešikan, M.: *Imena iz lovcenskog sela Majstora*, OP 6, SANU, Beograd 1985., str. 1.
- [369] Petrić, M.: *O migracijama stanovništva u Bosni i Hercegovini*, GZM 17, Sarajevo 1956., str. 5.
- [370] Petrić, M.: *Prilog proučavanju Bunjevaca*, GZM 19, Sarajevo 1958., str. 87.
- [371] Petrić, M.: *Etnička prošlost stanovništva na području Lištice u zapadnoj Hercegovini*, GZM 24, Sarajevo 1963., str. 9.
- [372] Petrovskij, N. A.: *Slovar' russkih ličnyh imen*, Russkij jazyk, Moskva 1984.
- [373] Petruševski, M. D.: *O poreklu i postanku srpskih, odnosno hrvatskih imena na -sav(a)*, OP 1, SANU, Beograd 1979., str. 35.
- [374] Pirraku, M.: *Podudarnosti imena bratstava Albanaca Kosova s prezimenima u Hrvata*, OJ 10, JAZU, Zagreb, 1982., str. 181.
- [375] Pižurica, M.: *Antroponimija u toponimiji Rovaca*, JOK 1, CANU, Titograd 1977., str. 103.
- [376] Podol'ska, N. V.: *Slovar' ruskoj onomastičkoj terminologiji*, Nauka, Moskva 1978.
- [377] Popović, I.: *Istorija srpskohrvatskog jezika*, Matica srpska, Novi Sad 1955.
- [378] Popović, I.: *O imenima tipa Jovo i Rade*, Pitanja književnog jezika IV, Sarajevo 1952., str. 243.
- [379] Popović, I.: *Hrišćanska grčka onomastika u Hrvata*, Zbornik radova SANU 59, Beograd 1958., str. 77.
- [380] Popović, J.: *Ljetni stanovi na planinama Raduši i Ljubuši*, GZM 49, Sarajevo 1937., str. 67.
- [381] *Predslavenski etnički elementi na Balkanu u etnogenezi južnih Slavena*, ANUBiH, Posebna izdanja 12, Centar za balkanološka ispitivanja 4, Sarajevo 1969.
- [382] *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*, Školska knjiga, Zagreb 1979.
- [383] Pujić, S.: *Hercegovački apidonimi u svjetlu slavenskog kulta pčele*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 427.

- [384] Pujić, S.: *Antroponimi pčelarskog porijekla*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 189.
- [385] Purivatra, A.: *Nacionalni i politički razvitak Muslimana*, Svjetlost, Sarajevo 1970.
- [386] Putanec, V.: *Prezimeni s dočekom -eo u hrvatskoj antroponimiji*, Rad JAZU 315, Zagreb 1957., str. 287.
- [387] Putanec, V.: *Sufiks -ora u hrvatskoj antroponimiji*, Filologija 2, JAZU, Zagreb 1959., str. 75.
- [388] Putanec, V.: *Prilozi proučavanju hrvatskih antroponima*, Filologija 3, JAZU, Zagreb 1962., str. 125.
- [389] Putanec, V.: *Refleksi starodalmato-romanskog pridjeva sanctus u onomastici obalne Hrvatske*, Slovo 13, Zagreb 1963., str. 137.
- [390] Putanec, V.: *Dva naša sufiksa turskog porijekla*, Ivšićev zbornik, Zagreb 1963., str. 295.
- [391] Putanec, V.: *Assimilation de contact sous forme du parophonétisme -el → -ol*, Filologija 5, JAZU, Zagreb 1967., str. 207.
- [392] Putanec, V.: *Starohrvatski toponim i antroponim Cecela*, Marulić I, Split 1968., str. 93.
- [393] Putanec, V.: *Hrvatski oblik nekih osobnih imena stranog porijekla u nultoj afektivnosti*, Jezik XVI, Zagreb 1968., str. 150.
- [394] Putanec, V.: *Refleksi aloglotnog diftonga au u hrvatskosrpskom jeziku*, Filologija 6, JAZU, Zagreb 1970., str. 155.
- [395] Putanec, V.: *Diferencijacija tipa n → nd u hrvatskosrpskom jeziku*, Filologija 6, JAZU, Zagreb 1970., str. 137.
- [396] Putanec, V.: *Aloglotni antroponimni sufiksi -ojlo, -ojla u hrvatskoj ili srpskoj antroponimiji*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 437.
- [397] Putanec, V.: *Hrvatski antroponimni sufiksi očuvani u toponimiji zagrebačke regije*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 191.
- [398] Radić, P.: *Iz onomastike sela Miloševa u velikom Pomoravlju*, OP 3, SANU, Beograd 1982., str. 419.
- [399] Radojčić, Đ.: *Žensko ime Draginja*, Etnologije I, 1940., str. 97.
- [400] Radojčić, Đ.: *Lična imena Bogomila i Bogomil*, Naš jezik, n. s. IV, Beograd 1953., str. 348.
- [401] Radojčić, M.: *O imenima Bunjevaca*, Glasnik Istoriskog društva III, Novi Sad 1930., str. 268.
- [402] Radu, F.: *Rumunsko-srpskohrvatski rečnik (Dicționar românsârbocroat), Libertatea Pančevo* 1969.
- [403] Radu, F.: *Onomastique des Valaques balkaniques et celle des istroromains actuels*, Linguistica XXV, Ljubljana 1985.
- [404] Raguž, D.: *Vlastita imena u frazeologiji*, OJ 8, JAZU, Zagreb 1979., str. 17.

- [405] Raguž, D.: *Ragusa u prezimenima*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 444.
- [406] *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika*, Matica srpska, Novi Sad 1967. - 1976.
- [407] *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*, SANU 1-10, Beograd 1959. - 1978.
- [408] Redžić, E.: *O posebnosti bosanskih Muslimana*, Pregled LX, Sarajevo 1970., str. 457.
- [409] Rendić-Miočević, D.: *Ilirska onomastika na latinskim natpisima Dalmacije*, Split 1948.
- [410] Rendić-Miočević, D.: *Prilog proučavanju naše ranosrednjovjekovne onomastike*, Starohrvatska prosvjeta III, 1949., str. 9.
- [411] Rendić-Miočević, D.: *Onomastička pitanja sa teritorija Ilirskih Dalmata*, GZM 6, Sarajevo 1951., str. 39.
- [412] Rendić-Miočević, D.: *Ilirske onomastičke studije (2)*, Živa antika 12-14, Skoplje 1964., str. 103.
- [413] Repina, T. A.: *O dalmatinskom jazyke i ego meste v grupe romanskih jazykov*, Voprosy jazykoznanja VI, Nauka, Moskva 1983., str. 91.
- [414] Resulović, Z.: *Neka zapažanja o ojkonimima, etnicima i kteticima na području Hercegovine*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 293.
- [415] Resulović, Z.: *Rasprostranjenost izomorfe Miro, Mire i Miro, Mira na području Hercegovine*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 205.
- [416] Rešetar, M.: *Slavenska prezimena dubrovačke vlastele*, Dubrovački list II, Dubrovnik 1925., str. 32.
- [417] Rieger, J.: *Problemy charakterystyki słowotwórczej systemu antroponimicznego*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 459.
- [418] Riffer-Maček, D.: *O prevođenju staroindijskih nadimaka na hrvatski ili srpski jezik*, OJ 7, JAZU, Zagreb 1978., str. 145.
- [419] *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JAZU, Zagreb 1881. - 1976.
- [420] Rodić, N.: *O nekim biblijskim imenima u našem jeziku*, OJ 3/4, JAZU, Zagreb 1973./74., str. 95.
- [421] Rodić, N.: *Nekoliko antroponimskih baza romanskog tipa u Janjevu*, OJ 5, JAZU, Zagreb 1975., str. 85.
- [422] Rodić, N.: *Lingvistička suština skraćivanja imena*, JOK 1, CANU, Titograd 1977., str. 133.
- [423] Rodić, N.: *O imenu Bogdan*, OP 1, SANU, Beograd 1979., str. 75.
- [424] Rodić, N.: *Lična imena u knjizi dužnika Mihaila Lukarevića, dubrovačkog trgovca u Novom Brdu*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 221.
- [425] Rogić, P.: *Lična i porodična imena u jeziku*, Rad JAZU 303, Zagreb 1955., str. 211.

- [426] Rogić, P.: *Ime kao predmet antroponimijskih istraživanja*, Pitanja književnog jezika III, Sarajevo 1956., str. 45.
- [427] Rogić, P.: *Izveštaj o radu na sakupljanju antroponimijske građe u sjevernom Velebitu*, Ljetopis JAZU 66, Zagreb 1962., str. 342.
- [428] Rogić, P.: *Patronimijski rječnik ili onomastikon kao krajnji cilj skupljanja i izučavanja antroponimijske građe*, Jezik X, Zagreb 1962., str. 33.
- [429] Rogić, P.: *Sakupljanje antroponimijske građe u srednjem Velebitu*, Ljetopis JAZU 67, Zagreb 1963., str. 287.
- [430] Rogić, P.: *Antroponimija u naseljima sjevernog Velebita*, HDZ 2, Zagreb 1966., str. 325.
- [431] Rogić, P.: *Antroponimija i porijeklo stanovništva srednjeg velebitskog Podgorja*, HDZ 2, Zagreb 1966., str. 303.
- [432] Rymut, K.: *Warstwy chronologiczne w słowiańskich dwuczłonowych nazwach osobowych*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 471.
- [433] Rymut, K.: *Patronimika słowiańskie w okresie średowiecza*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 33.
- [434] Schlimpert, G.: *Slawische Personennamen in Mittelalterlichen, Quellen zur deutschen Geschichte*, Berlin 1978.
- [435] Seibicke, W.: *Die Personennamen im Deutschen*, Walter Gruyter, Berlin i New York, 1982.
- [436] Skereš, S.: *Antroponimija i toponimija Južne Baranje*, HDZ 2, JAZU, Zagreb 1966., str. 405.
- [437] Sekereš, S.: *Antroponimija i toponimija Altina i Tordinaca*, HDZ 2, JAZU, Zagreb 1966., str. 456.
- [438] Sekereš, S.: *Slavonska prezimena*, OJ 2, SAZU, Ljubljana 1970., str. 175.
- [439] Sekereš, S.: *Slavonska osobna imena*, OJ 2, SAZU, Ljubljana 1970., str. 158.
- [440] Sekereš, S.: *Antroponimija i toponimija Vuke i okolnih sela*, HDZ 3, JAZU, Zagreb 1973., str. 319.
- [441] Sekereš, S.: *Antroponimija i toponimija Virovitice i okoline*, HDZ 3, JAZU, Zagreb 1973., str. 333.
- [442] Sekereš, S.: *Antroponimija i toponimija slavonske Podravine*, HDZ 3, JAZU, Zagreb 1973., str. 369.
- [443] Sekereš, S.: *Slavonski porodični nadimci*, OJ 3/4, JAZU, Zagreb 1973./74., str. 141.
- [444] Sekereš, S.: *Stara osobna imena u Slavoniji i Baranji*, Radovi Centra za znanstveni rad JAZU - Vinkovci, Zagreb 1975.
- [445] Sekereš, S.: *Akcentat slavonskih osobnih imena*, OJ 5, JAZU, Zagreb 1975., str. 131.
- [446] Selmanović, A.: *Arapska, perzijska i turska imena u našem pismu i izgovoru*, Jezik III, Zagreb 1954., str. 74.

- [447] Simeon, R.: *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva (1/2)*, Matica hrvatska, Zagreb 1969.
- [448] Skok, P.: *Imena pastira u dubrovačkoj pastoralu*, Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor II, 1922., str. 139.
- [449] Skok, P.: *Studije iz ilirske toponomastike*, GZM 29, 31 i 32, Sarajevo 1918. - 1929. i Arhiv za arbansku starinu I, 1923., str. 1.
- [450] Skok, P.: *Kako bizantski pisci pišu lična i mjesna slavenska imena*, Starohrvatska prosvjeta I, 1927., str. 293.
- [451] Skok, P.: *Iz rumunske literature o balkanskim Vlasima*, Glasnik Skopskog naučnog društva III, Skoplje 1927., str. 293.
- [452] Skok, P.: *O simbiozi i nestanku starih Romana u Dalmaciji i na Primorju u svjetlu onomastike*, Razprave IV, Ljubljana 1928., str. 1.
- [453] Skok, P.: *Slovenačko-hrvatskokajkavske paralele u porodičnim imenima*, Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino VII, Ljubljana 1928., str. 155.
- [454] Skok, P.: *Dolazak Slavena na Mediteran*, Split 1934.
- [455] Skok, P.: *Restes de la langue turque dans les Balkans*, Revues des études balkanique I, 1935., str. 247.
- [456] Skok, P.: *Bogomili u svjetlosti lingvistike*, Južnoslovenski istoriski časopis I, 1936., str. 462.
- [457] Skok, P.: *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima (1/2)*, JAZU, Zagreb 1950.
- [458] Skok, P.: *Prilog ispitivanju predrimskih leksičkih ostataka u slovenačkom i srpskohrvatskom jeziku*, Slavistična revija III, Ljubljana 1950., str. 350.
- [459] Skok, P.: *La diphtongue latine au dans les langues balkaniques*, Mélanges M. Roques III, Pariz 1952., str. 247.
- [460] Skok, P.: *Prilog metodu proučavanja romanizma u hrvatskom ili srpskom jeziku*, Zbornik radova Filozofskog fakulteta I, Zagreb 1953., str. 467.
- [461] Skok, P.: *Vazam*, Slovo 4/5, Zagreb 1955., str. 64.
- [462] Skok, P.: *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika (1-4)*, JAZU, Zagreb 1971. - 1973.
- [463] Slapšak, N.: *Petka i Nedeljka, dve antroponimičke prevedenice*, OP 1, SANU, Beograd 1979., str. 81.
- [464] *Słownik staropolskich nazw osobowych*, Wrocław, Warszawa i Kraków 1965.
- [465] Smailović, I.: *Problemi utvrđivanja porijekla i značenja muslimanskih ličnih imena u Bosni i Hercegovini*, Prilozi terminologiji i onomastici u Bosni i Hercegovini, Institut za jezik i književnost II, Sarajevo 1975., str. 97.
- [466] Smailović, I.: *Muslimanska imena orijentalnog porijekla u Bosni i Hercegovini*, Institut za jezik i književnost, Sarajevo 1977.

- [467] Smailović, I.: *O proučavanju muslimanskih imena orijentalnog porijekla u Bosni i Hercegovini*, JOK 1, CANU, Titograd 1977., str. 137.
- [468] Smailović, I.: *Lična imena neorijentalnog porijekla u bosansko-hercegovačkih Muslimana*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980., str. 321.
- [469] Smailović, I.: *O imenima neobičnog značenja u bosanskohercegovačkoj muslimanskoj antroponimiji*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 211.
- [470] Smailović, O.: *Tuzla i njena okolica u svjetlu onomastike*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 125.
- [471] Smolaka, J.: *Nešto o splitskim prezimenima i o još nekima*, Split 1945.
- [472] Spal, J.: *K tvoření věčných příjmení*, ZMK XXV, Prag 1984., str. 51.
- [473] *Srpski mitološki rečnik*, Nolit, Beograd 1970.
- [474] Stamatovski, T.: *Pogled na prezimeto kaj Makedoncite*, OJ 1, SAZU, Ljubljana 1969., str. 174.
- [475] Stamatovski, T.: *Ličното ime Dimitri i njegovite derivati vo makedonskiot jazik*, Makedonskiot jazik XXIII, Skoplje 1972., str. 249.
- [476] Stamatovski, T.: *Ličното ime kaj Makedoncite niz vekovite*, JOK 1, CANU, Titograd 1977., str. 141.
- [477] Stamatovski, T.: *Nadimak u sistemu imenovanja kod Makedonaca*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 479.
- [478] Stamatovski, T.: *Za prezimeto voopšto i za prezimenjata so profesionalno ime vo osnovata kaj Makedoncite*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 221.
- [479] Stamatovski, T.: *Antroponimija Maleša prema turskom popisnom defteru iz 1570. godine*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 193.
- [480] Stamenković, J.: *Onomastički podaci za deset sela na desnoj obali Južne Morave*, OP 2, SANU, Beograd 1981., str. 405.
- [481] Stanić, M.: *Vokativ vlastitih imena tipa Milica i Radojica*, Književnost i jezik I, Beograd 1967., str. 290.
- [482] Stanić, M.: *Nešto o imenima i hipokoristicima u uskočkom govoru*, OJ 3/4, JAZU, Zagreb 1973./74., str. 153.
- [483] Stanić, M.: *Akcenat prezimena tipa Jovanović*, OJ 5, JAZU, Zagreb 1975., str. 119.
- [484] Stanojević, K.: *Prezimenata i nadimci u selu Jasenovu u Banatu*, Prilozi za proučavanje jezika V, Novi Sad 1969., str. 315.
- [485] Stanojević, K.: *Prezimenata i porodični nadimci u selu Dupljaji u Banatu*, Prilozi za proučavanje jezika VI, Novi Sad 1970., str. 215.
- [486] Stanojević, S.: *Lična imena i narodnost u Srbiji srednjega veka*, Južnoslovenski filolog VIII, Beograd 1928., str. 151.
- [487] Stevanović, M.: *Savremeni srpskohrvatski jezik (I)*, Naučna knjiga, Beograd 1970.
- [488] Stijević, S.: *Onomastika istočnog dela Metohijskog (Pečkog) Podgora*, OP 1, SANU, Beograd 1979., str. 237.

- [489] Stijović, S.: *Onomastika središnjeg dela Metohijskog (Pećkog) Podgora*, OP 2, SANU, Beograd 1981., str. 197.
- [490] Stijović, S.: *Onomastika zapadnog dela Metohijskog (Pećkog) Podgora*, OP 3, SANU, Beograd 1982., str. 193.
- [491] Stijović, S.: *Onomastika jednog dela porečja Kujavče*, OP 5, SANU, Beograd 1984., str. 313.
- [492] Stijović, S.: *O onomastici Rugova*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 253.
- [493] Stipčević, A.: *Iliri*, Školska knjiga, Zagreb 1974.
- [494] *Sto godina muzeja na Humcu*, Ljubuški 1985.
- [495] Stojković, M.: *Posvojni pridjevi vlastitih imena na -ina*, Nastavni vjesnik XXXVII, Zagreb 1929., str. 351.
- [496] Superanska, A. V.: *Obščaja teorija imeni sobstvenogo*, Nauka, Moskva 1973.
- [497] Superanska, A. V.: *Iz istorii kalendarnih imen*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 19.
- [498] Superanska, A. V. - Suslova, V. A.: *"Nestandardnye" russkie familii*, Nauka, Moskva 1976.
- [499] Svoboda, J.: *K slovanské onomastické terminologii*, ZMK I, Prag 1960., str. 273.
- [500] Svoboda, J.: *Staročeská osobní jména a naše příjmení*, ČSAV, Prag 1964.
- [501] Svoboda, J.: *O tvoření srbochavátských osobních jmen*, ZMK XXIX, Prag 1968., str. 243.
- [502] Šabanović, H.: *Popis kadiluka u Europskoj Turskoj od Mostarca Abdulaha Huremovića*, GZM 54, Sarajevo 1942., str. 307.
- [503] Šajnović, I.: *Krsno ime*, ZNŽOJS 13, JAZU, Zagreb 1908., str. 143.
- [504] Šaur, V.: *Etymologie slovanských příbuzenských terminů*, ČSAV, Prag 1975.
- [505] Šimundić, M.: *Tvorba osobnih imena u hrvatskome ili srpskome jeziku*, Založba Obzorja, Maribor 1970.
- [506] Šimundić, M.: *Govor Imotske krajine i Bekije*, ANUBiH, Sarajevo 1971.
- [507] Šimundić, M.: *Značenje najstarijih slovenskih osobnih imena*, Časopis za zgodovino in narodopisje IX, Ljubljana 1973.
- [508] Šimundić, M.: *Iz fonetike osobnih imena*, Jezik in slovstvo VIII, Ljubljana 1974., str. 286.
- [509] Šimundić, M.: *Sufisalni morfem -ul/-ulo/-ula u slavenskim jezicima*, JOK 1, CANU, Titograd 1977., str. 179.
- [510] Šimundić, M.: *Motivacija prostih osobnih imena u nas*, OJ 7, JAZU, Zagreb 1978., str. 165.
- [511] Šimundić, M.: *Nepoznata osobna imena u "Spisima šibenskog notara Slavogosta"*, OJ 8, JAZU, Zagreb 1979., str. 115.

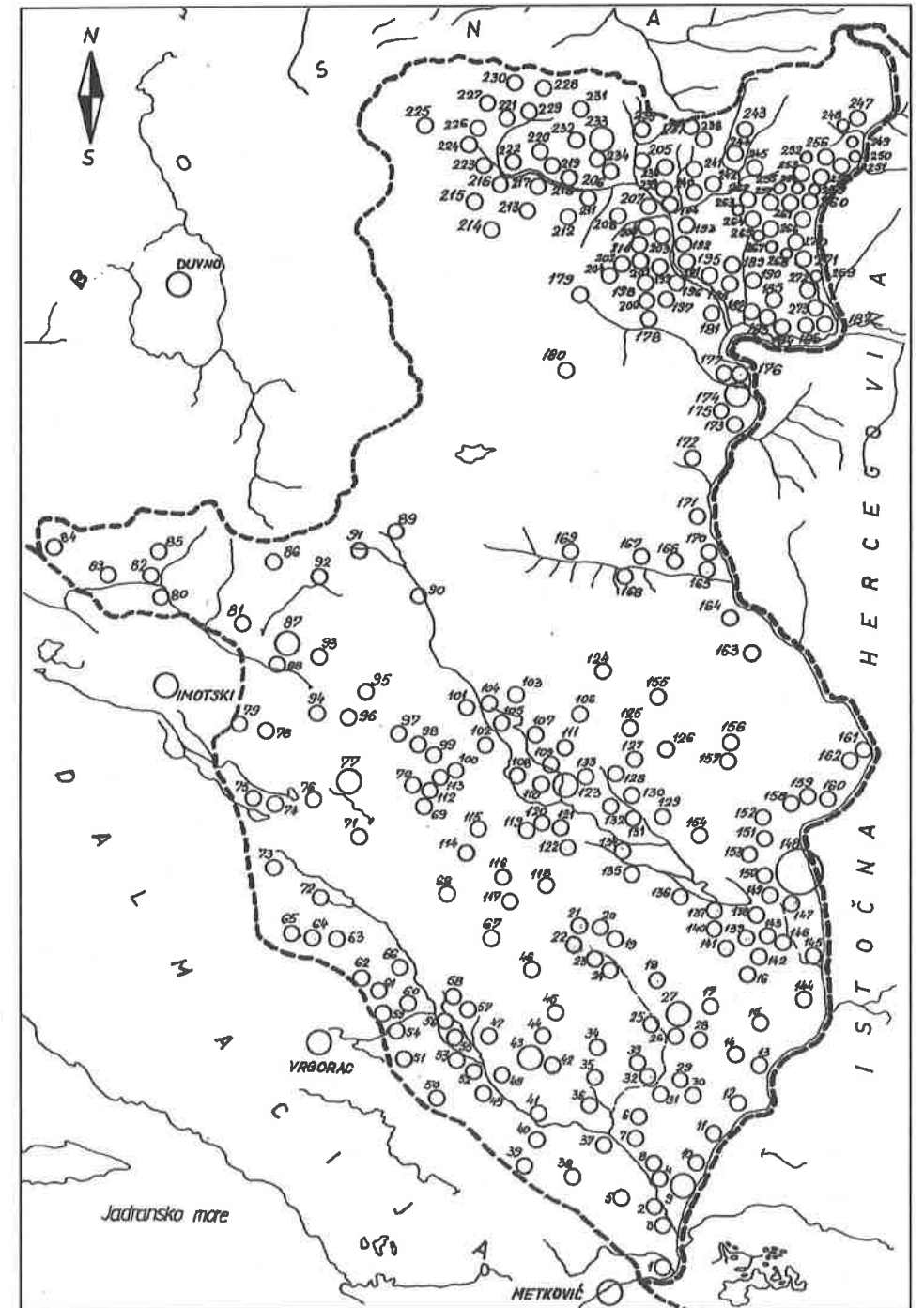
- [512] Šimundić, M.: *Nepoznata osobna imena i prezimena šibenskoga kraja od XII. stoljeća do novijega vremena*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 491.
- [513] Šimundić, M.: *Značenje nekoliko starih osobnih imena tuđega podrijetla*, OP 2, SANU, Beograd 1981., str. 103.
- [514] Šimundić, M.: *Nepoznata hrvatska osobna imena s kraja XI. stoljeća*, OJ 9, JAZU, Zagreb 1981., str. 275.
- [515] Šimundić, M.: *Nepoznata hrvatska osobna imena do polovice 11. st.*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 229.
- [516] Šimundić, M.: *Nepoznata hrvatska imena XII. stoljeća*, OP 3, SANU, Beograd 1982., str. 121.
- [517] Šimundić, M.: *Nepoznata osobna imena i prezimena šibenskoga kraja od XII. stoljeća do novijega vremena*, OP 4, SANU, Beograd 1983., str. 179.
- [518] Šimundić, M.: *Nepoznata osobna imena s početka XIII. stoljeća*, OP 6, SANU, Beograd 1985., str. 59.
- [519] Šimundić, M.: *Nepoznata hrvatska osobna imena XIII. stoljeća (od 1201-1235)*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 235.
- [520] Šimundić, M.: *Neutralizacija osobnih imena na području hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JOK 2, MANU, Skoplje 1980, str. 391.
- [521] Šimundić, M.: *Rječnik osobnih imena*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1988.
- [522] Šimundić, M.: *Nepoznata osobna imena dijela istočne Hercegovine 1475. - 1477.*, FOC 4, Zagreb 1995., str. 143.
- [523] Šimunović, P.: *Suvremena onomastička istraživanja u Hrvatskoj*, Jezik XII, Zagreb 1964., str. 42.
- [524] Šimunović, P.: *Pomodna osobna imena i njihovo proučavanje u jeziku*, Jezik XII, Zagreb 1964., str. 137.
- [525] Šimunović, P.: *Sumartinska onomastika (s antroponimijom)*, Rasprave Instituta za jezik JAZU I, Zagreb 1968., str. 89.
- [526] Šimunović, P.: *Akcenat vlastitih imena*, OJ 2, SAZU, Ljubljana 1981., str. 228.
- [527] Šimunović, P.: *Onomastička istraživanja otoka Lastova*, Filologija 6, JAZU, Zagreb 1970., str. 247.
- [528] Šimunović, P.: *Sufiksni sustav hrvatskosrpske antroponimije XII-XV stoljeća*, OJ 2, SAZU, Ljubljana 1970., str. 197.
- [529] Šimunović, P.: *Toponimija otoka Brača*, Supetar 1972.
- [530] Šimunović, P.: *Ime u funkciji književnog djela*, OJ 6, JAZU, Zagreb 1976., str. 241.
- [531] Šimunović, P.: *Problemi u jugoslavenskoj onomastici*, JOK 1, CANU, Titograd 1977., str. 187.

- [532] Šimunović, P.: *Razvitak imenske formule u Hrvata*, OJ 9, JAZU, Zagreb 1982., str. 283.
- [533] Šimunović, P.: *Antroponimijske značajke s kraja XII. stoljeća na gradi iz Povaljske listine*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 187.
- [534] Šimunović, P.: *Naša prezimena*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1985.
- [535] Šimunović, P.: *Istočnojadranska toponimija*, Logos, Split 1986.
- [536] Šimunović, P.: *Antroponimijski sustav Povaljske listine i Povaljskog praga*, Brački zbornik 15, Supetar 1987., str. 134.
- [537] Šimunović, P.: *Pristup jezičnoj i onomastičkoj problematici otoka Šolte*, Rasprave Zavoda za jezik 13, Zagreb 1987., str. 147.
- [538] Šimunović, P.: *Ime i jezična norma*, OJ 13, Zagreb 1990., str. 7.
- [539] Šimunović, P.: *Hrvatska prezimena*, Zagreb 1994.
- [540] Šimunović, P. - Lukenda, M.: *Osobno ime Vid*, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 21., Zagreb 1995., str. 213.
- [541] Šišić, F.: *Pregled povijesti hrvatskoga naroda*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1975.
- [542] Škaljić, A.: *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Svjetlost, Sarajevo 1979.
- [543] Šmilauer, V.: *O metodách onomastiky*, ZMK I, ČSAV, Prag 1960., str. 99.
- [544] Šmilauer, V.: *Novočeské tvoření slov*, SPN, Prag 1971.
- [545] Šojat, A.: *O nazivima mjesta prema imenima svetaca*, Jezik VII, Zagreb 1958., str. 21.
- [546] Šojat, A.: *O deklinaciji kajkavskih prezimena s nepostojanim -a*, Jezik XXI, Zagreb 1973., str. 109.
- [547] Šrámek, R.: *Vztah onomastiky a dialektologie*, OJ 5, JAZU, Zagreb 1975., str. 35.
- [548] Šrámek, R.: *Die Kategorie des Allgemeinen in der Namenforschung*, ZMK XXVI, ČSAV, Prag 1985., str. 169.
- [549] Šupuk, A.: *Klasifikacija prezimena prema značenju*, Jezik XV, Zagreb 1967., str. 121.
- [550] Šupuk, A.: *Glavni procesi u našem onomastičkom sistemu*, Školski vjesnik 3/4, Split 1968., str. 15.
- [551] Šupuk, A.: *Najstarija matica šibenskog predgrada Dolac*, Čakavska rič II, Split 1974., str. 5.
- [552] Šupuk, A.: *Liber baptisatorum, njegova antroponimna grada i osobnosti te antroponimije*, Radovi Instituta za hrvatsku povijest 7, Split 1975., str. 81.
- [553] Šupuk, A.: *Antroponimna grada XV stoljeća iz šibenskih matrikula sv. Marije i sv. Duha*, OJ 8, JAZU, Zagreb 1979., str. 137.
- [554] Šupuk, A.: *O prezimenima, imenima i jeziku starog Šibenika*, Muzej grada Šibenika, Šibenik 1981.

- [555] Švic-Dular, A.: *Slovenski primki na -en*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 507.
- [556] Švic-Dular, A.: *Južnoslovanski priimki s pripono -(j)ava*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 239.
- [557] Švic-Dular, A.: *Slovenski priimki na -et in -ent*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str., 167.
- [558] Tanocki, F.: *Rječnik rodbinskih naziva*, Revija, Osijek 1983.
- [559] Täszycki, W.: *Najdawniejsze polskie imiona osobowe*, Rozprawy i studia polonystyczne I, Onomastyka, Wrocław i Kraków 1958., str. 76.
- [560] Tekavčić, P.: *Lingvistički aspekti vodnjanskih nadimaka*, OJ 3/4, JAZU, Zagreb 1973./74. str. 161.
- [561] Tekavčić, P.: *O kriterijima stratifikacije i regionalne diferencije jugoslavenskog romanstva u svjetlu toponomastike*, OJ 6, JAZU, Zagreb 1976., str. 35.
- [562] Tekavčić, P.: *Nadimci u rječniku rovinjskoga istroromanskoga govora A. i G. Pellizzera*, FOC 5, Zagreb 1996., str. 63.
- [563] Téma, B.: *Předřivky na Karvinsku*, ZMK XXIII, ČSAV, Prag 1983., str. 60.
- [564] Težak, S.: *Gramatička maskulinizacija ženskih i feminizacija muških imena u ozaljskoj antroponimiji*, OJ 5, JAZU, Zagreb 1975., str. 81.
- [565] Težak, S.: *Vokativ jednine imenica E vrste*, Radovi Zavoda za slavensku filologiju 17, Zagreb 1982., str. 83.
- [566] Težak, S. - Babić, S.: *Pregled gramatike hrvatskoga književnog jezika*, Školska knjiga, Zagreb 1973.
- [567] Tkalec, K.: *Grada za imena, prezimena, te nadimke Klimenata u Hrtkovcima i Nikancima*, Godišnjak pododbora Matice hrvatske, Vinkovci 1963.
- [568] Tomić, M.: *Antroponimija Srba i Hrvata u Rumuniji*, OP 5, str. 243. i OP 6, str. 121., SANU, Beograd 1984/85.
- [569] Trávníček, F.: *Vlastní substantiva*, Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity VII, brno 1958., str. 284.
- [570] Trifunović, O.: *Prilog zbirci naših pseudonima*, Bibliotekar XVIII, Beograd 1966., str. 31.
- [571] Uhlik, R.: *O denominacijama kod Cigana*, GZM 12, Sarajevo 1957., str. 133.
- [572] Urošević, A.: *Srednjovekovni antroponimi u toponimiji Kosova*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 247.
- [573] Ushaku, R.: *O nekim patronimima u ulcinjskom kraju i u njihovim tragovima u srednjovekovnim ispravama*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 251.
- [574] Vaillant, A.: *Les noms slaves masculins en -en*, Slavija IX, 1928., str. 490.

- [575] Vaillant, A.: *Trois dieux ragusains Hoja, Lero, Dolerije*, Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor XII, 1932., str. 19.
- [576] Vaillant, A.: *Vrzino kolo*, Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor XXII, 1956., str. 254.
- [577] Vaillant, A.: *Vladimir et Vladislav*, Vie et langage, Pariz 1957., str. 517.
- [578] Valjavac, N.: *Zoonimi u semantičkim modelima naših prezimena*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 521.
- [579] Valjavac, N.: *Akcenatski tipovi antroponima u govoru visočkih Muslimana*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 259.
- [580] Varga, A.: *Ženska osobna imena u Mariji na Muri*, Rasprave Zavoda za jezik 13, Zagreb 1987., str. 175.
- [581] Vego, M.: *Povijest humske zemlje*, Samobor 1937.
- [582] Vego, M.: *Prilog topografiji srednjovjekovne Hercegovine*, GZM 12, Sarajevo 1956., str. 267.
- [583] Vego, M.: *Ćirilski natpisi iz Hercegovine*, GZM 13, Sarajevo 1957., str. 169.
- [584] Vego, M.: *Ljubuški*, GZM (poseban otisak), Sarajevo 1954.
- [585] Vego, M.: *Bekija kroz vijekove*, Veselin Masleša, Sarajevo 1964.
- [586] Vego, M.: *Historija Brotnja od najstarijih vremena do 1878*, Čitluk 1981.
- [587] Veselovskij, S. B.: *Onomastikom, drevnerusskie imena, prozvišča i familii*, Nauka, Moskva 1974.
- [588] Vinogradov, V. V.: *Slovoobrazovanie v jeho otnošenii k gramatike i leksikologii*, Voprosy teorii i istorii jazyka, Moskva 1952., str. 99.
- [589] Vinja, V.: *Antroponimi u ihtionimiji*, OJ 7, JAZU, Zagreb 1978., str. 3.
- [590] *Vlasi u XV i XVI vijeku*, Radovi ANUBiH 73, Odjeljenje društvenih nauka 72, Sarajevo 1983.
- [591] Vončina, J.: *Osobna imena u renesansnoj hrvatskoj dramskoj književnosti*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 227.
- [592] Vujičić, D.: *Topografski apelativi Zubaca u Hercegovini*, OJ 1, SAZU, Ljubljana 1969., str. 89.
- [593] Vujičić, D.: *Dva važna jezička obilježja hercegovačke mikrotoponimije*, OJ 2, SAZU, Ljubljana 1970., str. 124.
- [594] Vujičić, D.: *Grude (Fonološki opisi)*, ANUBiH, Posebna izdanja 55, Odjeljenje društvenih nauka 9, Sarajevo 1981., str. 495.
- [595] Vujičić, D.: *Hidronimi antroponimskog (patrničkog) porijekla u lijevom slivu Drine*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 263.
- [596] Vujičić, D.: *Onomastička građa Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka*, Institut za jezik i književnost (poseban otisak), Sarajevo 1982.
- [597] Vukadinović, V.: *Mene i smene u antroponimijskom fondu svrliškog kraja za poslednja dva veka*, JOK 5, ANUBiH, Sarajevo 1985., str. 273.

- [598] Vukanović, T.: *Lična imena kod Srba*, Glasnik Etnografskog muzeja XV, Beograd 1940., str. 7.
- [599] Vukasović-Vuletić, V.: *Imena i prezimena zlatara u Dubrovniku*, Rešetarov zbornik, Zagreb 1931., str. 67.
- [600] Vuković, J.: *Karakteristike mostarskog govora*, Mostar i Hercegovina, Beograd 1937.
- [601] Vuković, J.: *Bosanski i hercegovački govorni tipovi*, GMZ 18, Sarajevo 1963., str. 18.
- [602] Vuković, J.: *Istorija srpskohrvatskog jezika (I)*, Naučna knjiga, Beograd 1974.
- [603] Vuković, N.: *Semantička klasifikacija i tvorba naziva crnogorskih plemena*, Studia Polono-Jugoslavica III, Sarajevo 1983., str. 219.
- [604] Vukušić, S.: *Zapadnoštokavske naglasne tendencije u hidronima i antroponima*, JOK 4, SAZU, Ljubljana 1981., str. 533.
- [605] Vukušić, S.: *Paralipomena Rogićevoj velebitskoj antroponimiji*, FOC 3, Zagreb 1994., str. 125.
- [606] Vuletić, B.: *Smisao ličnih imena i naziva u Krležinoj "Kraljevsko-ugarskoj domobranskoj noveli"*, Umjetnost riječi 14, Zagreb 1970., str. 259.
- [607] Vulić, S.: *O prezimenima Vranić i Vranković*, OJ 13, Zagreb 1989., str. 43.
- [608] *Začasni slovar slovenskih priimkov*, SAZU, Ljubljana 1974.
- [609] Zajmi, A. i dr.: *Fjalor shqip-serbokroatisht (Albansko-srpskohrvatski rečnik)*, Instituti albanologjik, Priština 1981.
- [610] Zatorina, L. N.: *Vvedenie v strukturnuju lingvistiku*, Visšaja škola, Moskva 1974.
- [611] Zečević, S.: *Određivanje sudbine pri rođenju u Južnih Slovena*, Narodno stvaralaštvo 15/16, Beograd 1965., 121.
- [612] Zečević, V.: *Najčešća prezimena u Hrvatskoj*, OJ 10, JAZU, Zagreb 1982., str. 269.
- [613] Zelić-Bučan, B.: *Obiteljska prezimena u Poljicama 1725. godine*, Poljički zbornik I, Split 1968., str. 231.
- [614] Zovko, I.: *Narodna imena (Bosna i Hercegovina)*, ZNŽOJS 26, Zagreb 1928., str. 148.
- [615] Železnjak, I. M.: *Očerk serbohrvatskogo antroponimičeskogo slovoobrazovanja*, Naukova dumka, Kijev 1969.
- [616] Žic, N.: *Prezimena u Bujštini*, Riječka revija II, Rijeka 1953., str. 188.
- [617] Wenzel, W.: *Antroponimický systém*, Onomastika jako společenská věda, Prag 1983., str. 115.

Bilješka o piscu

Milan Nosić rođen je 25. kolovoza 1948. godine u Radišićima kod Ljubuškoga (zapadna Hercegovina). Osmogodišnju školu i gimnaziju završio je u Ljubuškom. Studirao je južnoslavenske jezike i književnosti (osim bugarskoga) i češki jezik s književnošću na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i na Filozofskom fakultetu Karlova sveučilišta u Pragu. Nakon četiriju zagrebačkih semestara na preporuku prof. Lj. Jonkea nastavio je studij slavistike u Pragu koji je zbog sovjetske intervencije prekinuo i završio u Zagrebu. Kraće vrijeme proveo je u Bratislavi i Krakovu gdje je usavršavao znanja iz slovačkoga i poljskoga jezika. Do 1979. pet je godina predavao hrvatski, češki i francuski jezik u Ekonomskoj školi u Daruvaru i tri godine hrvatski u Graditeljskoj školi u Rijeci. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu magistrirao je iz lingvistike i doktorirao iz filologije. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci studentima kroatistike predaje sljedeće kolegije: Suvremeni hrvatski književni jezik, Češki jezik, Slavensku poredbenu gramatiku i Onomastiku. Do sada je objavio sedam knjiga: kraću monografiju *Josip Završnik*, rukopis *Spomenik grada Bakra* od Ferdinanda Babića, *Sabrana djela* istoga pisca, zatim *Hrvatski obratni prezimenar*, *Bosansko-hercegovačku ekonimiju*, knjigu *Gajev preteča te Prezimenata zapadne Hercegovine* i više znanstvenih i stručnih članaka iz područja filologije. U Rijeci je pokrenuo časopis "Riječ" kojemu je glavni i odgovorni urednik. U Matici hrvatskoj i Hrvatskom filološkom društvu uredio je dvadesetak knjiga. Od 1. listopada 1996. god. na dužnosti je prodekana za nastavu na Filozofskom fakultetu u Rijeci.

KAZALO

UVOD	9
FONOLOŠKE ZNAČAJKE PREZIMENA	23
Vokalizam prezimena	24
Supstitucija vokalskih fonema	25
/ě/ → /i/, /je/, /ije/, /e/	25
/i/ → /e/	27
/i/ → /a/	27
/e/ → /a/	27
/e/ → /o/	28
/a/ → /e/	28
/o/ → /a/	28
/o/ → /e/	29
/o/ → /u/	29
/u/ → /o/	30
Elizija vokalskih fonema	30
Afereza	30
Sinkopa	31
Apokopa	31
Hijat	31
/ai/ → /ai/ i /aji/	32
/ei/ → /ei/ i /eji/	32
/io/ → /io/ i /ijo/	32
/ui/ → /ui/ i /uji/	33
/ao/ → /ao/ i /avo/	33
/au/ → /au/ i /avu/	33
/eu/ → /eu/ i /avu/	33
Asimilacija vokalskih fonema	34
/oo/ → /o/	34
/ii/ → /i/	34
Metafonija	35
Distribucija nepostojanoga /a/	35
Konsonantizam prezimena	37
Supstitucija konsonantskih fonema	38
/f/ → /p/ i /v/	39
/k' → /k/ i /č/	41
/b/ → /p/	42
/k/ → /č/	42
/m/ → /n/	43
/l/ → /a/ i /o/	46
/h/ → /v/ i /j/	47
Elizija konsonantskih fonema	49
/h/ → Ø	49
/j/ → Ø	50
/p/ → Ø	51

Palatalizacija i sibilizacija konsonantskih fonema	51
/k/ → /č/, /g/ → /ž/, /h/ → /š/, /c/ → /č/, /z/ → /ž/	52
/k/ → /c/, /g/ → /z/, /h/ → /s/	53
Asimilacija konsonantskih fonema	54
Akustička asimilacija	54
Artikulacijska asimilacija	56
Disimilacija konsonantskih fonema	57
/mn/ → /ml/ i /vn/, /mń/ → /ml'/.	58
Jotacija konsonantskih fonema	58
Metateza konsonantskih fonema	59
Desonorizacija finalnih konsonantskih fonema	59
Fonološka neutralizacija parova konsonantskih fonema	60
/č/ : /ć/ → /ć/ i /ž/ : /ž/ → /ž/	61
/ń/ : /j/ → /j/ i /ń/ : /n/ → /n/	62
Distribucija fonemskih skupina /št/ i /šč/	62
Fonološki varijantna prezimena	62
MORFOLOŠKE ZNAČAJKE PREZIMENA	69
Morfološke kategorije prezimena	70
Kategorija roda	70
Kategorija broja	71
Kategorija padeža	73
Nominativ jednine	73
Genitiv jednine	73
Dativ i lokativ jednine	75
Akuzativ jednine	76
Vokativ jednine	76
Instrumental jednine	81
Nominativ i vokativ množine	83
Genitiv množine	84
Dativ, lokativ i instrumental množine	85
Akuzativ množine	87
Deklinacijske vrste	87
PROZODIJSKE ZNAČAJKE PREZIMENA	91
Prozodijski tipovi	92
Prozodijski tip 1 (Rŭpčić)	92
Prozodijski tip 2 (Mártić)	95
Prozodijski tip 3 (Břkić)	96
Prozodijski tip 4 (Lŭburić)	98
Prozodijski tip 5 (Skóko)	101
Prozodijski tip 6 (Pěran)	102
Prozodijski tip 7 (Vŭkša)	103
Prozodijski tip 8 (Bòšnjak)	104
Prozodijski tip 9 (Mŭjoć)	104
Prozodijski tip 10 (Šárac)	105
Prozodijski tip 11 (Križánac)	105
Prozodijski tip 12 (Lukènda)	105
Prozodijski tip 13 (Kòndža)	106
Prozodijski tip 14 (Žŭlj)	106
Zanaglasne nastavne dužine	106

Prozodija padežnih oblika	107
Genitiv jednine	107
Vokativ jednine	109
Genitiv množine	110
Prozodijski varijantna prezimena	111
TVORBENE ZNAČAJKE PREZIMENA	117
Tvorba prezimena	117
Tvorbeni struktura osnovnih riječi	117
TO + -a	118
TO + -(a)c	119
TO + -ač	119
TO + -ača	120
TO + -ać	120
TO + -adin	120
TO + -aja	120
TO + -(a)k	121
TO + -ak	121
TO + -ala	122
TO + -alo	122
TO + -alj	122
TO + -an	123
TO + -an	123
TO + -anja	124
TO + -ar	124
TO + -ar	124
TO + -ara	125
TO + -as	125
TO + -as	125
TO + -aš	126
TO + -at	126
TO + -ava	126
TO + -čija	126
TO + -džija	126
TO + -e	127
TO + -eč	127
TO + -ela	127
TO + -ela	127
TO + -elj	128
TO + -elja	128
TO + -en	128
TO + -enda	128
TO + -eš	128
TO + -eša	129
TO + -eta	129
TO + -ez	129
TO + -ic	129
TO + -ica	130
TO + -ič	130
TO + -ić	130

TO + -ić	131
TO + -ija	131
TO + -ika	131
TO + -ilo	132
TO + -ilj	132
TO + -in	132
TO + -in	132
TO + -ina	132
TO + -inja	133
TO + -ir	133
TO + -iš	133
TO + -iša	134
TO + -ješ	134
TO + -ka	134
TO + -ko	134
TO + -lija	135
TO + -man	135
TO + -na	135
TO + -nik	135
TO + -o	136
TO + -oč	136
TO + -oja	136
TO + -oje	136
TO + -ok	137
TO + -olj	137
TO + -onja	137
TO + -orda	138
TO + -oš	138
TO + -ota	138
TO + -ovān	138
TO + -ōza	138
TO + -ša	139
TO + -uda	139
TO + -ūh	139
TO + -uka	139
TO + -ul	139
TO + -ula	140
TO + -ulj	140
TO + -ulja	140
TO + -ūn	140
TO + -ūr	140
TO + -ura	141
TO + -uša	141
TO + -ut	143
TO + -va	144
Prefiksalna tvorbena struktura	144
Složena tvorbena struktura	144
Sraslička tvorbena struktura	144
Tvorbena struktura tvorenica	145

Tvorba preobrazbom	145
Sufiksna tvorba	146
Tvorbena osnova	147
Tvorbeni sufiks	150
Tvorbeni tipovi izvedenih prezimena	153
TO + -ić	153
TO + -ović	153
TO + -ević	154
Prozodija izvedenih prezimena	154
Ograničenja fonema na granici osnove i nastavka	155
/j/ → Ø + -ić	155
/k/ → /č/ + -ić	155
/g/ → /ž/ + -ić	157
/h/ → /š/ + -ić	157
/c/ → /č/ + -ić, -ević	157
/z/ → /ž/ + -ić, -ević	158
Motivacija prezimena	159
Prezimena od osobnih imena	159
Prezimena od nadimaka	163
Prezimena od ekonima	164
Prezimena od toponima	164
Prezimena od horonima	165
Prezimena od etnonima	165
Prezimena od riječi za zanimanje	165
Prezimena od oznaka državne i vjerske hijerarhije	166
Prezimena od naziva za rodbinske veze	166
Prezimena od naziva za biljke	166
Prezimena od naziva za životinje	166
Prezimena od naziva za antropomorfna bića	167
Prezimena od naziva za jela i pića	167
Prezimena od naziva za oružje	167
Prezimena od naziva za odjeću i obuću	167
Prezimena od naziva za predmete	167
Prezimena od naziva za dijelove tijela	167
Prezimena od naziva za tjelesne nedostatke	168
Prezimena od naziva za boju kose i kože	168
Prezimena od patronimskih nadimaka udatih žena	168
Prezimena od augmentativa	168
Prezimena od deminutiva	169
Prezimena od hipokoristika	169
Motivacijski rječnik prezimena	169
ZAKLJUČAK	247
KRATICE	257
OBRATNI RJEČNIK PREZIMENA	261
RJEČNIK PREZIMENA	283
RJEČNIK EKONIMA	319
LITERATURA	325
KARTA	355
BILJEŠKA O PISCU	357

Milan Nosić
Prezimana zapadne Hercegovine

Izdavač
Hrvatsko filološko društvo - Rijeka

Za izdavača
Milan Nosić

Grafička priprema
Maja Žagar

Korektura
Milan Nosić

Priprema, tisak i uvez
Tiskara i grafika Žagar - Rijeka
Grafrade d. o. o. - Opatija

Tiskanje završeno u lipnju 1998.